

MRTVÉ TAJEMSTVÍ

FR. SOKOL-TŮMA

MRTVÉ

TAJEMSTVÍ

ROMÁN ŽENY ZA SVĚTOVÉ VÁLKY

1933

Nakladatelství **JULIUS ALBERT** Knihkupectví
Praha XI

3041

794

366

(Motivé)

VEŠKERÁ PRÁVA VYHRAZENA
NAKLADATELI

COPYRIGHT BY JULIUS ALBERT PRAGUE 1933

1.

Smavé dětství zářilo Hildě z očí. Štěstí dítěte.

Seděla tu s copánky pěkně spletenými a držíc panenku v rukou, laskala se s ní, domlouvajíc jí, kárajíc, za odpověď žádajíc, nechápala, jak tato »lalka« byla bezživotná hračka. Hilda ze šesti dětí byla na místě čtvrtém. Otec, úředník nižší hodnoty na závodě uhelném, měl se co oháněti, aby rodinu vyživil a matka zaměstnána domácí prací, přetížena starostmi vznikajícími z obavy, jak s poměrně malým platem mužovým udržeti rovnováhu v rozpočtu, nemohla se věnovati výchově dětí. Zůstávaly samy na sebe odkázány. Starší přišedše ze školy, hledaly zábavu hned na prostranném dvoře uhelného závodu, kde různost práce poskytovala často překvapující novinky, někdy i dosti nebezpečné — ku hraní. Nebezpečí neodstraňovalo ani sourozence Hil-

diny ani druhé děti, zvyklé zdejšímu rušnému životu, tak odlišnému života jiných měst.

Sourozenci byli tři chlapci a ještě dvě sestry. Nejmladší byli dva chlapci, starší o dva roky, sestra, pak bratr a opět sestra, v době našeho vypravování asi čtrnáctiletá. Hildě bylo na sedmý rok.

Byly prázdniny. Hilda měla za sebou prvou třídu obecné školy a s jásavou radostí donesla vysvědčení: samé jedničky. Ani jediný ze sourozenců neměl podobné vysvědčení, ba ani nejstarší sestra a dvanáctiletý bratr z měšťanky. Za toto vyznamenání složili se v rodině a koupili Hildě pěknou »lalku«, která zavírala oči a stisknuta na hrudi, vyrážela ze sebe jakýsi neurčitý zvuk, jemuž Hilda přikládala smysl odpovědění na veškeré otázky »lalce« kladené.

S touto důvěrníci tu seděla, jí sdělovala své trampoty, starosti a přání. Vše co fantasmie dětství vnukla jí do myšlenky, co chtěla slovy, sdělila své společnici, v níž viděla děcko, potřebující rady, výtky, domluvy nebo něžného cpatrování. Celé její nitro prostoupeno bylo péčí, láskou a starostí k této »lalce«. Zapomínala okolí, sebe, sourozenců, ba často i hladu, jen když mohla pěstovati své dítě, přítelkyni, společnici. Sem utíkávala ve všech starostech svého dětského života. Tady zapomínala i bolu,

závisti — když viděla tam venku přítelkyně
honosně si vykračovati v nových šatečkách,
jimiž ona se pochlubiti nemohla.

I dětská mysl má své starosti. Neuvažovala
o nemožnosti, nechápala, že není možno z ma-
lého služného zaopatřiti osmičlenné rodině vše-
ho co potřebuje, jí bolelo pouze, že druhé se více
líbily — ne někomu jinému — tohoto pocitu
dosud nepoznávala, ale sobě, když vykračo-
valy si v pěkných nových šatech ulicí.

Jedno chápala, že ji matka neobléká tak
pěkně jako ty druhé maminky činí, ale nepozo-
rovala, že ani sestry její, starší, nevyrovnejší
se oblekem druhým, že i ony mají jednoduché
šaty, často i spravované.

»Ty, děťátko moje, nebudeš mít zalátané ša-
tičky. Budeš-li hodná, maminky poslušná, do-
staneš nové, pěkné šatičky.« Uklidňovala svoji
lalku, ale ihned káravě ji napomínajíc: »Ale
nesmíš zlobit, nesmíš dovádět s kluky »na plu-
ce«¹⁾). To se nesluší. Tam by se panenka uma-
zala, potrhala si šatičky a lidé by se ptali: ‚Čí
je to děťátko, tak nepěkné a umazané.‘ A já
bych od hanby plakala po celý den.«

Tak rostla ponejvíce sama na sebe odkázá-
na. Dolů bratři byli ještě velmi malí a nahoru

**) Nádvoří závodu*

sestry už opět starší, rozumnější, mající již jiné touhy, v jádru třebaš ještě dětské, ale prostoupené již poznávaným životem tohoto rušného, mnohdy v bolestech, jindy opět v divokých žádostech se svíjejícího života, jaký tu zavládal v poslední desítce minulého století.

Plným řečištěm valil se tu život. Proudý sociální se hnaly do této krajiny divoce na hradby zdejšího konservatismu zatíženého klerikalismem a spjatého nadvládou kapitálu, vyrostlého z kořenů germánsko-židovských.

Co v tomto kraji značilo dětství? Malá Hilda nepozorovala ani života, okolí, ani mládeže, v jejích hrách, často dětství neodpovídající. Bývala šťastna se svojí princeznou. Co jí bylo, že tento kapitál usiluje všemi směry a za pomoci prěruzných činitelů buď dobrovolně nebo za peníze pracujících tento kraj přetvořit, jeho tvářnost změnit a potom lid, až ztratí mysl pro národní příslušnost z níž vzešel, zotročit a nadělati z něho v cizích školách renegátů a nepřátel vlastního rodu. Nechápala toho. Žila své panence, jí chtěla vychovat tak, jak jí samu vychovávala její milá učitelka, již přímo zbožňovala.

Dvě věci vyplňovaly její nitro. Škola a lalka. Učila se pilně, jen aby své princezně mohla bez uzardění říci, že všecko umí. Předstihovala

učitelkou uložené učení, jen aby mohla býti pilností svému děcku-lalce příkladem.

»Zase panenka se neučila. Hněvám se na ni. Je ošklivá za to. No,« řekla, »je ošklivá. A stisknuvši prstem hrudinku lalky, uslyševši nerosrozumitelné zachrčení, dobrácky dodávala: »Či prosí, že to už neudělá.« Nuž, odpustíme to Hildušce, ale po druhé to nesmí. Neučit se je ošklivé. Matinka by plakala a slečna učitelka by se hněvala. A večer ji za to zazpívám pěknou písničku:

Spi děťátko, spi,
zavři očka svý,
Pánbůh bude s tebou spáti
andělíčky kolébati
spi Hilduško spi.

A často než dozpívala a panenku ukolébala s úsměvem na rtech, princeznu držíc v náručí, usnula.

Žila snem šťastna a blažena svým mládím.

II.

Hilda nastoupila do druhé třídy. Ani dočkati se nemohla konce prázdnin. Ve slabikáři už ji omrzelo čísti. Prosila otce, aby jí koupil »druhý slabikář« do druhé třídy.

»Tatínku, prosím vás, kupte mi druhý slabi-
kář. Ten starý už jsem celý Hildušce přečetla
a ona chce nové čtení a nové pohádky.« Tak
žadonila.

Vzdor tomu, že chodila teprve rok do školy,
uměla skoro plynně čísti. Vyhověli prosbě její
a koupili čítanku pro druhou třídu a malou kni-
hu pohádek s obrázky jí sestry darovaly.

Jásavou radostí běžela ke své lalce a přečí-
tala jí nové věci z nové knihy.

Učitelka se s ní přímo pyšnila. Hilda byla je-
jím miláčkem, pýchou, předmětem jak může
učitel názorně vyučovati a dokladem píce a snad
i zvláštní metody vyučovací. Hilda byla vzor-
em a příkladem ne pouze třídě, ale celé škole.
I na konferenci druhých škol se o ní mluvilo a
školní inspektor, když si ji nechal číst ve škole,
nikoliv z učebnice, ale z jiné, jí naprosto ne-
známé knihy, byl přímo překvapen.

»Kolik je ti let, miláčku?« táže se.

»Šestnáctého září mi bylo sedm,« odpově-
děla, dívajíc se bez bázně na inspektora.

Byl přímo udiven. Ve druhé třídě dítě a ta-
kový pokrok. I tahy písma prozrazovaly bu-
doucí pěkný krasopis. Pamět v počtech, skoro
zázračné dítě, tak vyslovil se inspektor a po-
chválil učitelku, že objevila toto nadání, jemuž
věštil slibnou budoucnost.

Všecka blažená a rozradostněná běžela ze školy a nikoliv matce, ale své malé lalce musila sdělit sladké a blažené zanícení a pyšnou radost pochvaly.

»Podívejme se na lenouška. Ona ještě spí,« volala káravě, vytahujíc lalku z postýlky. »Ty lenošíš a já už od rána jsem ve škole. Vidí, to má za to maličká, neslyšela jakou pochvalu matinka dnes dostala od slečny učitelky. To by se byla panenka pyšnila na maminku, která četla takovou novou a krásnou věc. A ona nic neví. No? Co tomu říká? Má radost z maminky?« A zmačknuvši hrudník lalce, která vydala chrčivý zvuk, pravila měkce mateřsky: »Matinka se nehněvá, ale nesmí princezna tak dlouho spát.«

Bylo v listopadu. Časně letos napadl sníh. Hilda měla daleko do školy. Německá správa města se přičinila, aby školy české byly hodně vzdálené. Německých škol dostatek ve středu města, v oživených a hustě obydlených čtvrtích, ale české školy? Málo jich a tak postavené, že děti v městě mají až půl hodiny cesty do školy.

Rodiče Hildiny bydleli blízko závodu v bezprostřední blízkosti německé školy, k níž bylo

asi pět minut cesty, ale velice vzdálení české školy. Hilda jako děcko, brodic se cestou do školy, nebo zpět sněhem, bývala často churava, leč to jí nevadilo, aby s novou chutí běžela do školy sotva byla trochu uzdravena.

V takový den, kdy vrátila se ze školy celá ubrouzdaná a zimou se třesouc, vlezla ihned do lůžka, z něhož se časem ozvalo zakašlání, vrátila se matka její z návštěvy od přátel. Přijela vlakem a trpce si stěžovala muži a dospělejším dětem, jak se jí konduktér ve vlaku smál, když nerozuměla co jí německy pravil. I mnozí spolucestující se smáli, že nezná ani slova německého a posměšné poznámky pronášeny, které opět někteří ochotní cestující jí překládali.

Byla rozhněvána, ba do duše uražena, že posměch si tropili tam ti lidé z její neznalosti němčiny. Nikdy dosud nepotřebovala němčiny. Je už kolem čtyřiceti let, ale co jí němčina? Kolem ní na závodě, i v domě kde bydlela, i v městě bzučela němčina nechávajíc ji klidnou, ježto jí dosud nepotřebovala. Muž rovněž němčiny neznal. Pouze na závodě nejpotřebnější výrazy si osvojil, ale řeči německé neovládal. Děti se učily na českých školách němčině, ale to nepovažovala až dosud za něco jiného, než za školní úkol, za předmět vyučovací. Až dnes. Dnes poznala výsostnost němčiny. Ten vý-

směch tam před lidmi, ta ironie, již ani plně nerozuměla, ale jejíž hrot a hádání cítila, jí otevřely oči, přesvědčující ji, že je něco nižšího než tam ti ostatní ve vlaku — poněvadž neumí německy. Posměch tam toho konduktéra neurazil v ní národnost, Češku, svéprávnou příslušnici českého národa, ale ponížil v ní ženu, sníživ ji před ostatními posměchem. To jediné ji bolelo. Toto ponížení přivedlo ji na cestu přemýšlení o příčině, která to zavinila a vyvrcholila v tom, že kdyby uměla německy, nestalo by se. Jako by náhle procitla, zjevila se jí vyvýšenost nikoliv němčiny, ale těch, kdož německy mluví. Její vzdělání nebylo takové, aby mohla jíti hlouběji, aby poznávajíc surovost a beztaktnost onoho zřízence, vedla si stížnost na jeho chování u ředitelství dráhy, případně u soudu. Neviděla v surovosti zřízencově neomalenost nevzdělaného člověka, jistě renegáta, poněvadž pravý, rodový Němec by se k podobnému jednání nesnížil, ale urážku společenské její hodnoty. Byla zachovalá, řádná, počestná žena. Porodila devět dětí, z nichž tři umřely. Dosud ve vážnosti všech, kdož ji znali, dnes jako by šeredně odkryta, zhanobena a to pouze proto, že neumí německy. Jako by teprve nyní poznávala, že přece má větší cenu ten — kdo mluví německy. Neměla schopnosti k uvažování a po-

rovnávání, že nikoliv ta nebo ona řeč povyšuje člověka, ale povaha, vnitřní hodnota, šlechtnost jednání a vše, co činí člověka dobrým, že je více než řeč, jelikož ať tou či onou řečí zlý a špatný člověk mluví, zůstane zlým, byť jeho řeč náležela nejkulturnějšímu národu.

Svěřila se s tím, co se jí stalo, muži, který klidně prohodil: »To máš z toho, když člověk neumí německy.«

Toto ji ještě více utvrdilo v tom, že znalost němčiny je něco vyššího, co činí každého již touto znalostí, bez ohledu na společenské postavení, něčím lepším, vyšším, důležitějším, zkrátka takovým, před nímž všichni ostatní jsou povinni projevovati úctu.

Druhý den se Hildě přitížilo. Nemohla do školy. Z nastuzení jí lomcovala horečka, jak u dětí často bývá. Matka ji ošetřila, navařila lipového čaje, k vyplachování hrdla šalvěje a šla po své denní práci. Nebylo kdy se mazlit s dětmi. Práce v rodině volala a pak Hilda často churavěla. Byla slaboučká, hotová pápěrka zrovna.

Matka šla do trhu. Ani nevěděla jak zrak její v široké třídě zabloudil na návěstní tabuli, kde nějaký člověk lepil plakáty. Stáli tam lidé vzdor sněhové vánici. Zůstala rovněž státi a četla plakát na žlutém papíře černým tiskem, v němž byla výzva k zápisu do nějaké pokračovací ně-

mecké školy, jejíž doslovné znění bylo následující:

Zápis do německé školy pokračovací odbývá se dne 28.—30. listopadu t. r. Dejte zapsat své děti, chcete-li z nich míti pomocníky v rodině a v živnosti, nebo aby samy v celém světě mohli si opatřiti pěkné postavení. To najdou, když se řádně naučí němčině. Němčina je světová řeč, kdo zná německy, hravě projde svět a najde lehké zaměstnání a dobře se mu povede. Bez němčiny je ztracen, ku posměchu celému světu proto, že bez němčiny se nikam nedostane, ani kaprálem na vojně se nestane.

S němčinou všecko, bez němčiny nic — nikde!

Znovu jí hlavou projela včerejší scéna na dráze. Nerozuměla tomu všemu co tam stálo, neuvažovala o kostrbaté češtině a nečeském slohu této vyhlášky, ale v paměť se jí vrylo: bez němčiny nic, nikde!

Šla cestou do města. Lidé na ulici blízko náměstí shrabovali sníh a mluvili německy. Potkala dva otrhané muže, zchudlé, bídné, a ti mluvili německy. Ani na mysl jí nepřišlo, proč tito ubožáci jsou v bídě a nouzi, když přece jsou Němci. Mluví německy. I ti pohrabáči sněhu, i ti

oškubanci, místní »chachaři«. Blízko kostela viděla, jak se nějaký muž vzpírá strážníkovi. Mluvil německy, vzpurně se bránil, ale konečně ho strážník odvedl. Lidé pravili, že je to tížní kapesní zloděj.

Toto vše nepotlačilo v ní dojem, co tam četla: »Bez němčiny nic, nikde!« To jí projelo mozkiem a zůstalo v paměti. Šla zpět z trhu a ještě jednou zůstala státi před plakátem, ještě jednou přečetla toto vnadidlo a otrávila se jím. Nechá-pala, jaká je v tom nesrovnalost, jaký přímo atentát na rozum, jaká blbost, cizí, z plakátu sli-bující v české řeči těm, kdož se jí zřeknou, hory doly — tam kdesi daleko v cizině. Proč toto dobro nabízejí českou řečí českým dětem, z nichž napřed chtějí nadělati renegátů, odrodilců podobných tam tomu konduktérovi, jenž po řeči, v níž ho matka vychovala a po národu, z něhož vzešel, plivnul. Proč vše to dobro nabízejí dru-hému národu? Proč ne vlastnímu? Proč tady z těch zametačů ulic nenadělají pánů? Proč žá-dají napřed zradu národa, za níž slibují fantas-tický blahobyť neurčité doby a hodnoty?

To vše jí neznepokojovalo. Tak daleko inteli-gence její nedospěla. Byla řádnou ženou, byla matkou, porodila děti a chce, aby se jim vedlo lépe než jí, aby se jim někde ve vlaku nevysmáli, jako se stalo jí. To zaujalo celou mysl její.

III.

Přišla domů a tam čekala na ni taková zpráva. Mezi tím, co byla v městě, vážně se Hildě přitížilo. Poslali pro otce do závodu. Hilda byla rozpálená a z horečky třestila. Stále se obírala princeznou a vše, co kdy v čítance četla, znovu a znovu citovala.

Zavolali lékaře a ten konstatoval zápal plic a prohlásil nemoc za velmi těžkou. Příčinu udal prudké nastuzení. Nařídil největší opatrnost.

Matka nevypukla v nářek. Uvažovala, kde a jak mohla Hilda nastydnouti a starší děti vyzradily, že se cestou do školy brouzdá sněhem.

Zadívala se na ni zrakem matky. Nebyla schopna něžnosti. Té u ní nebylo. Snad ji nepoznala ani ona v rodině kdysi doma. Něžnost byla jí cizí. Vdala se proto, že přišel muž. Poročila děti, poněvadž tak kázal zákon přírody. Nic víc. Tvrdý život, ženoucí ji stále ve chvatu a shonu, aby udržela rovnováhu rozpočtu malého služného, vybil z ní skoro ženskost a zatvrdil ji i k rodině. Nebyla povahou zlá, ale stávala se netečnou k bolestem šesti dětí, ježto — jak ani jinak není možno — každé chvíle některé churavělo. Tato stálá starost o rodinu a jídlo, oděv a vše, co rodina potřebuje, uložena a přenechána jí úplně na bedrech mužem, smačkla

v ní mateřství, učinivši ji málo laskavou, málo něžnou, málo dětem rozumějící a ještě méně jim se věnující. Šla životem jak kázala potřeba jeho. Tím vznikala jistá mezera mezi ní a dětmi, jež nevidouce od matky něžnosti, té měkké, sladké, vždy citově zladěné mateřské lásky, nečekaly na ni. Nepoznávše něžnosti náruče matčina, neoplácely ji v domnění, že tak je to všude jako u nich.

Z této na pohled nepatrné chyby ve výchově vzrůstal do jisté míry chlad, že pozvolna rostlo odcizování. Děti neměly radosti polaskati se s matkou, jíž by jinak byly sdělovaly své malé bolesti a snad i malé chyby a hříšky, podle jejichž obsahu, hodnoty nebo velikosti mohla by matka pracovati na jejich odklizení. Matka nepoznávala nitra svých dětí, a proto nemohla činně zasahovati ve vývoji jejich povahy. Nemohla naznačovati cíl, ježto nedovedla naznačiti směr k němu vedoucí.

Otec přenechával vše matce, zatěžoval ji vedením domácnosti a výchovou dětí, o něž se kromě oteckých povinností výživy hrubě nestaral. Nikoliv z důvodu, že by je neměl rád, ale po celodenní vysilující službě na závodě po příchodu domů byl rád, když měl pokoj. Žalovala-li matka na některé dítě, odbyl ji: »Jsi máma. Potrestej je.« To bylo vše.

Tím, že nebylo styků mezi rodiči a dětmi, totiž oněch důvěrných styků, byl nahodile udělený trest pro viditelné přestupky brán dětmi se vzdorem a žádala-li matka projevení lítosti skutku, bylo dítě zatvrzelé, vzdorně mlčící a bez slzí tělesný trest přijímající. A čím děti dorůstaly, tím tato natržená páska ve výchově zjevnější.

Matka seděla u lože malé Hildy. Dnes byla kritická noc. Tak řekl lékař. Musila u ní bdít, aby jí stále udržovala přikrýváním ve stejné teplotě. Zadívala se na ni, na její vychrtlé tělíčko, zapadlé tváře, vpadlé oči a rozpálené, až skoro korálové rty. Hleděla na ni s účastí a obavou. Matka darující život dítěti, opatrovala tento život, aby nevyprchal, aby toto tělíčko opět se pozdravilo. Znovu se zadívala do toho obličej, aniž by snad byla chtěla pozorovati nebo porovnávat. Bylo to její dítě, a tím bylo krásnější než všechny ostatní. Neznala oné pěkné snivé pohádky, jak o dceru hradního pána ucházeli se dva nápadníci: rytíř a ohnutý šohaj z dědiny. Princezna žádala, aby jí přinesli květ štěstí, který na teple srdce jejího vzroste v plod a vydá štěstí. Dlouho bloudili, až posléze se vrátili. Rytíř za devaterýma horama od poustevníka obdržel nevídané krásy květ štěstí. Chudý šohajek dlouho nemohl ničeho nalézt, až vraceje se smuten domů, našel v lese umírající ženu,

matku, na jejímž vyschlém prse chtělo se děcko nasytit. Matka pozvedla dítě a podávajíc je šohajovi, zaprosila: »Neopust' —« a zemřela. Podal princezně děcko se slovem umírající matky: »Neopust'!« A princezna dala přednost chudému šohajovi. Děcko je květ štěstí a na prsu matčině vzroste a vydá plod nového života, velikého štěstí.

Zadívala se na tento květ štěstí. Na mysl jí nepřišlo, že dosud nikdy nepřitiskla tento květ k teplu lásky, že se nepolaskala s ním, na srdci nezahřála, vřelostí objetí k rozkvětu nepomohla. Konala povinnost matky. Nic víc.

Hilda sebou pohnula. Otevřela oči, ale ihned je opět zavřela, jako by se štítily světla. Obrátila se obličejem k matce, jež utkvěla na ní dlouhým pohledem. Snad dosud nikdy se tak dlouho na ni nezadívala. Jako by ji nepoznávala, tak upřeně jí hleděla do obličeje. Teprve snad dnes si povšimla, že Hilda není krasavice, ba že z ní krasavice nebude.

Děti považují za nejkrásnější své matky. Známa je episodka z anglické školy, kdy na otázku v dívčí obecné škole, kdo je v očích žáček nejkrásnější, dala žačka za odpověď: »Nejkrásnější je moje maminka.« Matky jsou v tomto směru pozornější. Porovnávají i tam, kde není krásy a dovolují-li to prostředky,

doplňují krásu oblekem, šperky, aby nahradily vnaidlo.

To všechno matka neznala. Žila s dětmi a snad i pro děti, ale neuvažovala, zdali se budou, či nebudou líbit, zdali děvčata rostou do krásy či ne. Což jí bylo po tom. Ani ona za mladých let nevynikala krásou. Byla honěna do práce. To bylo jejím denním zaměstnáním. A přece přišel, a vdala se. Nelitoval toho nikdo. Muž našel vzornou ženu, dobrou matku, děti, a ona si i libovala, že se dobře provdala za člověka pod pensí, úředníka v závodu, třeba nižší hodnoty.

Hilda nebyla hezká, a jak již praveno, ani značky nebylo, že by snad někdy krásy dospěla. Obličej byl skoro tupý, trochu do špičaté brady zabíhající, ústa, trochu zdvižený ret vrchní, znak to příští vášnivosti pohlavní a nos rovněž tupý, skoro ve špičce se trochu zvedající a dosti silný. Oči tmavě šedé, které přejdou do černa, lícní kosti trochu vysedlé, ale za to vlasy byly tak mocné již v dětských letech, že tu ležela na bohatém podkladě rozpuštěných tmavých vlasů jako princezna z pohádky. Obličej, byť neodpovídal pravidlům ani řecké ani římské krásy, byl dětsky milý a nevtíravě příjemný, poutající zvláštní barvou hlasu měkkého, altově zabarveného.

Po půlnoci se Hildě přitížilo. Mluvila v horeč-

ce. Matka ji obložila obkladem a po delší době Hilda usnula. Aniž by věděla jak, zjevil se matce před očima onen plakát z ulice a veliká stopa poslední věty: *S němčinou všecko, bez němčiny nic! Nikde!* A náhle jako by se z myšlenek protrhla, sklonila se nad děckem a zašeptala: »Už tam více nepůjdeš. Nepustím tě tam, aby se ti jednou vysmáli jako mně.«

K ránu se Hilda probudila. Jako by v údivu rozhlížela se kolem sebe a vidouc vedle sebe ležeti lalku, jako by přítele dobrého našla, radostně zvolala: »Hilduško, Hilduško, má zlatá Hilduško! Tys přišla mne navštívit? To jsi hodná, má zlatá, milá, drahá.« Vášnivě ji zlíbala a znovu se s ní laskajíc, matky si ani nepovšimla. »Maminka se už na tebe nehněvá. A jak jsi krásná. Už ani nejsi Hilduška, jsi princezna a matinka ti opět něco pěkného přečte, nebo počkej, povím ti pohádku o jedné neposlušné holčičce. Tak poslechni. Byla jed — nou hol — čič — —« Nedopověděla. Lalka jí vypadla z ruky. Usnula znovu a klidně oddychovala. Bylo to znamení k lepšímu.

IV.

Hilda se pozdravila. Ještě asi týden zůstala ve světnici. Až do nového roku, a po novém

roce, kdy už se jí stejskalo po škole, kdy žádala již, aby směla opět do školy, pravila jí matka:

»Dnes půjdeme Hildo do jiné školy.«

»Do jiné? Tam nebude už naše slečna učitelka?«

»Nebude. Půjdeš do německé.«

»Do německé?« Hilda se rozesmála. »Co bych tam dělala? Vždyť neznám němčiny!«

»Právě proto tam půjdeš, abys se jí přiučila.«

»Čemu mi třeba němčiny? Či já jsem němčula?«*)

»Nejsi, ale chceme s tatínkem, abys uměla německy. Budeš-li umět německy, bude si tě každý vážit a až dorosteš, dobře se budeš mít,« pravila matka určitě. Tomuhle Hilda nerozuměla. Proč by se jí mělo lépe vést, nebo proč by měla se lépe mít, když bude mluvit německy, toho nechápala. Dobře se mít, znamenalo u ní dobře jíst. Nic víc. Přece jí i tak dobře. Závisti neměla, přepychu bohatých rodin nepoznala, ježto nikam nechodila. Nedělní oběd, kdy měla maso a knedlíky, byl pro ni přímo požitkem a nikdy neuvažovala, zda možno se míti ještě lépe.

Ani rozdílů ve vyučování nechápala. Bude se

*) *Posměšná nadávka českým dětem, jež chodí do německých škol.*

učit německy, to bylo vše. Nyní se učí česky. Byla dosud dítětem, její rozum nedovedl porovnávat.

Matka došla do české školy, kde oznámila vystoupení Hildy a otevřeně sdělila, že ji převádí do školy německé. Způsobilo to pravý poprask. Jako bomba kdyby tu zapadla.

»Do německé školy ji dáváte? A proč?« tázal se ředitel. »Jste snad nespokojena s učitelkou? Ublížila snad děvčeti? Zavolám ji, snad se věc urovná.« Učitelka přišla a když jí sděleno, že Hilda má opustit její třídu, zůstala ohromena. Oba, ředitel i učitelka rozmlouvali, vymlouvali matce, vše jí příkladem dávajíce, jak těžko se prohřešuje na dítěti tak nadaném, které tam zakrní, jehož vlohy se nerozvinou. — Marno.

»Nikdo Hildě ani mně neublížil, ale své děcko si dám tam, kam budu chtít.«

To byla poslední věta, již řekla ředitelovi. Ředitel řekl, že jí propouštěcí list napíše a pošle. Mezitím poslal pro otce. Domlouval, skoro prosil on i učitelka, aby děcko, chloubu jejich školy, nebrali a do německé školy nedávali, chtěli se starati o její ošacení a o vše, ba i výživu ředitel nabízel. Marně.

Otec prohlásil, že se tak se ženou usnesli, aby mladší děti dali do německé školy. Hildu, a chlapce později.

A Hilda byla zapsána ze druhé třídy obecné školy do první třídy obecné školy německé.

Byl jasný, mrazivý den, když ji matka vedla po první do německé školy. Hilda byla jako ve vidění. Cizota na ni dosud nepadla. Nechápala ještě. Nebyla dosud samotná. Byla tu matka. Ředitel, zapisující ji do německé školy, musil s matkou i s ní mluvit česky. Dost mluvil, ale přízvuk nebyl český a vazba hranatá. To matku neuráželo. Neuvažovala jak je to nemravné, když dítě jdoucí do německé školy musí býti dotazováno v řeči cizí, české, aby se učilo němčině.

Hildu odvedli do třídy a matka šla spokojeně domů. Dobře se její dcerce kdysi povede, když se naučí německy. Nikdo se jí nebude smát, nikdo urážet.

Ovzduší prosycené cizotou s počátku nijak rušivě nepůsobilo na Hildu. Seděla tu a pozorovala okolí. Prohlížela obrazy po zdích, hleděla na učitelku a porovnávala ji s obrazem císařovny, která tu byla až nestydatě pro dětskou dívčí mysl ve vystřižených šatech. Dali jí německý slabikář, který rovněž ležel před ní úplně nepovšimnut. Učitelka jí něco pravila, čemuž nerozuměla.

Tak jí plynuly dny ve škole. Bez práce a bez učení. Učitelka brala na pomoc ředitele, aby

Hildě domluvil společně čísti písmeny slabikáře.

Pozvolna chápala Hilda rozdíl školy české a německé. Tam byla první, zrovna obdivovanou, milovanou, tady poslední, nevšímanou, ba někdy se jí celá třída dala do smíchu, když něco špatně vyslovila. Čím dále více chápala rozdíl, a bylo jí smutno. Byla tu cizí, opuštěná, osamocená. Polovice třídy bylo z dětí českých a jaká to byla radost, jásot, když vypuštěny ze školy, ve své rodné řeči se počaly domlouvati. Jásavá radost zněla z každého jejich slova. Tady venku teprv ožily, tady se radovaly ze života, tady jásaly pravou dětskou veselostí. Jako by zlému unikly, tak jim bylo veselo. I Hilda se tak opravdově smála, sotva školu opustila. Nechá-paly tyto ubohé děti, že rodičové obrali je o největší poklad, o rodný jazyk tím, že je dali do německé školy.

Hilda po čase porovnávala. Pocítovala odstrčení a nevšímavost. Bylo pro ni ponížením, že nemohla druhým sloužiti za vzor, jako tam v české škole. Stávala se svéhlavou, i někdy neposlušnou a tvrdohlavou. Otevřená její dětská upřímnost a sdílnost povahy ztrácela se, zůstávajíc v sebe pohroužená, v sebe se uzavírajíc, ježto nebylo tu chápání celku. Nerozuměla řeči. Často i po celou hodinu čtení nerozuměla ni-

čemu, ani tomu, co se četlo, ani otázkám učitelky, ani odpovědím žákyň a nikdo se nestaral, aby tomu rozuměla. Nepřinesla-li úlohu na tabulce z domova napsanou, nebyla trestána a tím se stalo, že na to hřešila a stávala se nedbalou.

Tak povaha její brala úhony. Otupovala proti všemu i proti výtkám učitelky, jež nemohla pochopit, že tato žačka nedbalá a vzdorná, mohla býti přímo velebenou žačkou české školy. Smáli se tomu i ve třídě i ve sboru. Jedinou útěchou jim bylo, že podobných »dikšedlů« je tu víc a že to nejsou ti poslední, z nichž bude dobrý a poslušný materiál pro budoucí svět, ovládaný germánstvem.

Hilda přinesla hanebné vysvědčení. Nic si z toho nedělala. Doma ji rovněž nepokárali. Ve škole řekli matce, že to tak obyčejně bývá, že se úspěch objeví teprve později a že na tom vede vinu hlavně pokažená metoda vyučovací české školy. Matka uvěřila.

Přes prázdniny zažila Hilda trpkou bolest opovržení. Jednoho dne hrála si na dvoře závodu s druhými dětmi, když tu asi devítiletá dcerka dělníkova zvolala: »Nehrajte si s ní. Hilda je němčula.«

Zůstala na okamžik zaražena. Ostatní děvčata, hrající si společně, rovněž ve hře ustala a vše

se na ni zadívalo. Jako vyjevena hleděla na ně. Zdálo se jí, že od ní odstupují, že se jí štítí. Dlouho tak stála držíc panenku v náruči, když slyšela, že tamta holčička znovu vykřikla: »Hilda je němčula« a druhé jako ozvěnou zvolaly: »Němčula.«

Víc nesnesla. Nemohla odpovědět. Zde v tomto kroužku kamarádek, s nimiž prožila nejkrásnější doby dětství, nemohla snést této urážky. Rázem v obličeji zahořela a rozběhla se domů. Zalezla do kouta za lůžko, do tmy, aby na hanbu svoji neviděla a tam sdělujíc bolest ponížení své lalce, propukla v pláč.

Nešla více do kruhu kamarádek. Hrála si doma. U matky nehledala ulehčení, ani něžnosti. Nepoznala je dosud a proto nepostrádala. A tím ve vývoji její nalomené povahy přibyl nový rys: samotářství. Bála se mezi družky, aby ji od sebe nevyhazovaly. Slovo: »Němčula«, bylo pro ní hroznou urážkou. Vzpomínala, jak ještě loni Běle Julkové se smála, že je němčula. Dnes je sama, dnes mohou za ní pokřikovat tímto oškli-vým jménem a to nejen kamarádky, ale i chlapci. Těch se styděla ještě více.

Matka se divila, že Hilda nevyhledává her venku s dětmi. Často ji posílala. Nešla. Vše požalovala své princezně. Ta byla stále její přítelkyní neselhávající a neurážející. Jednou jen

odvážila se prosit matku. »Nedávejte mě mamin-ko do německé školy. Já se budu v české škole dobře učit, samé jedničky budu mít,« žadonila.

Marno. Matka stroze odpověděla zápořem. Hilda se zatvrdila ještě více a úplně osamotněla. Zesmutněla. Jindy veselá, živá, jemná, dětská, dnes do sebe a v sebe uzavřená, smutná, bez dětství a bez radosti z jara života. V tomto samotářství naučila se trochu přemýšleti.

Ani nevěděla jak a kdy jí přišlo na mysl, jak by měla oplatit posměch tam těch kamarádek. Hlavou jí proběhlo, kdyby uměla už tak dobře německy, aby mohla mluvit. Před nimi s někým mluvit, aby jí záviděly. Na tom stanula. Závist vzbudit. Zlost budou mít. A v polovici prázdnin požádala starší sestru, která na české škole učila se němčině, aby ji pomohla opakovati a do konce prázdnin vykonala malý zázrak. Všecko dohonila. Sestra Češka jí posuny němčinu vysvětlujíc, dokázala více za měsíc, než učitelka na německé škole za rok.

To rozhodlo u Hildy pro celou budoucnost. Mohla se pyšnit. Uměla již německy. Celé věty dovedla říci, ovšem pouze jednoduché, ale měla zásobu slov v paměti a počínala mluvenému a slyšenému rozuměti.

To byla její výhra, ale také její zkáza. Propadala klamu, že se povznáší, ovládajíc němčinu,

nepozorujíc, jak vlastně poklesá. Němčinou postupovala, ale povahově právě zvětšenou znalostí němčiny zapadala. Znalost němčiny nemohla míti vlivu na vývoj jejího dětství, nemohla v ní probudit pocity budoucího ženství ani zušlechtit povahu pro život budoucí ženy. I nadále zůstala v sebe uzavřena, nesdílná, samotářská, ale občas venku, spatřila-li náhodou bývalé kamarádky, volala zúmyslně na někoho přes ulici německy.

Ve škole následkem její pilnosti při zápisu zařadili ji do třídy druhé, což ještě více vzpružilo její touhu prospívati. Nadání její se rozvíjelo a píle a houževnatá vytrvalost vedly ji k úspěchu a pochvale učitelky.

Národnostně česky zakrňovala, povahově se mrzačila, ale ze všeho toho vyrůstala němčina, odvádějíc ji do řad renegátů, aniž sama chápala, jak rychle se tam dostala. A když ve čtvrté třídě na ni bývalé žákyně z české školy na ulici zavolaly: »Hildy — němčula«, ošklivou nadávkou německou jim odpověděla a zazpívala verš posměšné německé odrhovačky o »Wenzelnase«.

V jednom směru zůstala však dítětem. I v desíti letech hrála si se svojí princeznou, která zůstávala jí v samotě věrnou. Jásala, když starší sestry daly jí k Ježíšku velkou pannu s kočárkem.

Matka se radovala nad jejími úspěchy a druží dva bratři, následkem jejího úspěchu byli rovněž přivedeni k obětnímu špalku germanisace, aby se jim vedlo lépe v životě a aby se jim nikdo nesmál, že neznají německy.

V.

Hilda zapomněla již, že chodila kdysi do české školy. Přestoupila na německou měšťanku. Prospívala tu prostředně, ale německy už uměla. Učitelka měla ji ráda. Zůstalo v ní totiž něco samotářského z doby dřívější. Nevyhledávala ani příliš her ani spolku s ostatními žákyněmi a tím získala si sympatie učitelky, že byla tichá a samotářská.

Někdy přece se jen zastyděla, že chodí do německé školy, když totiž přišla k nim návštěva z rodiny, nebo když někam přišly společně děti s rodiči do rodin příbuzenstva. Oba rodičové, Češi, českého původu, neumějíce německy, přízeň česká a děti dvojaké výchovy, v českých školách starší, v německých mladší. Zcela podle postupu germanisace kroje. Hilda stydlivě se přiznávala, že chodí do německé. Časem i hořké slovo slyšela, když přízeň činila k vůli tomu rodičům výčitky. V rodině, až na jedno jméno, všecky měli tvrdá německá jména: Hildegard,

Valburga, Wilhelm, Reginald zrozenec Anna. Nemohla to pochopit česká přízeň.

Byl to ústupek otce svému představenému, Němci. Splnění jeho přání. Bylo jisto, že tento představený tlakem pracoval, aby otce Hildina přemluvil dáti děti do německé školy.

Hilda dospívala. Šlo ji na čtrnáctý rok. Byla neobyčejně slabounká, a obličej skoro chorobně bledý. Něco chorobného vyzíralo z toho dětského obličjeje. A skutečně, Hilda zdráva nebyla. Již ve škole postonávala. Dost malý průvan ji sklátil.

Byla stále dítětem nevědomým, prostým, čistým jako jarní květ, koupající se v rose. Nikdy neslyšela slova špatného, nikdy o sluch jí nezařadilo, co by v ní urazilo panenství a vzbouřilo pocit studu. Snad proto, že se tak osamotnila, nevyhledávajíc společnosti družek tam na závodě.

A právě zde na místě, kde se učí mravnosti, kde se zlepšuje, nebo aspoň má zlepšovati nitro, kde kladou se základy všech ctností, které v budoucnosti jdou po celý život s člověkem, tady, ve škole dívčí, byl po prvé stud její do varu pobouřen a mravnost její uražena.

Byla ve druhé třídě měšťanky. Bylo to v létě měsíc před prázdninami. Byla ne celých patnácti roků stará, když seděla s několika školač-

kami, kde byly i žákyně ze třídy třetí, mnohé již výše sedmnácti let a vyprávěly si epizody a historky, jakých dosud neslyšela. Nevěnovala tomu pozornosti ani ze zvědavosti. Nechácala dosud poznání života. Puberta se u ní dosud neozvala. Byla dospělým dítětem, bloudícím dosud v labyrintu životní nevědomosti. Ale co tady slyšela, bylo tak nové, skoro neuvěřitelné.

Tady ve kruhu těchto dospělých děvuch, které ač dosud žákyně — mnohé z nich tajně žily již životem pohlavním, po prvé slyšela jak se miluje, jak jsou večer doprovázeny na procházkách »fešáky«, jak se líbá, jak který líbá; tady se mluvilo otevřeně o menstruaci a jiných fyziologických úkonech ženského těla a valně se vykládalo o tom, jak se děti rodí, ba i jak se plodí. Žačka druhé třídy, židovka, odporovala, dokazujíc, že děcko vzniká, když se muž políbí, daly se některé starší do jekotného smíchu. Zvláště dvě žačky z třetí třídy, plných ňader a smělého obličejce vysvětlily jí, jak to vlastně je a jak se děti plodí.

Mnohé nezkušené se divily, jiné červenaly a na očích bylo jim znáti vnitřní rozčilení. Tak se odhalovalo, vysvětlovalo jak to dělat, aby doma nic nevěděli. A možno říci, že valná část žaček se na tyto seance těšila. Tak příjemně rozčilo-

valy tím nepoznaným. Mnohé z nich záviděly šťastnějším.

Hildu nechávaly tyto řeči úplně klidnou. Poslouchala to s odporem, poněvadž jí to bralo dosud v srdci kotvici proudu, jíž jako děcko věřila a zároveň otevřenost těchto děvuch otřásala v ní základy náboženské morálky. Její dosavadní víra v to, co bylo jí ve škole přednášeno, byla silnější než toto ošklivé vykládání. Ji nerozčilovalo co slyšela, ale hněvala se, že takové nepěkné řeči vedou. Někdy o tom přemýšlela. Neozvala se v ní pochybnost, ale ráda by zvěděla pravdu. Někoho jiného by se ráda zeptala. Ale koho? Cizího? Styděla se zeptati na to, co těžko by před cizí osobou, třeba kamarádkou, dostala z úst.

Jednou seděla s nejstarší sestrou v podvečer ve světnici. Bylo tu tak příjemně. Venku tma, jen světlo pouličních svítlen blikalo do oken. Dodala si odvahy a svěřila se jí. Otázala se jí na vše slyšené a sestra místo klidného, něžného vysvětlení děvčete osmnáctiletého, plácla jí přes tvář a pod hrozbou sdělití vše rodičům, zakázala jí podobné řeči vésti.

Její zvědavost, vlastně touha po pravdě, nebyla ukojena správným a něžným vysvětlením. Zůstala na rozcestí čemu věřit, tomu co je v ní, nebo co povídají tam ty. Vždyť na prostou otáz-

ku, zdali všechny ženy a veškerá děvčata podrobená jsou tomu ošklivému, jak ty děvuchy vyprávěly — (menstruaci), dostala brixní odpověď: »Neptej se. Co tě čeká, to tě nemine a vypuť takové věci z hlavy, nebo to řeknu slečně učitelce a matce.«

To bylo vše, co se dozvěděla. Strach spojený s pocitem hanby, aby se toto tak ošlivé nedozvěděla matka, nebo učitelka, zavřel jí ústa. Zvykla sebeuzavření a samotě, uzavřela se ještě více a nechtěla více poslouchati tak nehezké řeči, které tam ty děvuchy vykládaly.

Ani neuvažovala o příčině, když koncem školního roku při rozdávání vysvědčení se rozhlásilo, že žákyně třetí třídy, čtvrté a sedmé dostaly zákonné mravy. Byly to nejstarší a nejzkušenější . . .

Kdo tu byl více vinen, těžko říci. Přelevárna, v níž se na úkor pedagogických pravidel s potlačením všeho co souvisí s vývojem všeobecného vzdělání, favorisovala znalost němčiny, nebo pochybená od základu výchova v rodině, styk se špatnou společností na blízku těchto rodin bydlící, kdož ví. Jedno bylo jisté. Základ mravní pro budoucí život byl tu otřesen. Nikdo tu netušil, mnoho-li škody mravní způsobeno těmito předčasně život poznávšími děvuchami.

Bylo usneseno, že Hilda již do třetí třídy mě-

šťanky nepůjde. Německy už uměla, a nyní bylo na čase, aby se vyplnilo heslo: »S němčinou všecko. Bez němčiny nic.«

Ale vše zůstávalo při starém. Nikde se to vybájené a slibované lepší neukázalo. Hilda zůstala doma při matce, jíž pomáhala v domácí práci, k níž němčiny nepotřebovala.

Sotva trochu pozapomněla na ony chvíle ve škole, dostala se do nové aféry. Starší sestra, asi sedmnáctiletá, ji brala s sebou jako přívěšek, chtějíc promenovat na hlavní třídě, koketovat s mladými pány, později bavit se s nimi na stejném místě ve stejnou hodinu. Potřebovala »gardedámu« a tu donucovala Hildu jíti s ní. Nemohla tomu přivyknouti. Řeči tu mluvené, ovšem česky, byly pro ni bez zájmu. Neměla pro to smyslu a někdy docela prostě, vyčkavši když se přiblížila postranní ulice, skočila do ní a utekla domů. Sestra ovšem musila zkrátit rande, ježto nemohla se vymluvit, že byla s Hildou na procházce. To však nevadilo, aby druhého dne různým tlakem vzala ji opět s sebou.

Jedno nutno říci, že rodiče Hildiny přísně dbali, aby se děti netoulaly, tak aby v zimě o šesté, v létě o osmé hodině byly doma.

VI.

Slibované dobro se nedostavilo. Heslo se změnilo: »*S němčinou nic.*« Hilda byla doma a rodiče to počalo mrzet. Co s ní doma. Posléze usneseno dáti jí na učení, aby co nejdříve mohla si dobývati chleba sama, když jí ho znalost němčiny nepřinesla.

Radili se, kam jí dáti, až posléze uznali za nejlepší: krejčovinu. Našli ženskou krejčovou, polku s německým vychováním a tam nastoupila místo jako učednice. To bylo vše za německou školu a za to, že tam nechala kus své povahy.

Doma bylo pět dětí ještě. Dospívaly. Bylo nutno je nejen živit, ale i šatit. Ani na mysl matce nepřišlo, že nic se nesplnilo z toho, co kdysi bylo příčinou, že dala děti do německé školy. Byla stále stejná, bez něžnosti a měkkosti, pouze starostlivá matka, pečující o rodinu. Otec naléhal, aby co nejdříve děti se osamostatnily, totiž, aby se mohly samy uživit. To byl železný příkaz jeho otecké péče.

»O mne se také rodiče nestarali, sám jsem se musel starat, abych se něčím stal,« říkal a také ve skutečnosti čím byl, vlastním přičiněním do-cílil.

Nový a jiný svět se Hildě otevřel. Ostýchavě přestoupila práh dílny madam B. Možno říci, že

byla přímo vytržena ze světa svých dětských snů a ilusí, ze světa, do něhož se čtením knih vžívala a vhozena sem do této všednosti stejné práce.

Nešla sem ráda. Bránila se, na své slabé zdraví se vymlouvajíc — marno. Otec přísně nařídil: půjdeš a to bylo neodvolatelným rozkazem.

Šla. Madam B. ji přijala s oním polským povznešením, svou tak odporně znící polskou blahosklonností a dala si políbiti ruku. Hilda sama se až studem začervenala. Byla uvedena do dílny, kde bylo asi 10—12 šiček, různého stáří, rovněž učednic. Některé 18—20leté. Hilda z nich byla nejmladší a proto v prvých týdnech skoro posluhou všem.

Novota ji tak poněkud zabavila. Zajímalo ji vše nové a nepoznané a proto pomalu zvykala i tomuto životu. Nebylo tu právě nejlépe, ale bylo tu přec snesitelněji než doma, kde bylo jí snášeti výčitky, že již dospívá a mají ji živit. Bývalo tady veselo a smíchu dosti. Šičky byly z různých míst z venku, z dědin i z města, a náležely různým rodinám a proto měly rozdílnou povahu, nestejně stáří, nestejnou inteligenci a přirozeně nestejně vzdělání, a různost povahy jejich řídila výchova rodiny, jíž náležely. Byly tu dcerky ze statku, z rodin menších úředníků i dělníků nebo živnostníků.

Ta nestejnorodost mohla, jsouc ovládána vůlí výchovnou, pevnou rukou a vzděláním, vnésti soulad všem prospěšný do tohoto prostředí, ale madam B. ve své polské povznešenosti a germánské nadutosti považovala sebe nedůstojné jakkoliv zasáhnouti, i když necudný hovor těchto šiček přesahoval míru povinné úcty k ženství a ohled k mladým děvuchám, stávaje se pikantním a rozpustilým. Snad to její čtyřicetileté nitro příjemně hrálo a vášeň mladicky vyrušovalo. Nepřekážela jim v ničem, ježto na ni pracovaly. Starším platila nějaký obnos týdně, mladším nic. Vedlo se jí dobře a ukládala peníze. Šila prádlo i dámské šaty.

Tím, že nebylo uzdy, stávala se slovní nevázanost smělejší, divočejší a bezohlednější. Přestaly se postupem doby před sebou stydět, ba těšily se na každodenní pokračování. Toto se odbývalo zpravidla, když se snesl soumrak a byla do rozsvícení chvíle odpočinku. Za pěkného počasí vyběhly do ulic nasbírat dojmů. Bylo-li špatné, sesedly se a sdělovaly si dojmy včera zažité. Mluvily tím bezohledněji, čím více snášela se tma nad nimi a důvěrněji, čím více se krev rozplameňovala. Za dne byly poznámky jejich přece snesitelné, byť dosti otevřené, za to večer Šily zpravidla do osmi hodin. Tedy s přestávkou hodinu v poledne a půl ho-

diny večer, deset a půl hodiny den co den. V neděli a ve svátek dopoledne.

Když po prvé zaslechla Hilda podobný rozpustilý hovor, nevěnovala mu pozornosti. Dosud bylo to dítě nezkušené, nevědomé. Dosud byla jí kniha náhradou za vše, čeho nepoznala v životě, považujíc život kreslený v knihách za život skutečný.

Chápala, co se tu vypravuje, že je ošklivé, ale nijak to na ni nepůsobilo. Ji to nedráždilo, spíše uráželo. Hanbila se za to, co tu slyšela, proti čemuž to ve škole vypravované, bylo skoro nevinné. Polo již zapomenuté znova oživovalo, ale s tím větším odporem poslouchala, co se tu odhalovalo.

Jednou ji přistihly jak klopí oči a rdí se ve tváři. To jim dalo podnět ještě k bezcudnějšímu vyprávění a smály se, že je hloupá.

»Hleďte, Hilda se stydí. Ta je jistě ještě hloupá. Což ty nemáš žádného fešáka? Nikdo tě ještě nelíbal? Ubožáčku.«

»Musíme ji zavést, aby se osmělila.«

»My ti pomůžeme najít fešáka.«

»Holky, já jí přenechám rudého.«

»Už tě omrzel?«

»Ten tě jen naučí líbat.«

Tak ji uváděly do tajů lásky, ji, jež dosud o tom ani neuvažovala, ba ani nepomyslela. Sty-

děla se a dala se do pláče. Tou chvílí byla před těmito děvuchami ztracena. Smály se jí a tím horlivěji dorážely. Byly rády, že mají předmět dosud zachovalý, nevinný a čistý, na němž mohou něco pokazit a zašpinit.

Hilda cestou domů se modlila. Bála se, že hřešila. Doma prosila, aby ji vzali z onoho učení, slibovala, že veškerou domácí práci za matku zastane. Marno. Rozkaz neodvolatelný zněl: »Musíš se vyučit, abys mohla co nejdříve sama se vyživit!«

Šla opět do šití. Styděla se sdělit matce jaké je tam prostředí, jak se tam ošklivě mluví a jak si z ní dělají posměch a smějí se její nevědomosti.

Tak jí ubíhal čas v šití, ale prostředí se nelepšilo. Některé šičky odešly a jiné přišly. Za krátkou dobu se přizpůsobily. Jenom Hilda se nemohla přizpůsobit.

Jednou, když madam B. odpoledne někam odjela, bylo zvláště divoko v dílně. Sesedly se a vyprávěly své zážitky erotické. Hilda chtěla odejít.

»Nepouštějte ji,« voláno. Vzaly ji mezi sebe.

»Nestyď se, hloupá!«

»Kolik je ti už let?«

»Šestnáct pryč,« pravila.

»Šestnáct? A ty se stydíš, když o tom mluvíme, co dělají s námi fešáci?«

»Proč jsi onehdy utekla, když jsem tě nechala s tím blondýnem samotnou navečer?«

»Chtěl, abych s ním šla večer do vrbiny,« řekla Hilda.

»A proč jsi nešla?«

»Poněvadž nesmím a za druhé je to hanba.«

Vybuchly v smích. Jedna, asi devatenáctiletá, vyvinutá, plných, mocných ňader, vyprávěla:

»Včera mne vyprovázel Rudla večer, ale holky, to bylo něco. Tak mne dosud nelíbal. A tak mne svíral, jako kleštěmi. A dýchal vám, holky, jako lokomotiva. Až žár z něho vanul. A tak mne líbal, až kousal.«

»A kde tě líbal?«

»Všude, na ústa, na oči, na krku i na ňadrech.«

»Jejej. A nechalas ho?« tázala se mladoučká děvucha.

»Byl jako divoch. Rázem mi otevřel halenku, až knoflíčky uletěly a košili rozevřel a líbal, holky, věřte, on mne kousl.«

»Ukaž — ukaž!« voláno.

Rozhalila halenku.

»Jejda — skutečně!«

Závistivý úžas projel přítomnými. Viděly začervenalou jizvu a otisky zubů.

»A bolelo to?«

»Jen málo. To je vám holky takový příjemný pocit...«

— ? ? ?

Dala se do jekotného smíchu a jen tak prohodila: »Holky, to bylo krásné.«

»Vypravuj...«

Vše ztichlo a poslouchalo tajnosti zažitého večera. »Mne včera doprovázel po celou cestu až domů ten brunet, víte z hlavní třídy. Chodí se mnou už dva měsíce. Přišel z vojny. Říká, že tam byl důstojníkem. Ale holky, ten líbá docela jinak. Ten to bral včera rychle. Zavedl mne do vrbiny, byla už tma. Tam jsme si sedli a tam mne rovněž celou líbal. Holky celou, a takový byl rozvášněný. Ale ten líbá docela jinak,« vykládala opět jiná.

»Jak, prosím tě, vypravuj,« ozvalo se klubko hlasů.

»To je vám holky pěkné, to je zrovna božské. Chtěl, bych i já to udělala.«

»A ty?« Sotva dechu zadržující, hleděly na ni.

»Strčila jsem mu rovněž jazyk do úst, když chtěl. Ale to je vám, holky, pocit tak krásný, jako když elektřina celým tělem projede.«

? ? ? ?

Divoce se rozesmála a prostřela před nimi bohatý stůl přehojné hostiny erotických požitků s upřímností a plnou bezohledností.

Oči jim plály a divoce jiskřily. Některé prudce oddechovaly. Bylo znáti, že se v nich rodí touha sáhnouti po zapovězeném ovoci poznání.

Hilda i při tomto vypravování zůstala ku podivu klidnou. Jenom se otázala:

»A což vy smíte chodit pozdě večer samy?«

»My nechodíme samy...«

Začly se smáti.

Hilda teprve večer si připamatovala, co tam odpoledne slyšela. Cestou domů za temna noci o tom uvažovala. Úzko jí bylo ze všeho. Někomu se s tím svěřit, sdělit. Taková nepoznaná hanba, vyzpovídat se někomu, říci mu, jak nevýslovně je nešťastna tam v tom prostředí, očistit se tou zpovědí a býti opět tak čistou jako před tím, než tam vešla.

Sdělila večer vše, pod pečetí tajemství, starší sestře. Ta se jí vysmála, že už to dávno všechno ví a zná. Hildě z tohoto poznání bylo ještě bolestněji. Divila se, že sestra, v níž chtěla viděti a pro sebe míti vzor, všechno zná a ví, vše to ošklivé, co by tak ráda zapomněla.

Tento večer probudil v ní dosud nepoznanou prázdnotu nitra. Pociťovala, že jí něco schází, něco, čím by se mohla doplnit. Nemohla pro to nalézt slov, nemohla to pochopit, ale cítila potřebu tuto mezeru něčím vyplnit. Něco jí chybělo. Když odložila před časem posledně svoji

milou princeznu, již vyplňovala prázdnotu času, nechápala, jak těžko bude moci nahradit prázdnotu nitra, srdce. Ani dnes nechápala ještě, že tuto prázdnotu pocífuje srdce.

Vrátila se ke knize. Usedla, četla a četla, skrčená na lůžku, až z nenadání vstoupil otec a přísným hlasem nařizoval, aby shasla, že je již jedna hodina o půlnoci.

Tak jí život ubíhal, tak žila sama, sobě skoro za obtíž, bez přátel, bez lásky. Samotě zvyklá topila se přímo v sobě a čekala s netrpělivostí, až opustí salon madam B...

VII.

Jako když se slunko zasměje, jako by z jara skřivan zajásal, tak bylo Hildě, když posledně pouštěla salon madam B.

Všecko zdálo se jí lepší, čistější vzduch, ulice, ba i lidé ji potkávající, jako by v úsměvu. Nechápala, že je již samostatná, neuvažovala mnoho-li jí prospěla němčina, jak jí pomohla a jak jí splnila heslo: »S němčinou všecko. Všude. Bez němčiny nic. Nikde!«

Bylo potřebí někde uplatniti Hildu, ježto nebyla s to sama ještě pro sebe pracovati. Tu nezbývalo jiného, než vzítí práci po domech. Byla ve svém oboru dosti obeznaná. Madam B. jí dala

nejlepší vysvědčení, že tak učelivou, vtipnou, pilnou a tichou učednici dosud neměla. To bylo skoro rázovitostí povahy, že podrážděna čímkoliv, ctižádostí nebo ponížením a urážkou, vzepnula se pílí, vzbuzující obdiv a uznání. Rovněž tu, u madam B. Hnus ji pojal nad tím, co slyšela. Zatvrdila se nad všemi. Uzavřela se ještě více a vidouc, že přes rozkaz otcův se odtud nedostane, vynaložila tolik píce, že v roce dostávala již určitý plat a v druhém roce na sklonu již přistříhovala a v třetím roce učení měla již dozor nad prací.

To vše bylo ovšem vnější. Na povahu a její vývoj, ušlechtění, zpevnění, vykrytí, vše to vlivu nemělo. Povahově nerostla, spíše byla zanedbána. Byla nerozhodná, časem vzdorná, někdy až k poddajnosti měkká, soucitná, jindy tvrdá, až do sebe zarytá, že slova nebylo lze z ní dostat. Časem jak větévka jarní se strany na stranu tomu vděčící, kdo byl s ní a jindy opět vzdorným čelem kupředu. Vše to se v ní promítalo bez ladu a bez korektury, lásky a vedení mateřského. Ze školy nalomená její povaha vzrůstala v ní, jak právě vznikala nálada. Bývala pasivní, lítostivá, měkká, ustupující a opět energická, tvrdá a mocně se vpřed deroucí. Nepoznávala pravou dobu a časem stávala se touto neurčitostí i celému okolí protivnou.

V tomto neurčitém dospívala. Dospělost ženy — puberta — objevila se u ní teprve v sedmnácti letech. Lekla se toho, nevěděla o tom více než co slyšela mezi děvčaty v šití, kde opanovaly to větou: »Už to mám.« Styděla se to říci i matce. Bála se, aby ji neplísnila.

Vstoupila do života bez vědomí života a bez vědomí ženskosti. Neměla v ňadru oné jemné něžnosti, jíž tón zpravidla matka klade a co mění její povahu, připravujíc ji na velký úkol mateřství; scházelo jí to něco, co činí ženu vášnou, milou, sladkou. Scházela jí ženskost.

Vstupem do života, do cizích rodin, kde žila buď po vzoru nebo vysloveného přání, mnohé se u ní zladilo, mnohé z povahových neurčitostí bylo zatlačeno. Nebylo tu příčin je vyvolávat. Ale tu našla něco, čím počala vyplňovati prázdnotu nitra.

Nepozorovala, že se v ní probouzí žena. V rodinách měli děti a tu hrála si s nimi. Bylo jí tak dobře, když je polaskala, maličké v náručí pohušala, mazlila se s nimi, zakolébala a zazpívala. Takový zvláštní pocit jí jímá, taková něha naplňovala, taková radost jí svírala. Nerozuměla dosud tomu pocitu, nechápajíc, že tu mluví nitro ženy. A v rodinách jí za to mívali velice rádi.

Toto zladěné nitro smiřovalo ji se zaměstná-

ním, k němuž s počátku odpor pocítovala. Objevení nepoznané ženskosti ji změkčovalo — ovšem pouze potud, pokud byla v okruhu citových sfer, vzniklých ze spojení s dětmi. Zvykala jim, sama nepozorujíc, jak se v ní probouzí touha býti matkou a mítí děti. Neuvažovala o tom tak po stránce fyziologické, jako tam ty školačky nebo šičky, nikoliv po stránce úkonu mužova, nebo ženy a muže, pouze jen čistě, ideálně. Dítě, mítí takové děťátko, jaké chová v náručí, býti maminkou — ach, vrchol blaženosti.

Nepoznavši starostí mateřství, žila v představě, že mítí děťátko a býti maminkou, je to nejšťastnější co může dívku potkat. Neznala lidového přísloví valašského lidu:

»Malé děti pijí matčino mléko, velké ssají její krev a slzy.«

Tak uběhla dvě leta. V této době pomalu vyprchala její dětská láska k dětem. Dostavilo se panenství, ale s ním probudila se opět ona prázdnota, ono něco ženě tak nutného a potřebného, co vyplňuje nitro její, totiž ono opření se o ženskost. Byla dosud plachá, nesmělá a stále doma držena co nejpřísněji. Za malý poklesek, že šla s děvuchou nepožívající dobré pověsti, již doprovázel nějaký mužský podvečer, po osmé hodině, odepřel jí otec návštěvu tanečních hodin.

Celý rok čekala až si z vlastního výdělků ušetřila, aby mohla navštěvovati taneční hodiny.

To byla jediná chvíle, již prožila ve společnosti. Říkala tomu společnost. Skoro byla hrdá, že si ji vybral za tanečnici synek obchodníka, ji, jež nebyla hezká a jež neuměla se ani dobře ve společnosti pohybovat. Něčemu se přiučila v rodinách kde žila, aby aspoň hrubých poklesků proti společenskému taktu se nedopouštěla. Byla zvyklá konversaci a třebaš nevybroušeně, zvláště mluvila-li česky, dovedla se vyjadřovati. Jak byla hrdá, když její tanečník přinesl jí k poslední taneční hodině kytici s malou stuhou s datem...

VIII.

Hildě šlo na devatenáctý rok. Bylo zvláštní, že dosud nepocítovala touhu po lásce. Dosud se nezamilovala. Byla stále plachá a před mužskými bojácná. Ze šití v rodinách rozšířila se její známost s různými lidmi, i mužskými, ale to ji nikterak nevzrušilo, ani pohlavně nepodráždilo. Bavila se slovně, ale ničeho při tom nepocítovala. Slyšela tam v šití mnohé vyprávěti; s neomalenu otevřeností se tam probíraly i otázky pohlavního života; situace nejintimnějšího styku muže se ženou se tu přímo nestoud-

ně odkrývaly. Stud tady býval vymrskáván, mravnost poplvána, nevědomost nevinnosti se-směšněna. A právě to bylo příčinou, že se styku s mužem bála. Každého, i toho nejne-vinnějšího.

Jak praveno, Hilda nebyla krasavicí. Byla prostřední postavy, ale neobyčejně štíhlého tě-la, zrovna k přeštípnutí. Jako by se něco hado-vitého vinulo tímto tělem. Měla pružný krok, tak velice rozdílný toho, jaký mívají děvčata sedící u stroje. Mnohý muž se za ní zadíval. Byla mladá a mládí vábí... Bylo jí devatenáct let. To stačilo. Mnohý zahleděl se jí i do očí, rád by byl utrhl tento květ panenství, ale pla-chost její nedovolila dostat se ani k první vý-zvě. Utekla.

Více než lásky, byla by si vážila přátelství, takového čistého, opravdového přátelství, kte-réž by jí bylo vše nahradilo, prázdnotu srdce vyplnilo, život zpříjemnilo. Někoho by chtěla mít, o něhož by se mohla opřít, jemuž by moh-la veškeré bolesti svěřiti, u něhož by poznala, čeho dosud nepoznala, pravé něžnosti a oprav-dové lásky; nikoliv lásky končící aktem styku pohlavního, ale která nahraňuje matku, otce, která je vznešená, čistá, posvěcená důvěrou a zakotvena přátelstvím.

Po tom toužila, často za měsíčních nocí uva-

žovala, přemítala, hledala, ale nikde nenalezla. Snila dále svůj život knižní. Opájela se románovým čtením, až na ni a v ní nalepilo se mnoho romantického, možno říci nedostatečného a neživotného. Ale bylo jí při tom dobře. Ten sněný život byl tak krásný. Čekala, že zjeví se pojednou někdo, nějaký takový vysněný přítel a vše jí nahradí.

A dočkala se. Nebyl to vysněný, ale skutečný přítel, jenž přirozeně změnil se z přítele — na něco více.

V domě, kde bydleli rodiče Hildiny, bydlela rovněž rodina nižšího úředníka továrního. Paní byla rodem Valaška a žila v přátelských stycích s rodiči Hildinými. Byla asi osmadvaceti letá a aby toto přátelství věnované rodině nebylo zrovna tak nadarmo, důvěrně se spřátelila s Hildou. Z tohoto přátelství, jímž paní zahrnovala Hildu, vzešel jí praktický prospěch, totiž jí, muži i dvěma dětičkám. Paní X. totiž v přátelské náladě požádala Hildu, aby jejím dětičkám ušila šaty ze starých. Dvěma holčičkám nové, mužičkovi prádlo a za to vše platila Hildě zlatem přátelství, které ovšem Hilda nemohla nikde proměnit na berný kov. A Hilda z přátelství to všecko konala.

Byla ráda, že někoho nalezla, kdo s ní mluvil laskavě. Doma bylo stále hůře. Sestry dorůs-

taly, rovněž chlapci. Starší sestry pěstovaly již známosti s muži; aby mohly večer z domu, braly s sebou Hildu, která bývala hromosvodem při příchodu domů. Ba někdy dostala od otce i rány . . .

Přirozeně, že každé milé slovo, přátelský pohled a mírné jednání si ji podmaňovaly. Byla vděčna za vše. Za trochu lásky, za vřelejší slovo, za něžný pohled nebo skutek, z něhož něžnost vyzírala, životem by se byla odvděčila. Vším co mohla za to dáti a co bylo v tehdejší její mysli v dosahu.

A těch slov něžných nebylo. Domov byl pro ni útulkem kde spala a byla živena, ovšem, že již na svou výživu připlácela ze svých výdělků. Často sedávala rozteskněna podvečer, zvláště když měsíc jí do oken svítil. Postavila se do měsíčního světla pouze v bílém nočním obleku a hleděla tak snivě do měsíce, a tak se jí zdálo, že v šepotu listí stromů před oknem slyší nějaký měkký, něžný, tajemný hlas. Slze jí vytryskly z očí. Nevěděla, proč pláče. Byla to neukojená touha probouzejícího se ženství. Nechápala toho, poněvadž dosud životu nerozuměla. Čekala romantické rozuzlení nebo zauzlení, jak o tom čítávala v románech.

Otec Hildin postonával plicní chorobou. Vyhledával změny podnebí a tu mu poradila v do-

mě s ním bydlící paní X., že by mu posloužil vzduch valašských hor.

»Kdepak bych vzal na zaplacení letního bytu,« bránil se otec.

»Nic snažšího. Jsem jak víte z valašské vesnice a mám tam matku. Máme domek se třemi jizbami, jednu vám propůjčíme.«

Otec s radostí svolil. Odjel tam, za měsíc se vrátil, ale paní X., aby onen byt nebyl právě tak zadarmo, vyzvala Hildu, která rovněž postonávala, aby tam s ní jela na počátek podzimu, který je na horách nejkrásnější.

Hilda s radostí svolila. Jely společně do dědiny pod Radhoštěm. Paní X. ovšem využítkovala přítomnosti Hildiny a jelikož tam měla šicí stroj, nechala jí šítí prádlo pro příbuzné, ba i ženské šaty. A Hilda užívajíc letního bytu, šila a šila . . . Navečer chodila s pí. X. na procházku. Líbilo se jí tady i při veškeré práci. Byl tu hezký a božský, dosud nepoznaný klid. Nikdo nad ní nestál a nikdo ji křivě neoslovil.

Jednoho odpoledne Hilda šila sehnutá nad strojem. Nepozorovala, že venku je krásný, slunný den. Náhle, jako by donucena čímsi neznámým, pozvedla hlavu.

»Co to šiješ Růžo?« v tom samém okamžiku ozval se od okna mužský hlas.

Zůstali proti sobě v překvapení beze slova.

Hilda hleděla do okna a viděla tam státi mladého muže. Nic víc. Onen muž stál v okně a hleděl na ni. Teprve po chvíli prohodil: »Ó, to jsem se zmýlil.« Za chvíli nato dodal: »Přišel jsem si pro knihu.«

Za Hildou seděla v koutě paní X. Vstala a dala mu žádanou knihu a s tím zmizel od okna.

Hilda nevěnovala tomu pozornosti. Že se neomluvil, ji neurazilo. Sama nebyla k takovým společenským povinnostem vedena. Jen to знала a věděla, co pochytila v rodinách. Věnovala se dále šití.

Asi za půl hodiny vstoupil tento mladý muž znovu do světnice a paní X. ho představila slovy:

»Můj švagr Adolf.«

Podala mu ruku a zadívala se na něho. Byl to mladý muž. Nestopovala krásu. Byl mladý. Zůstala sedět u stroje, ježto v poslední chvíli si vzpomněla, že je pouze — ve spodničce. Mluvil, jak mluví člověk z vesnice a když pí. X. pojmenovala Hildu křestním jménem, prohodil: »Vy se voláte Hilda? Já jsem Adolf, to by pasovalo dohromady.«

Řekl to skoro cynicky, tak neomalenež, ale Hilda v tom nepocítovala nic urážlivého, ačkoliv co řekl, byl nesmysl.

Ještě několikrát navštívil Adolf svoji švak-

rovou, která nechávajíc ho samotna s Hildou, umožňovala mu s ní se bavit.

Kdysi šla Hilda s pí. X. podvečer na procházku. Cestou zpět se ze tmy vynořil do měsíčního světla Adolf a pochodiv s nimi, doprovodil je domů. Adolf byl hudebník a večer jí zahrál pod okny na housle.

Druhý den pí. X. prohodila:

»Myslím, že na vás švagr bere.«

Hilda se začervenala a neodpověděla. Tak uběhlo několik dní ještě, které zbývaly pí. X. a chystaly se s Hildou k odjezdu do K. na letní byt, pod Kněhyní, kde čekal již pí. X. její muž.

Na nádraží před samým odjezdem vlaku objevil se Adolf a vida, že Hilda nese v ruce kytičce, zaprosil o květinu — prý na památku. Hilda mu ji podala.

Častý styk jejich nezůstal u Hildy bez vlivu. Zdálo se jí, že k ní dosud nikdo tak nemluvil, tak nehledaně a prostě a potom ničím se nedotknul její ženskosti. Byla dosud plachá. V devatenácti letech nevěděla ničeho o mužích a to co znala ze salonu madam B., toho se bála a lekala.

Vlak přijel a když nasedly do vozu, vstoupil za nimi Adolf a řekl, že je vyprovodí.

Dojely do K. navečer.

Paní X. šla napřed s mužem. Hilda měla u

nich zůstat několik dní a odpočinouti si. Šla s Adolfem. Na pusté silnici od nádraží na důl bylo již tma. Za dvacet minut měl přijeti vlak z opačné strany. A za tuto dobu Adolf provedl vyznání lásky a vtisknul po dlouhých prosbách první políbení na rty Hildiny.

První políbení silné, prudké, až do zubů jí rty přitiskl . . . Vytrhla se mu a ubíhala za pí. X.

Byla téměř bez sebe. První opravdové políbení mužovo ji vzrušilo, rozechvělo tak, že nemohla se vzpamatovati. Ani večereťi nemohla. Paní X. to pozorovala a zdálo se, že tomu rozuměla.

Hilda se brzy odebrala do svého pokojíčku. Chtěla býti o samotě, znovu prožítí a prožívati vše to, co dnes ji potkalo. Tak byla ráda, že je o samotě se svým malým štěstím, jež zdálo se jí tak velikým, ba nesmírným.

Celé moře blaha ji zalilo, až se v něm potápěla. Zahleděla se otevřeným oknem do krajiny. Měsíc plně osvětloval krajinu, dýchající tu těžkým dechem prvních dnů časného podzimu. Před ní Kněhyně, tam nalevo v modravé mlze Lysá a pod ní tmavá prorva — průsmyk na Slovensko. A kolem hory podružné: Stalová, Ostrý, Smrk a jiné až tam vpravo, kde bájný Radhošť do kraje hledí. Vše prostoupeno je modravou mlhou, prozařovanou měsícem. Ta-

kové grotesky vystupují z temnějších obrysů hor a ze zákoutí ostrých, skalnatých útesů.

Čarovná noc. Příroda dýše těžkým dechem po odbytém porodu žní a vážným vstupem do klidného podzimu.

Hilda hledí do této přírodní krásy, která ji schvacuje a omamuje. Tyto měsíční noci na ni přímo čarovně působily, nějakou neznámou mocí na ni působivše, jako by jí vše nahražovaly, co ani v životě dospělosti, ani na klíně matčině nepoznala. Tak se jí zdálo vždy, že tyto měsíční noci působí na ni konejšivě, že ji zlepšují a zčišťují její nitro a změkčují povahu.

Tak dnes. Znovu prožívá vše tam slyšené.

Divoká a přec tak milá, ač po prvé slyšená slova lásky. Cítí ten žhavý polibek, jenž ji rozčiluje, něco v ní probouzí, jako by jí srdce rozvíral, vkládaje do něho takový zvláštní, dosud nepoznaný pocit něžnosti, radosti spojený s takovým poznáním velikého štěstí. Nechápala co to je, nerozuměla tomu všemu. Pocítovala pouze nesmírnou radost a touhu někomu svěřiti toto vše, co pocítuje, ale někomu, kdo by jí rozuměl, kdo by jako ona veliké tajemství okamžiku hluboko na dně srdce ukryl. A opět zase bojí se o toto své sladké tajemství. Tam doma vidí a pocítuje strohou přísnost otcovu a lhostejnost matčinu, kteří by její tajemství ze srdce násilně

vypudili, sladkost probouzejícího se nového života v pelyněk proměnili.

A opět znovu vše prožívá. Jakoby elektrický proud jí byl projel, tak jí bylo, když ji onen muž políbil tam večer u nádraží. Dosud to cítí, dosud jí to nervy chvěje, dosud celá hoří a při této vzpomínce po prvé v životě pocítila dosud nepoznané zachvění ženy... Nepozorovala, že se v ní probouzí ženskost budoucí ženy. Po prvé ozvalo se něco dosud nepoznaného, jež tak nesmírně blažilo.

Vešla pí. X.

»Nespíte ještě,« tázala se klidně.

»Neusnula bych. Je tak krásně venku.«

»Vzpomínáte, pravda? Řekl vám asi Adolf, že vás má rád.«

»Vy to víte?«

»Řekl mi to. Upozornila jsem ho, aby s vámi nezahrával, že jste z pořádné rodiny, přísně držena a že jste dosud známosti neměla. Řekl mi, že vás má opravdu rád.«

Ještě chvíli zabavila pí. X. Hildu vyprávěním jaký je švagr, jak hned prvý den jí sdělil, že mu není lhostejná, tak, že po jejím odchodu byla Hilda nejšťastnější ženou pod sluncem. Byla milována a počínala milovat.

Devatenáct let, prvý rozpuk mládí, rozžehnutí záblesku poznání nepoznávaného. Bylo jí

tak nevýslovně blaze, když usínala. Snad po prvé v životě byla úplně šťastna. Na dlouho-li? Dává život někdy takové štěstí, aby je nedoprovodil bolestí?

IX.

Teskné dny podzimu se dostavily. Pršky a sychravo. Hilda neviděla tohoto rozmaru přírody. Ji blažily dopisy, které dostávala a v nichž bylo nepřeberné množství slov a vět věčně stejných, ale stále nově hltaných a očekávaných. Dopisy ovšem docházely potajmu a listonoš je dával přímo Hildě, která ve strachu očekávala před domem listonoše. Když měl otec ranní službu bylo vyhráno, ale když měl odpolední, to bylo nebezpečí, že ji zastihne. A toho se bála.

Šila ponejvíce nyní doma.

Nejstarší sestra se provdala a starší o čtyři roky její sestra Anda měla vážnou známost, která se měla i jí státí osudnou.

Hilda se po dlouhou dobu se svojí láskou nesešla. Vysnila si takový ideál muže, který odpovídal její znalosti života z knih. Veškeré ctnosti v něm viděla. Nikdo nebyl nad něho, žádný druhý se mu nemohl rovnati. Až chorobně lpěla na této vysněné povaze a první otřesk do této

víry učinilo malé psaní. Jednoho rána obdržela dopis, v němž jí oznamoval, že dne tolikátého rukuje na vojnu na tři roky.

Až se zapotácela. Jako by ránu do čela dostala, tak se jí v očích zajiskřilo. Ráda by se byla vyplakala, ale právě šel otec po chodbě.

Neuvažovala, jaká to byla nesvědomitost od muže rozplamenit lásku v srdci, rozdmýchat žár touhy a nyní vlíti do něho džber vody, kus ledu — dlouhé tři roky vojenské služby. Nechápala, že čestný člověk tak nejedná, že řádný muž povahově pravdivý nebyl by předně tak jednal, aby si pořídil hračku ženy pouze pro chvíli, než odejde na vojnu, nebo že by jí to byl aspoň hned na počátku řekl. Ani na mysl jí nepřišlo, že i pí. X. má tu kus viny, jelikož o tom věděla a též mlčela.

Hilda byla dosud světa neznalá a proto svůj ideál litovala. Co vytrpěla do dne, kdy měl narukovat. Psal jí, že bude projíždět městem za svým plukem, jelikož je přidělen jako hudebník k hudbě do T., aby v onen den přišla na nádraží se s ním rozloučit.

Přišla. Zapřisahal jí, aby mu zůstala věrnou, že chce jí náležeti; slíbila. Všecko slíbila co chtěl. Co by neslíbila láska první lásce v devatenácti letech. Znovu ho zlíbala tam před těmi vojáky. Po prvé bez ohledu kdo ji vidí...

«Slibuješ mi věrnost?»

«Slibuji,» s důrazem dodala. Nepřisahám ti, ale slibuji na svou čest a —« nedopověděla. Zalekla se toho. Chtěla říci »na svou nevinnost«. Zarazila se. Na štěstí voláno: »Nastupovat!« Ještě jedno objetí a ještě jedno vroucí políbení, silné, mocné, jako by někdy mělo nésti značku na rtech.

Pro pláč neviděla na cestu. Štěstí, že sníh ji pleskal do obličeje. Bolest, rvavá bolest, zžíravá, do srdce se jí zaryla, jedovatými tesáky bez naděje se tam zahryzla a rvala jí všecko štěstí z ňader. Hrob zoufalství se otevřel, do něhož kladla naději života.

Tři leta jsou dlouhá doba, ale Hilda si uložila přečkati je. Přečkati se lehko řekne, ale co cit, srdce, krev, život, probuzené mládí, jeho právo na život.

Než slib je slib. Asketismus se udržel až dodnes, ovšem pouze v srdcích a ňadrech romanticky zladěných lidí, řekněme žen, které nikdy o něm neslyšely, ba které jeho významu ani neznají, ale do něho zapadají.

Žila snům, budoucnosti a věřila ve své štěstí. Byla ráda, že milenec nebyl daleko, doufala, že přece časem se s ním uvidí.

Jednoho dne přišla ze šití domu a zastihla veliké vzrušení. Pláč starší sestry, nářek matčin a

hněv otcův. Po delší době seznala, že jedná se o delikátní událost. Sestra totiž bude maminkou...

Sotva chápala toto vše. Maminkou. To bude mít dítě. Toto v ní něco probudilo, něco tajemného. Něco jako když rázem otevře knihu života před ní, v níž možno čísti nové poznatky.

Viděla pláč, slyšela kletbu slov a nechápala. Proč to všecko? Za to, že Anda bude maminkou, že bude mít malé děťátko, tak pěkné a hezké...

I na Hildu došlo. Matka se na ní obořila, že prý stále s Andou chodila, proč prý ji lépe nehlídala a proč od ní odcházela, když chodily večer spolu na procházku.

Večer sesedly se Hilda s Andou a tato jí zapsvětila do všeho, kde se to stalo i jak. Tady v pokoji byla se svým milovníkem...

Hilda všecka rozčilená a rozechvěná, poslouchala, jak před ní sestra kreslila nový život, nikoliv ten v ní klíčící, ale ten prožitý.

Celou noc skoro probděla. Uvažovala, chápala i nechápala. Zdálo se jí to vše tak ošklivé, nehezké, ba nemravné — a opět jako by něco nového, nepoznaného se v ní rodilo.

Od onoho večera dvojit se její niterný život mezi to, co hořelo touhou nepoznanou tam za tím, jenž odnesl její srdce a mezi tím, co pro-

bouzelo se tu nějakým novým dosud nepoznaným životem. Její od dětství nepevná povaha nedávala posily a nemajíc nikde určité opory kolísala se v úsnoku, potácejíc se z jedné krajnosti do druhé.

Denně se dívala na sestru a denně v ní rostla ženskost a deroucí se k životu touha. Jako by při hříchu přistižena, lekala se a v myšlenkách ubíhala od toho.

Doufala nalézti upokojení v knihách. Četla vše, co jí pod ruku přišlo. Doma odebírali nějaké sešity: »Žena lékařkou« nebo »Domácí lékař«; vrhla se i na to a tady se jí dostalo poznání. Co bylo dosud zastřeno rouškou tajemství, to bylo před ní rázem objeveno. Intimita ženství.

Jednou odpoledne v neděli byla sama doma. Prohlížela v otcově stolku a našla tam knihu. Otevřela ji; měla nadpis: »Sebeochrana«. Nevěděla, co to je. Prohlížela knihu, aniž ji důkladně četla. Uviděla tam obrázky, které jí vehnaly krev do tváře, ale dívala se na ně a krev jí vřela v žilách. Divoko vyvřela v ní neznámá touha po nepoznaném, chvěla se celá. Pot vyrazil jí po celém těle. Vášeň, dosud poutaná okovy studu, mocně se ozvala a pouta rozrazila. Usedla na pohovku, v očích se jí tmělo, chvěla se něčím nepoznaným a nejsouc ani sobě vědoma co činí

— instinktivně sáhla na sebe — a pocítila neobyčejnou rozkoš a uklidnění . . .

Kniha mající za účel odstrašit od podobné neřesti, pracovala tu přímo opačným účinkem.

Večer si vzpomněla, jak tam u madam B. vykládaly šičky o oplodnění. Hrůzou se chvěla, strachem, jestli jí to neoplodnilo. Nejprimitivnější zákony ženství jí scházely. A šlo jí na dvacátý rok.

Slyšela tam u šiček, že je možno skokem se židle se toho zbavit. Denně pětkrát, když byla sama — skákala se židle. Nic. Nic to nepomáhalo.

Ve strachu čekala. Nesáhla více na sebe. Konečně. Očividný důkaz se objevil, že její strach byl zbytečný a to mělo za následek, že opět v samotě na sebe sáhla, a nyní již směla a s větší jistotou . . . Vyhledávala denně samotu kdekoliv. Na půdě se skrčila, ve sklepě i na místech . . . Pociťovala rozkoš uklidnění, která ovšem byla vždy počátkem nového podnícení vášně a ženskosti. Propadala této nemoci hrozně, neznajíc následků a vše toto kotvilo v její naprosté ženské nevědomosti. Matka ji slovem nepoučila o tom, co ji jako budoucí ženu a matku čeká. Sestry ji vláčely s sebou jako hromosvod, v šití mezi družkami slyšela stále jen o fyziologickém účinku a poměru muže k ženě

a v rodinách kde žila, buď se o tom vůbec nemluvílo, nebo slyšela zpravidla nářky paniček na muže, při nichž strhovaly často clonu manželské ložnice a kreslily chyby, vady a nedostatky manželského obcování. To ovšem dráždilo ji ještě více a hnalo tam do samoty.

Časem v této samotě ve chvíli rozkoše se jí zjevoval vytoužený ideál její lásky. Neuvažovala, že dopouští se hříchu na něm, připravujíc ho o ony okamžiky, kdy muž milovaný probouzí v dívčím ňadru touhu po tom, co žena v nejdivočejší, nezkrotné vášni podává muži — plný, vrchovatý pohár své ženskosti, jež muž do dna vypíjí. Nepocítovala onu rozkoš, kdy muž panenství její uzamčené zámek nedotknutelnosti sám odemkne a vstoupí...

Propadala... Zjev muže milovaného ještě více ji dráždil, obraznost rozněcoval...

X.

Čas valil se ku předu. Asi za půl roku přijel její ideál s kapelou vojenskou. Hráli tu v městě na koncertě. Sešla se s ním. Šli spolu po ulici a nešťastnou náhodou je potkal otec. Byl doma křik, že Hilda chodí s vojákem. Při druhém koncertě za několik neděl na to, odvážil se představití se rodičům. Byl chladně přijat. Co byl? Vo-

ják. Hudebník. To bylo málo. Rodiče báli se o dceru a proto s ním skoro nemluvili.

Hilda se s ním umluvila, že budou se scházet u sestry — která, aby napravila chybu — se zatím provdala za otce svého dítěte.

Hilda dospívala. Dvacet let již přešlo v onom ovzduší, v jakém žila. Bylo zvláštní, že nepociťovala blízkost svého milovníka jako žena a byla ráda, že i on choval se k ní naprosto zdrženlivě. Opět se v ní v této věci jevila ona neznalost. Muž zůstává mužem, polygamistou a jistě uplatňoval svůj nárok mužství jinde.

Ale Hilda byla blažena a šťastna, že kromě polibků — nežádal ničeho.

Ovšem tím více po jeho odchodu oddávala se svému rozkošnictví o samotě...

Jednou z malých radostí, jež pěstovala, bylo hraní divadla. Hrála s ochotníky úložky malé, ale hrála je ráda.

Bylo to z jara. Zkoušela se hra autora žijícího v tomto městě, jehož jméno mělo již svůj pevný a ustálený zvuk ve veřejnosti. Hra tato byla s velkým úspěchem hrána již na Národním divadle. Autor sám měl režii.

Přirozeně, že událost tato rozvlnila veřejnost a napnula zvědavost. Hilda sama hleděla na autora skoro ve zbožné úctě. Byl v plných mužských letech, ale příjemný v obcování a neoby-

čejně sympatického hlasu. Nevěděla o něm více než co o něm časem slyšela. A toho bylo málo. Hrála tu episodku, v níž měla jako družka svatební naznačiti valašský výskok v tanci. Družba s ní tančící nedělal to dobře. Autor sám vzal ji z rukou družby.

»Dovolte, slečno. Sami to přetančíme. Vidíte, jde to dobře. Slečna to dobře dělá, ale vy se musíte přizpůsobit.«

Hilda zářila radostí a pýchou. Se žádnou netančil, pouze s ní. Zajisté jí to závidí.

Autor povšiml si teprve Hildy. Stála tu tak skromně, nesměle. S nikým se nebavila. Zachytil její zrak na něj upřený a když se zraky jejich střetly, sklopila oči.

Autor Vladimír Lipanský znovu k ní popošel a tázal se jí: »Hrajete často divadlo?«

»Hraji podle potřeby.«

»Máte vlohy k divadlu.«

»Hraji ráda.«

»Až po druhé budeme něco hráti, dám vám větší úlohu. Máte pěknou postavu a příjemný hlas.«

Řekl to tak, že to na blízku stojící slyšeli. Hilda byla přímo vzrušena. Takové vyznamenání. Ji, takovou divadelní popelušku vyznamenal, on, takový slavný muž, jenž právě v oné

době vydal velký román, o němž se pochvalně i velké denní listy rozepisovaly.

A ještě něco mnohem význačnějšího se stalo.

Šli ze zkoušky. Hilda zatáčela do široké ulice k továrně. Šla sama.

»Vy jdete, slečno, směrem jako já,« řekl jí Lipanský. »Dovolíte-li, doprovodím vás.« Hilda se radostí až zachvěla.

Takový slavný muž a jde s ní, doprovází ji. Až před dům ji dovedl. A jak s ní mluvil, tak vážně. Ani spát nemohla. Stále o tom uvažovala.

I v příští zkoušce s ní mluvil a opět ji domů doprovodil. Skoro se styděla, že nedovedla tak mluvit jako on. Pozorovala, že jí scházejí často přiléhavé české výrazy. Jak krásně, prostě a nehledaně jeho čeština linula se mu z úst.

Lipanský byl jednou tak stár jako Hilda, ale byl pln života, síly, energie a určitosti.

Ani sám nevěděl, jak přiklonil se k tomuto dítěti. Bylo mu hádankou, proč k ní tak přilnul. Pozoroval ji po dobu zkoušek. Byla taková plachá a tak docela jiná než ty ostatní. Nepěstovala přílišných styků s ostatními, ani s mužskými. Nějakou tajnou neznámou mocí táhlo ho to k tomuto štíhlému tělu bez zvláštní krásy a bez nároků ve společnosti. Tak se mu zdálo, že potkal cestou svého rovněž neutěšeného života ně-

koho, jehož už dlouho čekal. Čím byl mu život do dneška? Prací a životním bojem. Sám nepěstoval ženského sportu. Obával se, kdyby snad zatoužil po spojení s některou z oněch dam, které znal, že by činily velké nároky na jeho nepříliš skvělé dosud finanční poměry.

Tak se mu zdálo, že toto prosté dítě, beznáročné, by se spokojilo s životem prostým, že by mohl i jí zaopatřiti lepší život, než o jakém se mu zmínila. Pociťoval k ní něco více, než pouhou choutku po ženě, ne tělo muže, ale srdce se k ní blížilo.

Několikrát ji dovedl domů. Skoro na to již čekala. Viděla jak jí toho závidí ty druhé.

Bylo po premiiře. Lipanský zvítězil na celé čáře. Obecenstvo přijalo hru s neutuchajícím nadšením.

Hilda se radostí chvěla. Slzy jí stály v očích, když znovu burácel jásot Lipanskému vstříc.

A po aktu posledním uviděv ji státi v kulisách, šel k ní a pravil: »Nemáte-li tu nikoho z domácích, dovedu vás domu.«

Ani nevěděla, jak se octla v jeho ruce její ruka.

Hilda byla přímo nadšená, že ji i dnes doprovází. Nevěděla ani o čem mluvit. Vzpomněla pouze dnešního úspěchu.

Lipanský byl skoro dobře naladěm. Hilda

vzpomněla jeho poslední knihy, o níž slyšela, ale přiznala se, že ji dosud nečetla. Je pro ni příliš drahá.

»Půjčím vám ji, slečno.«

»Budete tak laskav?«

»S radostí. Kdy si přijdete pro ni?«

»Zítرا večer.«

»V kolik hodin?«

»Do sedmé jsem v šití. Asi v půl osmé.«

Druhý den Hilda si přišla pro knihu. Nebála se, že jde k svobodnému muži. Zdál se jí tak blízkým. Zaklepala asi před osmou hodinou a vešla. Lipanský jí vešel do předpokoje v ústřety a uvedl ji do pokoje.

Hilda byla vkusně oblečená a její bujná ňadra, kryta pouze jarní halenkou mocně vystupující, přivedla Lipanského z klidu. Bavil Hildu, knihu vyhledal — stalo se. Kdo jda kolem sousedova hrachu, by lusek neutrhl — a kdo by takové dítě za podobné příležitosti nepolíbil? Tak se mu zdálo, že v té chvíli potkalo ho dávno zdané štěstí. Viděl, jak bez obavy tu sedí a tu sevřel ji do náruče — nebránila se příliš — a zlíbal ji na ústa, oči i krk a snad se jí i trochu nešetrně dotknul.

V tom však Hilda si vzpomněla na slib, učiněný Adolfovi a vymknula se Lipanskému z náručí.

»Mohla byste mne mít ráda? Víte, tak opravdově ráda« — pravil vroucně Lipanský. »Zdá se mi, že ve vás našel jsem to, co marně po celý život jsem hledal. Rozumíte mi?« Hlas jeho byl tak měkký, skoro chvějící.

Náhle si vzpomněl, že co povídal, nebylo právě slušné, že snad zalekl toto dítě přívalem citů a prosil za prominutí, tázaje se, kdy by s ní mohl opět mluvit.

Hilda bez hněvu pravila: »Nehněvám se na vás, ale ráda mám svého milovníka, dobrého hochu. Je na vojně. Slíbila jsem mu věrnost a slovu dostojím. Nikoho jiného bych nemohla milovati a nikoho též milovati nebudu. Nepřisáhala jsem, ale slovu danému dostojím.«

Mluvila klidně, přesvědčivě a určitě.

Na Lipanského to působilo jako úder pěsti. Rázem to rozbilo veškeré jeho kombinace, jež chtěl tohoto náhodného setkání upravit v novou cestu, po níž hodlal se dáti s tímto dítětem za štěstím života.

Zůstal klidný, schladlý, jako by rázem o veškeré štěstí okraden, jako by mu cizí ruka do srdce sáhla a naděj oloupila.

Hilda po nějaké chvíli, pocítujíc jeho okamžitý chlad, vzavši knihu, jíž slíbila přinésti — odešla. Doprovodil ji až k domu. Rozešli se jako přátelé a bylo po všem. Idyla skončena.

A přec, když se vracel k domovu, bylo mu, jako by někoho byl ztratil, jako by se vracel ze hřbitova, kde pochoval to nejdražší.

»Zas o jednu naděj chudší a o jedno zklamání bohatší,« prohodil a dodal: »Jako když se v jasném dnu setmí.« Sedl na pohovku a zahleděl se na místo, kde před chvílí seděla — jeho budoucnost, Hilda.

Byl rád, že nevyužil situace k útoku. Pouze náběh učinil. Tento psycholog, tvůrce ženských povah v románech, neuměl se ženami zacházet v životě. Seděl tu pohřížen v bolestných myšlenkách a bylo mu tak teskno, takovou samotu rázem pocítoval.

Hilda doma usínala ve vzpomínkách, že zůstane svému ideálu věrna, že neporuší daného slova, jelikož by to bylo hříchem, spáchaným na jeho lásce.

Netušila, že slibem tímto vykopala dnes hrob své budoucnosti, ba možno říci svému štěstí.

Lipanský byl člověk všeobecně vážený, ctěný, jeden z literátů pojímajících úkol svůj vážně, maje na zřeteli výchovu národa — ale šťasten nebyl. Ani v lásce, ani v životě, ani na poli literárním.

Přezírán, umlčován, šel cestou vlastní — pracoval a trpěl. Tato malá episodka nechala rýhu v jeho srdci i v životě. Často, velmi často, zje-

vila se mu před očima ta malá, subtilní postavička, jejíhož křestního jména ani neznal, aby ji mohl aspoň v duchu pojmenovat. Někdy ji potkal, pozdravili se, několik slov vyměnili. Pozoroval, že se mu uhýbá, že hledí rozprávku zkrátit. Chápal i nechápal ji. Ničím jí neublížil. Pociťoval, že se ho bojí. Bojí se, aby její lásku tam k tomu druhému muži dotykem neposkvrnil. Jak mu záviděl. Tak by chtěl být milován, tak jako onen muž, aby žena milující, vše zamítla, zavrhlá, vše své lásce obětující.

Políbení, které vtisknul v onen večer na ústa onomu dítěti, žhavě cítil na svých rtech. Nebylo opětováno tenkrát, jen mlčky trpěno a přijato.

Hilda nebrala tuto episodku jinak, než jako nával rozpěněné krve, jíž pobouřil příhodný okamžik samoty, v níž u něho dlela. Skoro na sebe se mrzela, že večer šla do cizího bytu. Bylo to pro ni vyznamenání, že jí dával přednost, jí, před ostatními, jí tak nepatrné švadlence, před dámami z nejlepších kruhů. Byla pyšnou tím, ale ...

Za měsíc přinesla Lipanskému knihu. Stál u psacího stolku. Pracoval.

»Přináším vám knihu. Je velice pěkná,« řekla tak klidně, zůstávajíc státi blízko u dveří.

»Děkuji. Jsem rád, že se vám líbila.« Vzal

knihu, podíval se na Hildu takovým měkkým, hlubokým pohledem.

Nepovšimla si toho. Ani jejich oči se nestřetly. Trochu zmatena, klidným až skoro zarážejícím chladem, hleděla před sebe jako by čekala, že jí pozve dále.

Nic. Ještě jednou se na ni zadíval. Opět se oči jejich nestřetly. Hilda zaražena a skoro zmatena, rychle se odporučila, jediným ještě: »Děkuji za půjčení,« a bez podání ruky, již jí nenabídnul, odešla. Ani nevěděla, jak vyšla.

Teprve na ulici přišla k sobě. Bolelo ji, že na ni nepromluvil. Slova neměl pro ni. Byl uražen? Proč? Ona by se měla hněvat, že sotva po prvé ji spatřiv, líbal ji. A její polibky náleží tam tomu muži, jemuž věrnost slíbila.

A opět myslí se vracela k tomu, co se stalo dnes. Chápala, že ji odmítnul. A rázem cítila bolest svého ponížení, své malosti před tím velkým mužem. A tou chvílí jako by vážnost k němu vzrostla, jako by se bála jeho duševní velikosti.

Celé nitro své vyplňovala svým ideálem a pomalu na episodku se spisovatelem v jeho bytě zapomínala. Jsou ženy, které mají jediný ideál, jiné mají dva najednou a mnohé mění ideály — totiž mužských jako své punčochy.

Hilda měla svojí první lásku. Té zůstala věr-

na. Nikdo nebyl lepší než on, nikdo povahově silnější než on. On byl vzorem, ideálem, vysněnou tužbou jejího snu mládí. Vzpomínala, jak jí bylo blaze, když jí hrál na housle tam ve valašské dědině podvečer při měsíčku. Jak krásně se to snilo za vlahé letní noci o štěstí v lásce.

Těmto myšlenkám se poddávajíc toužila po onom muži; tak by ho sevřela, zlíbala. Pociťovala, že se v ní rodí touha po muži. V takových chvílkách, zvláště když jemný večer se snesl a ona bývala doma samotna, sedla si na pohovku a poddávajíc se probouzející se vášni, vzrušené myšlenkou na muže milovaného, chvěla se, nervosně sebou škubala a nemohouc odolati, sáhla na sebe a propadla zlu panenské rozkoše sebeukájením . . .

A po takové chvíli, znavena, zmalátnělá, vysílena, často se před sebou styděla, ale omlouvala toto jednání tím, že zachovává tím věrnost a neporušenost svého srdce i těla svému ideálu.

Následky, které pocházejí z této nepřirozené a možno říci nezřízené žádosti, neznala. Knihu »Sebeochranu« více do ruky nevzala.

Hilda dostávala od Adolfa dopisy, pěkně úhledným písmem psané, v nichž bylo nepřeberné moře lásky a odpovídajíc na ně, vyznávala prostými slovy co cítila, obstojně špatným, nečeským pravopisem, ale oním protivným háčkováním písmem, jakému se učí na německých školách.

Časem přijel a vše se opakovalo se stejnou pravidelností. Polibky u sestry nebo na procházkách, sliby a nové přísahy s ujištěním věrnosti oboustranné. Hilda se těšila. Jenom půl roku ještě a potom zažádá o její ruku. Budou svoji. Svoji!

A zatím?

Jako by z jasna blesk se snesl. Zahřmělo světem. Vypukla válka. Světová válka.

Co vytrpěla Hilda, co myšlenek probíhalo tou malou hlavou, co dohadů se vyrojilo, jak bude s ním. Musí na vojnu, do bitvy, zabijí ho tam. Snad se již více neuvidí. Kdyby mohla, za ním by se rozběhla — a jak ta píseň praví: »Koníčka sedlala, a za mnou jsi přijela.«

Psal jí, že prozatím zůstane v T. s hudbou. Upokojila se. Přijel opět s hudbou na koncert. Jak se potěšila. Jak se jí líbil, jak něžně ho líbala, tak oddaně se mu vinula do náruče.

A v té době ji zastihla rána druhá. Otec zemřel. Ubyl sice odpor proti jejímu ideálu, jehož nenáviděl a s nímž se nemohl spřátelit. Jako by do nitra onoho člověka viděl, jako by neviditelným písmem v jeho obličejí četl základní rys jeho povahy, nemohl se spřáteliti s tímto člověkem, jemuž Hilda se tak s celou duší, srdcem a ženskostí oddávajíc, nedostižný ideál veškeré dokonalosti viděla.

Otcova smrt působila na ní velice. Netěšila se zvláštní lásce jeho, ale byl to otec . . . Láska dítěte zmenšila se tím, kdy šitím musila přivydělávati k udržení domácnosti. Od té chvíle, kdy platila na své vydržování a to z rozkazu rodičů, kdy byla nucena měsíčně tolik a tolik do společné domácnosti přispěti, pocítovala jakousi cizotu, něco, co ji skoro oddalovalo, co dávalo jí právo chovati se samostatněji a nedbati příliš příkazu poslušnosti domácího řádu.

Bolestně zaplakala. Srdce dítěte promluvilo a páska rodinná se uvolnila ještě více. Zůstala tu pouze sestarálá matka a několik nedospělých dětí. Nová a větší starost pro matku, aby s maličké pense děti uživila a větší tlak na Hildu, aby více vydělávala a tím udržení rodiny umožňovala.

Hilda musela nastavovati i dobu práce. Nestáčilo již pouhé šití po domech, ale bylo nutno

bráti zakázky domů a pracovati v noci. Hilda tak činila a toto vědomí, že o ni opírá se rodina, jejíž existenci umožňuje, uvolnilo pouto rodinného poměru ještě více. Osamostatňovala se, ježto matka uznávajíc potřebu její pomoci, nebránila jí v žádném konání, aniž překážela její samostatnosti.

Dvaadvacátý rok svého narození slavila Hilda v září v prvním roce války. Dospěla. A právě v tento den dostala od svého milovníka psaní, že z T. nepojede a že přijede o svátcích na koncert, který vojenská hudba pořádá tady a že se těší na shledání.

Byla blažena. Odepsala a pozvala ho, aby svátky vánoční strávil u nich. Matce prostě ohlásila, že přijede a matka neodporovala. Jako věčnost byly tři měsíce do svátků. Denně vzpomínala, denně se rozčilovala a denně se opět v samorozkoši uklidňovala. Tyto chvíle »panenské samoty«, stávaly se jí takovou potřebou, že nemohla se jich zříci.

To však ji udržovalo v rovnováze v poměru mezi ideálem její lásky a životem, jež v ní se probouzel. A přec bývaly chvíle, kdy myslí probíhal obraz muže, milovaného muže, jehož se vše v náruč...

Tento okamžik čekala a zároveň se ho bála. Byly okamžiky, kdy byla by se tomuto muži

bez obavy vzdala, vše by mu dala, čím žena blaží, do náruči by ho sevřela, veškeru vášeň mu polibkem do úst vdechla — a opět se toho bála. Věděla, k čemu jako žena je stvořena.

„Nemám-li jmění, nejsem-li krásná, chci aspoň muži, jehož miluji, přinést to, nač má právo — neporušenost panenství.“

Tak zašeptala, když první sníh v prosinci napadl a blížily se svátky vánoční. Do úmoru šila, dnem nocí pracovala, aby svátky připravila co nejbohatěji, aby ničeho nescházelo; vždyť přijede, zjeví se vyvolený srdce jejího, ideál mužství, krásy, splněný sen tužeb jejích.

Hilda zářila štěstím.

Přišel.

Po celý Štědrý den pomáhala připravovat matce na večer. Dárky koupila. I jemu. Těšila se, jak ho překvapí.

Sotva se zdržela před matkou, když přišel, aby ho neobjala a jásavě nezvolala: »Můj drahý muži!« Všecka zardělá hleděla na svého miláčka. V tu chvíli byl jí vším. Celým světem, přítomností i budoucností. Chápala, že náleží jemu. Pouze jemu.

Otcova smrt ji osamostatnila, ale tím osamotněla. Prázdnota, již pocítovala ve svém nitru po celý život, co počala život chápat, se úmrtím otcovým zvětšila. Bylo jí potřebí někoho, o ně-

hož by se opřela, jemuž by důvěřovala, vše mu svěřila, od něho posilu doufajíc i čerpajíc. Touto touhou hnána přímo si vsugerovala, že na celém světě nikoho nemá, než tohoto muže. O toho se opře, ten ji neopustí, posílí, podepře ji a takto posilněna bude žítí a věřiti... Po večeři se mladší bratři sesedli v kuchyni, aby se oddali hrám. Hilda zůstala ještě s Adolfem a matkou u stolu. Bavili se. Adolf vyprávěl vojenské historky a mnohé příhody z války, třebas tam vůbec nebyl.

Asi po jedenácté hodině odebrala se matka do předního pokoje. Hilda s Adolfem osaměli...

Hilda slyšela, jak šli bratři spat. Byt pozůstal z kuchyně, chodby, pokoje, z něhož šly druhé dveře do druhého pokoje. Přední pokoj byl jaksi ložnicí všem. Druhý, zadní pokoj, poměrně dekorovaný, byl v době těžké choroby otcovy jeho útulkem, kde též zemřel.

Dnes byl slušně dekorován nábytkem, takže činil dojem velmi pěkný. Byly tu skříně na šaty, na prádlo, uprostřed stůl a vpravo u zdi pohovka.

Tady usedli.

Hilda se zrovna stulila k Adolfovi. Se vším se mu svěřila. Vše mu pověděla. I to, co mohla zamlčeti. Byla s ním po prvé tak samotna a tak šťastna. Řekla mu, že bez něho nemůže žítí,

že ho má tak nesmírně ráda. Vše, co srdce její cítilo, mu odhalila, vše otevřeně řekla a tak ho zlíbala, svíjíc se v jeho náručí. A jak byla šťastná v této chvíli. Byla jista, že u něho je v bezpečí. Vždyť dosud byl k ní tak šetrný a nevybojný.

Komu by důvěřovala, když by jemu neměla důvěřovat?

Komu věriti když ne jemu? Slyší jeho slova lásky, cítí žár jeho polibků a on ji nezklame.

Tak se rozohňovala naslouchajíc jeho slovům, aniž byla si vědoma okamžiku. Vedle v pokoji spali. Nepočítala hodin, které odbíjely na věži blízkého kostela.

Líbal ji vášnivě na ústa, na oči, na šíji, až se dotknul ňader ...

Sevřela se trochu jako by se bránila, ale nemohla tu drahou hlavu odsunouti. Vždyť ho má tak ráda.

Náhle pozorovala, že sahá po petrolejové lampě, hořící plným světlem na stole. Viděla jak ji levou rukou uchopil, pomalu stočil knot — a lampa zhasla. Chtěla protestovati, chtěla zvolati: »Nezhasínej!« ale nemohla. Pravou rukou ji sevřel k sobě a tak žhavě na ústa líbal, že sotva pološeptem pronesla: »Proč jsi zhasnul?«

Sevřel ji do náruče a líbal — Náhle pocítila,

že ji líbá na ňadrech. Chtěla protestovat, ale on ji znovu zlíbal.

Jako by elektrickou ranou zasažena, zachvěla se v jeho náručí. Znovu ji líbal na tělo, cítila jak ji ňadra obnažuje a náhle směle se jí dotýká . . .

»Pro boha, co to děláš? Nech mne!« šeptala.

»Jsi moje — moje — moje,« a znovu ji vášnivě líbal, divoce, směle jí sahal na tělo, směle — — a znovu ji na ňadrech a na ústech líbal . . .

Chtěla zvolati, ale nezvolala. Nevzepřela se. Naopak, vše to, co kdysi o podobných okamžicích mezi šičkami nebo jinde slýchala, slilo se v ní v jeden spleťtý chaos představ a dráždilo ji to až k zalknutí.

Celým tělem horko jí pražilo, chlad a zima jí zalomcovaly, horký dech sípal jí z hrdla, trochu vzdorovala a opět se k milenci tulila. Probuzená vášeň v ní hřměla, krev hořela a žádostivost věděti co a jak bude následovati, přemáhala v ní strach ze ztráty panenství.

Dvaadvacet let tu volalo po životě, žena chtěla se přiblížit k poznání ženství. Stará pohádka o Evině »stromu poznání« slavila tu vzkříšení.

Náhle cítila ruku Adolfovu na svém těle. Dráždil ji tím, přímo rozplameňoval.

»Co to děláš?« — Nedopověděla.

Cítila jak se nad ní naklání, tiskne ji, a nevědouc ani jak se to stalo, klesla na pohovku...

Znovu pocítila tlak.

Ne — ne — Ježíši — zašeptala a...

Sevřel ji do náruče...

Mírně zaúpěla — zaúpěla...

Ale již sama sevřela milovaného muže v náruč a tiskla ho ve svém klíně na rozpálená ňadra...

*

K ránu Adolf odešel když byl slíbil, že přijde dopoledne.

Po jeho odchodu teprve si vše uvědomila. Vstala a spravila se oblekem. Zahleděla se oknem, jako by za ním. Byla hvězdná zimní noc, měsíc v úplňku. Ale sem do tohoto pokoje nesvítil; byla to severní prouta. Položila rozpálené čelo na chladné sklo.

Přemýšlela. Litovala? Sotva.

Vše prožité bylo přec tak krásné. Tak ji má rád a tak jí sliboval věrnost. Ve vášni, jež ji strhovala nepozorovala, že jeho vášně nebyla tak čistá jako její, že jeho výbuch vášně byl tak uměle a dovedně proveden, ba, že se kochal v její vášni, že ji satansky dráždil, když se přesvědčil, že je »virgo virgis«.

Byla dnes ženou. To chápala. Pomalu usínala

v pokoji, kde na oltáři veliké, vznešené lásky obětovala to, co žena pouze jedenkrát může klásti muži, a je-li oběť její marná, láska stvrzena je-li opuštěna, zrazena, odkopnuta, stává se ztrátou této veliké oběti buď věčně nešťastnou — dostane-li muže dobrého a laskavého — nebo ženou méněcennou, dostane-li muže činícího si právem nárok na její ženskou neporušenost. U mnohých žen vědomí, že obětovaly v návalu vášně nejdražší poklad, svoji neporušenost, muži nehodnému, jenž zmrviv je, běžel zase za jinou, vede až k zločinu na těchto mužích, jiné opět najdou-li muže, jenž se spokojí s touto ztrátou, stávají se nejvzornějšími ženami, vděčnými za to, že muž jim prominul, že nepřinesly mu ve svatební noci to, nač měl právo. A některé skončí sebevraždou.

Hilda neuvažovala o tom všem. Usínala s úsměvem na rtech. Neplakala nad ztrátou, nepociťujíc ji. Vždyť je to její muž. Neopustí ji. Slíbil jí to ...

Na Hod boží po obědě bratři odešli. Matka šla na besedu k vdané sestře. Hilda s Adolfem zůstali až do večera sami.

Už se nebránila ani neúpěla ... Divoce plnou měkkou náručí sevřela tohoto muže a přitiskla mu plný pohár divoké rozkoše ke rtům, aby až do dna jej společně vypili.

Adolf jásal vítězstvím, že toto dítě mu skutečně věrnost zachovalo a plnou dívčí neporušenost věnovalo.

Hilda v záchvatu probuzené vášně strhující ji v dosud nepoznané požitkářství, neviděla, jak Adolf přímo s řemeslnou určitostí konstruoval postup rozdmýchání její ženskosti, aby krev přivedl do varu, vášně vehnal na ostří nože, až svíjíc se v jeho náručí strhla ho k sobě, poddávajíc se mu cele, nezahaleně, s divokostí probuzeného ženství a vášní její dvaadvaceti let. A on? Vypočítavě hleděl na to hořící a v toužení svíjející se tělo. V pravý okamžik ji dovedl sevřít v náručí, aby v klíně jejím zažil všeho, co v posvěceném okamžiku žena muži poskytuje v objetí spojení...

Hilda nechápala, že tento přímo perversní jeho postup musil mítí nějakou přípravu a průpravu, že toto nebylo pravou, svatě zanícenou láskou, oboustranně probuzenou vášní rodící se z lásky čisté, ale že to byla znalost kasárnické morálky, která svádí k následování a není vyloučena možnost, že zítra tato její oběť, v níž všecko ztratila, bude předmětem vypravování v kasárnách na slavníku.

Ještě dva dny po svátcích tu zůstal...

XII.

Po jeho odchodu Hilda zesmutněla. Jako by se teprve nyní byla probudila z divokého, opojného snu. Teprve nyní si připomněla dosahu všeho, čeho se dopustila. Teprve nyní poznávala jak je to ošklivé a jak ji to snížilo.

Ztratila vše co ženu činí povznešenou, čistou a v očích mužových ji na světici povznáší. Teprve dnes chápala, že ztratila vše a což...

Horko ji zalilo.

Což jestli se něco stane? Jestli...

Bála se domyslit. Lekala se každého příštího dne čekajíc, jestli se »to« dostaví. Každý pohled matčin považovala za pátravé podezření, lekala se pohlédnouti do očí.

A právě touto ustrašeností vzbuzovala u matky starosti, že je churava.

Bezesné noci prožívala. Slze v očích. Co se stane se mnou. Matko milosti, odpusť, pomoz, nedej mi v hanbě zahynouti.

Tak úpěnlivě se modlila, chvějíc se zimou a strachem v lůžku. A k této úzkosti se přidala druhá. Jako strašidlo se jí zjevila domněnka, vyvolávajíc otázku: — ‚A což jestli bude muset do pole, do vojny a tam zahyne. Co ona si tady počne? »Co si počnu, panno nejsvětější« — tak zaúpěla.

Podobně prožívala dni, noci, těžce pykajíc za chvíli neprozřetelného vzdání se své neporušenosti. Jedno ji trochu uklidňovalo: že ji neopustí ať se stane cokoliv.

Konečně . . .

Byla by zajásala. Dostavila se jistota, že se jí asi nic nestalo. Až jí radostí slzy vytryskly. Do kostela šla Matce boží poděkovat, že ji vyslyšela.

*

Adolf přijel během jara a léta ještě několikrát a Hilda se chtěla bránit, chránit to, co bylo ztraceno nikoliv proto, že by se to mohlo nahradit, ale bála se následků, které se státi mohly.

Leč tu narazil její zdánlivý odpor na silnou vůli muže — samce, jemuž se vzdala. Vyžadoval od ní atribux lásky — a dosáhl toho, že znovu nalila plný pohár přetékaající vášní a znovu přitiskla ke rtům a znovu pili rozkoš okamžiku až do dna . . .

Hilda měla však vypítí též pohár bolesti až do dna. Jednoho rána v létě obdržela přípis, že Adolf musí jeti do pole, ježto byl od hudby vyřazen. Nevěděla co počít. Na pláč času nezbylo. Jednat. Ale jak? Jeti za ním do místa kde byl posádkou, bylo spojeno s obtížemi, ježto bylo nutno od vojenské správy si vymoci povolení

k jízdě na dráhu a povolení ke vstupu do T., kde byl hlavní vojenský stan.

Všecka zoufalá nevěděla co počít, aby ho aspoň ještě jednou — snad naposledy v životě spatřila.

Nepodařilo se. Za tři dny došel list, že odjíždí na haličskou frontu do Karpat.

Bolestně zaplakala. Jako by štěstí celého života do hrobu kladla . . .

*

Těžké chvíle přikvačily na Hildu. Prožívala bolest nejprudší, strach, bázeň a nejistota ze zítřku bývaly údělem jejích prázdných chvil. Pokud totiž prázdných chvil bylo.

Poměry drahotní se horšily, maličká pense matčina nestačila k uhájení života. Ovšem, jeden syn již vydělával, ale byli tu ještě dva chlapci nedospělí.

A ke všemu sestřin muž narukoval a ona i s dětmi přistěhovala se k matce.

Hilda noci nastavovala. Pracovala do úmoru a to vše nestačilo. Matka ji donucovala ještě k domácí práci, jež četnou rodinu zrovna zavalovala. Šila ve dne po domech, večer prala a myla a v noci šila doma. Nebylo času zabývat se vlastním nitrem, vlastní bolestí. Zbývaly jí pouze zbytky nocí, které často místo osvěžují-

cího spánku probděla a v myšlenkách na Adolfa proplakala.

Co z ní bude, padne-li on? Mohla by někoho jiného milovat? Mohla by jinému náležeti? Mohla by někoho jiného obejmouti, zlíbati, do náruče sevřítí, pohár naplněný vášní k ústům jinému přitisknouti, vášnivě se k němu přižehnouti, v klíně ho sevřítí a vše to mu věnovati, co v hýřivé marnotratnosti štědře rozdávala jemu, tomu jedinému muži, jehož milovala a jenž celé její žití vyplňoval?

Až se zachvěla když podobné myšlenky ji přepadly při uvažování, co se s ním stane a co se z ní stane — nevrátí-li se. Jedno se v ní ustálilo: že nikdy nebude náležeti jinému. Znovu vzpomněla slibu jemu tam na nádraží učiněného. Tenkrát po učiněném slibu šla do kostela a tam slavně před oltářem jako přísahu před živým bohem opakovala.

»Neklamu tě, neboj se můj dobrý hochu. Nezruším slova tobě daného. Tys jediný v mém srdci, ty jediný smíš mě líbat, v klíně mém hýřit, ty, ty jediný, muži milovaný.«

Tak šeptala v noci, když pročítala jeho list z fronty s prosbou a přísahou, aby mu zůstala věrnou.

Skoro hltavě četla denně noviny, aby se ještě více trápila, když četla o útrapách hrozné zimy

a krutých bojích za strašlivých mrazů v Karpatech a seznam ztrát padlých.

Často chodila do kostela. Modlila se tam tak vroucně, Matku boží prosíc za ochranu.

‚Vyslyš mne, Matko milosti, pro utrpení jež jsi snášela, opatruj, ochraňuj toho, jehož mám ráda, nechať se vrátí ten, po němž má duše touží.‘

Tak v kleče pohroužena ve svůj bol, vroucně a z celé duše se modlila.

Hilda byla příliš nábožensky zatížena, nikoliv vychována. Víra nebyla jí vnitřní posilou, ježto ani o ní nehlobala, ani o jejích blahodárných účincích neuvažovala. V žádném směru nebylo u ní určité výchovy. Byla dobrá, cituplná, měkká, oddaná, věrná i pobožná, ale to vše bylo jí buď vrozené, nebo zbytky vyčtené z knih, hlavně románů nebo to, co se na ni přilepilo z onoho prostředí, v němž se při šití po domech pohybovala. Neměla pevné výchovy, nebylo vedení určitým směrem k cíli, nebylo nikoho, kdo by jí vysvětloval, poučoval a pocitovaňou prázdnotu vyplňoval. Tím se stalo, že celé její nitro naplnilo se láskou k muži, jehož náručí ve sladkém hříchu poznala a proto znovu a znovu po něm toužila. Bylo jí k zešilení při vzpomínce, že by se ony chvíle, prožité tam v tom pokoji, neměly vrátit.

Tím právě, že nebylo v ní určité směrnice výchovné, vše co bylo by v ní a z ní vypěstilo ženu dobrou, zakrnělo, zůstávajíc skryto, neobjeveno, ježto nikdo v ní dobré stránky vrozené nevypěstil, nepovznesl.

I nábožnost její byla více bigotní než z přesvědčení a víry. Volala po záchraně milovaného muže z důvodu pouze vlastního požitku. Její láska před poznáním styku s tímto mužem byla čistá, beznáročná; dnes po poznání rozkoše vášně, kdy otevřel v ní ženskost, mísila se s touhou po požitku, ježto při vzpomínce na něho zjevil se jí okamžik posledního nebo prvního jejich spojení a prožité v něm rozkoše.

V kostele modlila se za něho ne pouze, že ho měla ráda, ale aby prožité s ním chvíle se vrátily. Byl to tichý kompromis s Bohem. V kostele hledala záchranu lásky i požitku, nikoliv aby vědomě se dovolávala rozkoše, ale modlila-li se za lásku, jako elektrickým proudem projel jí tělem pocit prožité rozkoše. V pobožnosti hltala zajištění své žádosti, poněvadž v obřadnosti viděla náboženství i víru. V tom, co viděla v kostele, byl pro ni náboženský a věroučný problém, působící na její nitro, kterýž měl zároveň posilovat její mravní hodnotu. Ovšem, to vše mělo býti, ale na vytváření povahy to vše vlivu nemělo. Zůstávala nevyhraněnou a poněvadž

vzdělání její, jednak ze dvou měšťanek nebylo značné, jednak německá výchova neposkytovala jí možnosti přesně porovnávat a logicky určovat mezi tím co bylo a mezi tím co se zdálo býti, jinými slovy: mezi konkrétním a abstraktním.

Jako všichni podobní lidé byla důvěřivou ke každému, kdo s ní jednal jemně; sklonnou, bez rozpoznávání co se za tím skrývá, zda je to povaha nebo strojené komediantství s falešnou přetvářkou masky na obličeji a se skrytou žádostí v nitru. Byla ráda, když nalézala přátelství, jež vyplňovalo prázdnotu již pocítovala, ale sama nedovedla vyplnit.

Tak žila, potácejíc se často mezi různými dojmy a pocity, kompromisujíc se vším, co kolem ní tvořilo onu prázdnotu, již stále a stále zažehnávala, aby byla silnější ku snášení životní strážně.

XIII.

Uběhlo léto, podzim, zima.

Lehko se řekne uběhlo, ale co člověk za měsíc vytrpí, za půl roku, za rok, neubývá-li bolesti.

Dopisy Adolfovy, které byly Hildě přímo oporou, byly stále řidší, až posléze asi za půl-

druhého roku úplně přestaly. Nechápala, co se stalo, ale jedno bylo jisté: nepsal a Hilda vyhledávala všemožné cesty, jak se dozvědět příčiny, zda je živ či mrtev. Zoufala si skoro.

Šla do kostela, slibovala Matce boží oběti, když jí ho vrátí, slibovala, že se bude o něho starati, ať je třeba mrzák, že chce na něho pracovati.

„Jen mi ho vrať, panno milostná, vrať mi toho muže jediného, po němž touhou hynu.“

Modlitbou její čišel nejčirší egoismus, chtěla svého muže zpět. Co na tom, že jich tam hynulo statisíce. Jen toho muže jí Matko boží vrať, jehož chce mítí v náručí, s nímž chce znovu prožívatí rozkoš vášně, nechť se světy boří, a nechť ti druzí třeba všichni tam zahynou. Byla by se i k svatému Adolfu modlila, ale jednak ho nevpomněla, jednak to byl nějaký neznámý patron a celé to jméno jí bylo tak nezvyklé. Leč ani Matka boží, ani Panna milostivá, ani sv. Adolf — jejího Adolfa neobjevili.

A čas se valil dál.

*

Hilda prací noční a pláčem ve dne i v noci přivodila si oční chorobu a sice zánět rohovky očních a mírný plicní katarh. Lékař nařídil absolutní klid. Zastavení ne pouze nočního šití,

ale šití vůbec. Nemoc se horšila. Vedle zánětu rohovek vznikl i zánět duhovek.

Ne pouze na Hildu, ale i na rodinu těžce dolehla tato nemoc. Bylať Hilda téměř stěžejní silou, udržující rozpočet rodiny při stále stoupající drahotě.

Hilda nosila černé brýle a dala v ale veškeré práci. Jediné bylo, že pomohla matce udržovat byt v pořádku. Matka vidouc, že nebude moci uživit rodinu, vzala do jednoho pokoje důstojníky na byt. Bez ohledu na to, že se do něho muselo chodit přes první pokoj, v němž všichni spali. Pokoj neměl zvláštního vchodu, ale důstojníci ho dobře zaplatili a to rozhodovalo.

A rázem tu bylo veseleji.

Byli tu Poláci, po nich přišli Češi a opět Rusíni, ba i Maďaři a Němci a všichni s onou drzáckou fysiognomií císař. kr. leitnantů a oberleitnantů austriácké výchovy, domnělých nadčlověků. Jako bílá vrána býval mezi nimi někdy také opravdový, skutečný člověk-inteligent. Ale to býval obyčejně starší důstojník záložník, který se jejich zábav nezúčastnil.

Provdaná sestra Hildina, Anda, jejíž muž byl na vojně, povaha vznětlivá, veselá a skoro výbojná, byla tu ve svém živlu. Byla tomu ráda, že měla zábavu, jakož i možný přístup na vojenské koncerty, do střelnice a na jiné vojen-

ské zábavy těchto důstojníků, kteří tu nic jiného nedělali, než pořádání obscenních*) zábav, při nichž se zaradoval ženský svět, řekněme ten ženský svět, nosící na trh života dekoltovaná ňadra, ba často i tělo... Zábavy ty často končily k ránu orgiemi.

Zábavy pro divočejší zábavu, k nimž brány byly děvuchy a ženy z nižších vrstev společenských, pořádány bývaly v obskurních**) lokálech v naprosto uzavřené místnosti s valností, již ani nelze slovy naznačit, hraničící s trestním zákonem a posmívající se veškeré mravnosti.

A bylo skoro neuvěřitelné, ať ty prvé nebo ty druhé zábavy byly navštěvovány mladými děvuchami již od šestnácti let a byly předmětem rozprav a těšení mezi všemi účastnicemi. Dočkat se nemohly a poptávat se nestačily se všech stran, kdy opět bude ten braigl.***)

Rakouští důstojníci tady takto dělali vojnu, mezi tím co tisíce českých vojáků a důstojníků hnáno bylo na jatky a v záhubu na bitevním poli.

Této nemravné, frejírské činnosti své válečné periody říkali: »In Saus und Braus leben.†)

*) oplzlý, nemravný

**) pokoutní

***) nepřeložitelná skomolenina

†) býřiti

Andě jako provdané paničce, vášnivé a smyslně zladěné, se to, o čem jí vyprávěli »páni« důstojníci s neomaleností pacholků od volů a sprostotou, při níž by se dragounská bota začervenala, velice líbilo. Smála se tomu, když jí vyprávěli, jak v tanci přeřízli pí. X. kolem pasu šaty, které z ní v tlačenci spadly a ona tancila dál, až veškeří tanečníci přestali tancovat a podle úmluvy docela vážně hleděli na sólo pí. X. Nebo když kreslili tanec při orgiích...

Hilda až v obličejí hořela, ale neodporovala tomu. Styděla se za to. Často odešla do kuchyně, ale to bylo ještě horší. Smáli se její plachosti — čtyřiaadvaceti let... Nemohli pochopit mravní zachovalost čtyřiaadvacetileté ženy v ovzduší c. k. austrijských důstojníků.

Sestra Anda častěji vycházela pod různými záminkami i odpoledne na procházku. Aby to bylo před matkou nějak omluvitelné, že ona, žena provdaná a matka dětí chodí procházkou s důstojníky, brala Hildu s sebou, vysvětlujíc, že se vlastně obětuje sestře, jíž zvláště v nemoci oční zeleň stromů nebo vzduch lesa prospěje.

Hilda neodmlouvala. Šla. Tak jako kdysi v dětských letech dělala sestře »gardedámu« na promenádě široké ulice, tak nyní byla stínem a výmluvou před matkou. Jako dítě ji sly-

šené řeči nezajímaly, dnes vedené rozhovory byly namířeny i na ni, ale neúčinkovaly tou silou, jakou byly posílány a adresovány.

Bývala vážnou, někdy pouze sdílnou a proto často ji považovali za starší sestru, poněvadž Anda byla postavou vyšší a v obličeji hezčí. Hilda měla vystouplé lícní kosti a na tváři často vyrážku, řídkou sice, ale přec a trochu zdvižený nos, což nepřidávalo jí zvláštní krásy. Jenom jemné chmýří na vrchním rtu dávalo znalcům tušiti vášnivost v lásce a touhu po muži. A c. k. důstojníci byli dobrými znalci... Pokud nosila černé brýle na očích, byla aspoň trochu šetřena, mohouc se vymlouvat, že nesmí do místnosti, kde se kouří.

Přirozeně, že toto ovzduší na mravnosti nebo zušlechtění povahy jí nepřidalo. Mluvili do ní, bavili se s ní, ježto dobrá a šlechetná sestra se jí o někoho, kdo ji bavil a osamotnil, postarala, aby měla sama volnější chvílku k vyjádření citů, nebo k naslouchání lichotek a pikantních episodek.

Konečně byla i v Hildě vzbuzena určitá žádost z vlastního názoru poznati něco z toho, o čem tolik slyšela. Byla ženou a tou i zůstala. Oční nemoc se zlepšila a proto odložila brýle.

Jednu dobrou stránku pro Hildu přece měly tyto vycházky. Poněkud se vybavovala z myš-

lenek na Adolfa. Vycházky odpolední proměnily se ve vycházky večerní a posléze i noční . . . Horší bylo, že jim Hilda zvykala. Sedávala často v tmavém parku ve společnosti důstojníků, ovšem se sestrou, ale po tmě, v hustém, listnatém stromoví.

Dosud se nezapomněla. Dosud věrnost její náležela Adolfovi, jemuž celým životem náležela, ale — prostředí bylo mocnější a sestra právě navečer přímo vynalézavá, aby někoho získala kdo by ji zabavil. Někdy se jí ztratila a teprve když dlouho se neobjevila, nabídnul se někdo Hildě, že ji půjdou spolu hledat a po hodině chůze různými cestami parkem a vně parku přišli k domovu a tam už byla sestra a žertem vítala Hildu z procházky. Že při takovýchto nočních procházkách neobešlo se bez divokých výpadů na Hildu, je jisto.

Ale dosud se držela a vzdorovala. Časem k vystřídání pozvali důstojníci obě dámy do kina a po představení se zastavili ve vinárně.

Ký div, že v krátké době Hilda navštěvovala i mnohé zábavy, v nichž viděla co dosud nikdy neviděla a co by nebyla věřila, nevidouc to na vlastní oči, když si sestru její podávali důstojníci od jednoho stolu ke druhému přes stůl . . . a každý ji líbal a ona rovněž na odvět. Bylo jí úzko v této společnosti, ale neutekla z ní. Zů-

stala. Neměla, jak již praveno, pevné povahy a podléhala dojmům. I ji tam líbali, ovšem že ne všichni, někteří jen za dostaveníčko prosili, do hotelu na oběd zvali, nebo do bytu na čaj.

Doma před spaním se jí vše znova zjevovalo. A tu vzpomínala na Adolfa. Dráždilo to její fantasi. I to co večer viděla, i to co s Adolfem prožila. Skrčila se pod peřinu, aby se znovu oddala »panenské rozkoši...«

A to snad bylo to, co ji chránilo, že dosud nepoklesla a nevzdala se těmto zvrhlíkům, kteří zrovna hony na ni dělali. Ale bylo možno věřit, že odolá? Na jak dlouho? Žena je pouze a věčně ženou...

I jiný zhoubný vliv měla na Hildu tato společnost. Vědomí národní příslušnosti, zatemněné výchovou německé školy, ale probuzené postupem let stykem s českou společností, znovu se zatemnilo. Ve společnosti, v níž se nyní buď sama nebo se sestrou pohybovala, češtiny se neužívalo. Zpívány tu hloupé, sprosté kuplety o českém státním právu, o české kultuře, o českém cirklu a pronášeny v sólových výstupech obhroublé, surové urážky slavné české minulosti a všecko se smálo a tleskalo. Smála se i Hilda. Jeden výstup stojí za zaznamenání: Žižka prosí c. k. polní velitelství, aby směl ,obrich-

tovat' nováčky a Hus vykládá obhajovací řeč před koncilem kostnickým, v níž neuvěřitelným způsobem nikoliv pouze sesměšněn největší Čech, průbojník za volnost svědomí, mučedník za pravdu boží a jazyk slovanský, ale zhanoben tu celý český národ, o němž Hus tady vykládal, že je to sebranka idiotů (tupohlavců), harfenístek a zlodějů a prosí, aby mu koncil odpustil, že se tam narodil a za prominutí trestu zazpívá jim českou hymnu. Byla to slátanina na melodii naší národní hymny, jejíž refrén každé sloky, ovšem že německy zpívané, končil česky:

Horfenic je čechiš země,
v dikšedlech je domov můj...

Ohromný řev, smích, volání: »Bravo! Däs is prachtvoll, Däs is Gelnugeren Witz...«

Tak se ozývaly výkřiky kolem. Tak se bavila velká část c. k. důstojníků rakouských, v níž byla i část důstojníků českých...

V tomto ovzduší hynula útlá fialinka češství, příkrčena ke zdi. Veřejný život otráven, zne-mravněn vzpupnou rotou opilých důstojníků, jimž bylo vše dovoleno, řvaní v lokálech, nebo v půl-noci a k ránu na ulicích, až lidi hrůzou vyděšení k oknům vybíhali neodvažující se jich otevřít, aby buď nebylo do nich střeleno, nebo aby ne-

byli zítra vláčeni před válečný soud pro urážku c. k. rakouské armády.

*

Ve společných zábavách navazovaly se přirozeně styky s různými jinými, dosud i neznámými lidmi, v čemž Anda byla přímo mistryní a dobře známou pořadatelkou různých »tête à tête.«

Večerní procházky stávaly se Hildě potřebou. Dříve bylo jí protivno, že ji sestra zve a nutí. Bývala tak ráda sama s myšlenkami na Adolfa. Dnes sama často se tázala, zdali půjdou již na procházku.

Co nebývalo nikdy jejím zvykem, naučila se flirtovat. Aby sestru někdy podráždila, zaflirtovala s tím, s nímž se bavila sestra, na nějž měla již nároky od včerejška a často dotyčný, jenž její maliny ženství včera mlsal, dostal dnes chuť na jahody Hildiny...

Mívala radost, když flirtem vzbudila pozornost ctitele sestřina; s jakousi tajenou rozkoší pásala se na její žárlivosti a snaze odpudit.

»Jdi domů už Hildo. Je pozdě.«

»Nechvátám. Ještě zůstanu.«

»Ale co ti řekne maminka.«

»Snad překážím... Řekněte pane X., překážím vám?«

»Ani v nejmenším.«

»Nejsem-li vám vhod...«

»Ale slečno...«

»Ráda se s vámi pobavím...«

»Velice mne těší slečno...«

»Jste velmi milý společník...«

»Děkuji za poklonu a přičiním se, aby společnost moje nebyla obtíží vám...«

»Ani v nejmenším. Jenom sestra...«

»Já? Jak jsi domýšlivá,« vyhrkla Anda a oči její zlověstně zablýskaly.

Z tohoto dráždění vznikalo napnutí mezi oběma sestrami, zvláště u starší, beroucí to za bernou minci a přátelské procházky společné dostávaly trhlinu. Anda již nenutila Hildu k procházkám. Za to ji někdy, šla-li sama na procházku, nechávala pozorovat vlastním chlapcem, synkem, jemuž poručila jíti za tetou a pozorovati ji s kým se baví...

To ovšem mohlo se díti ve dne nebo před večerem, ale jinak bylo navečer. Tu hrála Anda v obraně svých práv, aby Hildu zaměstnala jinak. Ujednala s ní, že půjdou do kina. Požádala některého ze známých důstojníků, aby Hildu doprovodil a slíbila tam přijíti — ale nepřišla.

Jednou k tomu úkolu vybrala staršího důstojníka, známého svými avanturami a přímo pověstného v ženském světě.

Hilda neznajíc ho, šla s ním v domněnání, že sestra přijde též, ale když nepřišla, byla doprovázena z kina svým společníkem. Vyzval ji, aby šli ještě procházkou a zabavil ji tak, že se octli na konci parku v pustém místě rozvodu cest, kde byla lavička v keřovém houští. Posadil se s ní a za chvíli počal operovat. S počátku lehounce, až došel k polibkům; pak vida, že rozvášnil Hildu a vznítíl její ženskost, zesílil útok a v domněnání, že je vítězem a u cíle, hnal šturmem. Měl v náručí chvějící a tetelící se tělo — ale v poslední chvíli se Hilda vzpamatovala a vzepřela.

»Ne, nechte mne! Ne!«

»Živote můj...«

»Ne, ne! Nechci!«

»Hildo, prosím vás. Hleďte, vašeň vás přímo schvacuje. Jste dospělá. Chtějte žít...«

»Ne, prosím vás, puste mne!«

»Nepustím — nepustím,« supěl a křečovitě ji svíral v náručí.

Hilda se násilně bránila. Pozoroval, že se nepoddá. Začal jinak:

»Buďte moudrá. Neubližujte si sama na zdraví. Hleďte, jsem tak rozčilen. Co vám prospěje tato zdrženlivost. Prosím vás, vyslyšte mne.«

Klesl před ní na kolena a hrál tu komedii ja-

ko dovedný herec a podnikl poslední, násilný výpad, smělym chvatem se jí chtěl zmocnit.

Udeřila ho, když ucítila jeho ruku na svém těle a vysmekla se mu z rukou.

Vstal a klidně, až ledově pravil:

»Ve čtyřadvaceti letech se nechrání nevinost, zvláště když jsem se přesvědčil, že není co chránit...

Hilda jako postřelená laň ubíhala domů.

*

U Hildy bývaly chvíle, kdy v touze vzpomínala své lásky, kdy na ni ticho samoty doléhalo, kdy toužila, aby se vrátil ten, jemuž by chtěla bez obavy opět náležeti, v jeho náručí vášeň uklidnit.

To byly doby, kdy odjeli jejich kvarterníci buď na cvičení někam do pole, nebo kdy nastala změna pluku. V takových večerech bývala doma.

Jednoho podobného večera seděla v předním pokoji. Měsíc svítil plným světlem do pokoje a osvětloval ji celou, sedící před oknem. Jak v magickém světle tu seděla. Tak tichounko tu bylo. Nikoho nebylo doma.

Zahloubala se do myšlenek. Vše poznovu se jí zjevovalo, vše jako tenkrát o svaté noci tam

vedle v pokoji, kde mu položila v oběť svůj věnec svatební...

Své panenství. Tak ji to rozčílilo, že se celá těmto dojmům oddala. Chvěla se po celém těle. Náhle vstala, shodila se sebe svrchní šaty a stála tu v bílých nedbalkách jako do lůžka připravena... Ještě chvíli jako by v omámení tak stála, upřeně hledíc na dveře druhého pokoje, jako by tam něco tajily, něco pro ni radostného.

Plná ňadra svítila do lesku měsíce. Ještě více košilku rozepla a jako by sama se tím dráždila, zahleděla se na plná ňadra, jejichž zruřovatělé bradavky tuho se týčily. Pojednou sevřela oběma rukama ňadra a postoupila ku kveřím druhého pokoje. Pomalu je otevřela, jako by se bála někoho drahého tam probudit. Zůstala státi na prahu pokoje a hleděla dovnitř. Ticho, klid. Ani tikotu hodin nebylo slyšeti. Nevzpomněla, že od smrti otcovy zůstaly státi.

Dívala se na jedno místo. Nikoliv na lůžko, ale na pohovku, tam to bylo tenkrát. Potichu vstupovala do pokoje, tam tenkrát seděla, na této pohovce a tady on... Usedla, zrovna padla na ono místo pohovky jako náměsíčnice.

»Můj drahý, muži — tady jsem — tady — tvá, celá tvá, celá jsem tvá. Líbej mne, líbej — vezmi si mne jako tenkrát — Vše si vezmi, vše... Ty nechceš?«

A schoulená do koutka pohovky, svíjela se vášní a plně se oddala poznovu divoké »rozkoši panenské« ...

XIV.

Tento večer se Hildě zaryl hluboko do paměti. Usnula na této pohovce v blaženém rozrušení, vzniklém z »rozkoše panenství«. Nebyla již pannou, ale nepociťovala příhony ze ztráty panenství. Ráno vstala všecka zmalátnělá a shlédnuvši v zrcadle své oči, až se začervenala: černé pruhy jako po prohýřené noci. Stud jí celou zalil.

Jako by se z hrozného snu probudila. Tak jí bylo náhle smutno, teskno a stará její vnitřní prázdnota se přihlásila.

Ještě dopoledne vyšla z domu. Potkávali ji známí, vojáci, důstojníci, civilisti a pozorovali, zastavit se chtěli, kam jde se tázali, s ní chtěli jít, doprovodit do parku.

Skoro ubíhala. Dnes po dlouhé době je jí tak milo býti o samotě. Jak bývala ráda, když ji tam ti lidé trochu rozčarovali, podráždili svým samčím pudem, když na ní útočili, jak se radovala, mohouc sestře odervati nápadníka — třeba jen na okamžik a dnes vše se protiví. Tak jí teskno, smutno, bolestno v ňadru. Vše

se jí hnusí, tak by ráda ze sebe svlékla vše, co na ní zůstalo tam z té společnosti zhýralé, nemravné a nečestné.

Zprotivil se jí včerejšek, stydí se za vše, co dosud bylo vedle ní, co jí potřísnilo a povahu zhrubělo, cit zesurovělo, co do nitra srdce se dostalo a skoro vše dobré co tam bylo, z ní vymrskalo.

Vyšla nahoru k lesíku nad městem a dívajíc se dolu na ruch tohoto hrozného semeniště lidské práce rukou i ducha, zahleděla se přes modravou, průhlednou mlhu v níž se město koupalo, tam někam do neznáma, jako by tam hledala čistější, myšlenkově mravnější a lepší kraj a v něm jiný lepší lid.

Napravo dole u řeky ozval se rachot strojních pušek. Vojáci na cvičišti a tam podle nich důstojníci, drzých, vyzývavých fisáží.

Rychle vběhla do lesa.

Jak jí tu bylo blaze. Takovou lehkost pociťovala, tak byla nějak šťastna, že se jí zdálo nejít tam dolů mezi lidi. Usedla do nízkého klečí a vzpomněla na českou knihu, ne knihu, román spisovatele Lipanského. Tenkrát když jí to půjčoval. Neuvažovala, že byla čistší, že byla a mohla býti hrdou na své panenství. Ale v mysli jí vyvstal obsah onoho velkého románového dramatu, v němž zachycen hrozný život zdejší-

ho lidu dělného a rozmařilý život zhýralců — kapitalistů.

Jaký mohutný obraz nakreslil onen spisovatel a jak zhýralost oněch byla konečně nevinná v poměru k tomu, co se děje tu dnes ve skutečnosti. Přála si vše tak sděliti onomu muži, jenž tak hýřivě rozhazoval dary svého ducha mohutnou kresbou, aby svým perem nakreslil, obraz dneška, obraz té nemravné a znemravňující c. k. čeládky, která svojí přítomností ne pouze otravuje, ale přímo veškeru morálku, stud a povahu vraždí. A ona v této společnosti se pohybuje, ona se nechá od nich i líbat — a líbá je i sama.

Bylo jí teskno po české knize a tím se zabavila v kruhu vzpomínek na onen večer tam u tohoto tvůrčího ducha.

Teprve nyní uvažovala, jaký to ohromný rozdíl mezi měkkým polibkem onoho velkého muže, z něhož sálala láska, snad vášnivě probuzená, ale přec tak posvátně něžná a mezi tím, co se stalo s ní až do poslední doby.

A tenkrát se na něho hněvala. Umínila si nasetkati se s ním a těchto, v jejichž středu se ocitla, se nebála. Jako by poznovu cítila polibky všech těch, kteří ji často buď s její nebo bez její vůle líbali; ba někteří i násilně. A na tyto se nehněvala. Někdy je i objala . . .

Vzpomínala na dojem vzbuzený románem a

porovnávala Lipanského s těmi všemi, s nimiž se až do té doby stýkala. Jak byl proti nim velký, jak vyrostl, jak dospíval u vážnosti ve veřejnosti právě pro své vyhraněné pevné přesvědčení a postup v životě bez kompromisu. A to bylo mnoho v době válečné — jíti vlastní českou cestou.

*

Hilda tu seděla až do poledne a potom zašla do blízké hájovny, kde si koupila mléko a chleba k obědu. Ani domů se jí nechtělo. Tak se jí zdálo, že je čistá, že je opět tou, jako byla dříve — dávno.

Teprve navečer se odvážíla k domovu.

Šla volně. Byl již soumrak když došla do města. Jako by cizím městem šla, jako by se bála, tak se rozhlížela, aby nikoho známého nepotkala. A na nároží ulice sadové se střetla s někým, s nímž dobře rok se neviděla. Byl to Lipanský.

Tak se skoro zaradovala. Sama se s ním dala do řeči a sama ho vybídla, zda by nešel trochu procházkou.

Šli spolu. Lidé vidouce, že Lipanský nikdy nebyl s dámou viděn — jde se slečnou, pozdravujíce, dlouhó za nimi hleděli. Hilda to pozorovala a činilo jí to pyšnou.

Prochodili tak spolu celý večer. Šli parkem

až k řece, kde byla krajina již tak pustá a osamělá. Nebylo tu hustých košatých stromů jako v parku. Šla dnes parkem skoro s úmyslnou odvahou, že jde s někým čistým, s někým, kdo jí nenutí, aby si vyhledali tmavý koutek lavičky, kryté hustým košatým stromem. Kráčela spěšně cestou, po níž tolikrát večer se sestrou a těmi, kdož tu i dnes jsou s jinými jako včera tu byli s ní. V temnu večera poznala po hlase toho, s nímž nedávno flirtovala, který ji vyzval na procházku, pozdě večer na tutéž lavičku ve tmě posadil, mluvil k ní divoké, dvojsmyslné řeči a potom ji líbal, tak drze ji omakával jak řezník dobytče a . . . Z těžka mu odolala . . . A dnes tu sedí s jinou. Změnil pouze předmět, ženské tělo. A zítra tu bude sedět opět s jinou.

Na konci parku, kde cesta vycházela k řece, bylo rozcestí. Tady bylo světleji. Potkali tu důstojníka již nikoliv mladého, vedoucího si plavovlasé děvčátko. Zнала ji. Byla to dcera malého úředníka závodního, sotva šestnáctiletá. Smála se něčemu, čím ji bavil důstojník. Hilda by se byla ráda uhnula stranou, aby ho nepotkala, ale nebylo možno dát znáti Lipanskému, že se chce uhnouti.

Zrychlila krok. Sama se zavěsila na rámě Lipanského, jako by chtěla aby ji chránil a bránil. Bylo pozdě. Rána padla.

»Serva Hildo, was machst du?« Rukou jako kamarádovi jí v pozdrav zakýval.

*

Tak posměšně, cynicky zazněl jeho hlas. Tak kasárnicky, kolegiálně ji pokynul rukou a hned se sklonil ku své společnici a něco jí řekl, čemuž se po chvíli hlasitě smáli. Tak jí ten jejich smích do duše řezal.

Co by za to dala, kdyby tu byla sama, kdyby tu nebyl muž jehož si váží, jehož ctí, ba dnes by řekla, že si ho váží více než všech, které do této doby poznala. Nevěděla co říci na omluvu. Chápala, že L., v jehož rámě byla zavěšena a k němuž se při poznání důstojníka skoro přitiskla, musil pocítit její zachvění. A cítila nutnost nějaké omluvy nebo vysvětlení. Ticho nastavší po surovosti důstojníkově, bylo pro Hildu přímo odsouzením. Bála se prvé věty nebo otázky. A tu poznala jemnost výchovy L. Ani slovem se jí nezeptal na příčinu této směle urážky.

Šli pomalu a Lipanský zabočoval na cestu k městu, domů. »Je tak krásný večer. Půjdem vrbínou, tam je málo stromů a málo lidí. Je tam pusto a já tak ráda bych utekla lidem.«

»Bojíte se lidí? Proč?«

»Jsou zlí. Jako ten, co jsme ho potkali.«

»Znáte ho asi dobře.«

»Znám. Bydlil u nás. Vojenská bytová komise nám ho přidělila. Byl tam s praporčíkem. Vzali nám jeden pokoj z rozkazu velitelství. Je to Němec a proto mi vždycky sprostě tykal. Je to drzý Němec a poněvadž se choval surově a v noci byl opilý, celý dům denně bouřil, domácí, který jako architekt je u vojenského velitelství ve stavební komisi, docílil toho, že byl mu vykázan byt někde jinde.«

Jak byla ráda, že byla tma. Neviděl její lež na rozpáleném obličejí. Nemohla mu říci, že je to onen důstojník, s nímž byla kdysi v kinu a který ji právě na tomto místě chtěl znásilnit a jemuž se ubránila. Ještě dnes cítí tu pohanu, již po ní hodil, když se mu útok nezdařil.

Lipanský na její vysvětlení neodpověděl. Po dlouhé chvíli teprve dodal: »Válka znemravňuje nikoliv pouze náš kraj, ale celou naši zem. Tato sebranka má právo rozhodovati nad životem i smrtí nás všech a divím se, že vás neobžaloval pro urážku armády, že jste se mu na jeho výzvu nezvala služebně: »Zum Befehl, Herr Oberlaintnant.«

Prochodili spolu do pozdního večera. Hilda po dlouhé době se opět vracela sama sobě, svému nitru, své lepší stránce života a skoro bylo možno říci: svému češství. Slyšela tu o utrpe-

ní lidu našeho za války, o persekucích, o vykrádání našich zemí ve prospěch Vídně, o všem co nás má potkat až Německo s Rakouskem zvítězí. Bylo to vše tak jiné, tak opravdové, že by byla poslouchala do rána. A bylo to nevtírané.

U domu se rozloučili a teprve dnes pozorovala, že L. bydlí v domě vedle nich. Až se zastyděla, že o tom dříve nevěděla. Tak málo věnovala pozornosti tomuto muži.

Žila sobě, pro sebe, a dnes po této procházce opět chápala, že je jiný ještě život a jiné snahy a jiné bolesti celonárodní než bolesti nitra jednotlivcova. Když večer ulehla, až se zastyděla, že vše, co souvisí se životem národa, je jí tak cizí, neznámé. Neznala dějin, literatury české, ba i její český pravopis byl tak ohavný, že vědouc o jeho chybách a nedostatcích, raději psávala německy.

XV.

V rodině Hildině stoupající drahota žravými zuby se zahryzávala. Bylo nutno něco podniknouti, aby rovnováha v rozpočtu, eventuelně ve vydání, byla nějakým příjmem nahražena; totiž tak, aby ztráta vzniklá tím, že Hilda šitím nevydělávala, byla nějak zarovnána.

Hilda nešila, odvykla šítí, ježto jednak k vůli chorobě oční, jejíž následky — občasné slzení pravého oka, šítí nemohla, aspoň dlouho šítí nevydržela, jednak, že navykla poněkud jinému životu, spojenému s procházkami a flirtováním, a posléze a za třetí, že se jí šítí nikdy příliš nelíbilo, k němuž byla přímo rodiči donucena, aby si mohla co nejdříve zajistiti výdělek, jímž by pomáhala vydržovati společnou, rodinnou domácnost. Hildě se zdálo, že by měla spíše vlohy pro obchod. Nikoliv, že by povaha její byla kupecky pružná, ale že by tam pohybem se mohla spíše uplatnit. Ovšem k tomu nedošlo, neboť v jejím stáří dnes jíti do učení na kupectví, bylo by bývalo směšné. Leč jisto bylo, že úbytek jejího výdělků poslední dobou krutě doléhal na poměry rodinné. Hledáno a pátráno kde, nebo jak Hildu výdělečně umístit. Přinucena poměry, začala opět šítí, ale oční choroba se v týdnů zhoršila. Musila přestatí.

Od onoho večera stala se s Hildou změna. Přestávala pěstovati styk procházek a vycházek a věnovala se domácí práci, pokud oči dovolovaly čtení — českých knih. Často si vzpomněla na Lipanského, byla by se s ním i ráda setkala, opět na procházku šla, ale když ho potkala byl buď s někým v hovoru, nebo ji pouze pozdravil a šel klidně dále. Někdy s ní pro-

mluvil chvíli, zeptal se jí jak se má a jak se jí vede se zdravím — a opět odcházel.

Ráda by ho byla požádala, aby s ní šel na procházku, leč netroufala si.

A pak vzpomínala onoho večera tam v parku, jak ji drze oslovil »Oberleitnant« Krauserer. A ještě jeden večer — a ještě jiný. Bylo to jednou v noci. Šla v důvěrném rozhovoru zavěšena v paži »Leitnanta« Lobegsanga. Náhle na rohu osamělé ulice střetnuli se s Lipanským. Bylo to právě před svítilnou. Ostře se na ně zahleděl, jako by si chtěl obličej důstojníkův zapamatovat. Bylo jisto, že i poslední věty rozprávky slyšel. A ještě jednou v noci. Šla po jednácté hodině domů. Právě před domem ji potkal.

»Nebojíte se slečno tak pozdě sama?«

Řekl to tak měkce. Viděla, že vystoupil z domu, ježto vedle bydlil — snad tam na výklenku stál a dobře viděl od ní odcházeti toho, jenž ji doprovázel a na rozchod políbil a hlasno se odporučil, sotva patnáct kroků od domu, odkud vyšel Lipanský.

Dnes letmo hlavou jí probíhají ony údaje a tíží vzpomínku na Lipanského, k němuž ji všechno táhne, něco hlubšího se v ňadru jejím rodí a půdu pro to kypří on. A v této chvíli se za svoji minulost trochu stydí... Zapomenout ne-

lze. Vzpomínka je katem nebo bohem přítomnosti. Tady byla katem. Dnes vzpomínka na onen večer tenkrát — horkem ji zaleje.

*

Hilda netušila, že Lipanský pozoruje tuto změnu jejího života. A Lipanský netušil, že Hilda touží k němu se přiblížit, jako by záchrany u něho naléztí měla. Ochrany před těmi tam, jež z celé duše dnes nenávidí. Hnusem ji naplňuje dnes vzpomínka pouhá...

Chtěla zpět s dráhy, po níž do této chvíle šla. Uhnout se této společnosti. Chtěla býti jinou, lepší, zapomenouti všecko, vyrvat se z onoho kruhu a vrátit se tam, kde je místo její, mezi lid středních vrstev, kde jsou lidé a ne opice... Zpět — zpět... Ale o koho se opřít, kde nalezne opravdového člověka, přátelské ruky stisk. Všim, co je v ní ženského by se za to odvděčila.

Nejčastěji vzpomínala na Lipanského. Bolesti zaplakala nad tím, co tenkrát před dvěma roky provedla, když utekla od něho za to, že ji zlíbal. Kolik lidí od té doby jí zlíbalo ústa, z nichž čpěl alkohol a tabák, kteří včera líbali třeba veřejnou prostitutku. A on Lipanský. — Chtěla by věděti co si dnes o ní myslí, zda je mu lhostejnou. A zabývajíc se s ním v myšlenkách, při-

cházela k poznání, že se v ní probouzí opravdová láska k tomuto muži. Byl tak sám a skoro opuštěn. Chtěla by samotu jeho zahnat, skřívánčí tam písni v lásce zajásat a za to, že by jí ruky podal, pozvedl z dosavadního života, povznesl, vším mu vděčit.

V těchto chvílích jí to zrovna neodolatelnou mocí k němu přitahovalo a zrovna nutilo, aby se tam rozběhla, sama ho za přátelství a ruku pomocnou požádala. Věřila, že by jí neodřekl a chtěla by mu býti za to vděčnou. Při této vzpomínce jí krev přicházela do varu, dnes by mu neodolala, dnes by jeho žádosti neodřekla... Má se odvážiti a jíti sama? Bez pozvání! Vnutit se? A což kdyby se mu ze všeho vyznala, jak je jí tam v onom kruhu úzko —. Je dobrý, odpustil by jí. Jako by již v jistotě, zaradovala se...

Často vycházela před dům, neuvidí-li ho. Byla všecka rozechvělá a nervosní. Po celý týden nepodařilo se jí uviděti ho. Domnívala se, že není doma. Večer vyšla, do jeho oken pohlédla — měl světlo. Je doma. Proč nevychází? Snad je churav, snad nikoho nemá, kdo by mu posloužil. Jednou jako neviditelnou mocí vržena, rozběhla se — již stála za jeho dveřmi — již ruku na klice — již — již — jen stisknout — slyšela ho hráti a vzpamatovala se. Co by si

o ní pomyslel. Sama se vtírá večer! Jako kočka seběhla potichu dolů.

Na mysl jí přišlo: a není dnes již pozdě? Dnes. Tenkrát před dvěma roky, kdyby nebyla provedla hloupost útekem. Ach ano — jak mohlo býti všecko jiné. Dnes byla přesvědčena, že nebýti Adolfa, byla by se jistě zamilovala do Lipanského, nebýti Adolfa nebylo by ji urazilo jeho políbení, které považovala jako hřích spáchaný na lásce a ztrátu na věrnosti, jíž je Adolfovi povinna.

A dnes Adolf. Je mu sice dosud věrna, totiž aspoň relativně. Neví o něm nic určitého. Aspoň lístek kdyby poslal. Takový čas již. Půl druhého roku. Ve chvílích myšlenkového oddechu věřila, že se vrátí a opět pochybovala. Slib daný dodržuje — a což je-li mrtev? Potom vše bylo marné, její oběť zbytečná, život zmařen...

Začínala uvažovat a v těchto chvílích i porovnávat. Přirozeně, že výše stál Lipanský. A v tomto duševním rozvratu a povahovém přerodu, kdy vracela se sobě, těžce pocítovala vnitřní prázdnotu. Bylo jí potřebí náplně etičtější, opravdovější a hlubší než to, co ji obklopovalo, něco, čím by zmravněla, pookřála, srdce osvěžila, v mysli novou důvěrou zesílila a pro nový život se obrodila. V té chvíli chápala, že

toto vše by jí nemohl dáti ani Adolf, pouze Lipanský.

A zatím nic. Prázdnno. Hlucho. Temno za ní a pusto před ní. A přec tak ráda by měla nějakou duševní oporu. Nikoliv aby činil hony na její tělo, ale aby bez obavy mu mohla důvěřovati. A to byl jedině Lipanský. Tak se jí jevil jako vysněná opora nového života.

A směla by dnes mysliti na onoho muže?

*

Kdy nejméně se toho nadála, jednoho dne navečer potkal ji Lipanský. Byl nějak dobře naladěn. Bavit se s ní a vyzval ji na procházku. Ráda šla. Byl dnes tak nějak sdílňný, že při rozchodu večer dodala si odvahy a řekla:

»Směla bych přijíti k vám pro knihu?«

»Prosím. Kdy vám libo,« řekl.

»A nebudete se hněvat?«

»Proč bych se hněval? Na vás?«

»Přijdu tedy v neděli odpoledne. Je vám to vhod?«

»Budu vás očekávat.«

»A budete mi opět něco pěkného vyprávět, ano?«

»Budete-li pěkně poslouchat.«

»Budu. Tedy v neděli o třetí.«

»Na shledanou.«

XVI.

Rozešli se. Ještě se za ním ohlédla a vtom obrátil se i Lipanský. Oči jejich se střetly.

Jako by ji nevýslovné štěstí potkalo. Byla veselá, jemnější a tak až úzkostně o toto sotva nabyté štěstí se bála. Do nejtajnější schránky srdce je uložila. Ani dočkati se nemohla neděle. Věčnost se jí zdály ony dva dny. Co myšlenek jí hlavou proletělo, co různých dojmů a kombinací, co závratných plánů tou hlavinkou se rojilo.

Ze soboty na neděli nespala. Uvažovala o všem co se stalo, a co se stane. Celý dosavadní život se jí zjevil a do duše se zprotivil. Jaký to rozdíl Lipanský a ta sběh tam... Ve tmě noci vše plasticky jí na oči vstupovalo.

Zaháněla vše bývalé. Chtěla býti lepší přítomností tohoto muže, jenž pro ni byl přímo vytouženým vysvobozením z onoho hrozného, ji zrovna rdousícího prostředí, které ji olupovalo o veškeré lepší city, které v ní vraždilo mravnost, násilně z ní rvalo stud, svlékalo z ní žensství, zhýrale se chechtalo čestnosti ženy, považujíc ji pouze za podušku své zvířecí vášně, zašlapávajíc ji do bahna, když těmto lupičům cti a mravnosti dala vše a stala se jim pak zastaralým objektem, který nemůže už novým zhý-

ralce překvapiti. Ven z tohoto prokletého prostředí, v němž ji ničili a utloukali vše, co příroda jí dobrého do nitra vložila a smáli se, když viděli ji plakat.

Ani nevěděla proč již dříve pátrala po jeho životě minulém. Nepěstoval známostí se ženami. Až na nepatrné klepy, vznikající v každém velkém městě, nemohl o něm nikdo nic nepěkného říci. Chválu o něm slyšela — ale i mnohé, co nelibě se jí dotýkalo. Byli i takoví, kteří buď ze závidosti nebo nepřejnosti, že převyšuje ostatní ne o půl, ale i o celou hlavu, různě se o něm vyjadřovali, ale velmi mnoho lidí ho chválilo, že v době válečné zadarmo psal jim ruské adresy a dopisy jejich rodným do zajetí.

Vážila si ho a důvěru u ní získal jak s ní jednal čestně, jemně a docela jinak než tam ti všichni ostatní. Aniž věděla jak, ale vznikala v ní láska. Byla jista, že on nový boj o ni nesvede, útoku nepodnikne. Bude jistě pamětliv jejího útěku při poslední návštěvě. Chápala, že ona sama je vinná tím, že dříve se k ní nepřiblížil. Ona měla se o to přičinit. Ale za to půjde mu na pomoc. Chce mu z lásky obětovati vše, třebaš i budoucnost. Vše mu obětuje za cenu . . .

Tu myšlenky uvízly. Bála se domysliť. Ale domyslila přece. Až horko jí projelo celým tělem. Cítila, jak se jí ňadra zvedají, prudce od-

dychovala, pokrývku až k ústům si přitiskla, aby jí náhodou slovo neuletělo, jež by někdo ze sourozenců zde spoluspících mohl slyšet. Až se chvěla radostí. Celý obraz se jí zjevil — tam zítra. Cítila, jak ji horko zalévá při této vzpomínce — co se stane zítra.

Až k ránu usnula a zdálo se jí . . .

Dopoledne v neděli odešla z domu. Chodila sama v polích u řeky, jako by se chtěla v čistém vzduchu krásného letního dne vykoupat. Znovu jí na oči vstupoval celý dosavadní život. Zdálo se jí, že to vše prožité je pouze zlý, ošklivý sen, z něhož dnes se probouzí. Jako by do tůně bahna byla vržena a nikdo neslyšel, když srdce její po očistě volalo, nikdo jí ruky nepodal, až tento muž ji nejen vytáhl, ale také očistil.

Odkudsi zalehla k ní vojenská hudba. Byly doby, kdy ji přitahovala, bylo tam tolik možností flirtovat, se známými důstojníky se sejít, bavit se s nimi a závist budit u těch, jež toho štěstí neměly, buď že je znáti nechtěly, nebo byly přehlédnuty vysokým cí. kr. zrakem rakouského důstojnictva. Dnes ubíhala těmto zvukům. Nechce jejich lákavé svůdnosti naslouchat. Rychle přešla řeku aby byla dále parku a zabočila do lesa. Tak tu bylo milo, útulno a ticho.

Nevěděla ani proč ji vždy lesní ticho tak váb-

ně v náruč svírá. Veleba přírody měla na ni veliký vliv. I když sedávala v parku v podvečer ve společnosti přátel, nebo ctitele, byla sdílná, změklá, poddajná, citově zladěná, čehož mnozí dovedli využítkovat . . .

Les ji sevřel v náruč a nové dojmy v ní vyvolával přírody mohutný klid. Opět myslí zaletěla k předmětu dnešního odpoledne. Nové dojmy vznikaly a znovu všim, co v ní bylo ženského, dosud neporušeného, vžívalo se do oné chvíle, až bude tam u něho. Bude o ni stát? Bude výbojným, útočným? Dnes by si toho přála. Dnes ano. Ach, proč tenkrát utíkala.

Usedla do mechu a naslouchajíc jásavému zpěvu ptactva, sklonila hlavu a znovu se vnořila do snění, kde v noci přestala. Uvažovala, jak ji uvítá, zdali se k ní bude chovati pouze s onou chladnou zdvořilostí. Jedno postřehla v jeho zraku, vášeň. Toho nedovedl zapřít. Jejich oči se střetly a promluvily. Vášeň se v ní probouzela. Prudká, divoká vášeň ženy, vědomé co láska jest a co muž ženě v lásce poskytnouti může. Obraz prosycený požitkem vášně se jí zjevil. Cítila, jak ji objímá, líbá, jak ji k sobě tiskne, jak bouří jeho mužství a jak z ní strhává poslední clonu, zakrývající stud jejího ženství . . .

A třebas za cenu, že se stane maminkou.

Ani nevěděla, jak jí tato věta z hlavy hlasitě vyletěla. Až krev jí zalila. Slze jí vyskočily z očí. Slze nejčistší radosti, v níž tone dospělá žena v touze vyplnit své poslání — býti matkou. Sepnula ruce a rty její šeptaly: »Maminkou. Bože můj — *maminkou* — býti maminkou jeho dítěte — jeho syna — Bože — na kolenou bych ti děkovala. Jeho syna.« Jak by se pyšnila, mohouc zvolati: »Hleďte, to je moje dítě — on je jeho otcem! Já, já, nepatrná, chudá, zapadající — já jsem matkou jeho dítěte!«

Ano dnes... Celý plán budoucího života se jí v této chvíli zjevil. Nechtěla ho pouze k vůli hříčce lapit v okovy. Nikoliv z vypočítavosti zabezpečit sebe, neuvažovala co se stane pak — jen dítě chtěla mít. Jeho dítě, syna, jemuž by kdysi vyprávěla, jaký velký duch byl jeho otec.

*

Odpoledne nemohla se dočkati třetí hodiny. Pečlivě se ustrojila, nijak přehnaně, divoce. S jemnou elegancí, jednoduše, ale vkusně a skoro vzdušně. Počítala, že se tam zdrží a navečer ráda by šla s Lipanským na procházku. Šťastná svým vítězstvím bude se dívatí kolem sebe a s opovržením pohlížeti na ty, kdož ji tak dlouho život otravovali, jimž se věnovala pokud je důkladně nepoznala.

Oblékla se s onou jemnou rafinovaností, jíž chce žena překvapit a působit dojmem.

Byly tři hodiny, když vyběhla po schodech — zůstala okamžik za dveřmi státi, aby se opanovala a zdála se klidnou.

Vešla. Tentýž nepořádek jako tenkrát, když sem vešla — neporušené, nevinné děcko. V předpokoji spousty knih a papíru a zdálo se jí, že vše tu leží právě na tom samém místě, jako tenkrát. Na stole rozepsaný rukopis, bezpochyby literární práce.

Lehounce vešla do druhého pokoje.

Lipanský stál u stolu. Popošel jí v ústrety a něžně, srdečně ji uvítal. Zahleděli se beze slova na sebe. Po chvíli pravil:

»A klobouk neodložíte, či chcete opět odejít jako tenkrát? Pamatujete? Či dnes neutečete?«

»Dnes neuteču,« pravila červenajíc se a sňala klobouk a odložila slunečník.

»Ani kdybych vás políbil?«

»Toho byste neučinil,« řekla a tak měkce se na něho zadívala.

»Hněvala byste se jako tenkrát?«

»Vás by zlíbaly rády vznešenější dámy a krásnější.«

»A což kdybych chtěl vás, pouze vás zlíbat?«

»Tak jste nemluvil tenkrát, když jsem tu byla po prvé.«

»Tenkrát... Pamatujete? Seděla jste tady.«

»Ano, s počátku, ale potom...«

»Dopovězte.«

»Je to ošklivé.«

»Jen to řekněte, zdali to pamatujete.«

»Posadil jste mne na svůj klín.«

»Ach, vím již... Takto...« Vzal ji kolem pasu a posadil si ji jako děcko na klín. Neodporovala.

»A potom?«

»Víte co se stalo? Zaútočil jste a polekal mne. Byla jsem takové dospělé, ale nezkušené děcko, nedůvěřivé a bázlivé. Ach, jak mnoho se od té doby změnilo. Mnoho...«

»Mnohé,« dodal Lipanský vážně a zahleděl se na Hildu. Jakoby to byla jiná bytost než ona, již časem potkával.

»A mnohé, máte pravdu,« řekla tiše s povzdechem.

»Litujete toho, co se změnilo?...«

»Dosud sama nedovedu říci.«

Tomu Lipanský nerozuměl...

»Tenkrát jsem vás polekal tím, že jsem vás políbil.«

»A ještě něčím jiným.«

»Tak? A čím?«

»Však vy víte.« Zadívala se na něho. »Dotknul jste se mého těla.«

»A kdybych vás dnes políbil, opět byste utekla?«

»Dnes?« Hilda učinila pomlčku a zahleděla se zrakem plným oddanosti do jeho očí a zašeptala: »Dnes jsem snad rozumnější.« Usmála se a koketně sklonila hlavu.

Lipanský pozvedl její hlavu, zahleděl se jí do očí. Hořely neobyčejným leskem. Až se zachvěl. Cítil, jak celé její tělo se chvěje a náhle viděl, jak její obličej k jeho se kloní, neodolal a vtiskl dlouhé políbení na růžové její rty.

Hlavička její klesla na jeho rameno a náhle sama polibek jeho opětovala. Zrovna se vpila polibkem na jeho rty. Sevřel ji do náruče. Nebránila se. Bylo vidno, že se jí tato jeho něžnost líbí. Líbal ji horoucněji. Cítil jak se chvěje a opětuje polibky jeho.

Laškovali tak a Hilda byla blažená. Takového něco hřejivého se jí probouzelo v ěnadru, že všeho zapomínala, i toho, jak odtud kdysi po jediném polibku utekla. Dnes jako by to chtěla nahradit, líbá ho sama smyslně a žádostivě.

Venku pražilo slunce a tady byl příjemný chládek. Nový život se tu otvíral, k nové radosti zval. Tak tu bylo útulno, tak jásavě radostno. Hildě jako by v nitru slavík v nejněžnějším roz-toužení se jí rozezpíval.

Lipanský náhle pozoroval rozepnutí halenky,

z níž vykukovala, jako by k mlsání vybízejíc — bílá, plná ňadra. Zlíbal je... Nebránila se... Jen prudčeji ho v náruči sevřela.

Lipanský vida, že Hilda se nebrání, osměloval se víc a více...

Hilda pozorovala, jak se časem zachvěl. Tak divoce ji sevřel v náruči...

Náhle, jako by teprve nyní pozorovala, prohodila něžně:

»Pomačkáte mi halenku.«

»Tož... Tož ji svlékneme...«

»Ale to by bylo ošklivé,« řekla, koketně se na něho usmála a rozpálený obličej rychle na jeho prsou skryla.

»Naopak, velice pěkné. Pomohu vám.«

»Ne... Ne... Nedovedl byste toho. Či jste to již někdy zkoušel?«

»Dosud nikdy.«

Chtěl jí rozepnout další sponky.

»Je vidět, že se v tom nevyznáte. Já sama... ale nebudete se na mne hněvat, že tu budu bez halenky?«

Opět tak koketně, skoro s dětskou nevinností prohodila.

»Jste zlá, oplácíte mi minulost.«

Za okamžik ležela halenka na stole.

Jako poutník v poušti po dlouhé době spatřiv oasu a naleznuv v ní studánku svěží vody...

tak vrhnul se a bílá ňadra líbal . . . líbal . . . hlta-
vě líbal . . .

Hilda, ačkoliv krev skoro do varu přivedena, stavěla se klidnou. Železnou vůlí zmáhala hřmíci v ní vášeň, rozplameňovanou touto něžnou hrou, jíž padal za oběť kousek po kousku oděvu.

Třeba se bránila a trochu vzpouzela, nebylo to opravdové a věděla, že muž dobře poznává odpor opravdový a pouze strojený, dráždivý. Líbilo se jí, jak ji něžně a jemně dobývá a strojený její odpor v ohni polibků odstraňuje. Bylo to všecko tak nové, delikátní a přímo schvacující. Zžehalo to její vášnivost tak, že nebyla schopna odporu, podvolujíc se všemu a povolujíc vše. Blažilo ji, že tento veliký muž podlehl, cítí, jak se i on chvěje rozčilením. Vidouc jej tak něžného, rozechvělého a tak silného a zdravého, přišlo jí na mysl, jaký by to byl něžný manžel. Mozkem jí prolétla myšlenka, že kdyby tenkrát nebyla odtud utekla, kdyby se . . . že snad by dnes mohla býti tady paní, ženou tohoto muže. Chápala, že dnes vše co vidí a co mu povoluje, žádá láska. Ano, to je láska. Neřekl jí to ještě, ale ženským instinktem to vyčítuje. To je láska. Ano, tak by chtěla býti milována, tak něžně, zbožně, tak jak to dnes pociťuje. To vše, co dnes prožívá, dosud neprožila. Zdá se jí, že tento muž se k ní jako ku světici

modlí. Každý dotek k jejímu tělu napřed vyprošuje.

Pozorujíc tuto jeho něžnost a šetrnost k ní, uvažovala, jaký by to byl přímo ideální manžel a náhle hrajíc si v jeho vlasech, s úsměvem prohodila:

»Proč jste se neoženil? Jste statný, zdravý, plný mužné síly, dovedl byste vyhověti požadavkům ženy.«

»Mám za to, že nehodil bych se za manžela.«

»A za milovníka ano?«

»Myslím, že by byl ze mne lepší milovník než manžel...«

Sevřel ji do náruče.

»A chtěl byste to zkusit u mne?«

Neodpověděl. Jen tak měkce se jí do očí zadíval.

»Jsem tak nepatrnou proti vám, jsem chudá, málo vzdělaná, vím, to vím, že mě mnoho schází.« Hlas její zněl dojemně.

Znovu se jí do očí zahleděl, drže chvějící její tělo v náručí. Cítil, že se mu z lásky vzdává a sám hledí na ni okem lásky. Teprve dnes po letech se mu tato žena vzdává, vrací se, aby mu nahradila vše a v oběť přinesla panenskou svoji neporušenost. Co dnes učinila, to žena pouze z lásky koná, když z lásky dobrovolně se muži vzdává. Tuto oběť zaplatí láskou k ní. V této

chvíli nic neviděl než tuto ženu, již držel v náruči.

Hilda ani nepozorovala, že spočívá v jeho náruči jako novorozeně, cítila pouze, že vším, co je v ní ženského se tomuto muži vzdává, chce, aby jí náležel a tak se jí zdálo, jak by to bylo krásné stále tu dlíti, neodcházeti odtud, kde je tak útulno v duši i v srdci, tak milo a příjemno, třebaš kolem ležel originelní nepořádek staromládeneckého bytu. Všeho zapomněla, i toho tam na vojně.

Žila okamžiku. Chtěla opět jednou žítí opravdové lásce s mužem milovaným. V této chvíli jí srdcem probíhalo něco, čím se s tímto mužem sblížovala, co činilo ji s ním rovnocennou. Něco jako lítost ji sevřelo, proč tenkrát se tady na tomto místě bránila, proč odtud utíkala? Proč?

Toto proč vyvolalo v ní porovnání. Adolf a Lipanský. Jaký to rozdíl. Tento duševní obr a tam ten duševní pídimužík. Taky tvůrčí dna v tom? Ani neví a nechápe, co se jí na něm líbilo. Snad proto, že tu nebyl, stále považovala ho za nestižný vzor. Dnes ustupuje, v mlze se ztrácí.

Tak jí tu bylo bláze, tak se jí tu líbilo.

Nálada, do jaké byla něžným vzdáváním se tomuto muži a jeho pocelům přivedena, smiřo-

vala ji se vším, co mu povolovala, i s tím nejodvážnějším, co si dovoloval . . .

Ocituje se mu v náručí, tak jako dosud nikdy nikomu. Strhuje ji k sobě, směle ji líbá . . . směle se jí dotýká. A ona? Nebrání se . . . Pocituje, že jeho vášeň hoří již žárem.

Ani nevěděla, proč myslí ještě jednou vrátila se do chmurné minulosti a to do nedávna. Jako by chtěla porovnáváním zvýšiti cenu přítomnosti.

Jak hrubé bylo vše co prožívala tam v oné společnosti, jak kasárnicky drzé bylo jejich počínání i když chtěli býti něžnými, jaká předstíraná strojenost v jejich blížení se k její ženskosti a stále stejná fráse, často neomalené, někdy dvojsmyslné, časem přímo vyzývající a bez ohledu určující, ba skoro rozkazující. Jaký veliký rozdíl mezi tímto zbožně na ni hledícím mužem a tam těmi všemi . . . jimž někdy dovedla a jindy nedovedla odolat. A dovedla-li se vzepřít, ubránit, hrubé snížení, vyzývané gesto, posměch a hranaté chování bylo jejich odpovědí. Proto se jich straní. Část života by dala, mohouc to vše zapomenouti. Často si přála, aby to vše bylo snem.

Žena je v lásce rozený stratég. Určuje předem výsledek a to s absolutní jistotou. Buď se vzdá, nebo nevzdá. Vzdá-li se, věnuje vše muži,

odepře-li a je užito násilí, stává se tygřicí a brání se zoufale, chráníc to, co nechce vydati a je-li přece přemožena násilím a hrubou mocí, potom považuje muže za zvíře a nikdy mu toho neodpustí.

Hilda se po očku dívala, jak v rozpacích ji líbá. Přála si, aby uviděla hořeti ho stravujícím žářem a proto povolovala, proto jednu hradbu za druhou vzdávala, až byla zbavena veškeré obrany, veškeré záštity, ba nic více neměla, ani čím by svůj ženský stud zastřela.

Vše se jí tak dařilo, vše bylo tak krásné, tak příjemné, tak mile dráždivé. Byla u cíle a jista vítězstvím. Srdce její se náhle naplnilo takovou nepoznanou rozkoší, zrovna přetévalo velikou vděčností k tomuto muži a velikou láskou k němu.

Byla zrovna v nadšení. Viděla vedle sebe muže milovaného, cítila horký dech jeho, viděla jak těžko se ovládá, viděla celou mohutnou, zduřenou jeho mužnost, čekala na okamžik, kdy rozpěněná krev smysly mu zaleje, kdy v divokém záchvatu žářem smyslnosti bičovaná vášně poslední ohled zlomí a on odhazuje veškerý ohled, právem vítěze se na ni vrhne, aby jásavě vstoupil do otevřené pevnosti jejího ženství a rozkoše skrývající se v pevnosti.

To byl vytoužený okamžik, jediný šťastný

okamžik jejího života. Dnes po první poznává velikost lásky, vznešenost její oběti a rozkoš z toho, že bez ohledu, neposedána ničím, ani ohledem, ani obavou, ani tím nejmenším co bohatost vděků jejího těla by skrývalo, může sebe a všechno, čím může blažit, věnovati tomuto muži, jenž tu podle ní s palčivou vášní se chvěje.

Dosud se zdržovala. Nechtěla popustit uzdu své divoké vášni v ní zuřící. Ztěžka ji ovládala, ale chce jí nechat volný průchod; čeká až praskne poslední ohled a on divoce se na ní vrhne, chce rozpoutati svou vášeň v divokost bouře, v bezuzdnost orgií a v smyslnost bacchanalií, aby mu nahradila to, co nemůže mu více obětovati: svoji panenskou neporušenost. Chce mu náležitěti jak dosud žádnému muži nenáležela, chce mu poskytnouti oheň svého těla, jak dosud nikdo nepoznal, chce mu dáti vše to, co dosud nikdo od ní nedostal, ba ani ten, jemuž dala své panenství, chce mu dáti vášeň ženské rozkoše poznati, prožítí, jak jí dosud nikomu prožítí nedala. Nikdo jí dosud takto neviděl, nikdo se dosud jejího těla tak nedotýkal, nikdo jí dosud po celém těle nezlíbal, nikomu toho dosud nedovolila; co tomuto muži. Tam ti všichni se o ni rvali, zápasili, tento je jediný muž — jemuž se dobrovolně vzdává a proto také smí jí líbat, po celém těle jí smí líbat, všude, jeho je

a jeho chce býti a proto jediný tento muž má poznati její divokou krev, nezkrtnou vášeň a sybaritskou rozkoš požitku...

Čeká. Hledí na něho, jak tu podle ní...

Je jistá, že v příštím okamžiku již touha jeho vášně poslední ohled přerve... divoče ji sevře do náruče...

A ona? Čeká na ten okamžik, i ona ho sevře, divoče ve svém lůně a zajásá: »Můj drahý muži... Ty jediný... vezmi mne... jsem tvá — tvá — a teď...

Teď vdechni do mne nový život... vdechni muži... nový život do mne... vdechni...«

Chtěla mu dodat odvahy. Podráždit ho ještě... Mocné políbení mu vtiskla na ústa — jazykem mezi rty jeho se vtlačila, až jeho jazyku se dotknula..... Nastalo něco, čeho neočekávala.

Jakoby kouzelným prutem, zlou čarodějkou bylo vše rozvášnění z něho vymrskáno.

Pozorovala, jak jeho mužnost mizí, jako by náhle vše v něm odumřelo. Všimla si, jak zbledl. Klidný, skoro zmrtvený...

Nevěděla co se stalo. Proto její zvolání: »Co je vám?« vyznělo takovou polekanou otázkou.

Nevěděla co se stalo. Neznala podobné choroby mužů. Jsou. Ale ona dosud toho nepo-

znala. Jako žena viděla pouze při útoku na její ženskost nezkrotnou touhu samce.

Leč tady nebylo choroby vznikající z impotence . . .

Naopak. Vše tu bylo. Dospělý věk mužné síly. To viděla. Už, už čekala, že ji obejmě. A po tom divokém polibku . . .

A právě po tom polibku . . .

Tento polibek ho zanesl paměti do společnosti, v níž byl nucen ztráviti kdysi v hotelu večer. Byla to nějaká oficiální slavnost, již se nezúčastnil rád, ale šel, aby tam konal studia, jak hluboko poklesla hrdost národní jistých lidí z kruhů a tříd, kdo se zúčastňuje těchto oslav nějakého vítězství austriáckého nebo pruského, při němž padlo deseti tisíce lidí. A bolestno mu bylo, že za takových okolností i čeští lidé oslavné přípitky drželi.

Slavnost oficiální v sále skončena a závěr odbýval se v dolejší místnosti v baru. Viděl, jak napilí důstojníci a vesele rozdováděné dámy tam jdou. Šel též. Bylo již k půlnoci. Usedl u menšího stolu, kde přisedli ještě tři důstojníci a dvě dámy.

Zábava byla hlučná. L. nevěnoval společnosti u stolu pozornosti. Hrála tu nějaká cikánská hudba, takže tu byl hluk a šum. Byly i toasty, při nichž se vstávalo. L. hleděl do tohoto šumu

bez účasti. Důstojníci se bavili s dámami naprosto volně. Náhle slyšel tlumený hovor. Po jeho levé straně sedící dámě důstojník vedle ní sedící něco šeptal, ale rozjařen vínem, šeptal hodně hlasitě:

»Dáma může dát signál sympatie nebo splnění jeho žádosti, aniž by při tom promluvila, nebo očima pohnula.«

»Tak? A jak prosím vás? To mne zajímá.«

»Polibkem.«

? ? ?

»Ano, polibkem.«

? ? ?

»Políbí-li vás muž, jenž vás zbožňuje, na ústa a vtiskne vám jazyk mezi rty až do zubů, je to otázka po vaší rozkoši. Opětujete-li tento výkon zpět a dotknete se jazykem jeho rtů a jazyka, znamená to: ano. Jsi vyslyšen. Toužím po objetí.«

»Znamenitě. Šarmant. Ale jednu chybu to má. Což když ještě nejsou tak daleko, nebo jsou střeženi lidmi,« smála se dáma.

»Nic snažšího. Hleďte: Dnes půjdeme domů. Půjde váš muž. Já se vám odporučím. Políbím vám ruku a jazyk vtisknu na ni. Stisknete-li mi ruku při tom, znamená to: Jsi vyslyšen. Smím to dnes zkusit?«

»Zkuste to... vynalézavý člověče.«

Zasmála se a náhle pravila:

»Je tato telegrafie vynálezem vaším?«

»Nikoliv. Je známa celému důstojnickému sboru,« odvětil a dodal: »I hodiny dostaveníčka možno tak oznámiti.«

»Aj? A jak prosím vás?«

»Dva stisky ruky znamenají dopoledne. Tři stisky odpoledne a vedle toho stisky prstem do dlaně hodiny.«

Dáma se znovu rozesmála.

A tento celý výstup v této chvíli, kdy Hilda ho právě tak zlíbala, oživil v paměti jeho.

Hilda chtěla jeho vášeň tímto polibkem přivést do varu a zatím docílila opačného účinku. Oživila v paměti jeho tento důstojnický vynález.

A v tom okamžiku vynořila se mu před očima scéna tam u parku, kdy jako na pouliční běhnu volal onen drzý, ryšavý důstojník pouze: »Serva Hilda!« a tykal jí. Ten posměšný tón byla impertinence i po něm vržena, ježto se domníval, že přebral po něm dědictví...

*

Náhle zalehl otevřeným oknem, pouze krajkovou záclonou zastřeným, prudký, ostrý křik a do toho povel vojenské.

Chvíli poslouchali. Hádky nepřestávala. Bylo

slyšet různé jednotlivé hlasy. Při zvolání jednoho hlasu se mu zdálo, že Hilda v jeho klíně sebou jako by leknutím nebo překvapením pohnula, úžeji ho do náruče sevřela...

»Podívám se, co se to děje.«

»Ne, pro boha, ne — nechoď tam.«

»Stalo se asi něco hrozného.«

»Ne, prosím tě, nechoď tam,« ruce kol šíje mu vinula, jako by se bála.

Lipanského překvapilo, proč ho nechce pustit. Na ulici ozval se kategorický rozkaz: »Desátníku Wujčíku, nařizuji, přiveďte vojenskou stráž a vy Mucho a Laidochu zavřete toho chlapa, až přijde stráž.«

Lipanský ucítil nové zachvění Hildino.

»Musím se podívat, co se stalo,« řekl.

»Prosím tě, nechoď tam, bojím se...«

Lipanský viděl neobyčejný úděs v jejím obličejí.

»Ne, není možno, nepřesvědčit se,« řekl.

Jako děcko všecko se chvějící, donesl ji na pohovku...

Přesvědčil se u Hildy...

Přistoupil k otevřenému oknu a zahleděl se dolů: Bydlil v ulici spojovací, již skoro za městem. Byly tu domy pouze po jedné straně. Vyhlídku měl až daleko za řeku na hory. Bylo tu

pouze asi pět domů a to od sebe vzdáleně postavených.

V ulici dole se mu objevil vojenský obrázek. Dva důstojníci, prostý voják pod stráží dvou vojáků a trochu lidí. Lipanský poznal ve střeženém vojákovi známého národního pracovníka, učitele S. Narychlo se ustrojil a seběhl dolů.

Hilda po jeho odchodu pouze hlavu pozvedla, jako by poslouchala. Znovu se tam ozvaly hlasy rozkazovací. Sesmekla se s pohovky, skrčeně se doplížila k oknu a opatrně nahlédla dolů. Všecko bylo upřeno zrakem na to, co se stane. Nahlédla a jako by uštknuta stáhla se zpět. Neklamala se. Byli tam dva důstojníci, »oberlaintnant« Krauserer, tentýž, který ji tak drze kompromitoval, když šla tenkrát podvečer s Lipanským a »leitnant« Lobgesang, s nímž šla kdysi v noci v důvěrném hovoru a střetli se na rohu ulice s Lipanským, který kus jejich hovoru jistě slyšel.

Schoulila se na pohovku, jako by ránu čekala. Poslouchala, co se bude dít dále.

Lipanský vyšel na ulici — poznal oba důstojníky a tázal se lidí, co se stalo.

Tamhle teď přizrzlý nadporučík zastavil toho vojáka. Nesalutoval prý před ním podle předpisu a voják mu něco řekl a nadporučík mu dal dvě facky.

V tom přicházela vojenská hlídka a vojáka odvedla.

Vše zůstalo klidno.

Lid se rozcházel, ale nereptal. Každý se bál. Důstojníci, všemocní páni. Lipanský stál před domem a hleděl na důstojníky, jak vyzývavě a drze hledí na lid. Šli kolem něho v zábavné jakés rozprávce a pohlédli na něho tak výsměšně, tak drze. Chápal, že ho poznali a z rozprávky následovavší zaslechl slova: večer — Hilda a smích. Smáli se mu. Komu? Jemu? Hildě?

V nitru jeho náhle se probudilo něco nepoznaného. Odpor proti této vzpupné chásce, osobující si právo ničiti vše, čest, životy, mravnost; sprostě hýřit tam, kde jiní se modlí, ubíjet, šlapat, ničit vše, lepší city, rdousit věrnost a jízlivě se ještě smát. Bujná jeho fantasie horečně pracovala. A náhle ani nevěděl, jak zjevil se mu živý obraz. Tam ten důstojník, jeden nebo druhý drží Hildu v náručí, tak právě jak on ji držel před chvílí. Obraz sytý dějem, živěný jeho fantasií, promísený nepoznanou dosud bolestí ztráty. Ano, tak ji držel v náručí, jenom s tím rozdílem, že z náruče onoho důstojníka nevyšla neporušená, nedotčena . . .

U tohoto obrazu, kdy tam ten surový muž drží tuto ženu v náručí, kdy prosáklý alkoholem

otravuje jí, funě jí otravný alkoholový výpar s polibky do úst — zůstal v myšlenkách státi. Viděl živě, jak ona tyto polibky opětuje a v náručí jeho se touhou svíjí...

*

Lipanský se vrátil zpět všecek rozrušen. Hilda ho čekala, ale zděsila se jeho obličejem. Byl křídově a zsinale bledý. Skoro ani nepohleděl na ni. Tak se mu náhle zdálo, že by provedl zločin dotknutím se této ženy.

»Co se tam stalo?« zašeptala.

»Nic!« Řekl to takovým hrobovým hlasem a sedl si ke stolku. Hlavu složil do dlaní.

Toto jediné slovo jí přímo ledově ochladilo. Neměla tušení, co se během několika okamžiků v nitru Lipanského odehrálo, ale toto jediné vydechnutí slova: »nic«, jako by jí přivedlo k poznání, že nalézá se v jiném prostředí než před čtvrt hodinou. Rychle se vzchopila a jako by teprve nyní pozorovala — chvatně se strojila. Chápala změnu. Naprostý chlad číšel z onoho slova. Celá situace se změnila.

Zůstala u něho státi připravena k odchodu. Čekala, že se omluví. Snad choroba ho stihla. Snad...

Nic! Ani slovo.

»S bohem,« zašeptala mu u hlavy — »jste

churav? Schází vám něco?« Hlas její zněl tak měkce, jako by slzy potlačoval.

»Nic mi není. Nic. Nemějte obavy.«

»Hněváte se?«

»Nehněvám.« Povstal a podal jí ruku. »S bohem a na — shledanou, slečno« — chtěl ji pojmenovati jménem křestním, ale nevěděl ani, jak se zove. Nikdy si nepsali.

Políbil ji, ale nepocítil více odezvy rtů polibku jejího. Ještě u dveří řekl vřele, opravdově: »Na shledanou, má drahá...«

Znovu se zadíval na Hildu a znovu jí ruku podal a řekl: »Na shledanou.« Řekl to s plnou vřelostí a opravdovostí, ježto chtěl toto shledání skutečně vyvolat.

Odešel k oknu a zahleděl se k obloze.

Hilda zůstala státi u dveří. Byla bledá jako mrtvola. Kolem rtů zachvívaly se jí svaly. Bylo jí do pláče. Stála, čekajíc, že snad se vzpamatuje, obrátí se k ní, omluví nebo jinak vysvětlí tuto náhlou změnu, jež v něm vše mužství ledem zalila.

Nastala trapná pomlčka, do jejíhož ticha pouze nástěnné hodiny svým tik, tak, jako by hranu vyzváněly. Jako by za rakví kráčela — vyšla a potichu zavřela za sebou dveře. Vyprovázela mrtvolu své opravdové lásky na hřbitov, kde leží opuštění, odkopnutí, životem zapomenutí.

Lipanský hleděl za Hildou. Viděl jak vyšla z domu a po několika krocích zůstala nerozhodně státi, jako by nevěděla, kam jíti. Náhle se obrátila a rychle odcházela cestou do polí.

Nyní teprve jako by si uvědomoval, co učinil. Uklidňoval mysl, ale bouřilo se jeho mužství. Vášně protestovala. Bylo tu mládí, jaro usměvavé, mládí jásavé zaletělo k němu a rozkvetlo tu žárem jeho mužství. Jen ssát mohl med z vonných květů vášně a hýřit a hodovat vždy z přeplněného stolu, náručí její podávala mu lahůdky nejvybranější. Odmítnul. Uzavřel vrátka svého srdce, přímo vymrskal chladem ruku, jež podávala a k ústům tiskla přeplněný pohár ambrosie její touhy a zjitřené vášně.

Nemohl si zapřít, že provedl, čeho žádný muž v daném případě by neučinil. Co bylo, nevrátí a co se stalo — snad stalo, neodčiní. A přec . . . Co učinil, bylo z lásky konáno. Ani sám nechápal, proč přilnul on, vážný duševní pracovník, k této ženě. Co ho k ní poutalo? Měl to býti studijní objekt literární nebo předmět vroucnějších pocitů, či obojí? Stál tu na rozcestí, kde setkaly se různé protivné pocity, nevěda jakou cestou se dáti, aby správného cíle došel.

Rozčilení vzbuzené scénou na ulici vyprchalo.

Scéna z hospody, jíž vyvolal Hildin polibek, byla úplně zatlačena a znovu se mu zjevovala poddajnost Hildina a její touhou planoucí zrak a svírající její náručí. Nebýti oné scény na ulici, jež vymrskala jeho vznětlivost — snad by...

A co mu bylo po oné scéně? Pomohl tím někomu, že tam šel jako pouhý divák? Mohl se na to podívatí oknem. Tak se rozplýval a znovu nahlédl oknem, vyložil se, aby zahlédl Hildu. Snad by ji byl i zavolal, ale viděl pouze v dálce mihati se její bílý šat.

Odešel od okna a sedl ke stolku. Chtěl pracovat. Ale myšlenky jako děti nezbedné se rozprchly. Nebyl vstavu jediné zachytit. Odhodil pero, zapálil doutník a zahleděl se na místo, kde tenkrát Hilda seděla a nová spasná myšlenka na mysl mu přišla. Ano, tenkrát utekla, nuže on dnes nechtěl zneužít její slabosti a pocity jež k ní choval, nechtěl zprofanovat. To byla oasa v pustině jeho mozku. Vydávala se mu nejoddanější a nejčistší něhou, jíž je schopna milující žena... to co podávala, pouze žena milující poskytuje... ale on nechtěl jí dokázati, že dovede se též obětovati, že ne pouze žena — jako ona tenkrát, ale i on, muž, dovede odporovati a odřící blaha náruče ženina i když se mu z lásky vzdává. Musí uznat, že přinesl oběť.

Opět se mu zjevilo ono prostředí, v němž Hil-

da žila. Neznal jejích poměrů domácích, ale z toho co postřehl chápal, že potřebuje pomocné ruky, posily, již chci jí nabídnouti, chce vyjít vstříc, napravovati, poučovati, vysvětlovati, cestou k zlepšení vésti až k úplnému očištění z toho všeho, co na ní z onoho prostředí zůstalo. Potom teprve ji sevře do náruče. Potom jí řekne vše.

Určitou dobu jí poskytne a bude ji pozorovati. Bude-li se vyhýbati onomu prostředí a přiblíží se opět k němu, bude to důkazem, že ho miluje opravdově, že oceňujíc jeho odříkání více než okamžitý požitek, jaký mu kynul v jejím klíně, chápe jak mnoho lásky k ní bylo zapotřebí v onom okamžiku, odolati svodu bílého jejího těla, které držel v náruči, chce ji prozatím pozorovati; z povzdálčí viděti, rozpoznávati a usuzovati. A potom...

*

Tak se nořil stále hlouběji do ideí vychovávat ženu v lásce, pro lásku. Psycholog učinil tu závěr, provedl do krajnosti etický rozhovor s úplným řešením programu umravňovacího. Chtěl převraceti morálku, vychovávat ženu pro lásku a nechápal, žena že tvoří sama své zákony, diktované přesnou logikou ženství a kdo proti těmto zhřeší, že ztrácí ne pouze její

lásku, ale i ženu. Neuvažoval, že dnes u Hildy ztratil vážnost, jež tvoří podklad důvěry, z níž vzniká láska, jako sestup tvoří se v manželství když vašeň se vybiže, sklonem k důvěře a zůstane v klidu života vzájemná vážnost. Toho nechápal, poněvadž svět byl mu knihou, ale život byl jiný. Život, tvrdý, skutečný život smál se těmito teoriím. Život řve, poroučí, jeho kategorickému rozkazu dovede pouze jeden činitel vzdorovat a to je smrt. Nikdo jiný.

Zapomněl, že v Hildě urazil to jediné, co žena má posledního, čeho se vzdává jen v největší vášni a to muži milovanému, že tak jak on ji dnes viděl, dosud žádný muž ji neviděl, ba ani ten, jenž ji panenství uloupil... Nechápal, že v ní urazil stud. Ponížil ji tím, že ji tak daleko přivedl, že sama se vzdala této své obrany a že ji tím před ní samou snížil. Nechápal, že žena všechno muži odpustí, i kdyby jí zavraždil milovníka nebo muže, jenom ne ponížení vědomím, že nabídnuta zjevně a vědomě hodnota jejího ženství byla odmítnuta. To nebyl flirt, to nebylo pouhopouhé koketování, nebo zastávka v slepé uličce, kde může se vysmeknouti, nebo i zakoketovati. Toto bylo více. To bylo absolutní vzdání i se všemi eventuelními následky. Tu se vzdávala odporu, dobrovolně se poddávajíc, v lásce roztoužené, čekajíc až

ji sevře do náruče, aby labužnický hodoval v jejím klíně, na jejích ňadrech se chvěl, med jejích rtů sbíral a pásl se na jejích tetelících se vášní, jež byla by v tom okamžiku divoce vyvřela, dokazujíc mu nesmírnost lásky její.

Z toho všeho mu na mysl nic nepřišlo. Jeho teorie chtěla ubít praxi, ale život se tomu pošklebně smál.

*

Mezi tím kráčela Hilda zrychleným krokem nahoru do kopce a k lesu. Tam, kde dopoledne své smělé sny spřádala, kde odvážila se za každou cenu, i za cenu vzniklého mateřství bezpodmínečně se vzdáti tomuto muži, kde uvažovala již o jisté závisti až půjde s milovaným mužem večer na procházku a hrdě, opovržlivě se podívá na kreatury ve vojenských kabátech, které ji tak strhovali do prachu všednosti.

Na totéž místo samoty si sedla a divoké myšlenky hlavou se jí honily. Celý obraz opět prožívala od vkročení do pokoje Lipanského. S jakou radostnou nadějí tam vstoupila. Ústa k polibku nastavila, dlouze jeho polibek opakovala; z toho musel vycítit ne pouhou oddanost, její sklonnost vzdání se. Víc než na půl cesty mu vyšla vstříc. Dala mu přímo znáti, že chce, aby se pokusil ji dobýt. Vše učinila, čeho sobě přál,

proti všem zvyklostem, jakékoliv obrany svého ženského studu se vzdala. Či toho nepostřehl? Nebylo mu to zjevno, či tak málo zná ženu a její stálou snahu býti dobývána, bránící se útoku mužově, chránící své ženství, aby posléze přemožena klesla vítězi... muži v náruč, podávajíc mu atribut své vášně vklíněné v její ženství?

Vždyť každá žena, byť kolikrát byla novým mužem dobývána a byť opět poznovu pevnost svých požitků rozkoše muži vzdala, chce znovu a znovu v novém případě, v nových okamžicích novým mužem býti dobývána, aby se mohla vzdáti, aby si mohla říci, že byla přemožena. V tom, že byla dobytá, má omluvu před sebou, ale při tom, když je dobývána, pozoruje strategii nového útočníka a porovnává ji s tím, co už prožila v obraně nebo pádu pevnosti a podle toho, jak se chce zachovati k dobyvateli, zda mu vydá sebe, stavíc se přemoženou, nebo nevydá, zařizuje svoji obranu. Buď se brání opravdově, zůstávajíc tvrdou v odporu odráží útoky ostře, krátce a určitě slovy i posuny, nebo obrana její je pouze dráždivá, více podmaňující a vašeň bouřící, více vybízející důvěru a naději vzbuzující. Ženu baví a zároveň dráždivě jitrí její rozkošnickou touhu, útočí-li o ni muž, jemuž předem již stanovila lhůtu, kdy se vzdá obrany

a kdy pevnost bude dobytá, aby vítěz uložil jí daň lásky, již ráda splácí, ba přeplácí...

I ona přišla, aby mu pevnost vydala se všemi poklady ženství. I ona chtěla vítězství jeho přeplatit.

Přišla, aby mu poskytla vše, co žena muži milovanému v lásce poskytnouti může. Chtěla býti jeho, dnes, zítra, snad navždy. Dlouho uvažovala, než sem vstoupila, zda odtud, z tohoto bytu odejde jako tenkrát, nedotčená, či zvítězí-li nad chladností jeho. Právě ta jeho chladnost, odměřenost s jakou s ní mluvil, ta přátelská shovívavost s jakou s ní jednal, skoro ji donutily změnit směr své plavby a nařídít loďku, na níž vezla základ své ženské zdrženlivosti, trochu směrem k němu. Chtěla ho dobýt a byla by do celého světa zvolala: »Hleďte, to je muž, jehož miluji!«

Vše zmizelo. Sedí ponížena, zhanobena a do duše uražena právě proto, že nabízená pevnost nebyla dobytá. Do hloubi svého ženství se za to styděla. Sama před sebou se hanbila, odpor k sobě pocítujíc.

Nepátrala po příčině proč ji odkopnul a tak beze slova odmítl. Věděla, že by to bylo marno. Jediné bylo jasné, že ji skoro vyhnal, ani slovem se neomluviv a ještě tak skoro ironicky řekl: Na shledanou! Mohla a měla by se s ním ještě

po dnešku sejítí, do očí mu pohlédnouti? Hanbí se již nyní za to, co se stalo.

Jedno by přece jen ráda věděla. Proč tak jednal? Byla to okamžitá choroba, jíž bývají muži v podobných případech zachvázeni? Uvažovala, hádala, ale nedošla dále, než odkud začala vycházet. Příčiny se nedopátrala.

Jako by z těžkého snu se probudila pozvedla hlavu a zahleděla se k obloze. Slunce klonilo se k západu. Jako postřelená laň vyskočila a ubíhala z lesa. Chvátala domů. Chtěla se skrýti s hanbou, již domnívala se, že každý jí čte na čele. S nikým nechce se sejítí, nikoho viděti. Jak byla ráda, že nikoho doma nebylo. Rázem se sebe shodila šaty. Jak je nenáviděla, že byly svědkem její pohany. Vždyť dosud nikdy, nikde je tak jako dnes neodložila . . . Uvolnila se v pohodlný župan a usedla v pokoji na pohovku na totéž místo, kde seděla kdysi s Adolfem. Stmívalo se. A v tomto přítmí večera propadala opět panenské rozkoši.

*

Večer snesl se nad krajem. Ještě tu dlela v poloomamném, jako by opiovém rozčilení. Ležela na pohovce. Náhle rázem se vzchopila a aniž se ohlédla na toto místo, zrovna vběhla do předního pokoje, jako by se sama styděla před se-

bou, rozžala světlo, chtějíc se nějak zabavit, hledala nějakou knihu. Sáhla do kufru, kdysi otcova, kde míval knihy, vytáhla ze spodu jednu, pohlédla na nadpis.

»Sebeochrana.« Napsal Dr. Retan.

— — —

Až se zalekla. Je to osud či náhoda, či znamení výstražné? Tatáž kniha to byla, jež ji již před lety vedla k panenské rozkoši. Otevřela ji. Dnes se již tak nebála. Usedla u stolu. Chtěla vědět vše, co v této knize stojí. Četla a četla a hrůzou trnula. Četla do noci i celý druhý den a poznávala, že »panenská rozkoš«, již si způsobuje, je vlastně vraždou jejího ženství, že je to nezdravé, že to ubírá krásy, zhrubňuje obličej, zesurovuje povahu a působí, že otupuje cíl i vášně, tvořící u ženy touhu po muži nebo muže po ženě, a co nejhroznějšího, znemožňuje tím mateřství. Dnes v dospělém ženském věku jinak se dívá na své ženské poslání, ale i jinak hledí na spoustu obrázků roztodivných než tenkrát před kolika lety, kdy neznajíc náručí mužova, bojíc se i toho nejintimnějšího styku s ním, zběžně tyto obrázky hltala v domnění, že je to sebeochrana — sebezáchrana ženy... V duchu se dnes usmívá naivnosti oněch dob, kdy po prvním polibku, pouhém polibku mužově měla za to, že se stane maminkou a skákala se židle.

Obrázky v knize, které ji tenkrát tolik rozčilovaly, klidně prohlíží a uvažujíc, porovnává a stydí se před svým ženstvím.

A tak jí přišlo rázem teskno, na duši tíže ulehla. Nebyla to vina pouze knihy, ale pohroužila se u vědomí, že dnes je na širém světě opuštěná. Chtěla se zachytit, tam o toho muže se opřít, jemuž chtěla všechno dáti. Odkopl ji. Nikoho nemá, na jehož srdci by se aspoň časem vyplakala.

Vysoko chtěla vzlétnouti. Mocně křídla lásky rozpjala, k slunci se chtěla přiblížit a než doletěla, křídla si popálila a sletěla dolů do nízkosti a bláta. Tam je souzeno jí zůstat. Nízko a tam, kde dosud byla a odkud se chtěla dostat. Je odsouzena. Proč?

Chtěla býti tam tomu muži třeba služkou. Jeho podporou vedena stoupala by výše, napravila by se. Zlepšila povahově. Ale on ji zamítnul. A znovu vše prožívala, co tam se stalo. Snad o ní náhle myslil příliš špatně, snad ji chtěl úmyslně ponížit, snad pomstít za to, co ona mu provedla tenkrát před lety.

A opět vše zavrhla. Ne, není špatný. Zná ho. Snad okamžitě ho choroba přepadla, snad jí to nechtěl říci. Skoro se sama obviňovala, proč tak rychle od něho včera odešla. Byl tak smrtelně bledý. Ale proč jí to neřekl? Proč? Tak neroz-

hodná, neurčitá potácela se, nemajíc nikoho, o něhož by se opřela. Minulostí nechce se více zabývati, nechce tam do té společnosti více. A přítomnost bez naděje do budoucnosti. Tak sama sobě skoro obtíží, s prázdnotou v duši smutně hleděla, co z ní osud dále udělá . . .

XVIII.

Hilda se ohlížela po nějakém zaměstnání. Byl nejvyšší čas přispěti k vydržování rodiny. Hledala zaměstnání, při němž by se mohla pohybovati a kde by nebyla od ní žádána kancelářská práce — v češtině. Její německé školské vzdělání nejen že jí nepřineslo splnění věty, pod jejíž tlakem dali ji rodiče do německé školy: S němčinou všecko — bez němčiny nic . . . Pociťovala právě obrácený poměr. *S němčinou nic, nikde!* Byla by dostala místo v různých obchodech, ale bylo nutno zapisovati do knihy nebo knížek a uznávala, že se pere s každým ipsylo-nem a nejjednodušší pravidla že jí scházejí. Písmo její bylo sice na pohled hezké, měkkých tahů, v němčině správné, ale v češtině přímo ohavné.

*

Jedno odpoledne bylo u dveří zazvoněno. Šla otevřít. Ve dveřích stál vojenský četař.

»Bydlí zde Fähnrich X.?«

»Bydlí, co si přejete?«

»Nesu tady balík prádla z pošty. Pan Fähnrich prosí, abyste balík otevřeli, za mé přítomnosti prádlo spočítali, na lístek napsali a já mám ten lístek donést panu Fähnrichovi.«

»Pojďte dále.«

Vešel. V prvním pokoji nabídla mu Hilda židli a zabývala se prádlem. Mezi tím hovořila s vojákem a časem se na něho zadívala. Nebyl krásavec, ale zdál se jí dost sympatický. I způsob jeho vyjadřování byl na vojáka dosti slušný, ač bylo znáti, že velkého školského vzdělání nemá. Nebyl příliš mlád, ani příliš stár. Asi ke třiceti letům.

Hilda prádlo napsala, což trvalo skoro půl hodiny a pak ještě chvíli s četařem mluvila, možno říci se bavila, než konečně odešel. Při odchodu jí podal ruku a srdečně stisknul.

Za tu chvíli co zde byl, vyprávěl o domovu, o tom, jak je dlouho na vojně, jak se mu vojna nelíbí, že je tu tak sám, z daleka — zkrátka vše, čím chceme získat pozornost a sympatie ženy.

Odešel a Hilda na něho více nevzpomněla.

*

Bezútešné dny plynuly dále.

Hilda úplně osamotněla. Hledala stále nějaké místo v obchodě. Po dlouhém pátrání a hledání podařilo se jí přispěním jedné přítelkyně nalézt místo, jejímu vzdělání odpovídající. Byl to židovsko-německý, nově založený velkoobchod, prodávající v malém i ve velkém. Tam mohla němčinu uplatnit, za plat 50 korun týdně, od rána do večera. Byla tu zaměstnána jako prodavačka.

Přijala to s radostí, ježto s tím byla spojena možnost levnějšího nákupu potravin. Ráno chodila o osmé a večer o páté byla doma, s polední hodinovou přestávkou.

Byla ráda, že je zaměstnána a konala přesně přikázanou jí službu a práci.

Jednoho rána jdouc do obchodu, potkala četaře. Zastavila se s ním. Tázal se jí, jak se po celý čas měla a sdělil jí, že na ni stále po celou dobu myslel, ale že má asi nějakého milovníka.

»Milovníka?« usmála se. »Nemám nikoho.«

Hilda nelhala.

»Myslím, že máte nějakého fešáka.«

Nepozorovala, jak ji srovnává s holkami z ulice, které své ctitele nazývají »fešáky«.

»Nemám nikoho,« řekla opět tak skoro teskně. Dali se do řeči a četař ji dovedl až k závodu. Druhý den ji potkal zase. Třetí den opět;

vždycky ji dovedl až k závodu. Vyzvěděl, jak je tam dlouho, že jde o polednách domů. A po-
něvadž kancelář, v níž sloužil, byla v téže ulici
a to právě na křižovatce ulice proti domu,
v němž bydlela, měl příležitost denně ji dopro-
vázeti do obchodu ráno, a někdy i odpoledne.

A Hilda neodporovala tomuto doprovodu.
Byla konečně i ráda, že někdo jí zahání samotu.
Zvykla si na tohoto četaře tak, že nevidouc ho
ráno na místě, ohlížela se kde je.

Byla to sice veliká degradace pro ni, od dů-
stojníků, praporčíků, s nimiž se dříve bavila,
klesnouti k četaři, ale jí zdál se bližší a také
lepší. Mluvívali spolu jinak, než tam ti před ní
mluvili. To ji s četařem sblížovalo.

Z doprovodů do obchodu staly se později pro-
cházký odpolední, ještě později procházky ve-
černí, které se prodloužily někdy i do noci.

Uplynul tak měsíc, dva, tři.

Hilda všecku důvěru měla ve svém novém
příteli. Zvykla mu. Svěřila se mu se vším. Se-
dávali spolu podvečer v parku, tam mu svěřo-
vala své strážně a bolesti za noční tmy. Tam
mu sdělovala jak čeká, že se Adolf přece ještě
vrátí... A četař ji těšil, že se asi nevrátí, když
skoro dva roky nepsal — a těšil ji — a líbal — a
líbal — a těšil...

Zvykla opět procházkám a přímo visela na

svém novém příteli. Čekala ho od půl šesté před budovou voj. velitelství, jež bylo proti domu v němž bydlela, a kde kromě toho bylo asi deset partají. Stávala na rohu pod uliční svítilnou za jasných letních dnů, stála tam neochvějně a vytrvale až vyšel.

V domě v přízemí v nárožním bytě bydlela jakási baba se štětkou na nose a brýlemi na očích; ta vyčkávala Hildu denně, až se dočká četaře, posměšně o ní mluvila i po domě, ovšem ze zlosti, ježto její dcera chtěla Hildě četaře přebrati. Hilda své právo na něho skrývala a vytrvale, ba žárlivě ho skoro hlídala a denně i v nepohodě, ba i v zimě na rohu vyčkávala.

V obchodě mívala dosti trpkostí, ponejvíce proto, že nevěnovala patřičnou pozornost mužnému personálu a hlavně ženatým pánům. To mělo býti její povinností. Ženský personál v kanceláři i v obchodě v první řadě náleží mužnému personálu. Tomuto pravidlu nechtěla rozuměti; bylo jí velmi mnoho příkoří snášeti, házeno po ní četařem, vojákem, vojandou a podobnými ušlechtilostmi. Leč to ji od něho neodvrátilo, ba spíše sbližovalo. A kromě toho ji posilovala žárlivost na onu dceru nosaté baby, jež chtěla jí tohoto přítele přebrati.

Žárlivost je nejlepším klíčem, jímž dobývá a odmyká se nitro žen; žárlivost vydává nejsil-

nější pevnost, chránící ženinu křehkost, dobyvateli.

Hilda nevěděla, ba ani netušila, že z okna druhého domu je pozoruje Lipanský. Denně ji v určitou hodinu o půl šesté viděl státi na rohu vojenského velitelství. Stála nepohnutě, upřeně hledíc na budovu. Konečně bije šest. Za okamžik se prudce pohne, pokročí kupředu a jde — ruku někomu vstříc podává, nevrací se, nýbrž přímo jde ven z města, do přírody, do lesa, do parku, kde buď ve tmě nebo při měsíci v boží přírodě ji bude těšit přítel, líbat a těšit, slze její stírat, bude-li v trpkosti plakat a potom těšit — a opět líbat tento přítel . . .

Lipanský se zadíval za ní a pouze hlavou zakýval, jako by chtěl říci, že se nemýlil. Bolestně vzdychnul. Měl tuto ženu rád. Nepřišla více — sestoupila níže, hodně níže . . . Není hodna co pro ni chtěl učinit. Byl v letech již. Zdálo se mu, že se mu proto úmyslně vyhýbá. Nechce se s ním sejít. Kolik měsíců ji nepotkal. Od oné doby, kdy byla u něho, s ní slovo nepromluvil. Potkal ji vždy pouze s tímto vojákem, s nímž se vodí dnes již zapažena.

Jedenkrát podařilo se mu s ní o samotě promluvit.

»Šla byste trochu na procházku?« tázal se jí mírně.

»Nemám času. Spěchám domů. Mám mnoho práce,« odpověděla a odcházela.

Chápal. Bylo již půl šesté.

Za několik minut viděl ji státi na čekané. Smutně se na ni díval z okna svého bytu. Schválně se z okna vyložil. Náhle obrátila hlavu, spatřila ho, ale vtom již napřahovala obě ruce svému příteli a šli tentokráte právě ulicí pod jeho oknem. Hilda se ovšem do okna nepodívala.

Zadíval se za ní a viděl, jak zahýbají druhou, pustou ulicí do polí. Tak ho to bolestně sevřelo, tak jako by mu někdo něco nejmilejšího ukradl. I on byl sám, tak sám, skoro opuštěn. Rozhlédl se po svém bytě a viděl tu hrozný nepořádek. Byla tu sice posluhovačka, ale nebyla tu ruka pečlivá, ruka milující ženy, aby mu život zpříjemnila. Rostl ve své velikosti na veřejnosti, ale rostl i u vědomí své bolestné osamělosti.

A ta žena, jež tam mizí v šeru večera s tím vojákem, jehož bude v přítmí noci líbat, v náručí mu spočívat, jenž ji bude na své tělo tisknout, směle se dotýkat jejího těla, čemuž nebude bránit ani vzdorovat, až ho pak sama sevě v divoké vášni na svůj klín...

Ta žena, již chtěl pozvědnouti, zlepšiti, na vyšší společenskou úroveň postavit, očistiti ze všeho, co se na ni z tohoto hrozného válečného ovzduší nalepilo, sobě samé ji vrátit, lepšímu ži-

votu zvykati, veliké, opravdové vznešené lásce ji naučit — ta žena tam zatáčí kdes buď do parku nebo do lesa, aby se nechala den ze dne omakávat rukou soldatesky, jako dobytče na trhu, líbat ústy, které včera snad líbaly holku z ulice, a zítra, odjedou-li odtud, padnou do náručí první prostitutce, již potkají.

Co z ní chtěl učinit, kdyby byla přišla.

Nepřišla. Chápal, že je tu vinna výchova, její zvrácená výchova z německé školy a tím zaviněné zlomení povahy. Nedostatek smyslu pro společenskou morálku a pro povinnost k sobě samé.

Tak uvažoval, ale bylo pozdě. Mohl definovati, filosofovati, moralisovati, jedno bylo jisto: on měl morálku, definice, filosofii, psychologii a vše, čím jednak chtěl ji posuzovat, nebo zlepšovat. A ten druhý z toho ze všeho neměl nic, žádnými teoriemi se nezabýval, ale — měl Hildu. A měl ji každý den. Jinými slovy: on měl teorii — a voják měl praxi...

Jedno bylo jisto. Ať tak či onak, Hilda poklesala. I v domě ztrácela na vážnosti, ježto jak baba nosatá, tak její dcera Frony se přičinily, aby nejmenší detail z jejího denního vyčkávání rozšířily a pikantnostmi z večerních jejích schůzek v parku nebo v lese důkladně omas-tily.

V důvěrnosti vykládaly detaily o ní a o jejím příteli.

»H. M. říká, že je to její přítel. Nic víc než přítel,« sdělovala babka za přítomnosti své dce-ry u jedné nájemnice, která místo výchovy a péče o svých pět dětí, starala se a svědomitě pečovala, aby vše o každém nájemníku věděla, co dělá, co jí i co vaří.

»Chodí prý s ním do noci,« pravila nájemnice.

»A jak do pozdní noci,« dodala baba. »Vidím je, co ještě tady před domem dělají. Nestydí se. Denně na ni tady u okna čekám. A což teprve tam, kde se s ním tahá.«

»Je to podivné, že matka trpí, aby se do noci smykala,« vyjela nájemnice.

»Druhá dcera není rovněž lepší. Mají to pěkně zavedeno. Jedna se baví s důstojníky a druhá s vojáky,« odsekla baba.

»A kdybyste věděly, jak se o nich mluví při mináži —« pravila Frony, jež byla zaměstnána v důstojnické kuchyni, kde její osmadvacetiletá nevinnost — od níž před dvěma lety utekl muž — byla v úplném bezpečí mimo dosah veškeré mravní poruchy, jelikož se nalézala mezi samými — kuchaři — vojáky — a mezi důstojníky i poddůstojníky. Že chtěla urvati Hildě milence, nedělo se snad proto, že by byla měla nedosta-

tek mužského materiálu, jako spíše proto, že jí ho chtěla urvat a okusit . . .

»To věřím, že se vypravují pěkné věci,« řekla nájemnice.

»Tam se dozvědí všecko,« dodala baba.

»Tam se mluví otevřeně. Důstojníci se tím v poledne u mináže baví, co předešlého dne s ženskými zažili. Včera u oběda vykládal »oberleitnant« K. — znáte ho, je to ideál žen — o Hildě ještě z dřívější doby a omastil to dneškem. V jeho kanceláři totiž slouží »zugsfír«, co chodí s Hildou. Ten prý mu vyprávěl co už s ní užil, a všecko vykládal, kde a jak s nejmenší podrobností. »Oberleitnant« K. se mu smál, že mu hodil ohlodanou kost a »zugsfír« prý dodal: ‚Poslušně hlásím, pane »oberleitnant«, pro mě tam pan »oberleitnant« nechal masa ještě dost.‘ — ‚A nezapáchá ti?‘ tázal se prý ho. — ‚Poslušně hlásím, ještě voní.‘

Všecko prý se válelo smíchy.

A Frony vyprávěla vše, co věděla a slyšela tam v kruhu důstojníků, vláčících pověst žen, které dříve zmrvili a přivleknuvše je k popravnímu špalku veřejnosti o čest připravili, ba i o dobré jméno okradli, budoucnost zabili a často klid rodin rozvrátili. Tyto episodky stávaly se majetkem lačné veřejnosti, která rychlostí větru je kolportovala tak, že se šířily kolem do

kruhu, jehož vlny vzbouřené pikantností námětu a jménem oné nešťastnice, proti přírodnímu zákonu se čím dále od středu zesilovaly, jelikož každý další vyprávěč považoval za povinnost rovněž něco ze svého přidati, dojem zesílit a opepřiti.

I Frony tu pepřila a ze své znalosti vojenských episodek k tíži Hildině příkládala. Kdož mohl říci, co je na všem pravdy? Je to skutečnost nebo pouhý pikantně strojený zákusek k mináži c. k. důstojníků, tady posádkou ležících?

A Hilda? Její chování? Byla celá zoufalá, když někdy ráno ji nedoprovodil a nervosně rozechvělá, když někdy večer marně na »zugsfíru« čekala. Hystericky se svíjela v lůžku a v tichém pláči v obavě, zdali ji přítel neopustil a není-li na procházce s Frony. Někdy i parkem dvakrát, třikrát proběhla, a nemajíc jistoty se slzami v očích šla k domovu.

Nebylo divu, že přivykla tomuto muži. Zdál se jí ze všech, které poznala, nejlepší. Neměla psychologické znalosti, aby studovala nitro. Brala slova za bernou minci a vzdávala se okamžitým dojmům.

Neviděla-li ho jeden den, byla druhý den v obchodě nervosní, chyb se dopouštěla a často byla pokárána, aby se věnovala obchodu a nikoliv myšlenkám na vojáky. Když navečer opět

svůj ideál uviděla, byla něžná, měkká a taková přítulná . . .

Svým chováním dávala sama zbraň pomluvačům do ruky. Její vyčkávání na jednom místě stalo se příslovečným. Všichni to viděli — pouze ona to nechápala, nebo chápati nechtěla, stavíc tak přízeň svoji k tomuto muži nad svoji ženskou pověst a hájíc lásku k němu právem své náklonnosti.

Jedno bylo však k nepochopení: že Hilda stále ještě věřila, že se Adolf vrátí. Byla v jistotě, že přijde. A právě to ji stále vedlo směrem k tomuto příteli — četaři, že s ním mohla o Adolfovi mluvit. Prosila ho, aby pátral po jeho stopách, a skutečně, ať vědomě úmyslně, nebo pouze aby si její lásky více zasloužil, přinesl jí jednoho večera zprávu, že Adolf prý žije. Byl v poli raněn, ale je prý kdesi v nemocnici, ale toto místo, kde leží, není známo, ježto papíry se kdesi ztratily, ale utěšoval ji, že vypátrá, kde leží.

Jak ho vroucně zlíbala, jak mu vděčila. Četař pozoroval, že při těchto rozprávkách bývala taková měkká, sladěná, tak vzdávající se jeho polibkům a sama jej líbajíc, a proto rád ji poslouchal a těšil — a líbal — a těšil . . .

Tak uplynulo Hildě asi osm měsíců.

*

Bylo to z jara jednou navečer, slunce krásně zapadalo, ale Hilda se na obvyklém stanovišti neobjevila. Nosatá babka čekala do šesti. Mar-
no. Druhý den — rovněž nic. Třetí i pátý den.
Nic. Ráno si dávala pozor. Šla až k závodu, ale
Hildu nikdo nedoprovázel.

Počkala si večer na ni a když se vracela z ob-
chodu, řekla po ní jedovatě:

»Tak co, slečinko? Zdá se, že jim ten »zugsfír«
už ufouk. No, a nenechal jim něco na památku?«

Hilda zahořela v obličeji a v očích plno slzí,
vběhla do domu a bála se skoro vyjítí. Plaše
ráno z domu vybíhala a jako zloděj odpoledne
v neurčité hodiny do domu vbíhala.

Sestra Anda vidouc, že Hilda nechodí večer
z domu, že opět po příchodu z obchodu bere
knihu a čte, vyhýbá se i rozmluvě s důstojníky
na bytě, pravila k ní rovněž jízlivým zabarve-
ním hlasu:

»Ten tvůj milovník už tě opustil?«

»To nebyl žádný milovník, to byl pouze pří-
tel,« odpověděla klidně, ale určitě.

»Tak? Přítel?« protáhla Anda a dodala kou-
savě:

»A to po celých osm měsíců, každý večer i
v zimě jste pouze trhali lístečky rozkvetlých
sedmikrás: má mě rád, nemá mě rád?«

Hilda neodpověděla.

»A opustil tě, nabažil se tě. Vid'?»

»Neopustil. Odejel.«

»Odejel a kam?»

»S marškou.*) Nechal se zařadit do pole.«

»To byla asi jedna z posledních lží, jimiž tě po celou dobu mámil.«

»Přejedla si se mu. Nasytil se tě. Vydala jsi mu vše, až se přesytil.«

»Nemluv tak. Nechal se zařadit právě k vůli mně. Řekl mi to. A víš kdy? Když se přesvědčil, že veškerá jeho doufání, docíliti u mne toho, co ode mne žádal, je marná a že se toho ani nedoprosí, ani nedočká.«

»Dnes — včera — či po celou dobu osmi měsíců?»

»Po celou dobu osmi měsíců,« dodala Hilda pevně.

Anda vybuchla náhle v hlasitý, skoro divoký smích. Tak se z plna hrdla smála a jásavě skoro trilkovala. Když se vysmála, prosila s koušavou jedovatostí:

»No, víš, Hildo, tohle se ti povedlo. Víím, že tomu sama nevěříš, co jsi mi řekla o tom nedočkání —. Znáím vojáky. Že by s námi někdo chodil po osm měsíců pouze proto, aby den ze dne bral pouze hubičku za ztracený čas, to snad

*) zkráceně: *Marškompanie*

bylo možno v dobách rokoka, nebo to máš z románů. Ale život, jakým žijeme v pátém roce války — dovol, abych ti řekla, že ti nevěřím. Jsem upřímnější tebe a nedělám se lepší, ale ty pokrytecky zapíráš, abys byla domněle lepší. Zapíráš . . .«

»Nezapírám,« řekla Hilda pevně.

»Zapíráš. Rozpačitost tvá vidna na červeni tvého obličeje, jenž je spravedlivější než ty. Abych tě vyvedla z bludu, řeknu ti, že tvůj »zugsfír« byl zařazen z rozkazu »oberleitnanta« K., jenž ti chtěl způsobit bolest ztráty tvé lásky. Víš-li to, potom lžeš o četaři a sobě, nevíš-li to, potom lhal četař a zajisté jsi se mu při posledním loučení odvděčila . . .«

Hilda neodpověděla.

Nikdo se nedozvěděl, co na věci bylo pravdy. Měla pravdu Hilda, či Anda? Hilda ani slovem se o tom více nezmínila a na žádné otázky Andiny více neodpověděla.

XIX.

Pátý rok války přinesl nebývalé vzrušení aspoň u části českého lidu ve všech větších městech a průmyslových střediskách. Manifest vydaný sborem českých spisovatelů vyvolal v srdcích českých odvahu již v květnu r. 1917, která

se přenesla až do roku 1918, kdy pocitováno vítězstvím ve Francii pomocí amerického vojska docíleného, že vítězství Rakouska i Německa je nemožné, ba už určováno, kdy Rakousko se roz-sype.

Manifest českých spisovatelů podepsal i Lipanský v květnu v den paměti 300letého sporu s rodem habsburským, jehož vyvrcholení byla bitva bělohorská; byla uspořádána schůze protestní, na níž měl mluvit kromě poslanců řečník z Prahy, jenž však — nepřišel. V poslední chvíli teprve byl získán za řečníka Lipanský, který se podjal úkolu promluvit na thema:

»Dnešní poměry ve světle poměru doby předbělohorské.«

Bylo to tenkrát nebezpečné. Rakouská policie a soldateska se předstihovaly v zatýkání ať pravých či nepravých vlastizrádců, jímž byl každý, kdo neřval na ulici: »Got erhalte«, nebo kdo byl v podezření, že je: »čechiš nacionál«.

Lipanský mluvil jako pravý řečník, směle a neohroženě: »Předkládáme dnes Rakousku tři sta let starou směnku, její prolongaci a žádáme její splatnost,« zvolal plným hlasem a dvoranou zaburácel potlesk. Všichni se divili jeho smělosti, s jakou líčil dobu předbělohorskou a útočil na Habsburky.

Ve dvoraně seděla Hilda. Zrovna očima hltala

tohoto muže, smělého, odhodlaného a přímo dnes oslavovaného, ba skoro zbožňovaného. Hltala jeho slova, opájela se jeho češtvím a opět se v ní něco lámalo, na povrch se dralo a k tomuto muži pudilo.

A když skončil a celá dvorana se chvěla bouří potlesku a probuzeného živým slovem nadšení, jímž se plnila posluchačům hrud' a síla důvěry je posilovala, byla by tak ráda k němu se dostala, ruku mu podala, ne podala, ale pocelovala. Stál tam v kruhu poslanců, kteří mu gratulovali, ba i dámy tam na jeviště přišly mu blahopřáti.

Jak byla hrda na to, že tento muž ji líbal, v náručí ji držel — ach, že to vše tak skončí, tak uboze, ba skoro bídně, toho se tenkrát nenadála. Jak by se pyšnila tímto mužem. A něco se v ní vzepřelo, vyrostlo náhle a proměnilo se opět v touhu po tomto muži.

A opět vzpomínka na ono nedělní odpoledne tam u něho před rokem. Snad by ji opět zavrhnul. A přec, takovou touhu přiblížit se k němu pocituje v srdci. Tady před těmi lidmi kdyby ji oslovil, vyznamenal...

Náhle za sebou slyší hlas:

»Myslím, že za tu dnešní řeč Lipanského zavřou. Všimli jste si, jak si to vše zapisoval komisař?«

»Ale mluvil krásně. Tak z duše k srdci.«

»Je to znamenitý řečník.«

»Škoda ho bude, zavřou-li ho.«

Hilda tu už stání neměla. Musí ho varovat. Musí. Za každou cenu se musí zachránit.

Po schůzi k němu nemohla, byl stále obklopen různými lidmi. Domů nešel. Obědval s poslanci v Národním domě.

Hilda se skoro chvěla o něj úzkostí.

Rozhodla se čekat na něho na nároží ulice. Sotva pojedla, vyšla ven a prochodila do dvou hodin. Konečně ho zahlédla. Skoro mu běžela v ústrety.

»Čekám vás tak toužebně,« pravila pohnutě.

»Aj, to mě těší,« řekl mírně.

»Chci vám sdělit něco důležitého, ale tady chodí lidé. Prosím, sem zahňeme do malého parku.«

Šli spolu.

»Chci vás varovat.«

»Varovat? Před čím?«

»Máte býti zavřen za dnešní řeč.«

»Jak vy to, slečno, víte?«

»Vyprávěli to ve dvoraně po přednášce. Prosím vás, zachraňte se. Ujeďte, nebo utečte.« Hlas její se chvěl.

»Upokojte se, slečno. Budou-li mne internovat,

buďsi. Co jsem řekl, za tím stojím a nebudu posledním. Jsou tam nejšlechetnější lidé. A ostatně. Dnes zdá se býti rozhodnuto. Co nejdříve se vyjasní. Více vám říci nemohu. Vyjasní se.«

Mluvili ještě o různých událostech a vrátili se cestou k domovu. Rozloučili se přátelsky a rozešli se.

Hilda čekala, zdali ji pozve k procházce a on čekal, že ona ho vyzve. Rozešli se . . .

Oba s různými pocity.

Hilda byla opět zklamána. Znovu pocítovala, že jí opovrhuje. Chápala. Je pro něho příliš malá, příliš nízko pod ním stojí. Nezapomněla oné neděle, kdy vše mu v oběť přinesla a on vše zamítnul.

A Lipanský? Filosofoval, v duchu uvažoval: Kdyby se byla zlepšila, kdyby se byla našla, byla by zůstala jinou, nebyla by vyhledávala přátel. Nemohl se zapřít, že ani dnes mu není lhostejnou. Ale čekal, že ona přijde sama k němu a . . . potom ji začne umravňovat podle pravidel z knih, které se pro život nehodí.

Nechápal, že žena, máme-li ji měniti, její povahu zlepšiti, zkrátka vrátit ji sobě samé, musíme býti více než pouhým profesorem esthetiky nebo morálky. Musíme jí býti mužem. Musí v nás ne pouze muže ctít a vidět, ale musí v nás muže poznat, pocítit naší mužnou sílu, jíž mír-

níme a vyrovnáváme její ženskou výbojnost. A toho docílíme láskou, ale láskou viditelnou, láskou, v níž všecko ženě dáváme, abychom jí dokázali, že ji opravdu milujeme. Je-li žena hodna naší lásky, změní se sama, pozná-li v nás toto všeobětování. Není-li hodna naší oběti, potom ji žádné prosovité moralisování k lepšímu nepřivede. Žena chce býti ovládána samcem, musí v něm viděti sílu, ukojení a záštitu.

Toho ovšem Lipanský neviděl. Stavěl stále před sebe její vinu, ačkoliv vlastně sám by nemohl ji z určitého provinění obviniti. A pak — co mu vlastně bylo po tom, co stalo se včera? On chtěl ji vychovávat, aby se to nedělo zítra.

A pak, tázala se ho ona, co u něho se dělo včera? .. Často zabloudil na scestí. Sám si musel říci, že provedl ten nejhoupější kousek, když tenkrát odešel od ní a že sám ji vehnal do náruče druhého a do toho života, z něhož ji chtěl stále vytahovat...

Nechápal, že vlastně až dosud nic, ani nejmenšího pro ni nevykonal, ničeho pro ni neučinil, co by ji přesvědčilo o jeho opravdové lásce k ní. Ženu napraví, zjemní, povahu změní, vychová, zlepšit pouze láska. Žena přeje si býti vedena, ale láskou, z níž poznává i sílu, z které čerpá záštitu v životě. Poznati muže celého, s veškerou jeho mužnou a mužskou silou vášně

a oddati se mu, žítí s ním a v něm a pro něho a poddati se mu svou slabostí, aby v něm našla záchytku, svěřiti se mu v něžnosti, aby v něm našla lásku.

A o tom neuvažoval. Ba často pochyboval, že ho měla ráda. Neporovnával, co mu tenkrát přinesla, když sama k němu přišla, když se mu cele oddala, vlastně oddati chtěla, když mu v oběť přinesla poslední šlojíř, jímž žena odcloňuje studné tělo. Nedovedl toho ani oceniti, ani si vážit, ani využítkovati. A nyní touží, uvažuje a podezřívá. Co zatím by měl se v prsa bít a zvolati:

»Má je to vina. Já to zavínil, čím je, nebo čím bude. Žena uražená, ponížená, ba skoro zesměšněná, odkopnuta jako byla Hilda tenkrát v neděli, stává se mstící furií a z důvodu pouze, aby se pomstila, učiní to, co by jinak nikdy nebyla učinila a řekne si: — Co ty jsi nepřijal z lásky, to přijme jiný třebaš bez lásky. — Jsou ženy, jež by po takovém odkopnutí, jakého se dočkala Hilda, šly do ústraní domů, tam by zaplakaly, bolestně zaštkaly nad zhroucenou jejich obětí a nad tím, že milují nejsouce milovány. I Hilda tak učinila. — I ona —

Co se potom stalo, nebo nestalo, nebo státí mohlo, leželo jednak v její bolesti, vzniklé z prázdnoty, již chtěla něčím vyplniti, jednak

tím, že pociťovala malost svoji proti jeho neličnosti a hlavně v jejím neuceleném vzdělání.

Styk muže s kancelářskou silou je velice pěkně charakterisován episodkou, jež byla v novinách, kdy pěkná mladá slečinka v jistém ministerstvu, vstoupivší do kanceláře konceptního úředníka a nevšímouc si, že tam stojí partaj, praví docela kamarádsky: »Bobečku, nezaložil tady číslo...«

Projděme kanceláří ministerstev. Co tam uvidíme, žel, ženských a jaké jsou: mladé, mladé, od šestnácti let a krásné, krásné a oblečené s rafinovaným přepychem a to vše se pořídí asi za 600—800 korun měsíční gáže, z níž se také hradí zaopatření. Tak se mi zdá skoro, že k docílení takového místa vyžaduje se kvalifikace: mládí a krása a něžnost v jednání s mužským personálem, zvláště vyšších služebných tříd.

Ovšem, že není toto pravidlo bez výjimky, zvláště v obchodech, kde je hrubší práce. Tam se někdy dostane i nepěkná i nemladá, ale zato...

Hilda slovům uvěřila, co jí kamarádky vyprávěly. Co všechno je zapotřebí k tomu, udržeti si — nikoliv snad místo — pouze dobré oko a to ne pouze u vrchního šéfa, ale u skladního kupčího, nebo kancelářského personálu mužského.

Nebyla mladá, bylo jí skoro šestadvacet let, nebyla zrovna krasavicí, ale byla štíhlé postavy a neobyčejně pikantní, skoro dráždivé chůze. To jí získávalo u mužů sympatie vůbec a tady zvláště. Nevěděla dosud ničeho o tom, jak se musí chovat, aby získala uznání personálu mužského. Pozorovala, že s ní každé poledne nebo večer jde skladník, ale to byl ženatý člověk, tož ho nebrala příliš vážně.

Jednoho dne slyšela, jak kterýsi kupčičk pravil: »Ta má být nábojnicí skladníkovou, tož mu nelezte do zelí, ať není zle.«

»Co to je nábojnice,« tázala se jedné kamarádky, jíž nejvíce důvěřovala, když šly večer z kluziště.

Trpce se usmála a vysvětlovala:

»Je to tajemný výraz, jemuž každý mužský s nimiž jsme ve skladišti, rozumí. Nábojnice jsme my.«

»A proč nás nazývají nábojnicemi?«

»Je vidět, že jste ještě nevníkla hlouběji do terminologie této obchodní hantýrky, již užívá tato obchodní společnost, o níž by se mohlo říci, sebranka.«

Hilda se zadívala na tuto děvuchu, již starší, asi ve věku jejím. Byla vždycky nemluvná, přímo skouposlová, s nikým řeči nevedla. Nebyla rovněž krasavicí a proto snad sympatisovala

s ní. Vyjadřovací způsob svědčil, že měla škol-
ské vzdělání.

»Nerozumím, co tím chcete říci.«

»Věřím vám, že tomu nerozumíte, ačkoliv tu
jste již dlouho. Ovšem, měla jste známost a to
s nějakým vojákem, a proto civilisti museli stra-
nou. A to bylo vaše štěstí. Neodvážili si z vás
udělat nábojnici.«

»Stále slyším výraz, ale význam nechápu.
Proč nábojnice, a k čemu je potřebná. Je to
horší oddělení práce a nebo —«

»To nejhorší oddělení práce —« přejala jí
soudružka řeč a vedla ji do polí, kde byly sa-
motny a tam jí vysvětlovala: »Nábojnicemi
jsme všechny a sice pro toho, komu jsme pře-
nechány. Napřed to jde domluvou, pohledem,
dotekem ruky, později tváře, prsou a když to-
to vše je přijímáno, přijde potajmu hubička —
na to doprovod a skončí to společným výletem
do hor, do lesů — a je vše hotovo.«

»Někdy to jde jinak. Některá nechce se tak
lehko vydati. Má třeba svou známost, nebo ví-
ce cení své ženství a tu přijde na partu. Snad
jste četla o velkých městech, co to znamená
přijít na partu. Tady je to ovšem obráceně,
tady se nestane tato dívenka majetkem všech
k užití, ale všichni jí přenechají tomu, kdo si
vyhradil na ní nárok. A nejde-li to po dobrém,

nechce-li rozuměti laskání onoho, jenž jí pro sebe vyhradil, potom teprve zví, co to je býti na partě. Některý personál se přičiňuje, aby jí ztrpčil službu a onen, jemuž má náležitě, dovede skrotiti náležitě její odvahu a nepoddajnost.«

»Je to vše pravda, co mi povídáte?«

»Nevěříte? Zkusíte sama na sobě a poznáte vše, co nejdříve. Slyšela jste jak pravili: ‚Ta má být nábojnicí skladníkovou.‘ A tou nábojnicí jste nebo se máte státi vy.«

»Já?« Hilda až oči vytřeštila. »Vždyť je to ženatý člověk.«

»Nevadí, za to vy jste svobodná. Jsme nábojnicemi. *Jsme*. Vedle služby vlastní a útrap máme povinnost jinou, oslazovati život tomu, kdo si nás určil za nábojnice. Krásný titul, pravda-li a jak přiléhavý. Nábojnice.«

Dala se do divokého ironického smíchu.

Teprve nyní chápala Hilda, co znamená doprovázení jí z obchodu. Nic jiného, než právo na ní. Všichni jako by si jí vážili a zatím je hozená na partu.

Rázem viděla vše v pravém světle. V poledne a zvláště navečer se to z obchodu všechno párkovalo. Děvčata mladá sedmnáct, osmnáct let, doprovázená mužským personálem chápala

a rozuměla tomu, co se pouze na půl slova házelo a čím se dorozumívali skoro všichni.

*

Hilda konala své povinnosti tak, že nemohl proti ní nikdo ničeho namítati. Byla přesná, určitá a pohotová. To bylo o ní známo, ale poslední dobou počala pocíťovati něco z toho, co jí kamarádka řekla. Zdálo se jí, že všude překáží. Každý jí něco vytýkal, na nedostatky upozorňoval.

Často si povzdychla, když se přiblížil pan skladník a někdy mu i hbitě, než za ní přišel, uběhla. Ale to jí nestálo za to, druhý den nic neudělala vhod. Skladník ji veřejně káral a její nedostatečnou úslužnost k druhým za výstrahu dával. A jinak nemohla si pomoci jak by z těchto poměrů vyvázla. Cítila, že ji toto ovzduší svírá víc a více, zatahujíc ji do nového kruhu — jí tak známého . . .

Bylo jí tak smutno časem, když musela poslouchati výtky. Byla by ráda opustila toto místo, do očí jim všem naplila, veřejně toto vše vykřikla — ale zítra ji i celou rodinu čekal hlad. To bylo co je tady drželo. Všechny. Snadnější nákup životních potřeb. Doma je čekali, co přinesou. Drahota dostupovala v osmáctém roce strašidelné výše a jisto bylo, že

austriácká vědouc, že osud Rakouska je zpečetěn, chtěla vytřást vše, co bylo možno vynést, aby — český lid zahynul hlady. Průmyslové dělnictvo musila ovšem zásobovat aspoň na tolik, aby pracovalo. A toto vědomí bylo pákou, jíž se uváděla nepovolnost ženského personálu v náležitý chod povolnosti.

Hilda to jednou zkusila. Žádala pět kilo mouky a dvě kila cukru, ovšem nikoliv zdarma, ale za peníze.

»Ano — co jsem chtěl říci — přijdete dnes večer, slečno, na procházku? Tak po osmé hodině.«

Nevěděla jak a co odpovědět.

»Neodpovídáte,« — řekl úlisně skladník — »tož tedy počkáme i s vážením toho, co žádáte.«

Odpoledne byl poslán dělník, aby jí donesl zboží domů. Mouku, cukr, slaninu...

Ještě jednoho pána vybudila, vlastně probudila k tomu, že si jí povšimnul. Sám účetní kanceláře, vrchní hlava, skoro šéf tohoto oddělení. Nevěděl, že se jí koří skladník a bral ji do kanceláře na práce písařské. Byl to nenáviděný člověk veškerým personálem. Zvláštní bylo, že Hildu si tam vzal. Odporovala jeho lichocení a tu znaje její slabou stránku v českém pravopise, často jí dal psát česky a pak jí ostře

chyby vytýkal. Jak byla k jeho lichocením povolnější, přestal ji nutit k českému psaní.

Až se zachvěla odporem, když jí jednou přímo poručil, aby zas na něho počkala, že s ní chce jít na procházku. »To se budou lidé po nás ohlížet a závidět nám budou. Všechny prodavačky našich prodejen budou žárlit, až se to dovědí. To budete holečku hrdou na to, co?«

XX.

Den 28. října snesl trochu čistého vzduchu do těchto hrozných poměrů. Převrat uvolnil okovy, jimiž byla polovice národa všech vrstev a stavů škrcena.

Nezískala převratem ničeho z ní morálka ani čestnost, ani šlechtnost, ba ani lidskost, ale že zalezli různí společenští ničemové, že se zhroutilo panství moci a duševního i tělesného otroctví a to nejen vládního, ale ve všech oborech, ať veřejné neb soukromé správy.

V životě Hildině převrat rovněž ničeho nezměnil. Jednotvárně ubíhal se všemi strastmi, které jsme vykreslili. Za tu dobu, co byla obchodně činná, poznávala život po jiné stránce a nebyl skoro o nic lepší než ten dřívější, z něhož hanbou utekla. Stávala se zatvrzelejší ke všemu, ba i k lidské bídě. Začínal se v ní rodit

egoismus, čistý egoismus vlastního já, jež má ohled pouze k sobě. Jedině co měla na očích, to byla povinnost k rodině, matce, svým mladším bratřím, ačkoliv ani u nich lásky nepocítovala a nikdy nepoznala.

Až do dna vypila ten kalich oné lahody, o níž jí kamarádka vyprávěla. Porozuměla, ba poznala celý význam slova »nábojnice«. Protivil se jí a zprotivoval celý ten aparát, v němž tvořila součástku práce, jež nedostačovala a proto chtěli, aby přidala tělo . . . Ona jako ostatní, a jako v harému bez závisti, bez žárlivosti, kdy ta či ona bude tím, či oním zvolena — za nábojnici.

Ztrácela v sebe důvěru. Pocítovala, že zůstane stále tam, kde je, že se nevymotá z tohoto ji svírajícího okruhu, že se nepovznese. Sama ani se o to po celý život v nejmenším nena-máhala, aby postoupila výše. Ale ano, jedenkrát to bylo v onu neděli, když šla k Lipanskému . . . Tenkrát tam u něho v jeho přítomnosti pocítovala trochu povznést se k němu . . .

Nestalo se, více se neodváží. Pocítoje, že zapadá, řítí se níž, ale jak si pomoci. Již by i s touto kletou službou hodila, ale jak bude rodina živa? Na lístky chlebové zahynou všichni hlady. Tady přec dostane levněji mouku, chléb, slaninu, zemáky a bylo jí často viděti jak nese

dvacet i více kilo zemáků, pod jejichž tíží se její slabé tělo až k zlomení prohýbalo. Štěstí, že z obchodu domů neměla daleko.

Nemohla říci, zda na Adolfa ještě vážně myslí. Z počátku čekala, později celé noci proplakala ve hrůze a strachu, co se s ním stalo. Uvažovala, že se snad vrátí jako mrzák, ale bude ho mít ráda, bude se oň starat, bude naň pracovat, bude ho živiti kdyby byl sebe více zohaven, třebaš bez rukou, bez nohou, neopustí ho, bude mu sloužit a zůstane mu věrnou ženou. Co bylo to je pryč — chce s ním žítí nový život. Vždyť ho má dosud ráda.

Leč měsíce prchly a Adolf se nevracel, ani nepsal. Byly tomu již dva roky, co jí poslal poslední lístek. Dva roky. To už asi nežije. Jistě by psal. Nezapomínala, ale vzpomínky nebývaly již tak časté, ba ani tak jasné. Oči usychaly a paměť vracela prožití chvíle s ním, pouze když samotná sedávala v pokoji na místě, kde mu po prvé náležela.

Až křečovitě se někdy její vášnivé tělo chvělo. Její vášnivá a vznětlivá povaha prožívala každý dojem. Vše, co obraznost jí vracela, ve vášni její ožívalo, tak, že poddávajíc se tomu úplně podléhala.

Každé vzrušení mocně na ni doléhalo. V objetí muže při polibku již se rozčilením všecka

chvěla. A to snad bylo, co jí získávalo sympatie mužů. Vidouce její slabost, její probouzející se vášeň, chtěli tuto vášeň uměle vyvrcholit do varu, a prožítí pak s ní celé moře blaha rozplameněné vášně. A někdy se divili — když vzbouřená a vášnivě se chvějící, jim ze svírajícího ji objetí — jako hádě se vysmekla.

Dnes, sedí-li v pokoji sama, patrně prožívá minulost, někdy ji zahání a opět přivolává. Brání se tomu, čemu se oddávala. Vzpomíná, co četla v sebeochraně. Je přec... Příroda je silnější než veškeré vzruchy... v rozkoši panenkové usíná...

XXI.

Jednoho dne přišla odpoledne z obchodu a vyprávěla jí hned na chodbě domovnice, že ji tam hledal nějaký ošumělý voják.

Jako by ji bodnul...

„Adolf.“

Nemohla ani promluvit. „Proč nešel k nim. Či to není on?“

Domovnice jí řekla: »Zdá se mi, slečinko, že je to ten, co k nim chodil, ten, co s ním chodili.«

„Snad četař,“ přišlo jí na mysl.

„Ale ten, že by?“ —

Ani stání neměla.

Vyběhla do města, bylo již šero. Konec listopadu; každého vojáka si prohlédla. Marno.

Zůstala státi před jasně osvětleným zlatnickým krámem. Za okamžik se za ní postavil voják. Ve skle viděla jeho postavu. Byl špinavý, otrhaný, nepoznala ho.

Již chtěla odejít, vtom jakoby šepot slyšela: »Hildo« — obrátila hlavu — a poznala Adolfa.

»Adolfe.«

*

Celé moře lásky rozlilo se jejím nitrem. Ten ztracený, oplakaný, toužebně očekávaný, a opět zapomínaný — ten je nyní zde. Teprve doma, kam ho přivedla, si ho prohlédla. Co musel asi vytrpět. Byl vyhublý, špinavý, roztrhaný. V obličeji k nepoznání. Stín pouze toho, co odešel.

Nechali ho vykoupat, vyčistili ho pokud bylo možno. Pokud mohla zalátala mu šaty, prádlo mu dala bratrovo a zrovna se stápěla v jeho vypravování.

A uměl vypravovat, velice vyprávěl, jak se bil za slávu Rakouska, za císaře, v kolika šarvátkách byl v Itálii a jak byl potom na Monte Fiore v plné řeži raněn do hlavy, načež byl odvezen do Uher a dlouho nebylo jisto, zdali

žije. Hilda poslouchala přímo zbožně. Vše s ním prožívala, vše procítla, ba protrpěla. I jízvu zacelenou na hlavě jim ukázal. Hilda zlíbala ono místo, kde byla rýha a kde, jak vyprávěl — tolik bolestí snášel.

S podivem bylo, že se ani slovem nezmínil, proč nepsal, nebo proč nemohl psát. Jedno sdělil Hildě, že jí přivezl hedvábí na šaty, ale poslal prý to s jinými věcmi domů a ještě jiný dárek přivezl. Pamatoval na ní. To ji přímo blaženě rozrušilo. Pamatoval na ni. Jak se zdála nižší proti němu a jenomže si připamatovala, co se za tu dobu stalo, slzy jí vstupovaly do očí. Takový trpitel a stále tíž jaký byl dříve. Do rána mu košili ušila.

Adolf byl v blízkém místě, asi hodinu cesty drahou se svou četou ubytován. Mohl tudíž častěji Hildu navštívit. Za čtrnáct dní přivezl jí hedvábnou látku na šaty a ještě asi dvacet metrů plátna — prý na výbavu pro něho. Košile k svatbě pro něho. Dal se do hlasitého smíchu.

Hilda zářila, vše mu chtěla vynahraditi, vše mu poskytnout, čeho zlý osud mu nedopřál. Žila pro něho, v noci pracovala pro něho, visela na jeho slově, na jeho pohledu, na jeho pokynu a žádná oběť nebyla jí obtížnou. Krví srdce byla by mu chtěla prospět. Vše bylo je-

ho: tělo, duše, myšlenky, vše obracelo se k němu. Žila v něm a s ním. Byla mu ženou, milenkou, matkou, sestrou. Čekala v rozčilení a zářivém chvění až přijde a sevře ji do náruče, požaduje od ní atribut lásky, jež mu v přehojné míře poskytuje.

Ani ve snu jí na mysl nepřišlo tázati se ho, kde onu hedvábnou látku koupil, nebo plátno. — Řekl jí: ‚Je to z Italie.‘ Spokojila se tím. Neznala, jak se chovala naše vojska v italských městech, jak se tam kradlo, loupilo a to od důstojníků až k poslednímu maníkovi.

Byl to dar muže, jehož milovala a táže se láska po původu daru? Za dva měsíce byly svátky. Hilda byla překvapena novým darem: řetízek zlatý s křížkem dostala k Ježíšku. Zlato lásce, byla to rovněž benátská práce, již ovšem neznala a nevěděla, že i tento dárek je z lupu buď v rodině, nebo někde v obchodě spáchaného.

Celá se chvěla a sotva se dočkala, až budou sami tam v pokoji jako před čtyřmi roky, kdy po prvé mu náležela. Tenkrát se bála — dnes ví, že bude jeho ženou. Dnes tam — právě tam chce býti jeho s celou zadržovanou a dnes ohledy mužovy drtící a bouřící vášní.

Jak ji má rád, jak na ni pamatoval. Jak těžce na tento dárek uspořil. A když potom ve

svaté noci za hláholu zvonů jej v náruč sevřela, šílela vášní divokou a mocně vzepnutou...

*

Adolf byl přeložen do vzdálenějšího města na Moravu a tudíž jezdil nyní řidčeji. V rodině byl považován již oficielně za ženicha, ačkoliv zasnoubení nebylo. Odbudou to při jednom — smáli se.

Hilda věřila, že bude paní. Adolf byl již četařem. Dále to asi nedotáhne. Neuvažovala, jak budou žít. Ani Adolf o tom nemluvil. Když se jednou tázala, kdy má vypovědít, řekl:

»Vypovědít? Proč bys vypovídala. Jen tam zůstaň. Večer můžeš trochu šít a vyděláš dvojí plat.«

Nechtěla mu říci, jak jí večerní šití namáhá a když si přál, šila, ač časem se jí v noci dělala tmavá kola v očích, tak že musela přestat.

Asi za tři měsíce byl Adolf opět přeložen do města blízko jeho rodiště a stávalo se, že nepřišel třebas pouze jednou za čtrnáct dní, nebo za tři neděle.

Hilda pracovala nyní i v obchodě veseleji, ale i samostatněji. Měla se o koho opřít. Co by se jí stalo, kdyby ji propustili? Má Adolfa. Za krátko bude jeho ženou a pak?

Tam docházela v myšlenkách, když se vze-

přela jíti podle povelu na procházku a kdy směle a tvrdě prohodila:

»Nepřijdu, čeká mne můj ženich.«

Tak se na ni zadívali . . .

*

Krásný život žila Hilda tohoto půl roku. Pak všechno se jí zdálo jasné, nové, lepší. Celý život minulý po dlouhá léta utrpení a bázně ztrácel se v temnu a nový život nastával a tento nový život chtěla žít a vyžít. Neuměla zpívat, i tu se na ní osud vymstil. Neměla ani hlasu, ani sluchu zpěvního — a v těchto dobách zpívala. — Bylo to hrozné k poslouchání, ale zpívala.

Adolf byl její vidinou a nadějí v budoucnosti. Leč přece. Něco pozorovala jako žena. To něco ji znepokojovalo. Žena se v ní ozvala, žena toužící, požadující i dávající — žena sladěna pro svoji lásku a pro obět z ní vyplývající.

Žena poznává jistou chladnost u svého muže právě v tu chvíli, kdy se mu plně vzdává. Sevření jeho náruče, způsob jakým ji líbá a jak něžnost jeho se jeví, jsou pro ni neklamnými známkami jeho lásky.

A Hilda právě poslední dobou pocítovala něco, co ji znepokojovalo. Nedostatek vášně v jeho náručí. Jezdil nyní řidčeji. Právě co byl blíz-

ko domova, byly jeho návštěvy řidší a když přijel, byl unaven, toužil po klidu a odpočinku.

Nemohla tuto změnu pochopit. Pociťovala nyní ženským instinktem, že tu vane nějaký nebyvalý chlad, něco dosud cizího vtíralo se jí do srdce. Pozorovala sebe, zdali snad nechybje, zdali je dosti něžná, dosti přítulná, zdali s veškerou ženskou něhou se mu oddává. Vše srovnávajíc a uvažujíc přicházela k přesvědčení, že ani v nejmenším necítí se vinnou.

Jedno počínala poznávat. Rozdíl mezi tím co je dnes a co bylo dříve. Tenkrát sotva se k ní přiblížil, sotva ji objal, již hořel. Cítila, jak v něm vášeň burácí, a jak ho měla za to ráda, že se dovedl tak opanovat. Byla by ho okamžitě zavrhlá. Když ji políbil a později, když ona ho zlíbala, jak se chvěl. Jak to bylo krásné, jemné, čisté. Jak se jí to líbilo, že neútočil na ni, jako ostatní. Proto k němu tak přilnula. Stále porovnávala jeho jednání s těmi ostatními, s nimiž ji náhoda svedla a žádný z nich nevyrovnal se jemu. On byl jí vzorem muže, čestnosti, opravdovosti a pevné čisté povahy.

A pak přišla doba před válkou. Skoro po třech letech, kdy se v ní ozvala žena, ne pouze milující, ale žena toužící a žádající, žena, jejíž ženskost volala po náručí mužově. Tenkrát o Štědrém večeru — ještě dnes tak vzpomíná.

Tenkrát vzdávala se jeho touze. Byl odsouzen jíti na vojnu. Neuvažovala, co se státi může. Touha jeho byla mocná a vášeň jejího nitra velmi vzdorně se dožadovala poznání nepoznaného.

A potom... kdykoliv přišel, sotva ji zlíbal, již hořel touhou... Chtěla jeho žár a vzdávala se jeho účeli. To vše dnes znovu prožívá a porovnává. Ještě když přišel nyní zpět, byl jiný. Nebyl ovšem tak vznětlivý jako před válkou, ale přec. — Připočítávala to prožité bolesti a všem útrapám, o nichž tak mnoho mluvil. Čekala, že z těchto válečných útrap její péčí a láskou se vzpamatuje, že nových sil k novému životu nabude. A zatím poznává určitý chlad. — Její přítomnost, která ho dříve dráždila, elektrisovala, nechává ho nyní chladným. Dříve využil každé chvílky samoty, toužil, aby s ní byl co nejdéle o samotě, a dnes? Raději ji vede na procházku a dokazuje, že jí to prospěje.

Toto vše porovnávajíc velice trpěla. Bála se o svou lásku. Nevěděla proč se tak mění nebo změnil. Jako žena pocítovala ztrátu... Vždyť ještě po příjezdu byl jiný. Ještě tenkrát útočil v lásce, on svíral ji divoce v náručí. Dnes čeká, aby ho dobývala ona. Je skoro nevšímavý.

Odhodlala se říci mu to, upozorniti, zeptati

se po příčině jeho chladnějšího jednání i zanedbávání jí jako ženy. Vždyť jeho ženou je, plně oprávněnou ženou. Jemu náleží a bude mu náležeti i před světem. Jistota, že bude jeho ženou byla u ní tak velká, že jí dosud ani na mysl nepřišlo, že se on dosud o tom ani nezmínil. Věřila, že si ji vezme, vždyť mají již skoro osm let spolu známost. Osm dlouhých let a přinesla mu v oběť to jediné, co měla — svou čistotu neporušenosti...

Kdysi seděli v pokoji za jarního večera. Sestra Anda již dávno se s mužem i s dětmi odstěhovala. Matka i bratři byli někde v městě. Bylo tu tak přítulno a milo. Adolf seděl klidně vedle Hildy a něco četl. Čekala, že ji obejmě, zlíbá — nic. Četl dále v novinách.

Přiklonila se k němu a počala ho pomalu dobývat sama. Probouzet ho a pocíťujíc jeho nevzrušení, jeho skoro chladný zjev v této tak intimní chvíli, kdy chvíle přítomí jarního večera pomalu snášela se do pokoje, svírajíc ho v náručí — vyznala se mu se svojí bolestí. Vše mu řekla, jak se o něho bojí, že v poslední době v lásce k ní tak ochladnul.

»Už tě to nebaví, vid'?' Ztrácí to nimbus novosti. Dala jsem ti již vše, ničeho jsem si neponechala. Mládí, neporušenost, vášně vzlet, vše v hýřivé marnotratnosti jsem ti podávala,

až jsi se znivil, přesytil. Nemáš dnes již sly k obejmutí, k sevření v náručí.«

Umlkla. Hlavu mu na prsa přitulila.

Nastalo dlouhé ticho, Hilda čekala uklidňující odpověď nebo alespoň sevření do náruče.

Nic ze všeho. Po hodné chvíli pravil klidně:

»Pro tebe budu mít ještě síly dost a dost ji na tebe ještě zbude.«

Nyní opět Hilda neodpověděla. Nerozuměla, ba nechápala, co tu slyšela. Nevěděla, je to žert, či pravda. Jakoby ji zamrazilo v této chvíli, jakoby ji někdo drzou rukou sáhnul po tom, co jí bylo nejdražším v životě.

Adolf jakoby nechápal, co řekl, nebo co chtěl tím říci, počal rozprávěti zamilované své vypravování o tom, jak bojoval za císaře a Rakousko, velice chlubivě vykládal, jak se bili s Italy, jak je honili a jak tam rabovali všecko. Byl smýšlení rakouského, vlastně německého, ježto rodiče jeho, Němci, za chlebem přišli sem, do hor, a tady v továrně našli zaměstnání. Adolf chodil sice do české školy na vesnici, ale doma byl vychováván německy a toto německé cítění a vědomí příslušnosti si zachoval tak, že když mluvil o válce, probouzelo se v něm ono vědomí příslušnosti, která jediná má vládnouti světu. A právě proto snad Hilda v něm viděla tolik zosobněných předností, že poznávala

v něm něco, o čem píše německý básník Nietzsche: ‚Übermensch‘. I do ní bylo vsugerováno toto vědomí o ‚Nadčlověku,‘ jímž je a bude pouze Němec. Neměla vzdělání tolik, aby rozeznávala. Pouze porovnávala, a ježto Adolf nitrem podobal se jí, viděla v něm zosobněny veškeré ctnosti, ba viděla v něm přímo nedostižný ideál, jemuž se žádný druhý nepodobal.

Poslouchala s živou účastí vypravování Adolfovo, v němž brzy přešel na ono poranění hlavy a vylíčil znovu své utrpení takovými barvami, že byla pohnuta a dojata. Dokázal jí, že se musí šetřit a proto, že ho nesmí podezřívát.

»Ne, miláčku, nepodezřívám, chápu, rozumím ti. Šetři se — šetři se. Nikdy už ti ničeho nepřipomenu. Jsem já vinna. Je to egoismus. Stále pouze myslím na sebe a ty zatím trpíš...«

Zlíbala ho, i jízvu po straně hlavy, dávno již zahojenou, na níž rostly již vlasy a již bylo možno prstem pouze nalézt. Jizva nebyla asi příliš hluboká, způsobena asi sečnou zbraní zadržanou pokrývkou hlavy, ale Adolf kreslil vše tak, jako by mu byla polovice mozku vytekla.

Hilda se vypravováním jeho uklidnila. Litovala ho, sebe kárala a na sebe se hněvala. Nestudovala nikdy tělovědu — pouze domácího lékaře, co rodiče kdysi odebírali a nevěděla ničeho o tom, má-li kost na hlavě, dávno zahojená,

nějaký vztah k mužné síle, nebo nalézá-li se v nějakém přímém poměru k potenci mužově v lásce, nebo působí-li bezprostředně snad na impotenci . . .

Pak se kárala za to, že ho podezřívala a on zatím trpí za to, co na něm spácháno. Chce pro něho pracovat, vždyť si to slíbila, chce pro něho všechno učinit, zapře se a poručí své ženskosti, zříkati se vášně, zříkati se života a všeho, na co její ženskost milující a vše obětující žena má právo. Neuvažovala jak bude dále a jak bude v manželství, do něhož s tímto mužem vstoupí. Milovala ho a láska je ne pouze slepá, ale i hloupá, nepřemýšlí, neuvažuje. Neuvažovala o tom co bude, ale omlouvala to, co bylo.

XXII.

Uplynulo asi čtrnáct dní. Bylo nádherně jako koncem máje. Adolf přijel jednou v sobotu odpoledne a zastihnuv pouze matku Hildinu doma, zavedl s ní rozmluvu o běžných věcech a zároveň o Hildě. Náhle se otázal:

»Proč je Hilda stále v tom obchodě?«

»Musí hledět na sebe něco vydělat a potom lehčeji se tam živobytí koupí.«

»A proč nemohla se osamostatnit?«

»Osamostatnit?« řekla matka.
»Myslím, udělat se pro sebe.«
»Nevím, co tím míníte.«
»Nu, myslím, zavést si živnost.«
»Obchod? Na to nemá peněz.«
»Nemyslím obchod, ale může si zavést dílnu na šití šatů. Tak se osamostatnit.«
»Dílnu? Vždyť nemá výučního listu,« pravi-la matka klidně.
Adolf až oči vytřeštil.
»Co? Což ona není vyučená krejčovou?«
Tuhle větu zrovna protáhl a takovým podiv-ným otazníkem zakončil, skoro vykřikl.
»Není,« odtušila matka klidně.
»A proč jste ji nenechali doučit?« znovu o-páčil Adolf skoro ve zlosti.
»Což jsme z ní chtěli mít tovaryše?«
»Tovaryše ne, ale mistra.«
»Ale co ty, chtěli jsme, aby uměla šít pro se-be a na sebe a na nás. To postačí. Ostatně až si ji vezmete, nebude přece chodit po domech šít. Tolik přece vyděláte, abyste uživil ji a sebe a rodinu, bude-li jaká.« Matka mluvila sice pře-svědčivě, ale Adolf na přímou tuto výzvu o že-nění neodpověděl. Řekla mu to z příma, neza-pomínajíc, že ani jí dosud neřekl, že si Hildu vezme. Všichni tak soudili, matka, Hilda i rodi-na, ale Adolf dosud mlčel.

Hilda se potěšila z příchodu Adolfova a poně-
vadž mezi ní a matkou nebylo přílišných něž-
ných vztahů, neřekla jí matka o rozmluvě s A-
dolfem, nepřikládajíc tomu váhy.

Večer seděla s ním opět v pokoji a těšila se
v jeho náručí, opět byla šťastna, blažená, poci-
tující jeho lásku, v níž hodoval a zkolébával ji
v jistotě, že ji má dnes tak rád jako tenkrát
když ji na tomto místě po prvé držel v náručí.

Leč přes všechnu jeho snahu přesvědčiti Hil-
du nemohlo se mu podařit, aby nepozorovala,
jakoby mezi ně nějaký stín se kladl. Zdálo se
jí, že jeho náruč není tak vřelá, jeho láska není
tak něžná, jeho výbojnost není tak divoká jako
bývala. Tak se jí zdálo, že je to vše beze vší
něhy, bez divokosti vášně, žádné vzepnutí pla-
menné, bouřné touhy, žádné divoké objetí strhu-
jící a mocně toužící. I jeho polibky zdály se jí
tak nějak komisiční a skoro odporem ji naplnilo,
když tlačil jí jazyk mezi rty. Přemáhala se,
aby mu nedala znáti, ale jemný instinkt ženy
vycítil v tomto okamžiku, že se tu posvátnost
ženiny oběti — řemeslně provádí...

*

Druhý den byla neděle. Hilda šla do kostela.
Modlila se za svoji lásku, za toho muže, za
budoucí štěstí, aby mohla již býti jeho ženou,

za vše co mělo jí přinést lepší, klidnější život, než jaký dosud vedla. Nepoznala dosud ničeho jiného než strážení života. Vroucně se modlila a v duchu se smiřovala s včerejškem. Co jí to jen přišlo do hlavy. Proč takové špatné myšlenky. Vždyť jí má rád. Byl raněn. Cestou domů se odhodlala, že dnes odpoledne se ho zeptá, kdy chce mít svatbu. Ani neví, že již si sije výbavu a střádá na svatební šaty.

Tak nějak upokojena pospíchala domů. Ano, tak to učiní. Dnes ho požádá, aby urychlil svatbu. Včera měla opět mrzutost tam s těmi v obchodě, že nechtěla rozumět jejich přáním —. Za měsíc může být svatba.

S tou větou šla k domovu. Cestou potkala Lipanského. Zastavil ji. Mluvil s ní, ale skoro ho neposlouchala.

»Dnes je tak krásně, nešla byste odpoledne trochu na procházku? Včera jsem dostal pěknou novou knihu, vzal bych ji s sebou.«

»Nepřijdu zas nikam. Mám důležitou práci před sebou.« Rychle to řekla a jakoby hnána, pospíchala domů.

*

Bylo kolem jedenácté hodiny, když přišla. Adolf seděl v zadním pokoji. Matka vařila v kuchyni a bratři byli někde v městě. Hilda se od-

strojila, ale oblékla si světlý župánek, o němž věděla, že jí dobře sluší. Byl to ten samý, který měla tenkrát o vánočních svátcích před pěti lety. Tak ji rád v něm objímal, jelikož byla nespoutaná a tak zrovna v této naprosté volnosti ženských forem dráždivá.

Vešla k němu do pokoje a letem do jeho náruče. Zůstal skoro chladným a po chvíli, v níž oči a ústa posela polibky a přisehnuvši se k němu objala a mocně ho přitiskla k ěadrům a zašeptala: »Já tě mám tak ráda,« pravil:

»Musím s tebou o něčem, Hildo, vážně mluvit.«

Hilda zrovna zahořela v obličeji.

On s ní chce vážně mluvit. To jistě o sňatku. Tak Matka boží, k níž se dnes s takovou důvěrou modlila, ji vyslyšela. Vnuknutím jejím se odhodlává s ní mluvit o sňatku.

Pak ho vroucně k ěadrům přitiskla, znovu zlíbala a polohlasně pravila: »Vím, o čem chceš se mnou mluvit. O našem sňatku.«

»Ano, o našem sňatku,« pravil tak nějak cize. Ani ji neobjal, ani ji nepolíbil.

»Jak jsi dobrý, ty milý, drahý muži.«

Hilda radostí a rozčilením se všecka chvěla.

Adolf se jí mírně vybavil z náruče a klidně pravil: »Musím s tebou vážně mluvit o našem

sňatku a nevím, až ti vše sdělím, budeš-li ochotna si mne vzít.«

Hilda se do něho očima zrovna vpila. Jeho hlas byl náhle takový tvrdý, chladný. Nemohla odpovědět.

Adolf pokračoval: »Chceš-li si mne vzít, tedy musíš předem vyplatit tu, která má na mne většího práva —.«

»— většího práva?« Jako ozvěnou vydechla.

»Ano. Mám s ní dítě již tři roky staré a ona se dověděla, že tady mám poměr s tebou, a že se snad chci ženit. Chce tobě i mně udělat ostudu. Snad by se dala umlčet, kdybys jí mohla zaplatit —.«

Byl to strašlivý úder. Těžko jí uvěřit. Neomdlela, nevykřikla, nenaplila tomuto chlapovi, stojícímu zde s drzou tváří, s celou onou povýšeností racovou, která si osobuje právo šlapat nenáviděný kmen. Šlapat tu v srdci, v duši a v ěnadru květy nejkrásněji rozvité, květy, z nichž měla vyrůstí šťastná budoucnost nešťastné Hildy.

Neomdlela.

Jako by nerozuměla, nechápala, jako by ránu palicí obdržela, sklonila hlavu při posledních slovech: »Kdybys jí mohla zaplatit...« Řekl to tak chladně, jako když objednává zboží, nebo dělníka, nebo když hlásí něco vojákovi.

Oči nemohla pozvednouti. Věděla že žije, ale cítila, že to nesnese, že tato rána, vedená řeznickou silou a drsností přímo zarážející, ji srazí k zemi. Nic afektovaného, nic divadelního, nic čím by se rázem povznesla nad tohoto zvrhlíka, nic čím by mu jeho nectný skutek zpět do očí hodila, žádná pósa s pozdviženou rukou ukazující na dveře, žádný výkřik: Ven! Nic takového nebylo. Slova básníkova, jež napsal v povídce Lipanský, se tu plně osvědčila:

Vždyť velká bolest slov, ni slzí nemá,
a kde vzít slova, kde vzít slzy vřelé,
když rázem zbortěno nám štěstí celé.

Neplakala. Neměla slzí. Křečovitě se držela stolu. Āadra se jí vzdouvala, třásla se a —

Rázem jako když se uvolní v dusném mračnu déšť, oči se jí zalily slzami a ona sepnuvši ruce na Āadrech, sevřela je, jako by si srdce vyrvat chtěla, zvolala: »Ježíš — Maria — Josef« — a zapotácela se.

Adolf, stojící proti ní po celou tuto několika-minutovou dobu bolestného boje, jakoby se díval, jaký dojem tato zpráva u Hildy způsobí, a vida ji nyní klesati, zachytil ji.

Vtom ozval se v předním pokoji hlas sestry Andy. Hilda uslyševši hlas sestřin, jako had

vysmekla se z rukou Adolfových a zašeptala divoce: »Nechte mne!«

Rázem si utřela oči a vtom již otevřela Anda dveře volajíc do pokoje: »To si toho máte tolik pořád co povídat, že ani nepřiďteš nás uvítat?«

Hilda byla již u dveří a uviděla vedle Andy ještě tetu, otcovu sestru, s níž se vřele uvítala.

To ji zachránilo. Strach před výsměchem sestřiným, již znala, jejíž vtipy bodaly a řezaly až krev se objevovala, a bezohlednost její k Hildě byla přímo bezcitná.

Adolf zůstal i přes poledne u oběda.

To bylo pro Hildu nejbolestnějším utrpením, že nemohla mu nic říci, musila si počínati, jako by se nebylo nic stalo, musila s ním mluvit a sedět u jednoho stolu vedle něho a dělat se veselou a jíst ještě z jedné mísy, s ním si brát a odpovídat na jeho otázky. Tento den byl pro ni nejhroznějším v životě. Co dnes, tak dosud neprotrpěla. Nechápala, že může člověk tolik snést, vytrpět bez nářku, bez slzí a bez výčitek tomu, jenž to způsobil. Byli tu lidé cizí, teta, a skoro byla ráda, že tu byli. Zachránili ji před tím ponížením, že tento člověk neviděl její slz a bolest...

Až kolem třetí hodiny odcházel Adolf na dráhu. Do té doby snášela přímo muka, aby se ne-

prozradila, a ten člověk ještě chtěl, aby s ním šla do druhého pokoje, že jí chce něco říci...

»Vždyť už to všechno vím,« odušila ve smíchu. Musela trpěti, že jí tykal.

»Pojď mne kousek doprovodit,« docela klidně žádal Hildu, nechápaje, nebo nechtěje chápati, že to, co jí sdělil, je tak ohromného dosahu, co žádná žena ne pouze nezapomene, ale neodpustí.

Vymluvila se na nutnou práci, již musí dohotovit ještě dnes. Ruce si u dveří podali a rozešli se.

*

Hilda se nemohla dočkati, až odejde teta s matkou. Bratři hned po obědě odešli a před obědem Anda. Jakoby tušily, že čeká, aby odešly, usedly si odpoledne a vyprávěly v předním pokoji. Zůstala s nimi. Bála se odejít do druhého pokoje. Bála se propuknutí bouře vlastního nitra. Bylo již skoro šero, když odešly. Slunce již zapadalo.

Zamkla se za nimi a vrhla se do zadního pokoje. Teprve nyní propukla u ní bolest, stupňující se až k šílenství. Pláč ji slzami zaléval, křečovitě štkaní splývalo v chaos nesrozumitelných tónů, měnících se později v ryky a poloslova polovět. Rvala si vlasy, bila se do ňader,

nehty do plných ňader zarývala a jako šílená válela se po zemi, kam se svezla s pohovky. Nechtěla více na této pohovce sedět. Vždyť tady v tomto pokoji, na tomto místě, na této pohovce obětovala to jediné, co jako ženu ji krásnilo, sílilo, do jedenadvaceti let bylo jí oporou, hrdostí, záštitou před celým světem, že může tomu, jehož si zvolí pro celý život, přinést svoji zachovalost, čistotu své náruče a neporušenost svého panenství. Tady věřila, tady vzdávala se tomu, jehož láska ji přesvědčovala, že je to jediný člověk, jemuž se žádný druhý nevyrovná, jeho sliby ji zachytly, jeho řeči obloudily, jeho polibky zmámily, jeho celé jednání po tři leta bylo jedinou velkou lží, aby ji ukolébal v pomalou povolnost, v níž sama bez odporu se mu vzdá . . .

Večer se snesl nad krajem. Nedělní prázdno, rušný život tohoto hrozného průmyslového ohniska nerušil klid, snesší se přírodou do tohoto pekla hrozných zájmů a tuh a snah, ať životních, hmotných, nebo duševních.

Venku byla tma. Pouze hvězdy svítily a tak jasně ligotaly, jakoby celý vesmír měl být šťasten. A zatím — co je tu bolu, hrůzy, zla a to vše nikoliv přírodou, ale člověkem rozsévaného. Člověk člověku největším nepřitelem.

Hilda tu ležela skoro v bezvědomí. Čas pro ni neexistoval. Byla pohroužena do sebe ve spleti

myšlenek. Bez možnosti vybavit se k jasné představě. Chaos v hlavě. Jedna myšlenka druhou potírá, vynalézá, potlačuje, zjasňuje minulost, vše co s oním mužem prožila, znovu prožívá, znovu to její fantasmii dráždí, její vznětlivou vášeň probouzí. Prvé dojmy tam na horách, kde po prvé se k ní přiblížil, přímo s posvátnou úctou, jako k světici — až po onen Štědrý den a potom, prožívanou rozkoš posledních osmi měsíců. Sloužila mu jako žena v míře přehojné, až se přesytil.

Pomalou přicházela k sobě a uvědomovala si celou situaci. Posadila se na zemi, těžce oddechujíc. Hlava jí zrovna třeštila. Znovu o všem uvažovala. Příčiny hledala, proč to učinil, proč ji opustil, proč — —? Snad proto, že je chudá. Snad je tamta druhá bohatší. A proč ji po tak dlouhou dobu klamal?

A náhle jí nová myšlenka hlavou proběhla. Snad to ani není pravda. Snad jí to jen pouze předhodil, buď, že se s ní chce rozejít — nebo snad chce vyzkoušet obětavost její lásky, byla-li by schopna i tento hřích odpustit. Skoro by se jí zdálo uvěřiti poslední domněnce. Vždyť u nich zůstal na oběd, mluvil s ní, bavil se s ní a nebyl ani dost málo zaražen, ani nejevil tesknosti nebo lítosti.

Do této kombinace vetřela se druhá. Prosila

ho o posledních vánocích, aby ji vzal domů do rodiny. Jel tam na prostřední svátek. Chtěla poznati jeho rodinu, rodiče. Odepřel jí toho. Vymluvil se na nemoc rodičů. Proč ji nechtěl vzít na ono místo, kde ho poznala. Před měsícem rovněž chtěla jeti k jeho rodičům — řekl jí, že už tam nebydlí.

Toto ji skoro upokojilo. Vzpamatovala se. Zítra se přesvědčí, navštíví tu, jež je vlastním původcem, že se s ním seznámila — jeho švagrovou paní X.

Zbytek noci probděla a s bolestí šla ráno do služby. Dopoledne se vymluvila, že musí k lékaři. Pozorovali na ní změnu a vtipy se jen hrnuly. Šla k paní X. Jako knězi se jí ze všeho vyzpovídala a paní X. jí řekla:

»Myslila jsem, že už vám to dávno řekl. Je to, má drahá, pravda. Má s Marušou chlapce tři roky starého, ale ona je vinna, Hilduško, ona je taková nehodná, sama za ním lezla. On je, věřte, nevinný. Odpusťte mu to. To víte, mužský jako motýl, od jedné ke druhé. No, vždyť my také nejsme svaté. Ona ho svedla. A že vám řekl, abyste jí splatila. Ono by to šlo. Vyděláte šitím. Máte ho ráda a tož co na tom, že má dítě. Nebude-li chtít se spokojit s platem, co jí nabídnete — slyšela jsem, že chce čtyři tisíce — vezmete si dítě k sobě a věc bude urovnána.«

»A kde bydlí ona a kde rodiče jeho — Adolfa?« Ve chvatu skoro ze sebe vyrazila.

»Maruša bydlí v sousedství rodičů Adolfových. Vždyť víte, kde bydlí. Tam meškají posavad.«

Více nechtěla slyšeti. Jako divá bez pozdravu vyběhla na ulici. Hlavou jí vířily myšlenky. Nemohla jíti domů. Zlo to pálí, k řece — a kdyby byla hlubší, kdyby ji mohla pohltit, skočila by tam. Nikoliv z nešťastné lásky, ale že padla do rukou takovému člověku.

Měla jistotu. Je to pravda. Klamal ji. Po celý čas hned s počátku jejich lásky měl asi s Marušou styk, který vyvrcholil mateřstvím v době —. Počítala a zůstala jako přimrazena státi. V době oněch vánočních svátků, kdy se mu vzdala — stala se jeho druhá milenka matkou. Právě kdy ona mu věnovala vše, co žena muži na důkaz naprostého vzdání obětuje, objal tu druhou, již měl snad radši než ji —.

Mračna hnala se krajinou, splývala s černým kouřem a tlačila se k zemi. Nepozorovala toho. Do sebe pohřížena, neviděla kolem sebe. Tak byla jejímu nitru podobná divokost přírody.

Uvažovala, zda snad by nebylo dobře jeti tam a podívat se na tu Marušu. Snad je krásnější — ví velmi dobře, že není krásnou. Chtěla by ji vidět. Zeptati se jí, zdali by jí dítě vy-

dala. Rázem však tuto myšlenku zamítla. Vydá některá matka dítě? Dala by je ona, kdyby měla dát dítě cizímu? Ani za život.

A tak myšlenka vyvolala druhou. Což jestli ona se nyní stane matkou? Ještě včera večer chtěla býti matkou —.

»Ježíši Kriste — co se stane — stanu-li se nyní matkou?« Křečovitě ruce sepjala.

Ještě včera ji držel v náručí a žádal atribut její lásky a ona hýřivě marnotratnila v jeho náručí.

Dalo se do deště. Hilda šla domů. Odpoledne nešla do obchodu a napsala Adolfovi dopis. Byl bolestný, vyčítavý, ale nebyl sprostý. Neodpověděl. Druhý den potkala známého vojína, jenž s ním byl u pluku, zabalila plátno, hedvábnou látku na šaty a nákrční řetízek — jeho to dárky — a poslala mu vše.

Přijal to. Asi za čtrnáct dní poslal jí pohledový lístek z města střední Moravy s holou větou:

— Pozdrav při odchodu z M...

Tím byla ukončena tragedie Hildiny lásky.

Ukončena? Nebyla. Teprve nyní prožívala bolest nejistoty. Mateřství, o něž tolik prosila, chtěla míti dítě — chtěla jednou rukou obejmout dítě, syna, a druhou muže, otce — to se jí stávalo dnes postrachem. Leká se mateřství,

ježto ztratila muže, otce a dítě nezákonné bylo by předmětem úštěpků a příhany.

Zdálo se jí, že se stává matkou. Neměla ani za mák znalostí ženského těla. Byla ženou, tolik věděla a bude matkou, to je úděl ženy. V největší zlobě psala ještě Adolfovi.

Nedostala odpovědi.

XXIII.

Dni ubíhaly pozvolna. Den co den Hildě ve strachu. Proklínala ho, že ještě poslední den využil její celé oddanosti a lásky. Byla odhodlána násilně skončiti tragedii lásky.

Ve službě v obchodě byla přímo urputná. S nikým nemluvila, na otázky — kromě obchodních — neodpovídala.

Konečně — zajásala; důkaz se objevil, že matkou nebude. Jak vroucně v kostele děkovala Bohu a Matce boží.

Uzavřela se celému světu a ze všeho se roz-nemohla. Stará její nemoc, plicní katarh, vybouřený jednak utrpením a noční prací u stroje, ji položil.

Delší dobu byla chorá a teprve v pozdním létě šla do obchodu, kde mezitím se poměry valně změnily. Pracovala opět velmi svědomitě a večer vysedávala doma. Nikam se jí nechtělo.

Četla opět české knihy, půjčované z knihovny spolkové.

Občas potkávala Lipanského. Někdy se s ní zastavil a promluvil několik slov. Nic víc. Nevěděl ani, že její milovaný zmizel. Nikdy o tom nemluvila. Jindy pouze pozdravil a klidně ji minul. I večer ji několikrát potkal, jdoucí domů samotnu. Zastavil se a dozvěděl se, že byla churavá, srdečně ji litoval.

Hilda často vyhlížela oknem až vyjde, aby ho mohla potkat a slyšet jeho hlas. Byl takový milý. Byl jednou tak starý jako ona, ale bylo znát, že je pevného zdraví.

A rostl ve veřejnosti. Jeho literární práce dostávaly jméno, uznání a ocenění. Často o něm četla v novinách a za noci před spaním uvažovala, co tenkrát provedla, že utekla před osmi lety.

Co jí vlastně udělal? Nic. Že na ni sáhnul, snad na blůzku políbil. To bylo vše. Utekla. Vykládala, že se ho bála. Či ji už tak urazil, že musela utíkat? Ach ano! Tenkrát měla již v srdci Adolfa. Vždyť mu řekla, že slíbila věrnost milenci a tu dodrží. A dodržela. Jaký to rozdíl Lipanský a Adolf. A není možno, že by se byl opravdově do ní zamiloval. Je tak dobrý, přímo vznešený a tak slavný. Každý si ho váží, uctivě o něm mluví, stoupá tvorbou, nikdo o něm

slova křivého nemůže říci. Dnes chápe, co provedla. Dnes, kdy jí odkopnul Adolf, kdy využil všeho, kdy vše mu dala, ničeho sobě neponechávajíc, je pozdě litovat. Tenkrát měla porovnávat a jednat.

Porovnávala, ale vždy ke škodě všech. Adolf měl veškeré ctnosti, ti ostatní stáli hluboko pod ním. Dnes vidí, že vše, co považovala za ctnosti a přednosti, byla pouhá přetvářka, aby jí ukoľébal v domnění, že on jest nejčestnější, že neusiluje o její panenství. Čekal, až v ní se probudí ženskost a mezi tím hýřil s děvenkami na horách a bůh ví kde, kdo ví má-li jedno dítě. Možná, že jest jich více. I dnes porovnává, ale nízko, velmi nízko stojí její bývalá láska. Jako by se jí oči otevřely, jako by jasnovidně zřela, jaký byl ten její milovník. Ten muž, za něhož chtěla i dýchat, pracovat, sloužit mu, ba i živit ho.

Často vyběhla dolů před dům, když Lipanský šel kolem. Nic nechtěla než ho vidět, slyšet několik slov jeho hlasu. Nebyla to láska, na to ani ve snu nepomyslila. Ona — a on. Jaký to rozdíl. Ano, tenkrát kdyby nebyla provedla hloupost. Jak mohlo být vše jinak. Co by mu teď přinesla. Chudé tělo, porušenou ženskost a otrávené nitro. Ne — ne! Chápe, že se mnoho změnilo, mnoho. Chtěla by aspoň získati jeho přátelství, sytit se jeho nitrem. Pociťovala, jak hlu-

boko stojí pod ním vzděláním. Její chromé vědění, zmrzačené německou výchovou — ano. Všichni se na ní provinili: rodiče, že jí dali do německé školy, učitelé, že ji tam zkřivili povahu, Adolf, že jí ukradl panenství a víru v čestné lidi. Jediný tento muž od ní nic nechtěl, ani když sama mu podávala sladké sousto vášně. Nevzal — dnes teprve to chápe a rozumí.

Byla to oběť sebezapření tenkrát onu neděli. Dnes teprve uvažuje o tom, roste před ní onen muž do gigantické výše. Nechtěl využití její slabosti. Delikátně jí to dal znát. Nechtěl ji zničit. Viděl její odevzdanost, touhu vzdáti se mu a nevyužil toho. Raději obětoval sebe, než by obětoval ji.

Těšila se tímto poznáním a byla ráda, že k němu dospěla. Bylo jí tak blaze, mohla-li aspoň v myšlenkách obcovati s jediným člověkem, který od ní nic nepožadoval, jemuž se nemusela bránit a jemuž mohla plně důvěřovat. Uzavírala se s těmito myšlenkami do sebe a bavila se s nimi v zimních večerech.

Hilda žila životem samotářským. Bála se života. Nechtěla vplouti do nových špinavých vod. Bylo jí tak dobře, když nikoho neviděla, nikoho neznala, s nikým se nestýkala. A přec chápala, že by tak ráda měla přítele, pouze přítele, ale opravdového, upřímného, bezelstné-

ho, jemuž by mohla plně důvěřovati, k němuž by jako dítě mohla vzhlížeti, o něhož mohla by se v životě opírat, jenž by jí radil, vedl a pomáhal nésti bědu života. Dnes po tolika zklamáních, po tolika otřesech životních, poznávala potřebu opravdového přátelství.

Teprve dnes porovnávajíc svoji samotu a opuštěnost, poznala všecku faleš, klam, lest, touhu samců, využití ji předstíráním přátelství nebo lásky. Všichni byli lupiči cti, lupiči ženskosti, zloději její budoucnosti. Ten, jemuž se vzdala, bezectný chlap a ze všech nejhorší. Dnes poznává, vidí, porovnává a vše nabývá pravé podoby. Tenkrát byla zaslepena láskou, touhou, vírou, že všichni ti lidé jsou alespoň dobří, když ne šlechetní. Tenkrát kreslila si lidi, kteří se k ní přibližovali podle svého nitra, poněvadž byla dobrá, viděla v nich pouze dobro, dnes je vidí teprve v pravé podobě. Dnes je posuzuje podle skutků, dnes měří jejich hodnotu tím, co na ní spáchali zlého. Věcí byla, hračkou, již odhazujeme, když se nám stala nepotřebnou, nebo nás omrzela, nebo jsme našli jinou — lepší. Chvilkovou zábavou pro zahrnutí dlouhé chvíle, sportem, jemuž se věnujeme, pokud nás baví novotou.

Takové myšlenky jí probíhaly hlavou za dlouhých zimních večerů, když četbou znavená

položila knihu a zaletěla duchem do minulosti. Nikam nechodila. Jako by to vše, co bylo, chtěla tímto smýti. V neděli do kostela a odpoledne domů.

Pocítovala potřebu jiných knih, nějaký výběr, přesně, ale postupně stanovený. To jí scházelo. Brala vše, co jí pod ruku přišlo, ale chápala, že nedovede rozeznati plevel od zrna. Vzpomněla si na Lipanského. Ten by jí poradil. Ale — smí tam jít? Co by jí řekl? Ráda by tam šla. Ráda s ním promluvila. Tak se jí zdá, že by ve zvuku jeho řeči pookřála, ba že by se očistila ze všeho prachu všednosti, který se na ni nalepil. Ale neosmělila se.

Jednoho večera bylo jí tak teskno, tak bolestně úzko v srdci. Celé nitro jako by sevřeno nějakou neurčitou touhou, něčím, co nedovedla vyslovit. Přítelky neměla, přítele rovněž, matka tvrdá, neschopná rozumněti jejímu nitru. Vždyť ani se neptala, proč nechodí již Adolf k nim, ani zda bude si ji bráti či nebude. Tak nevyslovitelně jí bylo, že odhodlala se jít k Lipanskému, svěřiti se mu, vyzpovídati, vše mu říci a je jistá, že od něho uslyší slova přátelské potěchy. Chce na sebe žalovati, aby našla rozřešení a v něm našla uspokojení. Tak se jí zdá, že jí bude jasno v mysli, přítulno v srdci a klidno v nitru. Ano — —

Rozběhla se. Venku byla tma. Sníh se sypal z oblak. Zahleděla se oknem. Je tam světlo. Je doma. Jako kočka potichu vysmekla se nahoru do prvního poschodí známých dveří. S tlukoucím srdcem zůstala u dveří stát. Nenaslouchala, ale stála tu u dveří, jakoby teprve nyní si uvědomila své jednání a vše, co počíná. Srdce jí hlasitě tlouklo, když brala za kliku. Horko jí zalilo. Pot vyvstal po těle. Už — už stiskne —. Věděla, že je tu předpokoj — už —. Vtom odbíjely na blízké věži kostelní hodiny osm. Vzpaštovala se. Osm hodin. Co by si pomyslel? Jak by o ní soudil? Co by z toho vyvozoval? Zač by ji považoval? A věřil by, že jí k němu vede pouze prázdnota její duše, touha někomu se svěřiti, sdělit vše co prožila, vytrpěla a slyšeti slova potěchy? Nepovažoval by to za vtírání se? A není to konečně drzostí, přepadnutí někoho večer v bytě? A což — není-li sám? A náhle na mysl jí přišlo, že se neumí ani jasně a určitě vyjádřit v češtině. Časem jí scházejí příléhavé výrazy — — —

Nahoře v druhém patře klaply dveře. Kdosi šel.

Jako kočka seběhla dolů . . .

Horečka jí skoro lomcovala, když přeběhla několik kroků sněhem k domovu. Usedla v pokoji a rázem jí bylo tak dobře, tak lehkou. Byla

nyní ráda, že se tam nevetřela. Styděla by se za to.

*

Vánoční svátky ztrávila bezradostně. Ani stromeček nepřipravila. Pro koho? Pro své bolestné vzpomínky? Ano, ty by podělila dárky ze svých žalů a protrpěných bolestí.

Takových smutných a tesklivých vánoc dosud nezažila. Do zadního pokoje po celé vánoce ani nevstročila. Leč přece někdo vzpomněl na ni dárkem. Lipanský ji potkal na koledu, když šla z kostela. Šel s ní veřejně po ulici. Viděla, jak se po ní lidé ohlížejí, páni pozdravujíce Lipanského, klobouky smekajíce, na ni pohlédli a dámy?

Bylo to neobyčejné divadlo. Lipanský měl pověst v kruhu městských dam, že je zapřísáhlým nepřítelem žen. Nikdo ho totiž neviděl veřejně chodit s dámou. A tak — naráz —. A prodavačka z obchodu. Hm — chm —. Nosem pokrčily a ušklíbly se, jakoby chtěly říci: »Stejný stejného si hledá!«

Jak tomu byla ráda, jak mu vděčila za toto vyznamenání. A ještě více. Řekl jí, že odpoledně hned po obědě chce udělat procházku do blízkých hor. V zimě, kdy stromy jsou sněhem obaleny, jsou lesy překrásné.

»Také bych šla, ale sama se do lesa neodvážím.«

»Je-li vám libo, pojedte se mnou.«

»Vzal byste mne?«

»S radostí. Bude nám veseleji.«

Jako novým jarem omládlá běžela domů, aby o jedné hodině byla na místě, kde se měli sejít.

Bylo nádherné zimní odpoledne. Slunce jasně zářilo, ovšem, že bez tepla, ale vidno bylo s hor daleko do kraje.

Hilda vrátivší se večer za jasného svitu měsíčního, byla přímo zbožně nadšená. Jaká to byla čistá procházka, jak jí vysvětloval různé jevy, o nichž tušení neměla, jak seznamoval s přírodou, jak přímo kamarádsky s ní mluvil a nijakým slovem nebo dvojsmyslem nevybočil, aniž využil situace, že byli sami dva v lese, kde široko daleko nebylo člověka. Jak byla posilněna ve svém hoři. Jako by věděl o tom, co jí potkalo, zabočil na pole lidské bolesti, jak trpíme poznávající, že vysněné ideály se neuskutečňují. »Tím více člověk trpí, čím výše postavil si dosah ideálu a pak vidí, že jej nedosáhne,« řekl. Hilda cítila, že i ona vysněný ideál svůj postavila vysoko a nedosáhla ho.

»Jak se vám odměním za tak poučnou přednášku a za tak pěknou vycházku?« pravila při rozchodu.

»Mně jest děkovati vám, že jste se obětovala jíti se mnou; nevím jak jsem vás bavil. Možná, že jste se nudila, ale to je trestem všech, kdo chodí s lidmi od péra.«

»To nemyslíte opravdu. Neumím vše tak říci, jak to cítím, ale mohu ze srdce se přiznat, že dosud nikdy jsem se tak pěkně nebavila jako dnes. Děkuji vám, srdečně děkuji.«

Rozešli se. Čekala, že snad ji pozve k druhé vycházce na některý příští večer. Nestalo se. Mlčel.

Celý večer prožívala zažitě dojmy a byla šťastna. Musela si přiznati, že tak pěkně dosud žádné vánoce nezažila. Několikeré prožila v náručí Adolfově, v náručí, za které se dnes stydí a půl života by obětovala, kdyby mohla napravit, co se stalo v onom náručí s její ženskostí — právě o vánocích.

Jako černý, temný stín zjevilo se jí vždy to, co se stalo. Domnívala se, že to Lipanský snad ví, nebo aspoň tuší, v jakém poměru stála k Adolfovi. Ostatně bydlí vedle a domovnice sobě sdělí vzájemně všecky klepy a episodky, udavší se v jednotlivých rodinách. Není přece možno, aby v domě nebudilo určité domněnky a z těchto aby se netvořily závěry, když bylo známo, že Adolf u nich bývá i přes noc a známost jejich byla kolikaletá. Vždyť se již otevřeně mluvilo

o jejich sňatku. Náhlé přerušení návštěv Adolfových považovali za jeho přeložení asi někam daleko na Slovensko. Její stranění se veřejnosti považovali za povinnost k ženichovi, ba chválili ji za to, že je mu tak věrna. Časem, když ji domovnice potkala, litovala ji, že nic neužije.

»No, však až přijde pan Adolf, potom si to slečinka vynahradí,« řekla přesvědčivě.

Jako by ji bodnul, bez odpovědi vyběhla jí skoro pod rukou. Bála se, aby neviděla, jak se jí krev žene do obličeje.

To všechno jí dnes na paměť vstupuje a přesvědčuje, že Lipanský všecko ví. A jak delikátně se k ní chová, jak shovívavě. Ani slovem nedává jí znáti, že ví, co se o ní a jejím poměru k ženichovi mluví, ani v nejmenším nedotknul se poměru k její známosti, nezeptal se ani, kdy se bude vdávat —. A přece jistě nezapomněl, jak mu při prvním setkání řekla: »Slíbila jsem věrnost svému milenci a také ji zachovám!« Zachovala věrnost tak dlouho, až sám se jí přiznal z nevěrnosti...

To ji dnes bolelo. Nikoliv jeho nevěra, ale že se pro něj vyhýbala i tomuto muži, jenž tak otecky, tak přátelsky s ní jedná. Jaká to vznešená povaha, jaký obrovský rozdíl mezi ním a Adolfem. Dnes to chápe, uznává, oceňuje, dnes, kdy už vše je ztraceno, pohřbeno, pochováno.

Slzy jí vstoupily do očí. Nebyly to slzy žalu, ale lítosti nad tím, co se stalo a co na ní zavinil ten muž — jemuž se vzdala. Byly to slzy ze směsice dojmů, probíhajících její nitro, slzy prolévané nad tím, že je tak malá, nízká a chudá tím, že ji okradli o to jediné, co ženě dodává sebevědomí, co vyrovnává i společenské protivity a činí ji silnou vědomím, že milovaného muže přesvědčí o své neporušenosti.

Dnes, schoulena v lůžku při zavřených očích o tom uvažovala. A nemohla si zapřítí, v srdci se jí zakotvilo něco tak sladkého, takový milý, hřejivý pocit jí celé nitro naplnil, takové dojmy hlavou se střídaly a náhle ocituje se tam v onom pokoji neladu a skoro nepořádku, kde je plno knih, v nichž sedí on. Není tu neznámá, bývá tu často. Jde sem jako domů, bez klepání a přijdouc, běží k onomu muži a dlouhý měkký polibek označuje její přítomnost. A tento muž odkládá péro, líbá ji a posadiv si ji na klín, laská se s ní, hovoří a poslouchá její denní stesky, žaloby nebo radosti. Tak s ním žije a v něm vidí život svůj. Vychovává ji a napravuje, co na ní pokaženo, buď špatnou výchovou rodinnou, nebo společností. Dlouhé zimní večery ukracuje přednáškou na různé thema a rozšiřuje tak její dějepisné a sociální povědomí.

Tak blaženě spolu žijí, tak ho má ráda, tak se

denně těší na večerní hodinu, ba časem i ve dne sem na okamžik zaskočí a při tom pozoruje, jak vášeň ho schvacuje. Ano, docela určitě to pozoruje. Ví, že to přijde, že jednou jeho chlad rozehřeje žár vášně, sálající rovněž z jejího těla, že nadejde onen toužebně očekávaný okamžik, kdy sevře ji do náruče a ona v blahém vědomí, že je milována, tímto mužem milována, vzdá se mu ráda a celou svojí neporušenost, panenství mu v oběť přinese: — Jsem tvá, ty můj drahý, milý, jediný, vše co mne do dnešního dne bylo oporou a silou, je tvé, ty jediný, milovaný muž. A tak divoce ho obejmě, na ňadra přitiskne, aby cítila na svém srdci jeho srdce tlouci . . .

Vtom tam z přítmí noci jako by postava se objevila a výsměšný obličej — Adolf. Jako by ozvěna ječivého výsměchu doznívala — chachachachaááá — — —

Krásný sen zmizel — zůstala skutečnost. Tvrdá, strohá skutečnost. Vzpamatovala se a pohlédla kolem sebe. Zima jí zatřásla.

»Ach, jak to vše mohlo býti jiné, krásnější — kdybych tenkrát byla uvažovala a porovnávala, jak porovnávám a uvažuji dnes,« zašeptala a pomalu usínala.

Hilda prožívala život bez radosti a bez útěch.

Vánoční dojmy v ní zanechaly pocity naděje, ačkoliv sama poznávala, že ta věc, o čem tenkrát po oné procházce snila, se nikdy nevyplní. Na sprahlé půdě květy nerostou.

Ke všemu byla donucena vystoupit z obchodu. Bylo to před Novým rokem, kdy se střetla se skladníkem, ostře, výbojně. Na jeho polovičaté vyzvání vzdorně a záporně odpověděla a boj byl zahájen. Na Nový rok dala výpověď. Rozhodla se raději život v šití obětovat, než býti dále zde.

Hledala si nové místo a našla je, ale opět v podobném obchodě a vzdáleném od města. Časně ráno musila vstávat, již o páté, aby o šesté se vydala na cestu. Od sedmé do odpoledne do čtyř, den co den, o suchém chlebě v poledne, pouze časem podařilo se jí koupiti trochu mléka o polednách. Ale byla tu spokojená. Byl tu malý personál, ale ona dobře zapracovaná, dostala se do popředí, k pokladně.

Právě následkem své zdatnosti byla v krátké době přidělena do druhého obchodu, jež zařizovali. A tam byla sama se starším skladníkem, člověkem dosti inteligentním. Naučila se v těchto obchodech mnohé znáti, i jak se dělají mnohé

obchody, i jak bohatnou snadno a rychle, kteří mají příležitost zbohatnouti. A tak lehce se bohatne, když to člověk umí.

Byla klidnější, ale nebyla spokojenější. Stále jakoby něco hledala, jakoby nemohla nalézt sebe.

Byla často sama s sebou nespokojena. Nervosně se rozčilovala, chvěla se při dosti malém pohnutí a pozorovala, že její plicní choroba se nelepší, ba skoro pomalu zhoršuje. A co ji nejvíce hnětlo, pouze jednou, hned po Novém roce, sešla se s Lipanským. Potkali se, promluvil s ní a nic více. Jakoby oné pěkné procházky o svátcích zapomněl. Chápala, že jí nevěnuje nejmenší pozornosti, než jakou projevuje každé druhé cizí ženě.

To ji dráždilo, nutilo stále uvažovati, přemýšlet a tak se stalo, že se stále v myšlenkách zabývala pouze s ním.

A co se jí nestalo dosud, přihodilo se jí v obchodě. Udělala chybu, na níž přišel skladník, dobrák a přátelsky jí vytknul:

»Zdá se, že jste zamilována.«

»Však by to nebyl div,« prohodily ženské v obchodě kupující, jež měly Hildu velice rády.

»I safito — už to bude takové, slečinka se červená,« prohodila žertovně jakási babka vza-du.

»Ale co by?« vyrazila Hilda, aby něco řekla.
»Nevím do koho. Snad do telegrafního sloupu.
Kdo pak by mě chtěl?«

»Inu, zázrak by to nebyl žádný. Jsou šumná,
pěkně roslá —.«

Hilda už neposlouchala a obsluhovala kupující.

*

Bylo počátkem března.

Jaro se ukazovalo a s ním a v něm nové
vzněty pučely, z nichž rodily se nové touhy a
nové naděje. Zklamání lidé nejtíže pocífuji pro-
bouzející se jaro. V přírodě vše haraší novým
životem a rozkvětem, z něhož vzejde nový plod
a v srdci zklamaném to touží po zkyprění, po
nové omlazující síle nového života, jimiž by se
přiblížilo k novému životu. Takové krásné, ide-
álně snivé večery, plné měsíčního světla, ma-
gické noci, vábivé síly a vroucí něhy — pro ty,
kdož pocitem lásky vedeni a opájeni mohou tuto
krásku prožívatí.

Hildu již dříve podobné večery elektrisovaly.
Dnes seděla doma a otevřeným oknem hleděla
do kraje na usínající život a vzpomínala, jak
tam v blízkém parku sedí párky přituleně k so-
bě ve tmě stromů, jimiž proráží magické světlo
měsíce. Na mysl jí přišlo, jak tam i ona sedá-

vala s Adolfem i s druhými a naslouchala ševelu lásky, o němž dnes soudíc je přesvědčena, jaký to byl šalebný, podvodný tryk pouze na oblou-dění jejího nitra, mající jedinou snahu, získati její povolnost.

Často se zahleděla na cestu, po níž chodil Li-panský. Někdy ho uviděla, někdy se jí zdálo, že ji uviděl, že hlavou pokynul. Zdálo se jí... Časem vyšla, aby ho potkala. Tak jí něco k ně-mu táhlo, takovou potřebu pocítovala pro-mluvíti s ním. Pookřátí v jeho společnosti a posíliti se jeho myšlenkami. Byla šťastna, po-tkavši ho pouze letmo několik slov s ním vy-měnila.

Ráda by byla s ním navázala styk k přátel-štějším rozhovorům, třebaš u něho, ale nevě-děla jak. Snad knihy si vypůjčit. Bála se, že by z toho vycítil vtíravost. Byl stále tak odměřeně stejný, ani o poznání vřelejší.

Konečně byl učiněn počátek, jehož se nena-dála a nečekala. Šla večer k přátelům se vzka-zem od matky a při východu z domu střetla se s Lipanským.

Byl elegantně oblečen. Skoro švihácky. A tak mu to slušelo. Když přišli k lampě, povšimla si ho lépe a velice se jí líbil. Nechodíval nikdy vzorně oblečen, což mu obecenstvo odpouštělo, ba zvyklo si tomu. Dnes byl však bezvadně

oděn. Hildu skoro až zarazilo. Snad — zasnoubení — tak jí to projelo hlavou.

Šli spolu velkou třídou a Lipanský vyptával se kam jde a když mu řekla až k velkému nádraží, vzdálenému asi půl hodiny od města, řekl, že jde také na nádraží.

»Odjíždíte?«

»Ano, večerním vlakem o desáté.«

»Právě bije osm.«

»Povečeřím na nádraží. Pojedu celou noc.«

»Jedete daleko?«

»Do Prahy.«

»Do Prahy,« — jako ozvěnou vydechla Hilda.

»Jsem rád, že jsem vás dnes potkal. Snad mi štěstí nesete.«

»Štěstí?« protáhla Hilda. »Lidé mého druhu štěstí nepřinášejí. Zajisté v Praze naleznete štěstí, pro které tam jedete.

»Že jedu do Prahy pro štěstí? Nerozumím.«

»No, myslím —« Hilda se zarazila.

»Dopovězte. Co myslíte?« Skoro vesele pravil Lipanský.

»Mám zato, že —« opět uvízla.

»Že? Nu?« —

»A nebudete se hněvat, když to řeknu? Nebudete to považovati za vtírání se do vašich osobních záležitostí?« pravila skoro šeptem.

Šli prázdným prostranstvím. Byli za městem. Lipanský vzal Hildu pod paždí.

»Hněvat? Proč bych se hněval,« řekl jemně.

»Myslím — totiž, že jedete za nevěstou nebo k zasnoubení.«

»Zasnoubení?« zdlouha protáhl.

»Tedy jsem uhádla,« dodala s povzdechem.

»Tak skoro napolo. Zítra se to odbude.« Tak skoro vesele prohodil, ale vtom cítil, jak se Hilda zachvěla.

»Co je vám? Chvějete se.«

»Nic mi není, nic, snad abych se vrátila domů.«

»Je vám nevolno?«

»Ano, zima mnou chvěje.«

»Zdá se, že vás mé zasnoubení dojalo.«

»Ano. Nezapírám. Byl jste mým jediným přítelem v životě. Nepoznala jsem přítele tak opravdového, jakým jste byl vy, byl jste mi vzorem, příkladem a až se oženíte, ztratím veškeru naději, že budu moci býti účastna vašeho přátelství, ježto vaše paní by vyvozovala snad z toho domněnky, které by vaší spokojenost rušily nebo aspoň ohrožovaly.« Řekla to tak teskně a rozbolně. Hilda neměla zvláště jemného hlasu, tón a barva byly skoro drsné, takové obchodně zvykové. Někdy býval skoro tvrdý, ale v této chvíli jakoby zjemněl, jakoby

vánkem měkkce se nesl, tak altově srdečně zněl.

Lipanský zůstal stát. Byli ve tmě. Před nimi blikaly do tmy světla z nádraží, za nimi město. Zabočili totiž hned z města na pustou postranní cestu. Zůstali státi a Lipanský díval se na Hildu. V jejím obličejí viděl opravdovou bolest a zdálo se mu, že vidí slzy. Nechápal hned proč a proto pravil.

»Co je vám, slečno? Proč pláčete?«

Zadívala se na něho.

»Nechcete říci? Nemáte mne za hodna důvěry vaší? Bojíte se, že bych vám neporozuměl?«

»Nikoliv, mám k vám důvěru, ale bojím se vám vše říci. Bojím se, abyste mojí otevřenost nepovažoval za smělost nebo i za drzost.«

»Prosím-li vás, abyste mi sdělila, co vás pohnulo k pláči, nebudu se hněvati, zjevíte-li třeba ty nejdiskretnější příčiny.« Vzal jí pod paží a volně kráčeli.

»Řekla jsem vám, že jste byl mým jediným přítelem.

»A což jím nemohu býti nadále?«

»Oženíte se. Tou chvílí vaše žena má jedině nárok na vás a nic nesmí rušiti štěstí vaše, nikdo se mezi vás nesmí vtírat, žádný stín jiných povinností a ohledů. Bude šťastná vaše žena s vámi. Závidím jí skoro tolik štěstí, které se

k ní sneslo v osobě vaší. Jste velký umělec, ale jste více ještě, jste velký člověk. Řekla jsem, že nepoznala jsem v životě tak opravdového přítele, jakým jste vy. Ale to je málo. Já přítele vůbec nepotkala. Sobce, egoisty, honce na mé ženství, jimiž potřísnila jsem své nitro a kteří pošpinili mojí pověst, byli bez vyšších vznětů, které neznajíc a životu nerozumějíc, jsem brala a měřila pouze podle toho, co mluvili. Jejich slova byla plna lesklých frází, třpytných úlomků, pochlebenství, ale nebylo v nich pravdy života.«

Hilda se odmlčela. Lipanský ji nerušil a vyčkával. Po chvíli pokračovala:

»Vše mně zklamalo, ale vše se mi také zhnusilo. Vše, ba, já sama sobě jsem se zhnusila. Snad jste slyšel, že jsem měla ženicha. Po osm let jsem naň čekala, po osm let mě klamal, a já mu tak věřila, tak na něho spoléhala. Zklamal mě. Snad někdy jindy o tom více. Každý kdo se ke mně přiblížil, mě oklamal, každý po mé ženskosti mířil, pouze vy jediný ze všech jste se ke mně zachoval čestně. Vy jediný ze všech nedělal jste hon na mou ženskost, vy jediný jste ve mně viděl ženu cítící, trpící a nikoliv pouhý předmět k ukájení vášně. Nevíte, jak jsem vám byla vděčna za to. Vaše jednání se mnou bylo tak jemné, čisté a plné šetrnosti

k mé ženskosti a ke všemu, co bylo spjato s mojí minulostí. Vaše slova mně těšila, vaše jednání povznášelo a vám děkuji, že jsem se vyrvala ze začarovaného kruhu mne svírajícího. Vy byl jste mojí záštitou v nejtěžších chvílích, vzorem i příkladem. Vy jste mne viděl v ženské slabosti tenkrát u vás a zachoval jste se ke mně s onou odpouštějící shovívavostí, již jsem sice tenkrát nerozuměla, berouc ji za urážku a ponížení, za pohrdání mým ženstvím, ale již jsem později oceňovala jako největší oběť, již muž zdrženlivosti své vášně v nejkritičtějším okamžiku k záchraně ženy a možných následků přináší.«

Opět se odmlčela. Nepozorovala ani, že jdou zpět cestou od nádraží. Zapomněla, že má jít k tetě. Byla ráda, že byla tma a podmračné oblaky. Jako by se zpovídala. Byl to poslední večer, v němž je jí přáno býti s tímto mužem. Vše mu chce říci — jenom to zamlčí, že právě dnes v tento večer probudila se v ní láska, čistá, obětavá, vznešená, všeho schopná láska k němu. To mu neřekne. Bude ho tajně milovati a mlčky trpět. Byla ráda, že ji nerušil. Dosud nikdy tak souvisle nemluvila, tak otevřeně se nevyznávala a city svého nitra sdělováním neodbývala. Jako by tajnost sdělovala, přižehla se k němu a polohlasem hovořila:

»Neuvěříte, jak jsem nesčíslněkrát litovala toho, co jsem provedla tenkrát, před sedmi lety. Snad je to již osm let. Utekla jsem od vás. Snad vaše vina byla v tom větší než moje. Byla jsem tenkrát nezkušené dítě. Čistá, neporušená. Ne úplně dvacetiletá, ale čistá a nezkušená. Vy jste byl již tenkrát vysoko nade mnou. Byla jsem hrda tím, že jste mne vyznamenal a šel se mnou. Nebála jsem se jíti s vámi do vašeho bytu večer sama. Já, která dosud nikdy s mužem do cizího bytu nevstoupila. Tenkrát, věřte, ničeho jsem nevěděla o styku muže se ženou. Protivilo se mi, když v šití děvčata o tom vyprávěla, hnusilo se mi již pouhé pomyslení na to. Vždyť tenkrát, bylo tomu asi rok mé známosti prvé do té doby, můj milenec sotva několikrát mne políbil.

Když jste mne vyzval, abych s vámi šla si pro knihu, nevím ani jak se to stalo, večer, do cizího domu, bytu, s cizím do té doby mužem — a šla jsem. Jako by neznámou mocí hypnotisována, musela jsem jíti. Co se stalo — víte. Dotkl jste se mého těla a zlíbal mne. Na klín jste mne posadil. To bylo příliš mnoho pro moji plachost. Snad kdybyste byl tenkrát tak se choval, jak jste jednal se mnou nyní — kdy už je pozdě, kdy vše je ztraceno — snad kdybyste byl přestal na polibku a mluvil se mnou vážně

jak nyní se mnou mluvíte, byla bych vám zvykla a snad i své lásce odvykla. Ale prudký, výbojný váš útok mne zastrašil. Ulekla jsem se toho, že s cizím mužem jsem v jeho bytě sama — utekla jsem.

Přiznávám se vám otevřeně, dnes lituji, ba želím toho, co jsem tenkrát provedla. Byl jste mi sympatický, mněl jste — a máte posud — pro své přímé jednání a mužné vystupování hodně nepřátel, ale týčil jste se mezi ostatními, byl jste o hlavu vyšší. Ale strach mne vedl od vás a obava co by se státi mohlo — a já tenkrát slíbila věrnost onomu muži, jenž po prvé mne políbil, po prvé cítila jsem elektrický úder mužova polibku. Jak lituji toho dnes, co jsem provedla a snad byste nebyl se ničeho na mne dopustil — vždyť potom přinesši vám knihu zpět, byla jsem přímo překvapena vaším chladem a studenou formální zdvořilostí, již jste dekoval společenskou noblesou. Všecka zaražena a zdrcena jsem tenkrát odešla.

Nezapírám, imponoval jste mi svým jménem. Obdivovala jsem váš boj za velké ideály lidstva. Nenáviděla jsem zmrzačené duševní kreteny jedné části tak zvané inteligence — nikoliv ducha ale peněz. Radovala jsem se z vašich uměleckých úspěchů a věřte, byly doby — kdy jsem vyběhla po schodech k vašemu

bytu, již jsem za kliku brala a zpět jsem odběhla, nikoliv již v obraně před vámi, ale v obraně před tím, co byste si pomyslíl, že sama, nezvána, se k vám vtírám. A přec, věřte, žaluji na sebe i na svůj osud, že se stalo tenkrát co jsem útekem svým prohloupila. Dnes chápu, kdybych vám byla řekla: šetřte mého mládí, nechtějte využití mé nezkušenosti, uvažte jak jsem mladá, buďte mi vážným přítelem, bratrem, jenž mne povede — že byste byl poslechl a mohla jsem býti šťastna. Byl byste mne zajisté později opravdově miloval, byl byste ve mne napravil co rodina a německá škola povahově zmrzčila a já bych vás byla měla ráda. Byl byste mne vzdělal, povznesl a já bych vám vděčně byla sloužila, vaše přání plnila, ba věřte, že později ocenivši vaší šlechtnost v jásavé radosti bych se vám z nejčistší lásky byla oddala hrda jsouc, že velký člověk, velký duch a drahý mi muž po prvé mne svírá v náručí, otevíraje mi bránu poznávání ženskosti a života.

Je mojí větší vinou — nebo vaší, nelze mi rozhodnout a usuzovati. Tolik jsem vám byla povinna říci, že vám za mnoho vděčím. Hleďte jak se dnes snadně vyjadřuji a to je vaší zásluhou. Čtu mnoho podle rady vaší a uvažuji o čteném. Dnes s vámi posledně mluvím. Vy se ože-

níte a budete šťasten. Kdybych směla mluvit s vaší ženou, zaprosila bych ji, aby vás měla hodně ráda, zasloužíte toho. Vy budete šťasten a vzpomenete si, pravda, někdy na mne. Budu se za vaše štěstí modlit, vroucně modlit a ve svém srdci vyhloubím hrůbek, vložím do něho veškeru naději, již jsem do života chovala, bolestí ho zasypu, slzami ho budu zalévat, až vyrostе tam květ vzpomínek, k němuž v myšlenkách budu denně putovat a k němu se za vás modlit. Kalvárii utrpení vybudovala jsem si sama. Nuže, dovedu trpěti — ale prosím vás — odpusťte mi — nedovedu zapomenouti.«

Hilda domluvila v pláči.

Ani nepozorovala, že zůstali stát, ani neslyšela, že odbíjí deset hodin.

Lipanský díval se na ni a po chvíli vzal ji za obě ruce a pravil:

»V mnohém máte pravdu, leč někde přísně na sebe žalujete. Jako psycholog vám řeknu, že byste tenkrát při první návštěvě nebyla mi přivykla, mně, staršímu člověku, samotáři, jenž jinak žije a jinak se dívá na svět, jehož zkušenost opravňuje ho jinak život bráti. Tenkrát jste mi přímo řekla: ‚Slíbila jsem lásku jemu, slibu dostojím, slova daného nezruším.‘ Pravda? Tak jste to řekla. A to by vás bylo stále vedlo směrem k němu. Přesvědčit jste se muse-

la o jeho ničemnosti — o níž vím — abyste ztratila vysněný ideál vzorného a čestného milovníka, jenž vás připravil o osm krásných, ba nejkrásnějších let — a snad ještě o více...

Pravíte, kdo tu více vinen. Těžko rozhodnouti. Snad okolnosti. Člověk skoro nikdy nekoná ničeho z vlastní vůle, zpravidla činí vždy to, co velí mu okolnosti. I dnešní večer — za nějž vám děkuji — v němž jste mi poskytla široký výhled do vlastního nitra, není ničím jiným vyvolán než okolnostmi — mým, jak pravíte, sňatkem. Hleďte, vlak mi ujel, večere kdesi vystydlá, k přátelům nepůjdete, dovedu vás domů, ale něco mi musíte slíbit: že přestanete plakat, že nebudete smutná a že mne ve čtvrtek navečer navštívíte. Ano? Čekám vás o šesté hodině doma a sdělím vám tam něco, co vás velice potěší.

Hleďte tamto z potrhanych oblak vyzařuje hvězda. Lidové rčení praví, že kdo prvně z rozervaných mračen hvězdu spatří, štěstí mu přinese. A co byste řekla dnes, kdybych vás po tolika letech políbil — jednou — jednou jen.«

Hilda k němu vyhlédla a náhle sama rázem ho objala a vroucí políbení vtiskla na jeho rty a zašeptala:

»Poslední políbení — poslední — nezapomenutelný, velký muž.«

Došli do města. Lipanský řekl, že pojede vlakem až po půl noci. Má dost času do Prahy přijeti odpoledne. Při rozloučení pravil:

»Tedy ve čtvrtek v šest. Přijdete?«

»Přijdu určitě.«

»Slibujete, že nebudete plakat? Budete-li míti oči červené, neřeknu ve čtvrtek, co vám pěkného a potěšného chci sdělit. Zároveň vám řeknu, proč jsem chtěl od vás dnes polibek.«

Rozešli se.

XXV.

S jakými dojmy tito dva lidé se rozcházelí? Různě uvažovali. Hilda byla zrovna v hořece. Skrčena v lůžku uvažovala o všem. Bylo jí lehké, že dnes mu řekla vše. Jednou to přece říci musela. Ale, že to řekne za příležitosti, kdy vystrojí pohřeb své naději, ve chvíli, kdy on pojede k zasnoubení — toho nečekala. Jedno jí překvapovalo —. Jede k zasnoubení nebo snad k sňatku a sotva přijede zpět, zve ji k sobě. Po tolik let — i když na to čekala, ji nepozval. Dnes ji zve. Toto proč nedalo jí pokoje. Ocitovala se v rozporu co má si o tom myslet. Jede snad k zasnoubení a zve ji snad k poslednímu setkání, při němž by — ne! Toho není schopen. Zná ho. Ale řekl jí též, že jí sdělí něco příjemného.

Ve čtvrtek— dnes je pondělí. Dočká se, pře-
svědčí se.

Mezi tím Lipanský bloudil městem a když v noci usedl do vlaku a počal dřímat, zašeptal ještě: »Na román té látky s dostatek.« Zajímalo ho, co mu řekla, čím se mu svěřila a co tajeného prozradila. Chápal, co vytrpěla. Mnohé věděl, mnohé slyšel, znal její poměry rodinné a z toho, co slyšel dnes, zněl výkřik ubitého nitra, uskřípnuté minulosti a zoufalý nářek nad ztrátou toho, co se nahradit nedá. Chápal její bolest. Dnešní den pověděl mu více než celá minulé léta. Obdivoval její logickou pohotovost, citovost, způsob vyjadřovací — u ní, jež velikého vzdělání neměla. Pociťoval, že tato žena je do něho zamilována a že pouze bolest vznikající z poznání ztráty ji svedla k oné zpovědi.

Lipanský byl samotář. Nikdy nepěstoval ženský sport, ačkoliv se mu příležitosti k tomu naskytovalo s dostatek. Byl uznaným umělcem a jako každý jemu podobný měl polovinu přátel a polovinu nepřátel. Nebyl vyloženým stranníkem žádného politického kreda, byl stoupcem pokrokových zásad, bil do schátralých poměrů sociálních nesrovnalostí — ale nebyl sociálním demokratem, takže mu občas vynášelo výprask od všech politických stran.

Poněvadž (ne — ruku — líbal) po ulicích dá-

mám předních rodin a neslužebnikoval ženám rodin středních a nechodil vytloukat každou taneční zábavu a nevyznamenával slečny tím, že jim psal verše do památníků, vyneslo mu to všeobecné odsouzení, jež vyznělo, že (kdo ví proč se ženským vyhýbá a zakončení neslo) epiteton (nepřítel žen). Nikdy ve svých pracích řádky nenapsal, by opravňovala tomuto »epitetu«, ale bylo stvořeno a ujalo se. To ho ovšem nepolepšilo aniž učinilo jiným.

Hilda tenkrát, když u něho byla svojí prostotou, naivností, mládím a zvláště takovou roztomilou nezkušeností života, ho zajala tak, že v neznalosti zacházení se ženami trochu směleji se k ní přiblížil, ale poznav tuto chybu a uslyšev od ní, že chce věrnost zachovat svému milenci — okamžitě změnil a zmírnil své jednání tak, že nebylo jí třeba ani se obávat, ani utíkat. Že pospíchala od něho, bylo důkazem veliké lásky, již chová ku svému milovníkovi a to ho schladilo, vědomí, že má lásku, že ji někdo líbá a snad — ochladilo ho tak dokonale, že zařídil své jednání tak, jak jej poznala při druhé návštěvě — odvedení knihy — jež ku třetí nedala jí odvahy.

A přece nemohl říci, že by mu byla úplně lhostejnou. Stopoval často její život, ba někdy jako by ho žárlivost hnala, stopoval i její vy-

cházký, kam a s kým jde a často stál u okna, až se vrátila večer domů. Ani sám nevěděl proč tak činí. Aby toto podezřívavé jednání nějak omluvil, utěšoval se, že je to dobrý studijní předmět románu. Někdy litoval, že tato žena, ničím nevynikající, se mu uhnula. Snad proto mu v hlavě utkvěla, že nejméně na ní bylo strojenosti; časem ho to k ní přitahovalo a opět mu časem byla úplně lhostejna. V této neurčitosti se potácel až dnes poznával, že tato žena ho má velice ráda, že pouze žárlivost vedla ji k úplnému přiznání.

Usmál se tomu a usnul ...

*

Hilda se čtvrtku nemohla dočkat. Denně uvažovala, co asi jí chce příjemného sdělit. Byla až nervosně rozechvělá hledáním, co by jí mohl říci. O nevěstě? To by přece pro ni nebylo nic příjemného.

Konečně byl tu čtvrtek.

Co nejlépe se oblékla, jednoduše sice ale vlnadně a skoro svůdně, že její štíhlá postavička byla zrovna dráždivá. Chtěla v tento poslední večer, poslední návštěvou zanechat u něho nejlepší nesmazatelný dojem. Dnes přála si býti krásnou, tak aby na ní musel vzpomínati a chtěla by ho uvidět dnes žádostivého, vášní

bouřícího, náruč po ní rozevírajícího a zůstala by chladnou... Jste zasnouben, nebo snad již ženat. Máte povinnosti k své nastávající. Tenkrát v neděli viděl jste moji slabost, tenkrát jsem se vzdávala vám, poněvadž jsem vás milovala, slyšíte? Milovala. Dnes vidíte moji sílu odporu. Jsme vyrovnáni a hrdě odejde, navždy odejde.

Tak se utěšovala, jakoby vše byla zapoměla, co před několika dny mu cestou vyprávěla. Nemohla popřít, že žárlí na tam tu sokyni a on — a on to mohl učinit. Snad by ani nebyla dnes šla, kdyby jí nebyl slíbil ono překvapení. Zvědavost ji pudila.

Šest hodin právě odbilo, když stoupala po schodech. Dole i na schodech potkala nájemníky, ale dnes jí bylo vše jedno. Je ženat — a pak jde sem posledně.

Vzala za kliku — zavřeno...

Zarazila se. Snad dosud nepřijel. Zůstala okamžik státi, nevědouc, ani proč. Náhle jí na mysl přišlo, že se měla z ulice podívat, zdali jsou okna osvětlena.

Obrátila se k odchodu — když vtom zachrastil v zámku klíč a dveře se otevřely.

»Promiňte, prosím, račte vstoupit,« pravil jí Lipanský a dodal: »Právě jsem se po cestě

trochu upravoval. Vlak se zpozdil o celé dvě hodiny.«

Vešla a nepozorovala ani, že za ní uzamknul dveře. Domnívaje se, že to slyšela, pravil: »Nechci, aby nás někdo vyrušil z toho, co jsem vám slíbil: překvapení.«

V pokoji bylo příjemné teplo.

Na stole stála láhev vína a studená šunka na talíři nakrájená.

»Myslím, že vás mohu přátelsky požádati, abyste se mnou chudě povečeřela. O pražské šunce jste jistě slyšela. Je to delikatesa, těšící se světové pověsti a naleznete ji na jídelním lístku světových lázní. Víno je zdejší. Prosím.«

Lipanský mluvil tak skoro galantně, že nevěděla, co o tom soudit. Doufala ho chladem odbýt a on zatím mluví s ní, jakoby se nic nemělo v přátelském poměru změnit. S díky odmítla, ale tu Lipanský ve smíchu pravil:

»Nu, tedy dobře. Uchystal jsem vám dvojí překvapení. Prvé je toto hmotné; druhé slovní. Jedno splývá s druhým, vlastně podmiňuje druhé.«

»Nerozumím vám.«

»Totiž budete-li jíst a pít —«

»Na zdraví vaší nevěsty? Nebo jste to přinesl jako výslužku z hostiny svatební,« prohodila polotrpkce.

»Jezte a pijte vždy na vlastní zdraví,« dodal vesele.

Hilda ochutnala jídla a napila se vína. Chutnalo jí jako pod šibenicí, ale chtěla zvědět překvapení.

»Neodložíte si pláště? Je tu trochu teplo.«

»Myslíte, že mi bude při tom překvapení horko?«

»Jste dnes trochu ironisující. Ani v nejmenším nejste táž, jako v pondělí před mým odjezdem.«

»Ihned jsem se změnila, nikoliv však vinou vlastní, ale vinou poměrů — jak říkáte vy.«

»Bojíte se mně opět?«

»Nebojím.« Sejmula plášť. Čekala na to. Počítala, že ji vyzve. Chtěla se mu v celé kráse ukázati. Jak pečlivě se dnes oblékla.

Zahleděl se na ni a neodpověděl. Pozoroval její štíhlé tělo a eleganci šatů. Chápala, že ho překvapila.

»Hleďte, na tomto místě, kam jsem vás posadil, jste před osmi lety seděla. Pamatujete? Co vše se změnilo od té doby, vidíte? U vás více než u mne.«

Neodpověděla. Pouze hluboce na něho pohlédla. Zraky jejich se střetly. Viděl jak oči její zahořely. Za chvíli prohodila šeptem:

»Ano, máte pravdu, změnilo.«

Nechtěla se otázati jaké překvapení — a přec ráda by to již věděla.

Lipanský se opět odmlčel a dlouho nechal Hildu v myšlenkách, posléze pravil:

»Ani se netážete na slíbené překvapení.«

»Na věci jež čekáme s obavou, je vždycky dosti času.«

»S obavou? Proč s obavou?«

»Že nám přinesou zklamání.«

»A což kdybych vám sdělil něco, z čeho byste se radovala.«

»Radovala?« Hilda se opět na něho zahleděla.

»Jsem jist, že to uslyšíte ráda, ježto se to týká mne.«

»Ano. Vše co se vás dotýká, ráda uslyším — jen prosím vás o svém sňatku nemluvte. To by mne bolelo.«

»A právě o svém sňatku chci mluvit a jsem rád, že splnila jste slovo a přišla. Než budu však mluvit o svém sňatku, přečtěte si dnešní pražské noviny.« Podal jí číslo »Nár. Listů«, kde byl celý článek červeně zaškrtnut.

Hilda skoro mechanicky vzala noviny a četla. Lipanský postoupil ku psacímu stolku k oknu a pozoroval její tvář. Čím dále četla, tím její tvář nabývala takového zvláštního výrazu, ná-

hle ňadra její se yzdouvala, bylo hádati na vnitřní boj, který se v tu chvíli v ní odehrával.

Dočetla, noviny jí vypadly z ruky. Náhle se vřela si ňadra oběma rukama, jako by se bála, aby se jí hrud' nerozskočila a náhle v největší radosti zvolala:

»Můj bože — můj bože — tedy to není pravda! A já — —« nedopověděla. Rázem skoro vyskočila se sedadla a nevědouc ani co činí, nejsouc sebe schopna ovládati, přiskočila k Lipanskému, objala ho a hledíc mu do očí, pravila:

»Tedy vy nejste — vy nejste ženat —. Vy jste měl premieru své hry v Nár. divadle a jak noviny píší, s velikým úspěchem. Zvítězil jste a já —. Jak jsem ráda, že nejste ženat, jak jsem ráda, že jste tam nejel za účelem zasnoubení, vy drahý, jediný, milovaný muži.«

Hlavu mu sklonila na hrud', cítil, jak se chvěla a rychle oddechovala. Nechal ji a nerušil ani dotazem, ani vysvětlováním. Po hodné chvíli pokračovala: »Nevěděla jsem — ničeho jste neřekl —. A tam v pondělí — na cestě žádal jste políbení zdaru.«

»A přineslo mi je,« zašeptal.

»Ne! Moje políbení snad otravuje. Jedno je jisto, štěstí nepřináší. Vaše velikost zvítězila. A já vám tak ze srdce přeji úspěchu, ačkoli chápou, že každý váš úspěch mne od vás vzdaluje.

Čím výše stoupáte, tím já níže klesám. Chápu to a přec... Řekla jsem vám to v pondělí — snad jsem to neměla říkat — ale — nemohu za to, že vás mám z celé duše ráda — —.«

»Vy dítě — vy velké dítě,« řekl a políbil ji.

Sevřela ho do náruče, že cítil divoký tlukot jejího srdce.

Vtom shaslo světlo elektrických lamp. V pokoji nastala tma. Nevěděli co se stalo. Na ulici rovněž tma. Celé město zmizelo ve tmě. Hilda se tiskla k Lipanskému, jakoby hledala záchranu. Za chvíli šel hlouček lidí po ulici, z jejichž hovoře bylo slyšeti: »Stávka v elektrárně, plynárně i vodárně. Mzdový boj.«

Lipanský držel chvějící se Hildu v náručí. Oči její zrovna do tmy hořely — —.

XXVI.

Léto se krajem rozesmálo. I v tomto ovzduší střízlivého, průmyslového života má léto svůj půvab. Těší, blaží a činí lidi šťastnými, pokud chtějí býti šťastnými.

A v tomto létě velmi často spolu chodili podvečer procházkou dva šťastní lidé: Hilda a Lipanský. Lidé stávali udiveni, vidouce je spolu chodit. Bylo to nápadné, zvláště ženskému světu, ježto Lipanský nevyhledával ženských spo-

lečností. Za různých příležitostí, kde stýkal se s dámskou společností, bylo jeho chování vždy přesně formální, skoro odměřené, jemné, neurážející, ale tak trochu střízlivé. Postupem doby byl v ženské společnosti přímo odbyt: »že není k ničemu a že je to živá mrtvola...«

Právě proto vyvolal skoro sensaci, když objevoval se ve společnosti ženské a to na procházce a později i v divadle. Jako elektrický úder proletěl šum dámským světem, když se objevil v podzimní sezoně s Hildou v divadelní loži.

Oči i kukátka nařízeny tam. Na mnohých obličejích dám byl veliký otazník: Kdo to je? Za okamžik nastalo šeptání a vysvětlování, kdo to je, čím je, čím je, kdo ji zná a probrán její úbor od úpravy vlasů po pás — více nebylo vidět. Za chvíli nesla se vlnou vzduchu nová zpráva. Kterási dáma prohlásila, že ji zná, že byla prodavačkou v obchodě. Rázem klesla v ceně. Hilda i Lipanský. »Co? Prodavačka? V obchodě? — A tu? On? — O je — A já myslela bůh ví kdo to je — —.«

Takové úryvky letěly ústy i myslí. Pohlíženo na ni a shledáno, že předně není hezká. Co je na ní? Nic. Projednán celý popis obličeje, nos, ústa, oči, krk a hromadně posouzeno, ba odsouzeno jedinou krátkou větou: »Co na ní vidět?«

Hilda nevěděla jakou sensaci způsobila tímto svým objevením ve veřejnosti. Lipanský to chápal. Dobře pozoroval zašumění v hledišti, když se objevil. Počítal s tím, proto přišel až v poslední chvíli. Zdvížení opony a počátek hry učinily konec porovnání. Chtěl udeřit do této společnosti, jež po celý život o něm nevěděla, jejíž mužská část ho ubíjela, umlčovala, odsuzovala, ba i zatracovala jako škůdce shnilého jejich klidu a zbahnělé morálky a ženská část za to, že neuznával potřebu uznávat a oceňovat její »fajfokloky«, nebo různé společné a zábavné večírky, odsoudila ho ve veřejnosti snižováním a znehodnocováním jeho literární činnosti.

Byl pro ně odbytou věcí, skoro padlou veličinou. Každý jeho úspěch je dráždil a provokoval. Mnohé jeho úryvky v literárních pracích byly přímo adresovány této společnosti s kritickým rozbořem její činnosti. Byl bezohledným vivi-sektorem práce na této společnosti a pozorovatelem, jenž ne pouze kárně kritisoval, ale také nové cesty naznačoval a ukazoval. Že jich často nebylo dbáno, leželo v povaze boje, nepřátelství a naprosté odmítavosti, s jakou se k němu chovali vůdčí lidé tohoto kraje.

Dnes jim vhodil tučné sousto. Dnes, v den kdy divadlo vypravilo premieru jeho hry, jež v Praze na Národním měla plný úspěch a kriti-

kou i obecenstvem byla přímo s nadšením přijata. Společnost cítila tento úder, že právě dnes, v den jeho premiery, oficiálně jim prezentuje Hildu. Domýšlivost, pýcha a marnivost spojená se ctižádostí u veliké části ženského světa byla tu na nejcitlivějším místě zasažena. Co by za to mnohá dala, moci tam vedle něho dnes sedět. Dnes, třeba jen dnes, vystřebati jeho vášně do plamene a potom se mu vysmáti, jeho slabost rozprostřít na veřejnosti — Ach... Tu byl až dosud nezranitelný.

Divadlo do posledního místečka vyprodáno. Čekali silnou věc. Polovice obecenstva přišla z pouhé zvědavosti. Hodnotu díla nemohli popřít, ježto bylo uznáno v Praze. Snad nebudou souhlasit, ale odsoudit nemohou.

Hra pokračovala. Silná místa našla pochopení a přijata potleskem. Vyvolávání autora nebralo konce.

Hilda se celá rozčilením chvěla. Byla unešena a ve tmě hlediště při hře hledala ruku autorovu, aby ji stiskla. Co jí bylo po těch všech tam dole nebo v lóžích, že ji prohlížejí. Byla šťastna, blažena, vždyť veškerá ta sláva, hřmící po každém aktu, platila jemu, jenž jí má tolik rád...

Bylo po hře. Lipanský zvítězil úplně. Gratulace až do lože k němu.

Hilda, než vyšli z lože, stiskla mu ruku a přitiskla ji k nadržům. Cítil, že na ni padly slzy.

Šli temnou nocí k domovu. Hilda prosila, aby šli trochu procházkou. Chce se uklidnit. Takovým dojmem na ni působila hra. Ráda by třeba do rána prochodila.

Šli z města. Zavěsila se mu pod paží a skoro mlčky kráčeli zmlkajícím městem. Lipanský uhnul za městem vlevo k parku. Přiblížili se k prvním stromům. Hilda náhle objala Lipanského a líbajíc ho, zašeptala: »Vláďo — Vladoško, ty velký, velký muži. Jak jsem šťastna, jak jsem hrda na to, že tvé náručí je náručím mým.«

Vláďa se k ní sklonil, políbil ji a pravil: »Tož se ti to líbilo?«

»To je málo, Vláďo. Celou mne to zajalo. Věř, tak se mi zdá dnes, že jsem povznešena, zlepšena, že se ve mně něco nepoznaného probudilo a to je vděčnost za tvoji lásku ke mně. Cítím, že jsem očištěna v tvé poesii a tvým duchem, tvojí láskou,« a vidouc, že Vláďa směřuje s ní vejíti do parku, jako by v úzkosti pravila chvatně: »Ne, Vláďo, ne, tam ne, tam nechci. Pojdme do přírody, tam do čistého vzduchu, kde není vzpomínek všednosti a včerejška.«

Uhnuli kolem parku a kráčeli temnou, vlhrou letní nocí. Vladimír poslouchal Hildu, jež mu

sdělovala dojmy, jaké ji dnes svíraly. Kráčeli pustou cestou do vrchu.

Přišli až na kopec ku starému hřbitovu — rozlámaná dvířka — Hilda zabočila tam a přešedše hřbitov do vrchu, usedli na kamenný hrob. Takové klidno, mírno tu bylo. Tak sdílno v srdci. Seděli tu jediní dva živoucí ve společnosti mrtvých. Pod nimi odumřelé město, topící se v tisícerých světlech, kouří a páře a divokých plamenech, k nebi až šlehajících. Hilda se přitulila k Vládovi a zrovna se schoulila v jeho náručí.

»O čem přemýšlíš? Máš jistě plno dojmů v hlavě. Vítězství dnešní bylo úplné a opravdové.«

»Bylo trpce zaslouženo,« povzdychl Vláša.

»A toto vítězství jsi obětoval mně. Chápu a pocituji, jakou oběť mi přinášíš a vděčím ti za ni. Zdá se mi, že ruce ti zlíbat je málo za vše, čím mne daříš. V tvém náručí žiji novým životem, tys otevřel mi bránu poznání, tys ve mně probudil teprve ženu. Dnes, právě dnes odpoledne ve tvém náručí, jak jsi mne horoucně a vášnivě svíral. Kdy plným pohárem jsme pili vašeň lásky, probudila se ve mně touha — smím ti to říci — býti matkou, matkou tvého dítěte, matkou, jež by do celého světa zvolala: Hleďte, jsem matkou jeho dítěte. Já je porodila, já je

vychovám... Pyšnila bych se tím. Na jedné ruce tvoje dítě, druhou tebe svírajíc — ach, kde by bylo šťastnější ženy... Neboj se. Nemusel bys žárlit na svoje dítě. Dost lásky bylo by v mém srdci pro vás oba. Rozdělila bych ji stejným dílem mezi vás a kdybys přišel domů pln zklamání, ubíjen a znehodnocován, řekla bych ti — tady je tvoje záštita, tvůj syn tě jednou obhájí, vychovám ho, aby byl hoden tě zastupovati.«

»Dítě, ty velké dítě,« řekl a zlíbal ji.

»Tak se ve mně všechno láme, vše včerejší daleko mizí a dnešek jen a zítřek zřím. Jsem šťastna tvojí láskou, šťastna ve tvém náručí a hrda vědomím, že ty, tak velký muž mě svíráš v náručí, že já poskytuji ti uklidnění, že já, malé neznámé nic tebe cítím plát vášní a když zpit touhou hýříš v mém klíně, když až na dno piješ pohár vášně, jež k tvým rtům tisknu, věř, klnu oné chvíli, kdy od tebe jsem prvně utekla. Jaký šťastný, blažený život mohla jsem s tebou využít, jak vysoko mravně i společensky jsem se mohla povznést... Vyznamenáváš mně přede všemi. Dnes pozorovala jsem, jakou přímo sensaci vzbudilo objevení moje ve tvé společnosti. Viděla jsem, jak skla i oči zamířily na mne. A v tu chvíli bylo mi, jako bych tě měla za odpuštění prosit, že mne chudou, neznámou, ne-

patrnou, svým jménem povznášíš a chráníš. A já, co já ti mohu za to dát? Co já ti v lásce podávám, je tolik málo za vše, čím ty mne daříš. Přináším ti chatrné zdraví a ubité nitro, ubité bolestnou vzpomínkou toho, co bych tak ráda zapomněla. A přec, věř, dosud jsem nepoznala života. Tvé náručí teprve mi otevřelo bránu života a poznání. A za to tě mám tak ráda, Vladuško můj, tak ráda...«

Odmlčela se.

Vláda hladě jí vlasy, uvažoval o všem, co mluvila. Ani nevěděl, jak mu přišla myšlenka do hlavy — ale byla tu. Život, celý život její znáti. Vše, každou maličkost, všecky podrobnosti všeho. V její sebeobžalobě pocítoval jisté vyznání a bolest z prožitého.

Pomalou přiklonil její obličej k sobě a hledě jí do očí pravil: »Řekni mi vše, co tě tíží. Hleď, tam na hoře hvězdy s mraky zápasí. Mrak zakryje čistotu hvězdy, ale pouze na určitou dobu. Pak se objeví opět hvězda čistá a jasná. I tvůj život mrak zakalil, nuže svěř mi vše, jak na tobě život zhřešil, ulehčíš si — mrak zaženeš — a tvůj život — hvězdo — opět čistotou zazáří. Řekni mi, čím a jak život na tobě hřešil...«

»Ne! — ne! Vládo, Vladuško, dnes ne! Snad někdy jindy. — Jindy — jednou — řeknu ti vše —. Vím co chceš vědět —. Máš k tomu

právo —. Ano, máš vědět vše — ale dnes Vladuško můj — nech, ať žiju tobě, tobě a velké naší lásce.«

XXVII.

S různými pocity se probouzeli ráno Hilda a Vláša. Hilda byla šťastna včerejškem; nikoliv tím, čím se přiznávala tam v noci, ale vítězstvím Vlášovým. Všude mluvili o jeho úspěchu divadelním. Hildě se zdálo, že všechno se za ní ohlíží, pozoruje ji, zpytuje, jak je možno, že ona nepatrná děvucha, dodnes skoro neznámá, bez jména, bez krásy, bez společenských styků, tohoto nepřítelů žen přemohla.

A neklamala se. Veřejnost tak soudila a odsuzovala. Blížili se k ní pod maskou přátelství.

Hilda jako by se znovu narodila. Ovšem, že byly i různé špičaté otázky, dvojsmyslné věty, falešné gratulace, ale přijímala to s úmyslnou nevědomostí a tím hned v zárodku lámala hrot původnímu poslání.

Jednu stinnou stránku toto Hildino vystoupení mělo. Začali se o ni zajímat — zvláště dámy, které osobovaly si právo na uznání a ocenění jejich ženskosti — umělcem. Svobodné, zejména ty, které byly již »oročňeny«, totiž více než plnoleté, byly přímo v permanenci. Kdo je, co

je, čím je, čím je, jak je stará, jaký byl dosavadní její život, čím byla, jaké má vzdělání a tak dále atd. ad infinitum. Všechny plachty zdviženy, aby loď domněnek mohla volně vplouti do přístavu pomluvy.

Zavál vichr podezření a mlýn lidských jazyků mlel . . . Všecko bylo přivedeno v činnost. Kroužky dam při »faifoklok« místo politiky a různých běžných klípků a rodinných skandálků, zabývaly se Hildou a Lipanským. Hlavně Hildou. Jí přiřkly veškerou vinu. Ona ho obloudila, ale čím a jak? Za to má nésti následky. Vláda byl obětí. On se v ženách nevyznal.

Pátráno, hledáno, zkoumáno, až tu stála Hilda úplně obnažena. Šly po stopách zpět až k dětství, zjistily, že chodila do německé školy, kdy, kde, s kým se scházela, v jaké společnosti se pohybovala a jaký byl její život dosavadní, dřívější a minulý. Náhoda Hildě nepříznivá tomu chtěla, že tato společnost spojena za účelem výzvědy, obrátila pozornost na dům, kde Hilda bydlela a jedna z těchto dam seznámila se s pí. W., dcerou oné nosaté báby, pozorovatelkyní Hildiných dostaveníček s četařem. A katastrofa byla hotova.

Paní W., která sama žila odděleně od muže, který od ní odešel pro její prokázanou záslužnou činnost s c. k. důstojníky po dobu války,

byla zapřisáhlou nepřítelkyní Hildy, ježto prý kdysi měla se Hilda před důstojníky zmínit o její mravní hodnotě, což páni důstojníci za nej-
přednější povinnost považovali, sdělit s not-
ným přídavkem pí. W. — aby měli »hec«. Dru-
há a horší příčina byla žárlivost. Paní W. byla
v důstojnické kuchyni a právě začínala líčit na
četaře — když se mu připletla do cesty Hilda.
Četař se přidržel Hildy a sdělil jí, jaké úklady
jeho lásce k ní strojí pí. W. A Hilda? Jako žena
hájila právo priority a aby hodně podráždila
soupeřku a dala jí znát svoji převahu, čekala
denně na četaře, čímž vyprovokovala největší
hněv pí. W. i její brejlaté paní matinky.

A tato paní W. byla získána v boji proti Hil-
dě. Nikdy se jí nesnilo, že tak sladce bude po-
mstěna za ztrátu četaře. Všecko věděla, všecko
znala a na vše se mohla založit. Všecko vy-
světlila. Jméno Adolfovo vyzvěděla, kolik let
měl s Hildou známost (vulgárně řekla, že osm
let se s ní tahal), jak u nich býval přes noc, kdy
chodila do obskurních místností s důstojníky
na protičeské zábavy, jak denně čekala jako
patrola na četaře a za každého počasí s ním
chodila po procházkách do pozdních hodin noč-
ních a to po osm měsíců. »Však by ji byl ten její
milovník pro nic, za nic po tolika letech jistě
nenechal sedět, kdyby se byl nedověděl o ní

všecko — Ta? Hm — ta je —« a posuněk. Na to vše co věděla, viděla, slyšela a ostatní doplnila fantasie ženy nepřítelkyně, jež odpustí zavraždíte-li jí muže, ale nikdy neodpustí, odloudíte-li, nebo připravíte-li ji o milovníka, zvláště žena provdaná.

Paní W. ovšem toto vše sdělila pod slibem a pečetí naprosté mlčelivosti a výsostného tajemství dvěma nejbojovnějším dámám, jež měly právo činiti si nárok, aby se mohly nazývati pí. Lipanskými. Kdysi se pokusily — ovšem každá zvlášt a na svůj vlastní vrub, ale — nepochodily.

»A taková ho chytne, obloudí,« prohodily společně, když vyprovodily pí. W., jejíž sdělení bylo pro ně ceny nesmírné.

Paní W. jdouc domů, blaženě si pochvalovala: »Tobě jsem pěkně zatopila. To máš za četaře a za ty důstojníky.«

XXVIII.

Vláda stál u pracovního stolku. Nepsal. Jen tak pero držel v ruce a hleděl do prázdna. Náhle jako by nějakou myšlenku chtěl zapudit, přešel pokojem, usedl na pohovku a zapálil si doutník. Tak činíval, když chtěl přemýšlet.

A dnes přemýšlel. Ani neví jak se mu v mysli

zjevil onen večer po premieře. Dosud nikdy nepozoroval v řeči Hildině co tenkrát — před týdnem. Něco takového napolo žalobného a polo žalujícího znělo z jejích slov. Jako by litovala minulosti. Její žaloba: »Podávám ti ubité nitro, ubitou bolestnou vzpomínku toho, co bych tak ráda zapomněla —.« To je výkřik sebeobžaloby a závěr její: »Snad někdy jindy, řeknu ti vše. Dnes ne! Vím co chceš vědět. Máš právo požadovat — máš právo vědět vše —.«

To byl výkřik raněného, nezhojeného nitra. To bylo přiznání k vině. Je tu dvojí možnost: buď je mu nevěrnou ještě nyní, snad má dosud nějaké starší závazky — nebo je to bolest nad ztrátou toho, co zmlsali druzí, co mu nemohla více přinést, poněvadž ona ztráta u ženy se nikdy nahraditi nedá. V prvním případě je hříšnicí, v druhém — světicí.

Náhle mu projelo myslí, jak v onen večer nechtěla do parku. — ,Ne, tam ne! Pojdme do přírody, do čistého vzduchu, kde není vzpomínek všednosti a včerejška —' Tak to chvatně řekla. Nechtěla tam. Proč? Čeho se tam bála? Všednosti včerejška? A jak to myslela? Včerejška — obrazně? Nebo ve skutečnosti? Je ten včerejšek včera, před týdnem, nebo před rokem?

Nevěděl ani, jak se mu tyto myšlenky vyba-vovaly, ale byly tu, rostly, mohutněly, na síle

přibíraly a v jeho bujné fantasii v živé plastické obrazy se utvářely. Na mysl mu přišlo, proč mu to nechtěla říci před týdnem, proč včera opět mu řekla: „— nerušme si tu chvíli blaha. Neptej se mne. Buďme šťastni, jak jsme dosud. Až jednou ti to řeknu.“ Toto vše naplňovalo mu nitro. Nevěděl, zda je klamán dnes, nebo byl klamán před rokem. A přece tak rád by byl věděl jistotu.

Měl rád Hildu, velice ji měl rád. Nemohl by snad ani říci, proč ji měl rád. Snad pro její nevtravost, její jednoduchost a snad proto, že nedovedla koketovat svým ženstvím. Poddávala se z čisté lásky s plnou vášní toužícího těla a měla ho ráda. To pocítoval ve všem, v každém obejmutí, v každém polibku a v každém sevření její náruče.

A přece —. Něco mu do mozku zalehlo. Poznati její minulost. Všecko by rád věděl, vše se všemi podrobnostmi. Co na tom, co bylo kdysi. To nepadá na váhu, jen když to není nyní.

Uvažoval, jak přivykl Hildě. Půl roku již spolu žijí. Jsou si jako muž a žena. Dosud mu nepřišlo na mysl bádati po jejím životě až nyní. Nechápal jak a proč to vzniklo. Ale bylo to zde a nedalo se odehnat. Hildě nedával dosud ani v nejmenším znát co se v něm děje. Byl plný ohledů k ní, ale přece mu neušlo, že v divadle

nebo na ulici s ním mluví jaksi plaše, ba posléze se mu zdálo, jako by se za něho styděla před veřejností. Zmínil se jí o tom a tu prohodila: »Což musejí to všichni lidé vědět, že se máme rádi?« — To ho přímo do hlavy udeřilo. On ji vezme s sebou, veřejně ji představí, k souboji vyzve společnost právě k vůli ní a ona mu řekne: »Což to musí každý vědět?« — Z toho usuzoval, že má příčinu svou lásku před někým skrývat.

To vše počalo se mu pomalu vrývat do mozku, až ho zcela uchvátilo. Láska, již choval k Hildě, láska přátelského soucitu, láska opravdová, něžná, šetrná a vše obětující stala se mu pomalu bolestným utrpením, vznikajícím z nedůvěry — a bál se skoro to říci — a podezření. Ničeho jí nemohl dokázat, ničeho dosud určitého nevěděl, ale jed neurčitého podezření, živěný vyhybavou odpovědí její, zaplavoval ho a stravoval klid jeho duše a znemožňoval i jeho literární práce, ubíraje mu potřebného klidu.

Tak minuly dny a týdny.

*

Hilda dosud ničeho na Lipanském nepozorovala. Žila jako dosud až na to, že vystoupila z místa v obchodu. Věděla, že to Vládovi bude milé. Několikrát se jí o tom zmínil. Vysvětlil jí,

že kdyby dosti málo šila, že tolik vydělá též a pak, požádal ji, aby mu prováděla úklid a vedla dozor nad jeho potřebami, prádlem, šatstvem a vším, čemu on se věnovati neumí. Dále jí přinesl psací stroj, aby se naučila na něm psáti. Chtěl z ní učiniti pomocnici tím, že by jeho literární práce pro tiskárnu opisovala. Slíbil jí vyplácet určitý honorář, tak, aby ztrátu vzniklou v obchodě existenčně nepocítovala.

Každému přání hleděl jí vyhovět. Měl radost, když ona měla radost. Nedávaje znáti vnitřní svůj boj, hleděl vše konat, čím by ji překvapil a radost způsobil.

Zmínila se před ním, jak by to bylo krásné tak sami dva někde daleko v horách, tam v čistém vzduchu nerušeně prožítí nějakou dobu. Tak o tom horovala.

»Stále toužíš po tom, že bys chtěl, abych byla jiná, něžnější, přitulnější. Snad tam kdybych mohla býti stále s tebou, kdy nesvíralo by mne prostředí v němž žiji, tam bych se změnila, tam bych byla jiná, věř mi Vláduško, jiná, taková, jakou mne chceš mít,« pravila, líbajíc ho.

Za dva dny Vláda odjel a za den se vrátiv, oznámil právě v den jejích narozenin počátkem září, že našel pěkné místo, skryté ve slovenských horách, pravé tusculum, kde pobudou měsíc společně, sami, nikým nerušení.

Zlíbala ho a byla šťastna, nadšena, že se její přání vyplnilo.

XXIX.

Pevná pohoda na počátku zářijových dnů dodržovala. Hilda se chystala na cestu. Den před odjezdem ještě přišla a umlouvali poslední přípravy.

»Víš Vladuško, bylo by snad dobře, kdybys odjel dříve, aspoň o den. Víš, abychom nejeli odtud stejně. Bojím se, aby maminka nezvěděla, že jedeme spolu. Co myslíš? Jela bych sama napřed, ale nevím ani kudy a jak. Počkal bys na mne někde a cestou bys vstoupil do vlaku jako cestující.«

Vláda hned neodpověděl. Hlavou mu projelo, k čemu opět tato opatrnost? Proč s ní nemůže jeti? Ale po delší úvaze uznal, že by jeli spolu s kufrem a tu jistě by známí se našli a vyptávali. Rozhodl se jeti zítra dopoledne a ona pojedě pozítří časně zrána. Přisedne k ní ve stanici H.

Podle ujednání přisedl k ní ve stanici H. za časného jitra, krásného slunného dne. Hleděla oknem. Ani rukou nezakývala. Vstoupil do kupé s pozdravem: »Nazdar!«

»Taky jedete na cesty?« Tak ho oslovila, tak cize, ani ruku mu nepodala. Až se zarazil. Te-

prve si povšiml, že tam sedí v koutě nějaký muž. Nevěděl kdo to je. Cestou asi v páté stanici vystupoval a dohadoval se tam s nějakým známým tvrdou horskou němčinou.

Zůstali sami.

»Proč jsi mne tak cize uvítala?« řekl měkce.

»Když tu seděl cizí mužský.«

»Ale vždyť je to Němec odkudsi z hor.«

»Ale může dobře rozumět česky.«

»A co je na tom?«

»Může nás ale znát.«

Vláďovi až se v očích zajiskřilo.

»Kdybych byl vrahem, loupežníkem nebo podvodníkem, nemusela by ses více skrývat než činíš dnes,« řekl skoro trpce a zahleděl se oknem do krajiny. Hlavou opět roztodivné myšlenky se honily. Nedal na sobě ničeho znáti.

Jeli krásnou romantickou, Hildě neznámou krajinou. Vláďa vysvětloval. Odpoledne se dostali na místo. Hilda byla přešťastná. Když se octli sami v pokoji, jehož okna vedla k zapadajícímu slunci, objala Vláďu tak vroucně a líbajíc ho, šeptala: »Jak jsi dobrý, ty drahý, milný muži a jak tě mám rada (vyslovovala dralectické krátké a bez čárky: rada, dodajíc na první slabiku zesilující výraz).

A večer, když v zahradě zasedli k večeři, kdo byl šťastnější než tito dva lidé... Celý vesmír

plál hvězdami a v přírodě byl takový milý, přítulný klid. Hilda šla napřed do pokoje v prvním patře o samotě stojícího domu. Vláška zůstal ještě vykouřit doutník a přečíst noviny. Západ hořel zlatem červánků.

Hledaje špičku na doutník, namakal v kapse dopis. Dopis? Náhle si vzpomněl, že včera před odjezdem přinesl mu pošťák doporučený dopis. Zastrčil ho do kapsy. Co to asi je? Od koho? Zadíval se na obálku. Písmo strojové. Otevřel dopis, rovněž písmo strojové. Četl:

Vážený pane!

Pozorujeme, že se příliš zabýváte slečnou Hildou Libalovou, která dělala svému jménu vždycky tu největší čest, bez ohledu, kdo to byl.

Vážíme si Vás a nedivíme se, že jste se nechal obloudit. Je o Vás známo, že se v ženách nevyznáte a byl jste lapen do léčky vychytalé a až příliš zkušené slečny Libalovy.

Ani nevíte, v jakém mravném pařeníšti jste se octnul. Známe celý její život od dětství i známe její lásky v době války a bude-li potřeba, sdělíme Vám vše podrobně. Dnes prozatím Vás upozorňujeme, byste nepřipínal jméno své k ženě takové minulosti.

Ten, jenž s Vámi dobře smýšlí.

Po přečtení dopisu se Vláďa přímo zachvěl. Bylo to příliš prudké, ale bylo to drzé a sprosté, a to ho přímo ledově ochladilo. Kdo to s ním dobře smýšlí, měl se podepsat a dokázat vše co tvrdí, ale nikoliv pod rouškou anonymity podezření házet, snižovat a hanobit.

Prošel se temným večerem zahradou. Měsíc vycházel nad lesy. Vyšel ven na silnici. Byla tichá, stmělá, pustá. Běžela tu podle horské říčky, dnes po dešti divoce rozvodněné, jindy pouhý potůček. Nutil se klidně uvažovati. Chápal, že dopisem je uskřípnut i on. Toho se pisatel nenadál. A co je komu po jeho jednání, po jeho soukromém životě. Je to bezměrná drzost vtírat se do jeho bytu a chtít prováděti poručníkování nad jeho svobodnou vůlí. Kdyby i holku z ulice zvedl, k sobě ji přitulil, zlepšil, vychoval, co komu na tom záleží.

Uvažoval, kdo mohl tento dopis poslati. Co bylo příčinou jeho napsání a kde kotvila základna jeho vzniku. Proč byl poslán, z jakého důvodu. Ani ve snu mu nenapadlo, že by to mohla býti žena. Spíše — ano. Snad je to žárlivost, snad je to jed, vytrysknuvší z odmítnuté lásky, anebo — z přerušného poměru. Tak by to mohlo býti.

A náhle se mu zjevily různé doby, kdy ji potkával večer a kdy stála denně čekajíc svého

milence a vše, co mu řekla v onen večer po divadle a ještě než odjeli.

Horečka jím zatřásla. Pot na něm vyvstal.

Kdyby mu řekla vše —. Ano, donutí ji tady, aby provedla generální přehlídku svého života a zpověď, všeobecné vyznání svých hříchů lásky. Odpustí jí vše, vše. Nechať je to cokoliv a jakkoliv. Nechať zapadla do tůně mravního zbahnění, již poměry válečné vyhloubily, vše vezme jako osud. Odpustí jí a očistí ji. Ale vše chce vědět, všechny podrobnosti.

Cítil, že dostává horečku. Pospíchal zpět. Ani nevěděl, že tak daleko zašel. Hilda hleděla z okna. Měla obavu již, kde je. Když vstoupil, běžela mu naproti, zavěsivši se na něho — rázem se zarazila a ulekla.

»Pro boha, Vladuško, co je ti? Co se ti stalo?«

»Nic mi není —. Nevím —.« Drkotal zuby.

»Ježíši, ty máš horečku. Pojď, Vladuško, lehni si — miláčku. — Pro Krista — ty se třeseš —.«

Pomohla ho odstrojit a jako matka uložila do lůžka. S obou lůžek pokrývky sebrala a ukryla ho, zabalila a sama v plášti u lůžka seděla, starostlivě hledíc na něho.

»Co se ti to jen stalo. Aspoň kdyby tu byl na blízku lékař.«

»Neboj se. Nic mi není — nic.«

Pomalou přicházel do potu. Bylo vyhráno. Ale

mírná horečka stále napínala jeho fantasii. Asi po hodině usnul a drže ruku Hildinu šeptal v polo bezvědomí: »Všechno mi řekneš, vid', že — mi všechno řekneš — ničeho nezamlčíš — a já ti vše odpustím — —.«

»Řeknu miláčku — Vlaďuško můj — všechno ti řeknu — —.«

Ráno byl Vláška zdrav. Aspoň tělesně. Hilda ho zlíbala a něžně svírala v náručí, až splynuly jejich touhy v jeden veliký, souzvučný akord symfonie lásky.

Žili tu sobě. Procházkou lesem, u vody, u řeky, na horách. Jak ji to vše bavilo. Sama s milovaným mužem. Sama v překrásné krajině. Chápala jakou oběť jí přináší, když vše — v době drahoty — zapravuje on ze svého. Vzpouzela se to přijati, chtěla ze svých malých úspor šetrně žít. Nepřipustil. Nechtěl, aby v něčem pocítovala nedostatku.

Asi za týden pobytu pravila jednou u večer:

»Přemýšlela jsem o tom, že oba jsme odjeli. Víš, jací lidé jsou u nás i u tebe v domě. Co myslíš, nebylo by dobře, kdybys na den se podíval domů, aby tě viděli? Mohl bys se u maminky přeptat, zdali jsem doma, že máš pro mne nějakou práci. Řekla jsem jí, že jedu s přítelkyní do Čech.«

Vláška skutečně odjel. Cestou ovšem se mu

vyrojilo hejno nových myšlenek a dohadů. Proč ho posílá, aby ho bylo vidět. Proč se bojí tak o sebe? Komu je tím povinna? Je na tom tolik záletno, že oba jsou odcestovaní? On nemá žádných ohledů. Proč je má ona? Těmito myšlenkami se zabýval a z nich vznikla určitost podezření. Kombinoval v myšlenkách, z čehož povstávalo dění.

Mezi tím co byl pryč, uvažovala Hilda o všem, co prožila tady; všecko blaho, radost, klid nitra, vše bylo tak krásné a přece se jí zdálo, že Vláška je nějaký smutný, teskný. Jako by ho něco trápilo? Hledala příčiny. Snad není k němu dosti něžnou, dosti oddanou, snad nedovede ho již více rozohniti, vášeň jeho do ohně přivéstí —.

A přec za tolik mu vděčí. Až přijde, podívá se do těch jeho milých, dobrých očí a zlíbá ho tak vroucně a zeptá se, co ho tíží.

Za dva dny Vláška přijel.

Hilda zkoumavě ho pozorovala a zdálo se jí, že je ještě tesknější. Nedovedl se maskovat. Poznávala, že je to přímá, nefalešná povaha. Chtěla se ho zeptat, vyzvat ho, aby se jí svěřil co je mu, co ho trápí a tíží, ale bála se, aby to nepovažoval za vtírání se do jeho nitra. Vidouc jeho tajený a zapíraný smutek, trpěla, ale stavěla se před ním veselou, nechtíc mu kaliti tyto, tak

ideálně krásné chvíle, jež prožívali v této nádherné přírodní kráse.

*

Bylo to na sklonku vyměřené lhůty, již měli prožít v horách, když podvečer, za magického jasu luny odvážila se Hilda zeptati se Vladka, proč je tak teskně naladěn.

»Vím, že ti něco schází, řekni mi, co ti je, proč teskniš? Jsem já toho příčina?«

»Snad ty. Snad okolnosti, snad já sám. Ani nevím,« řekl smutně.

Rozhovořili se a nepozorovali ani, jak měsíc plným světlem se díval do pokoje. Hilda pouze v jednoduchých nedbalkách náhle svezla se s klína Vlášova k jeho nohám. Skoro je objala.

»Vím co chceš vědět. Vím to. Vím!« šeptala.

»Ano. Řekni mi vše. Ale prosím tě, vše mi řekni. Všecko chci vědět. Celý tvůj život i tvé lásky se všemi podrobnostmi. Nechť je cokoli, hřích sebe větší, již předem ti odpouštím. Nebudu žárlit na to, co se stalo dříve, budu-li to vše vědět z tvých úst a tvého přiznání, než abych se to měl dozvědět z úst cizích. Slyšíš? Z úst cizích.«

Hilda se ztišila. Vzala jeho ruku a líbala ji. Cítil, jak slzy kanou mu na ruku.

»A budeš mne mít stále rád, i když ti všecko

řeknu? Budeš mne mít stejně rád?« Hilda mluvila pláčem přerývaným hlasem.

»Ještě více. Poznáme-li ženu již milujeme, o níž jsme přesvědčeni, že v životě chybila, z jejího vlastního a upřímného přiznání, odpouštíme jí a milujeme, ježto v odpuštění spočívá její polepšení, v němž nalezne opět pravou hodnotu ženy.«

»Tedy — ano — řeknu ti vše...«

Nastala pomlčka. Hilda pomalu jako náměsíčnice vstala, upravila se k spaní a položila se.

»Pojď, sedni si ke mně. Promiň, že si lehám, ale nechci, abys mne v této chvíli držel v náručí. Nebude to tvá Hilda, bude to jiná, cizí — úplně cizí osoba, snad více nešťastná než odsouzení hodná, snad více k politování než k zatracení.«

Vláda přisedl a Hilda počala od dětství, vstup do německé školy — vše, co už z předcházejícího vypravování je známo — až k onomu večeru, kdy po prvé se vzdala Adolfovi. Konečně jak na něho čekala po dobu války — až ke scéně s nemanželským dítětem a k rozchodu.

Vypravování její bylo suché, beze všech podrobností. Zdržovala se u věcí nepatrných, kdo byl její tanečník v tanečních hodinách, jakou kytici se stuhou a věnováním jí dal, nebo jak se na ni obraceli nešťastně milující páni, aby napravila hlavy tvrdohlavým milovnicím — zkrát-

ka polovice vypravování nebylo v žádné příčinné spojitosti s jejím vnitřním životem. A ke všemu mluvila o Adolfovi jako o oběti vychytralé Valašky, jež ho polapila v osidla. Ani jediným slovem neodsoudila jeho ničemnost, ani slova opovržení za to, že jí ukradl panenství a osm let nejkrásnějšího života. Nové pro něho bylo, že během vypravování o Adolfovi projevila větu: »Byla bych si Adolfa vzala i s tím dítětem, mám ráda děti, ale ta Valaška odepřela je vydati. Bez děcka neměla na Adolfa nároku, děckem ho držela v pasti.«

Toto ho zarazilo, přímo vzrušilo. Neodsoudila ničemnost, jak by každá žena v podobné situaci učinila. Ohled nebo šetrnost tu nebyla na místě, ba byla urážkou jeho, ježto byl tu pouze jako náhrada z nouze, jako náhražka, poněvadž ten první — utekl. Chápal, že Hilda nemajíc ani hlubšího vzdělání, ani nejmenších právnických vědomostí, neví, že touto větou jeho lásku k ní krvavě zranila a že kdyby Adolf byl chtěl poctivě jednat, že by se byl mohl nechat pro paternitu žalovat, byl by platil měsíční malé částky na výživu děcka a žádná lidská moc by ho nedonutila, aby si vzal matku tohoto dítěte. Čekal, že se vyzná, jak po utrpeném zklamání toužila po něm, že zrekapituluje, co mu tam před nádražím a po příjezdu z Prahy řekla. Nic. Ani

slovem ji nerušil. Hilda mluvila šetrně o Adolfovi, ježto se nikdy nedozvěděla, že pouto lásky jeho prasklo již dříve a sice v onen den, kdy od matky se dozvěděl, že není doučena a že si nemůže otevřítí krejčovský salon k šití dámských šatů, s čímž pro své pohodlí a lehký život v dostatku a sladké zahálce počítal.

Hilda domluvila a ztišila se jako by čekala —. Ano, čekala rozřešení, čekala slova lásky, odpuštění, čekala, že ji obejmě, posílí, potěší. A zatím?

Ve Vládovi probudil se psycholog. Chtěl více, všecko, veškeré podrobnosti, které jsou spojeny v intimitě muže a ženy. Ozval se v něm naturalista, konstruuující lidské povahy v knihách. Něco z jeho řemesla se v něm probudilo. Konstruktor života. Chtěl všechny detaily, ale chtěl všechno a zatím co mu řekla, byl pouhý nejasný výsek životní dráhy její, zahalený mlhou neurčitosti s velikou časovou, kolikaletou mezerou po dobu války. Něco z toho chtěl vědět, něco z toho, o čem slyšel a co bylo spojeno s ní. Vždyť ji viděl s důstojníky, viděl ji denně stát a čekat na četaře po kolik měsíců, viděl ji pozdě večer chodit z procházek a někdy pozdě v noci, ba i před půlnocí samotnou pospíchat k domovu. Toto nemohla popřítí. Vždyť ji potkal nejednou a nemohla mu říci v rozpacích ani

odkud jde, nebo kde byla. (Nebyla tak rafinovaná aby řekla, že byla matce pro doktora, nebo že byla v lékárně pro lék. Že právě přijela odněkud, nemohla říci, její domácí oblek by ji ze lži obvinil.) O tom všem mlčela, jako by to v jejím životě nic neznamenal, jako by to byla nevinná hra dítěte.

Chtěl analyzovat, třebas vlastní bolesti prožít, procítit bolest cizí, chtěl odkrýti nitro, přikryté po leta studem a touhou zapomenouti, chtěl zpověď života, obžalobu rozdrásaného nitra, toužícího po rozhršení a tím očištění — a zatím, tady se mu nalévá limonáda vzpomínek, smíchaná s obligátními daty a to pouze těmi, které se hodí a ostatní přechází se mlčením. Ano, úmyslným mlčením, zakrývajícím otvor obrazu fakt a skutečnosti o nichž chce slyšeti. Co mu po tom, kdy se to neb ono stalo, zda o vánocích nebo letnicích vzdala se po prvé svému milovníkovi, ale chce věděti, jak se to stalo a potom chce vědět, kdo následoval v řadě za ním.

Čekal úplné vyznání po němž by následovala lítost, spojená s drásavou bolestí, promísenou odporem proti tomu, kdo ji využil, kdo hýřivě marnil její oddanou důvěru a páchal zločin na její lásce; chtěl slyšeti vyznání vin a závěrem jemnou prosbou pronešené slovo: ,odpusť mi, od-

pusť, můj drahý muži, ukradali mi vše, z duše i srdce víru v lidi, vyrvali, ale tys mi ji vrátil, ty pozvedl jsi mne, k čistému štítu svého jména připnul, ty drahý, milovaný muži. Vše, co jsi ve mne probudil, vše, čím jsi mne učinil, ti vděčím a láskou jakou žádná žena nemilovala, tě chci denně zahrnovat.'

Byl by se k ní sklonil, objal ji, odpustil a horoucím polibkem zpečetil její důvěru v nový, lepší život. Tak romanticky, ideálně si to zkonstruoval, tento konstruktér života v knihách — na papíře.

Nastala trapná pomlčka, v níž toto vše probíhalo hlavou jeho. Po hodné chvíli, Hilda vidouc, že Vláška hledí jako by v přemýšlení do krajiny, ztápějící se v magickém osvětlení měsíce, přiklonila se k němu, vzala jeho ruku a smáčeje ji slzami, líbala ji a zašeptala: »Odpouštíš mi?« Neodvážila se přidati: »Vlaško«.

»Co bych ti měl odpouštět? Vždyť jsi mi skoro nic podstatného nesdělila.«

»Řekla jsem ti všecko,« zašeptala.

»A což po dobu války?«

»Nevím, co bych ti sdělila.«

Zadíval se na ni.

»Což mne ani nepolíbíš? Řekni, že mi odpouštíš.«

Sklonil se k ní, políbil ji a řekl: »To, co jsi mi sdělila, ti odpouštím, ale to není to, co jsem chtěl vědět.«

Hilda se ztišila. Cítila, že toto není, co čekala. Bylo to tak obřadné, tak klidné, ale upokojila se.

Vláda neuspokojen byl rozrušenější než před tím. Vše znovu v mysli prožíval a znovu se mu zjevil obsah dopisu tak určitého a tak Hildu kompromitujícího.

Po dlouhé chvíli pravila:

»Hněváš se?«

»Nehněvám, ale jednu prosbu mám. Nebudu ti říkat více Hildo. Nemohu vysloviti toho jména bez hořkosti a bez bolesti, jméno, jímž tě všichni volali, pamatuješ? I ten důstojník tenkrát u parku. Budu ti říkat Boženo. Souhlasíš?«

»Ano. Boženka. Krásné jméno. Jistě jsi miloval nějakou Boženku.«

»Ne. Nemiloval, ale je to takové pěkné české jméno.«

»Tedy jsem pro tebe ode dneška Boženkou.«

XXX.

Po příjezdu z letního pobytu nic se v životě obou nezměnilo. Vláda se domníval, že oním

dopisem byl boj proti Božce — tak ji budeme nazývati — ukončen.

Netušil, že vedoucí činitelé ženského rodu pozorují jej a pilně si všímají, co dělá a zdali chodí s Božkou opět na procházky.

Božka denně se stýkala s Vláďou a stále zaháněla mraky na jeho čele se stahující. Pozorovala, že je nějak sevřen, tak nějak zneklidněn a mnohdy zachytila jeho pohled, z něhož vyzíral teskný smutek. Nemohla pochopiti příčinu co je mu, proč teskní, co ho trápí. Časem jí na mysl přišlo, že snad jeho láska již chladne, že se jí nasytil, že hledá příčiny, aby jí opustil. Než opět se utěšovala vědomím, že objekt jeho náruče je stejně vřelý a vášeň jeho stále toužící.

Ve skutečnosti Vláďa trpěl. Trápil se myšlenkou, že mu Božka zapírá kus své minulosti. Měl ji rád, velice a opravdově rád, ale těžce nesl, že ho klame předstíráním a zapíráním toho, o čem byl přesvědčen. A nitro jeho bylo pobouřeno, když počátkem listopadu dostal opět anonymní dopis, v němž se určitě mluvilo o faktech těžce Božku kompromitujících. Byla v něm data u jména, místo a popis kdy a kde byla slečna Hilda Líbalova.

Popsáno bylo vše živými barvami a tak určitě, že nebylo možno o tom pochybovati. Byla

tu zmínka i o Adolfovi a četaři, kteří prý to mohou dosvědčit.

Dopis tento Vládu přímo ohromil. Chápal, že tu je ženská ruka vedoucím tohoto útoku. Ale nechápal, proč se tak děje. Nebylo možno zachytit příčinu. Žárlivost? Nepěstoval se žádnou dámou v tomto městě žádných styků. Nebyla-li to žárlivost ženy, potom to byla žárlivost muže. Z jiných důvodů tento útok nemohl býti podnikán.

A přec Vláda nemínil ustoupiti. Hlouběji se vnořil do studia Božky, jejího nitra. Poznával, že není špatná. Byla-li vinna tím co o ní psali, nebyla to špatnost. Využítkovali ji a na ně padá vina. Oni hřešili na ní. Byla trochu romantická, měla sklony k erotickým výbuchům a zejména překypovala vášní v přírodě. To nebylo nic zlého. Jednu chybu měla, jež vznikala asi pokaženou výchovou, že nejevila z ničeho žádnou velikou radost a pak, scházela jí možnost projevovati něžnost, pravou něžnost, jíž žena blaží a hřeje.

Zkusil to, když časem jí přinesl nějaký dárek. Vzala ho, ale nejevila žádnou radost, takovou dětskou jásavou radost. Teprve později, když jí tento nedostatek něžnosti vytkl, když jí vysvětlil, že něžnost vzniká z překypující citovosti, stala se poněkud něžnější. Připočítával to

chybě z domova. Nepoznala tepla něhy náruče matčina a cizota ve škole německé ještě zhoršila, co rodičů tvrdost zavinila.

Božka byla něžnou pouze v okamžicích vzbouřené vášně. Byla vášnivá jako Španělka a Vláška úmyslně vyhrocoval tuto vášně až krev jí varem bouřila. V těchto okamžicích v divokém objetí byla měkkou, něžnou, skýtajíc nepopsatelnou rozkoš ve svém náručí.

A tato její vášnivá vznětlivost přiváděla mu na mysl, že není možno, aby v době, kdy milenec její byl na vojně, nebyla žila životem ženy, vyžadující atribut své vášně. Nemohl uvěřiti ani pochopiti úplnou absenci při takové vášnivě vznětlivosti, již poznával a která někdy dostoupila skoro bezvědomí. Z těchto skutečností vyvolával doměnky ku stavbě podezření, jimiž zahrnoval její mlčení.

V tom se potácel a trpěl. S houževnatostí churavého člověka stále uvažoval, kombinoval, sestrojoval a stále byl na jednom místě, totiž, že nic víc nevěděl, než co mu řekla a co mu sdělovaly ony bezejmenné dopisy. Nechápal, že počíná churavěti sám. Božka pozorovala na něm vznikající chorobu a nevědouc, čím trpí, žádala ho, aby se šetřil.

*

Za měsíc obdržel Vláša nový dopis, tentokrát hodně určitý:

»Nechcete nám uvěřit, nuže, jsme ochotni Vám na oči svědky postavit, svědky, kteří Vám dokážou vše a potvrdí nezvratnou pravdu — poněvadž jsou přímo účastněni — vše o čem nevíte, ale měl byste vědět. Přejete-li si slyšeti tyto svědky, dopište nám na adresu »Y. Z.« 1917, poste restante, Loco. Můžete slečnu Hildu Libalovu s těmito někdy konfrontovati a buďte ubezpečen, že nebude moci popřítí to, co jí do oči řeknou. Abyste věřil našim informacím, že s Vámi dobře smýšlíme, oznamujeme Vám, že ještě dnes má kromě Vás milovníka, jménem Michal Kavik. Často chodí k nim do domu, vysedá tam celé večery, v neděli dne 23. října byl tam odpoledne až do deseti hodin večer, pak ho šla slečna Hilda doprovázet. Že je to známost opravdová dokazuje, že si tykají. Snad ji nepostačujete a tu podle starého zvyku postarala se o náhradu. Ale toto jste si nezasloužil. Vždyť přece věděla, že jste starší pán. Ale ona...«

Dále nečetl. Ruce mu klesly a dopis vypadl z ruky. Zůstal nehybně sedět. Tento úder byl hrozný. Vzpomněl si, že byl v onu neděli v Praze — a ona — ona...

Slze mu vyhrkly z očí. Byla to přílišná rána a tentokráte musil uvěřit. Že on byl v Praze, nikdo nevěděl, ale že ona právě v onen den —. A nic mu neřekne. Klame ho. Předstírá mu vášeň, již snad ani nepocituje. Vzpomíná, jak nedávno mu zabraňovala, aby —. To vše, každé sebemenší třeba domnělé její pochybení rostlo tu v přitěžující okolnost, budoucí vinu zrady.

Nevěděl jak dlouho tak dlel, hodin nepočítal. Když se z tohoto polobezvědomí probudil, byla tma. Venku skučel listopadový víchř. Mračna stála nad obzorem hustá, nehybná. Vzpomněl si, že dnes Božka tu nebyla. Nepřišla. Proč nepřišla? Ach, ona je neděle. Snad je tam u ní opět. Něco tajemného vábilo jej vyjít a podívat se k nim do oken mají-li v zadním pokoji světlo. Jinak k vůli úspoře sedávali v kuchyni.

Rychle se oblékl a vyšel. Sešel se schodů až před domovní dveře. Byla neproniknutelná tma v této málo osvětlené části města. Zůstal okamžik státi a v tom — zaslechl hlas. Zdál se mu — ano. Vítr vanoucí ze severní strany nesl k němu hlasy od vedlejšího domu. Přitisknul se ke zdi domovního výklenku a poslouchal.

Bylo znáti, že mluvící stojí mezi zdmi domovních dveří.

»Kam půjdeš v neděli,« děl mužský hlas.

»Nevím,« odpověděl ženský hlas.

»Šla bys na procházku v neděli?«

»Nevím,« opět odtušil polohlasem ženský hlas. Zdálo se, že se hlasy vzdalují.

»Tož s bohem, je zima,« řekl ženský hlas.

»Buď s bohem a na shledanou.«

Vláďa slyšel kroky odcházet a náhle zaslechl cupot směrem k sobě. Má zůstat, překvapit ji, nebo odejít. Rozhodl se odejít. Vběhl do domu a sotva svlékl se sebe kabát, za okamžik slyšel klapnout dveře u předpokoje.

Stál u psacího stolku, když vešla Božka. Šla přímo k němu: »Odpusť, že jdu tak pozdě, ale nemohla jsem dříve. Měli jsme návštěvu« — náhle pohlédnouc na něho, zhrozila se: »Ježíši Kriste — co ti je — Vlačuško můj — co se ti stalo?« Chtěla ho sevřít do náruče.

»Nic,« řekl chladně, a mírně ji od sebe odsunul.

»Ježíši — co ti je? Tys churav,« volala zoufale.

»Nic mi není. Odejdi,« — řekl a skoro padl do pohovky.

Božka zoufale hleděla na něho. Byl bled, rty zařaté, oči vypoulené, těžce oddychoval. Nemohla pochopit, co se mu stalo. »Doběhnu pro lékaře, Vlačuško. To je mrtvice. O tebe se pokouší mrtvice.«

»Nechci,« zasyčel a pevně ji stisknul ruku až

na kolena k němu klesla. Přímo v hrůze na něho hleděla.

Vláda se přemáhal zmoci vnitřní rozčilení a po delší době se vzpamatoval, posadil se zpříma a pravil ledově: »Kdes byla tak dlouho? Je skoro půl deváté.«

»Návštěvu jsme měli.«

»Návštěvu,« opakoval temně.

»Ano, návštěvu, promiň, zdržela jsem se. Nemohla —«

»Ovšem — jsem poslední u tebe. Každý druhý je u tebe v první řadě, teprve co zbude času, je pro mne.«

»Ne, nevěř Vlaďuško.«

»Měla jsi návštěvu a to příjemnou návštěvu a nebyla to první ani poslední,« vydechl Vláda a dodal: »Ano, ano, příjemná, když ji jdeme večer o půl desáté vyprovázet na ulici a tam stojíme a loučíme se — a líbáme na shledanou.«

»To není pravda. Nelíbala jsem ho,« zvolala plným hlasem Božka.

»Vím, kdo je to. Je to váš milenec, slečno Hildo.«

Nenazval ji Božkou. Vhodil jí staré jméno do tváře.

»Ježíši Kriste — co to mluvíš? — Není — není,« zaúpěla Božka.

»Byl u vás v onu neděli, když jsem byl

v Praze. Bezpochyby jsi ho pozvala. Chodí k vám často. Tykáte si spolu. Zapřete slečno, že dnes jste se neumlouvali, kam půjdete v neděli. Ovšem, mně řeknete, že musíte k tetě —«

»Vláďo, Vlačuško můj! Snad jsi nás slyšel.«

»Vím i jak se váš milenec zove: Kavik —«

»Všecko ti řeknu —«

»Nic nechci slyšet —«

»Musíš to slyšet. Jsi na falešné stopě. Někdo ti to asi řekl. Někdo, jenž mi nepřeje tebe. Ale slyš pravdu, již Bohem dokládám. Máš pravdu, Kavik se zove, občas k nám přichází. Je to synovec matčin, od její nevlastní sestry syn. Jeho bratr měl tatínkovu nejmladší sestru za ženu. To bylo asi před patnácti lety. Zemřela již a on se znovu oženil. Je odněkud z Moravy od Brna. Chodí sem návštěvou k bratrovi a tu přichází k nám. Ano. Je pravda. Matka mne nutila, abych si ho vzala, ale řekla jsem určitě ne. Zná mne jako děcko v tykání. Neodvážuji se mu to zakázat k vůli matce. Je to přízeň. Ale já mu netykám nikdy. Onu neděli byl u nás až do osmi hodin večer. Nevíš, co jsem vytrpěla, že nemohla jsem ti napsati pozdrav, bys ho po příjezdu ve skřínce našel. Jediná moje vina, že jsem ti to zamlčela, nikoliv proto, bych byla vinna, ale k vůli tobě. Znáš tvoji nervosu, bála jsem se, abys se nerozčilil a proto —«

»Jdeš vyprovázet cizího muže večer až před dům v pekelné nepohodě. Náhodou jsem vyšel, nevím jak jste tam dlouho stáli, ale já tam byl aspoň pět snad více minut. Slyšel jsem váš rozhovor. Neodpověděla jsi určitě: ‚nepřijdu‘, ale výhybně: ‚nevím‘ a šla jsi ho na roh vyprovodit —«

»Chtěla jsem, aby zašel a neviděl —«

»Že jdeš sem. Ještě lépe. Slušně vychované děvče nejde vyprovázet cizího muže pozdě večer, odmykat dům a stát s ním před domem.«

»Maminka nechtěla jít.«

»Měla jsi kategoricky odepřít a říci: ‚to se, maminko, nesluší.‘ Měla jsi odpoledne, když přišel návštěvou po půl hodině se omluvit, obléci se a přijít sem. Kdyby ti byl ovšem ten pán Kavik cizí. Ale ty sedáš na dvou židlích. Celé odpoledne prosedíš s ním pět nebo šest hodin. Na mne nevzpomeneš a chceš mi namluvit, že je to cizí?«

»Je, Vlaďuško — cizí, cizí, ale maminka —«

»Maminka tě zkazila nevhodou. Nemáš své společenské noblesy, předpokládající určitý takt, jistotu co se sluší, co je přípustné pro děvče dobře v rodině vychované. To vše jsem ti několikrát sděloval, poučoval, informoval, často jsem ti říkal, že nechci, abys stále se brodila bahnem oněch zvyklostí, jež se na tebe nalepily prostře-

dím, v němž jsi se pohybovala, vyvázal jsem tě z onoho ovzduší, povznesl jsem tě do výše, chtěl jsem tě mítí lepší, čistější a ženštější. Chtěl jsem vzbuditi v tobě něžnost, již pouze ve chvílích vášně ukazuješ, chtěl jsem, abys v sobě našla ty dary Stvořitele, jimiž vyzařuje pravá ženskost ženy milující, něžné, měkké a sladké, již Bůh stvořil aby zaháněla trud od hlavy mužovy. Dříve jsi říkala: až tam nebudu, budu jiná, uvidíš, že se změním, ano změnila jsi se. A to v můj neprospěch. Nevěřím ti, to je vše, co ti mohu říci.«

Odmlčel se. Božka klečela před ním na kolenu.

»Vím, že jsem vinna, vím, že je pravda vše co mi vyčítáš, ale nevěř, že kromě tebe něko-ho mám ráda. Myšlenky mé jsou u tebe, srdce, cit, láska, oddanost, má vášeň, mé tělo, všecko je tvé, tvé, pouze a jedině tvé. Vím, že podléhám vlivům, vím, že nemám dosti síly odpírati, vím, že je pravda, co pravíš, ano, to jsem měla učinit a také učiním. Ano, Vlaďuško, všecko učiním jak si přeješ. Přisahám ti při všem, co mi draho a svato, že po celou dobu, co jsem s tebou, jsem cizího muže nepolíbila a neobjala.«

»A před tím, řekni, před tím?«

»Prosím tě, Vlaďuško můj —«

Vláďovi projela hlavou myšlenka vyhrotit

v Božce vášeň na ostří nože a pak jí přepadnout otázkou: jaký byl její život minulý, zdali je vše to pravda, o čem mu psali. Krev do varu jí přivede.

»Otoč klíčem světlo. Nemohu je snést; v očích mi řeže. A odlož. Je tu teplo.«

Božka zatočila klíčem elektrického světla. Ve tmě rozplihl se světelný pruh pouliční svítily. Přisedla k Vládovi. Uchopil ji do náruče a vášnivě ji zlíbal.

»Šetři se, pro boha, Vlačuško můj — šetři se.«

Ale Vláška ji smyslně líbal až chvěla se blahem a opojným štěstím, že hněv jeho tak rychle zmizel.

»Řekni mi, Božko, měl tě někdo v životě tak rád jako já?« — tázal se chvějící a na rtech jeho ústy visící Božky.

»Já nevím,« zašeptala.

Vláška jakoby ránu dostal do hlavy. Tedy ona ani neví, nemůže rozpoznat lásku jeho objetí od těch, kteří byli před ním. Tedy tolik jich bylo, že se v nich ani nevyzná. Nedávaje na sobě ničeho znáti, po chvíli pravil:

»Prožila jsi lepší chvíle v požitcích lásky než se mnou? Řekni mi to upřímně.«

»Ne, Vlačuško. S tebou jsem po první prožila ono veliké poznání ženskosti a u tebe jsem po-

znala, proč jsem ženou. S tebou, můj Vláduško, prožívám celé, dosud nepoznané blaho, jež vášní zaléváno, vydává krásný, hojný a čistý květ lásky v mém srdci. Nikoho jsem tak nemilovala a nikomu se tak plně žensky neodдалa jako tobě, ty můj drahý, jediný muži.«

»A líbali tě tak, jako já? Řekni kdo a kde tě líbali. Řekni, Božko.«

»Prosím tě, Vlášo.«

»Chci to vědět.«

»Nerušme si chvíli blaha. Co na tom: ,Co je pryč to se, nevrátí'. Žijme okamžiku a tomu štěstí, jež nás velikým blahem v této chvíli pojí.«

»Chci znáti vše, celý tvůj život. Řekl jsem ti, že chci, abys po mně měla památku, ale chci za to od tebe prosbu. Řekni mi vše.«

»Řekla jsem ti vše tam venku.«

»To nebylo všechno. To bylo pouze kusé vylíčení tvého poměru k Adolfovi. Ale byly tu ještě jiní.«

»Ne, nebyli Vlášo.«

»Byli. A ty máš ještě dosud jistý ohled ať nedím obavu buď z nich nebo před nimi.«

»Nerozumím ti.«

»Hleď. Ty se bojíš, nebo snad stydíš skoro veřejně se mnou jít po ulici. Jdeme-li náhodou spolu ve dne, máš plno obav, aby nás někdo neviděl, nepotkal. Potkáme někoho známého:

Viděl nás pan X., Ježíši, tamhle jde pí M. V divadle bojíš se, abych neseděl vedle tebe. V loži sedím za tebou, aby mne nebylo vidět. Přes náměstí bys nešla se mnou, zvláště v neděli. Jako bych byl nejnečestnější člověk. Proč? Jsem jist, že by ses nestyděla za kteréhokoliv důstojníka ani za toho, co na tebe volal ‚Servus, Hildo‘. Veřejně bys šla s Adolfem, Kavikem, četařem a jinými. Proč se bojíš se mnou jít? Řekni.«

»Prosím tě, Vládfo, nerozpřádej opět staré klubko domněnek a podezření. Šetři se.«

»Ne. Právě dnes chci všechno vědět. Hleď jaký velký interval je ona doba let válečných. A po celou tu dobu jsi se stýkala s vojáky, důstojníky i civilisty v obchodě a z obchodu — i o tom vím. A tuto dobu chceš přejít mlčením. Neměla jsi zpráv o Adolfovi. Mínila's, že je mrtev. A po celou dobu, že bys byla žila v absenci, v naprosté zdržlivosti?«

»Ano, Vladuško. Ano. Víš, co jsem ti řekla. Sama sobě jsem hřešila »v panenské rozkoši«, ty to víš.«

»Hleď, Božko. Měla jsi známost s četařem Barnerem. Nezapřeš toho. Osm měsíců — a že bys —«

»To nebyla láska. To bylo přátelství.«

»Po osm měsíců den co den jste se stýkali, do noci na procházky chodili —«

»Do noci nikoliv, pouze do večera.«

»Do deseti hodin i později. Viděl jsem vás přece často.«

»Choval se ke mně pouze přátelsky.«

»Po osm měsíců, při tvé smyslné vášni, při tvé divoké krvi, že byste byli pouze trhali sedmikrásku, každý večer a šeptali: má mě rád, nemá mě rád?«

»Těšil mne pouze přátelsky a i když viděl, že se v jeho náručí chvěju, těšil mně pouze přátelsky a snad mne pouze zlíbal. To bylo vše. A důstojníci? Těm jsem pokaždé od nejlepšího utekla.«

Božka přestávajíc se bránit, mluvila útočně. Vláda to pozoroval a pravil určitě:

»Prosím tě, Božko, uklidni mne. Řekni mi všechno. Vyznej se jako u zpovědi. Odpustím ti všechno, ale z úst tvých to chci slyšet, z tvých úst — abych nemusil slyšeti důkazů z úst cizích.«

»Důkazy? Jaké důkazy?« řekla Božka.

»Ano, důkazy z úst cizích —«

»*A kdo mi může co dokázat,*« prohodila skoro tvrdě.

To byl druhý úder přímo do srdce.

On vyhodil poslední náboj. Této odpovědi ne-

čekal. Důkazy. Či bere si žena s mužem v lásce někoho, kdo by to dokázal? Snad pouze překvapení »in flagranti«. Ale říci: »Kdo mi může co dokázat« — bylo osudné a z úst Božky přímo nevysvětlitelné. Ovšem bylo nutno uvážit, že při její menší schopnosti vyjadřovací nechápala plnou hrůzu této věty.

Vláďa dlouho nepromluvil, až posléze na pohled lhostejně pravil: »Tož když důkazy, tak důkazy.« Vstal a otočiv klíčem na světlo, zapálil si doutník.

Božka se zadívala na Vlášdu a popošla proti němu.

»Nehněvej se, Vlaďuško. Prosím tě. Jsi dnes takový divný, mám o tebe strach. Nevím proč, ale bojím se o tebe. Zůstanu tady s tebou. Seběhnu pouze domů a řeknu to matce, aby mne nesháněla. Ano?«

»Nikoliv. Je mi docela dobře. Jdi domů. Je pozdě již. Jedenáct hodin. Tak nám to uběhlo. Ale byla to pěkná rozprávka. Pravda?« Vlášda mluvil tak ironicky, že ho nepoznávala a sama pocífovala něco nezvykle cizího v jeho řeči.

I při polibku na dobrou noc, takový nějaký výsměšný tón, když řekl: »No, tak dobrou noc a na shledanou.«

Těžko šla Božka domů. Dvakrát pohlédla do osvětlených oken Vlášdových a hleděla, jak se

tam stín pohybuje. Vláďa přecházel pokojem. Znala ho. To bylo vždy, když byl duševně pohnut, ať rozčilením nebo duševní prací literární.

Nemohla usnout. Takových přechodů u něho dosud neviděla a nezažila. Co se mu asi stalo? Měla mu to říci o tom Kavikovi již dávno. Je to hloupost. A myslí jí proletělo, jak asi před půl rokem lékař, léčící Vlášu, říkal: »Vystříhejte se velkého rozčilení, mohlo by to míti zlé následky.«

XXXI.

Vláďa většinu noci probděl. Uvažoval, na čem se ustanoviti. Posléze zvítězila u něho touha po odvetě. Vzdorem zlomiti vzdor. Byl přesvědčen, že Božka vzdorovala. Chtěla mu odpírati vzdorem, na co měl právo věděti a proto zlomí její tvrdou povahu tím, že ji přesvědčí. Důkaz jí před oči postaví. Nebude se jí mstíti, odpustí jí, ale chce ji vidět pokořenu.

Neuvažoval o sobě jak bylo by jemu za těžko zpovídati se ze všech svých malých hříšků, které spáchal na cizím úhoru? Či nechápal on pýchu na poli lásky? Neměl ničeho — jak filosof praví — čeho nerad člověk vzpomíná a všecko snažení člověka pouze k tomu směřuje,

aby to prokleté něco zapomněl? Kdyby se byl před ním objevil podobný inkvizitor, jak on chtěl vyzpovídat Božku a kdyby Božka byla se ozvala stejnou žádostí — a měla k tomu totéž právo, jaké on sobě osoboval na ní — co byl by odpověděl? Kdyby Božka byla řekla: Ano, můj Vladuško, řeknu ti vše i ty nejintimnější podrobnosti, ba i jména oněch mužů, ale sděl mi veškeré intimnosti tvé činnosti, kdy, kde a jak jsi byl činným na poli lásky a jména oněch dam, žen, děvuch, které při tom byly ve spolupráci. A potom já ztratila své panenství pouze jednou — řekni mi, Vlášo, kolikrát ty jsi byl vítězem, kdy panenství bylo žertvou tvého zisku? Řekl bys mi to? Ne, neřekl, poněvadž jsi čestný muž a ten neprozradí jména dámy, jež se mu se svojí slabou chvílkou svěřila. Znevážila bych si tě na vždycky, ježto bych měla obavu, že zítra vhodíš i mne na smetiště veřejnosti, abych byla předmětem pikantnosti, jíž se dráždí perversní staří pánové nebo starší mladíci, jimž, jak praví lid, je jedno, mužský nebo ženská, panna nebo vdova.

To vše na mysl Vlášovi nepřišlo, ale to rovněž nepřišlo na mysl Božce, jež ráno již po osmé hodině šla se přesvědčit, jak je Vlášovi a co je s ním. S tlukoucím srdcem vzala za kliku, bylo otevřeno. Vešla do pokoje druhého a viděla

Vládu spícího. Zapomněl totiž večer za Božkou zavřít.

Poslouchala jeho dech. Byl pravidelný. Ale kouře tu bylo. Chápala, že Vláška byl dlouho vzhůru. Na stole ležel dopis. Zahleděla se na obálku. Divná adresa tam:

Y. Z. 1917 poste restante

Loco

Nenapadlo jí uvažovat, komu platí list poste restante - Loco, totiž v místě. Zнала dopisy restante, sama někdy si pro ně chodila, ale věřila, že Vláška nebude si dopisovat jako student. Neuvažovala, co je tam, ani kdyby ho otevřela, nic by se nedozvěděla. Tajné písmo tam oznamovalo: »Přijďte dne 13. prosince o 6. hodině večer a přiveďte důkazy — ale skutečné důkazy a skutečná fakta.«

Božka netušila, že tento dopis obsahuje rozvrat jejího štěstí, její naděje, její celé budoucnosti. Nebyla tak smělá, aby dopis otevřela. Byl již zalepen. Dlouho na záhadný nápis hleděla i malé zachvění žárlivosti jí srdcem proletělo, ale pohledem do milé tváře Vláškovy se upokojila. Ne, ne, tento muž nedovede klamat. Pozvedl ji, povznesl a ona? Ano. Má pravdu. Bojí se s ním jíti městem, aby lidé jí neviděli. Obává se, aby —. Ale co je jí po lidech? Posta-

rali se o ní, o její zdraví, o její zlepšení postavení, o její povznesení a zmravnění? Kdo se k ní přiblížil, využítkoval ji. V lásce jí lhali, až jim uvěřila a doufala, že trochu málo štěstí se k ní v životě skloní. V důvěře a naději objímala ony muže, v roztoužené radosti je v náručí svírala, skytajíc jim v přehojné míře toho, co mělo býti závdavkem na šťastnou budoucnost s nimi. A zatím? Nabaživše a nasytivše, svou vášeň ukojivše tím, čeho jim poskytla, opustili ji. Všichni. Ztratila důvěru v muže, až tento muž jediný ji důvěru v nový a lepší život vrátil.

Je čistá dnes opět, posvěcena jeho láskou, zjemněna jeho povahou, zlepšena jeho příkladem.

A za to vše, jak mu má říci vše, celý život odestříti před ním. A přec. Má právo to vědět každý muž, má právo to vědět a znáti celou minulost ženy, jíž chce věnovati svůj život. Zhřešila-li v lásce před ním, musí ho takovou láskou zahrnovat, aby jí odpustil v poznání, že ho dosud žádná žena tak nedovedla milovat. A v tomto poznání odpustí ženě milované i hřích na jeho právu v lásce minulostí spáchaný.

Ano! Řekne mu vše, ale dnes ne. Je poslední dobou tak nervově rozčilen, bezpochyby duševně přepracován. Ví, že opět na něčem pra-

cuje. Řekne mu, aby se uklidnil. Až nabude klidu, všecko mu řekne, všecko i ty nejtímavější podrobnosti, když to chce vědět. Vždyť dnes ji neopustí — vždyť se jí zdá — že — Bože, kdyby to byla pravda — že bude — matkou — a neklamou-li ji všechny známky — tak bude — jeho dítěte matkou —.

Ruce sepjala a vroucně hledíc na obraz Marxovy světoznámé Kristovy hlavy, jež tady v pěkné kopii visela, šeptala: »Kriste — smiluj se — smiluj se — slituj se a dopřej mi toho štěstí —.«

*

Vláda sebou pohnul.

Přistoupila k němu a teprve nyní spatřila na nočním stolku malou, modrou lahvičku. Vzala ji do ruky. Morfium! Bezpochyby nemohl usnouti. Hleděla na něho. Byl bledý a zdálo se jí, že dech jeho je slabý.

Přišel listonoš, položil poštu na stůl a s hlasitým pozdravem odešel — a Vláda se neprobudil. To ji levalo. Sklonila se k němu a políbila ho, napřed jemně, potom mocněji — a on neopětoval polibků.

V hrůze hleděla na něho. Bledost jeho ji strašila. Včera byl tak rozechvěn, rozčilen, zná ho, ví jak tím trpí. Snad —. V obavě o něho odhodlala se běžeti pro lékaře. Cestou právě potkala

lékaře K., jemuž vše sdělila. Slíbil se tam zastavit.

»Možno, že vzal trochu více morfiových kapek, které jsem mu onehdy předepsal. Naříkal si na nespavost. Vyspí se z toho a bude dobře. Hůře je s jeho nervovým systémem. Ten je ořesen. Po dvakrát jsem u něho pozoroval nervový záchvat. Jen ať se nerozčiluje. Mohlo by to mítí jednou vážné následky. Asi za hodinu přijdu se tam podívat.«

Božka běžela zpět a sotva vešla — uzřela Vladu sedícího na lůžku. Oči měl kalné a skoro se chvěl. Všecko mu řekla.

»Jsi o mne velice pečlivá,« řekl mírně.

»Doktor pravil, aby ses nerozčiloval, prosím tě, Vladuško.«

»Neboj se. Nerozčiluji se více.«

»Mám u tebe zůstat?«

»Nikoliv. Děkuji ti.«

Políbila ho, ale cítila v jeho polibku buď slabost nebo chlad.

»Přijdu se na tebe odpoledne podívat. Možná, Vladuško, že ti v několika dnech sdělím veliké tajemství. Dnes máme teprve šestého,« dodala důvěrně.

»Tak?« řekl klidně.

»Počkám ještě týden, do třináctého.«

Odešla.

*

Po jejím odchodu Vláša vstal a pročetl došlou poštu. Zahlédl dopis na stole: »poste restante« a dlouho se naň díval. Dnes uvažoval znovu: má ho poslat či nikoliv. Znovu se v něm vzbouřil hněv proti její úpornosti. Třináctého prosince — projelo mu myslí. Ona mu v ten den chce něco sdělit, něco důvěrného. Co? Ano, to se hodí. Je-li ono tajemství, jež mu chce sdělit to, co chce vědět, zřekne se slyšeti ony důkazy. Uvěří jí. Třináctého. Lid říká: nešťastný den. A jaká to zvláštní shoda. Je to čirá náhoda nebo osud. Třináctého.

Týden uplynul v chladném klidu.

Božka byla denně rozechvěnější. Denně stála u nástěnného kalendáře počítajíc dny . . . Kolem desátého byla všecka vzrušena. Ocitnuvši se odpoledne sama v pokoji, klesla před obrazem Matky boží na kolena a modlitbou nejvroucnější děkovala za milost:

»Shlédla jsi na mne, Matko milosti. Vyplnila jsi přání mé, darovala jsi mi mateřství a s ním nejšlechetnějšího muže pod sluncem. Jsem šťastna a před tebou se skláním v díkyčinění.«

»Zítra je třináctého,« pravil Vláša. »Slíbila jsi

mi sdělití tajemství, přijď určitě, ale určitě, prosím, o páté hodině. Určitě prosím.«

»Ano, Vladuško, přijdu. Řeknu ti veliké tajemství, jež hrozí mne štěstím zadusiti.«

Zlíbala ho. Zadívala se naň. Byl přepadlý, neobyčejně bledý.

»Šetři se, Vladuško můj. Šetři pro sebe, pro mne a — —.«

Odběhla.

*

Byl pátek, dne třináctého. Dvakrát nešťastný den, když se Božka strojila k Vládovi. Oblékla se s jemnou elegancí, nevтіravou koketností. Zahleděla se do zrcadla. Byla trochu bledá, ale plnější v obličejí, ňadra víc vzedmutá, oči jasnější, zkrátka zdravější a řekla by hezčí, než z jara, když po prvé dlela v náručí Vládově. Chtěla by býti dnes krásnou, vždyť nese takové tajemství.

Určitě po páté hodině vyšla z domu.

Vláda seděl doma a čekal jí. Byl nervově děsně rozrušen. Na mysl mu přišlo, co počíná, chtěje důkazy o Božce od cizích lidí. Je to nečestné. Zkompromituje jí i sebe. Snad bylo by lépe odmítnouti je. Ale opět zvědavost a potom tvrdá mlčenlivost Božčina. Přizná-li se dnes — od-

pustí jí a odmítne důkazy. Dnes obdržel telegram: Přijdeme —. Nic víc.

Božka vešla. Odložila plášť. Venku sněžilo. Bylo tu teplo a jasno. Pohlédla na Vládu a poznala, že je velice rozčilen. Seděl na pohovce. Přisedla k němu a počala ho líbat. Božka neměla a neznala oné ženské, něžné mazlivosti přecházející do tónu dětského hlasu. Její výbojnost byly polibky a pak vášeň. I dnes počala takto operovati.

Vláda pozoroval její úmyslně volený oblek a z toho soudil, že snad dnes se vyzná.

Seděli tak delší dobu.

»Slíbila jsi mi něco sdělit.«

»Ach — ano — můj Vladuško. Chci ti —.«

»Nu proč se zajikáš? Proč nemluvíš?«

»Nevím ani — Vladuško — to štěstí —.«

»Nech štěstí nyní stranou. Víš co nás oddaluje a sobě odcizuje. O tom mluv.«

»Hleď, Vladuško — to není, co ti chci říci.«

»Ale já právě dnes to chci slyšet.«

»Dnes ne, Vladuško můj. Dnes ti přináším —.«

»Neustoupím. Právě dnes v kritický den tě posledně prosím, sděl mi vše, co chci slyšet, dříve než bude pozdě. Slyšíš! Než bude pozdě.«

»Prosím tě snažně, dnes ne. Všecko ti řeknu. Na spasení mé duše slibuji, že ti ničeho nezamlčím, ale dnes ne —.«

»Dnes to chci slyšet. Dnes —,« tvrdě zvolal Vláša.

»Jsi tak rozčilen, bojím se o tebe, o tvůj život a potom dnes — chci ti sdělit tajemství — —.«
? ? ? ?

»Ano, tajemství, týkající se nás dvou.«

»Nerozumím ti.«

»Vladuško — můj drahý muži — jsem matkou — tvého dítěte matkou — tvého dítěte, jež nosím pod srdcem.«

Svezla se mu k nohám.

Nastala dlouhá pomlčka.

»Matkou? A mého dítěte? A jsi tím jista?«

»Ano, nezvratně.«

»A jsi jista, že jsem já otcem?«

»Ježíši Kriste — co to mluvíš? Vlášo ty mi nevěříš? Ty mne podezříváš?«

»A nemám příčiny? Nepřistihl jsem tě onehdy večer, když jsi vyprovázela pana Kavika?«

»Vlášo, poddala jsem se ti s celou vášní ženy milující. Jsem matkou tvého dítěte. Na tuto hlavu Kristovu, hled, tři prsty kladu a přísahám na své spasení, v něž věřím, na zatracení své duše, jež má býti spasena, že žádného muže jsem neobjala od té doby, kdy tys mne po prvé v tomto pokoji v náručí sevřel.«

»Ano — ano. Ale já chci vědět, co bylo před tím. To chci vědět. Slyšíš? Mluv —.«

»Řeknu ti, ale dnes — Vladuško — dnes toho nežádej. Dnes, kdy ti přináším sladkou zvěst — matka.«

»Chci to vědět od tebe, nebo se to dozvím od cizích.«

Vláda vyslovil tuto větu ostře.

»Zab mne — chceš-li, sdělím ti vše, všechno vyznám, ale dnes — bojím se o tebe —. Lékař mi — —.«

Ozval se v předsíni zvonek.

»Pozdě. Tys tomu chtěla. Nemůžeš odejít. Zůstaň zde v pokoji —. Můžeš všechno slyšet, ale chovej se klidně ať co chceš uslyšíš.«

Vyšel do předního pokoje a do chodby, vpusťtil příchozí. Byli dva. Zavřel chodbu a uvedl je do prvního pokoje. Ani sedadlo jim nenabídnul. Zahleděl se na ně a tak mu pojednou připadli jako lupiči.

»Mluvte,« řekl ostře. »Ale mluvte zkrátka a potom k věci. Čtvrt hodiny máte času. Nic víc. Předem se představte, kdo jste, abych věděl s kým mám co činit.«

»Já jsem Adolf Barner.«

»Já jsem bývalý četař Loprin.«

»Vy, pane Barnere, jste první milovník slečny Jetty. Pravda? A vy, pane Loprine, jste onen četař, tak zvaný přítel slečny Hildy, jemuž tolik věřila, v jehož přátelství tolik důvěry sklá-

dala. Vy tedy přicházíte složití svědectví proti ní?«

»Ano,« řekli oba.

»Vy máte v úmyslu nejintimnější důvěrnosti z vašeho styku s bývalou láskou mně slovně sdělit?«

»Ano.«

»A co vás vede k tomuto šlechetnému skutku, abyste její čest, dosud před lidmi a před veřejností nedotčenou, jedovatou slinou postříkali?«

»Chceme vás zachránit.«

»Zachránit? A před kým, nebo před čím?«

»Před ní.«

»Není vás hodna.«

»A kdo vás posílá, abyste tuto bohulibou opravu vykonali?«

»To nesmíme říci, ale jsou to lidé, kteří s vámi dobře smýšlí,« pravil četař Loprin.

»Není vás hodna. Vodí vás za nos jako to dělala s námi,« dodal Adolf Barner.

»A chcete, pánové, veškeré podrobnosti, tedy vy, pane Barnere, jako její první láska — vše přede mnou odhalit, znovu ji svléci a znovu ji připravovati o to nejdražší, co žena muži milovanému v nejněžnější oddanosti podává?«

»Ano, chci. Klamala mne a proto se chci pomstít. A potom kdo ví, byl-li jsem já její první láskou,« děl Adolf hrubě.

»Jakož já nebyl její láskou poslední. Mezi námi dvěma byla veliká tlačenice,« zasmál se hrubě četař.

Lipanský pojednou jako by se probudil. Zdálo se mu, že slyšel bolestný povzdech z vedlejšího pokoje. Rázem pochopil situaci, v jaké se ocitá. Kdyby tyto chlapi chtěl déle poslouchat jejich surové líčení mlčky snášet, byl by jejich spoluvinníkem. Musela by jím Božka právem opovrhovat. Byl by horší nežli tito dva ničemové, kteří tu hrají roli najatých vrahů. Hněv v něm zahořel a ostře pravil:

»Jste, pánové, příliš starostliví a pečliví o mne i o slečnu Líbalovu. Chtěl jsem vědět pouze, kdo za touto ničemností stojí. Dnes to vím. Nemohli jste klesnout hlouběji. Vy, pane Barnere, jste byl její první láskou, vy jste jí ukradl panenství, osm nejkrásnějších let a dnes přicházíte za vše, co vám obětovala, vhodit veškeru její lásku do bahna a brodit se tam s ní a ukazovat obnažené tělo její okolojdoucím a volati: ‚Podívejte se, takhle vyhlíží ta, která mi obětovala své panenství.‘ Takovou podlost může spáchat pouze člověk bez citu a mravně zchátralý, asi takový, jakým jste vy.

A vy, pane Loprine, byl prý jste přítelem slečny Líbalovy, vetřel jste se do její důvěry a dnes za vše, co jste úlisného na ní vymámil, přichá-

zíte házet po ní blátem? Či jste to tenkrát nevěděli? Je možno, aby takoví lidé — a mohu říci lotři — jako jste vy, beztrestně mohli loupit čest druhým, které napřed obloudili předstíráním lásky a přátelství a dnes chtějí vykřikovat vše, co se jim podařilo na ubohé oběti ve slabé chvíli získati?

Jste koupení lupiči cti. Vidím v tom ne pouze vás, ale i pozadí, které chce mne zasáhnouti tím, že zraní a zkompromituje slečnu Líbalovu. Leč přišli jste pozdě, hodně pozdě. Řekněte těm, kdo vás poslali, že vše co jste mi říci měli, vše dopodrobna vyznala mi sama slečna Líbalová a já jí všecko odpustil.

Upozorňuji vás, že podobné věci se dokázat nedají. Intimnosti života v lásce muže se ženou, pokud nebudí veřejné pohoršení, nejsou přípustny před soudem, ježto žádný důkaz v této věci se nepřipouští, ale vás jsem, pánové, přiskřípl. Tu ve vedlejším pokoji, jehož dveře jsou otevřeny, sedí svědek, jenž vás vidí a slyší —. Račte, prosím, silným hlasem odpověděti pouze slovem ano na moji otázku: Jste tam?«

»Ano!« Božka silným hlasem odpověděla.

»Tam sedí, pánové, policejní úředník. Teď já vás držím za uši. Ten pán tam vás i ofotografoval. Proto jsem vás nechal státi u světla.

»A nyní poslední slovo: Slečna Hilda, Božena

Líbalová je mojí nevěstou. Rozumíte? Doneste tu zprávu těm, kdož vás poslali a opovážíte-li se kdokoliv jediné slovo špatné kdekoliv a jakkoliv o slečně Líbalové promluvit, nechám vás zavřít. Čest a dobré jméno své nevěsty dovedu uhájiti před najmutými vrahy, jakými jste vy. A nyní ven — —.«

Vstal, otevřel dveře a pokynul rukou.

»A tak ono je to —« koktal Adolf.

»Ven, ani slova,« řekl ostře Lipanský.

Když vyšli, zamkl dveře, vrátil se k Božce a udělal světlo. Zhrozil se jí. Stála tu jako mrtvola. Oči se jí však skoro fosforovitě leskly. Rukama tiskla ňadro. Při vstoupení Vláďově se zachvěla. Zůstal státi proti ní. Náhle zvedla ruce, rozevřela náruč a svírajíc Vlášdu, zrovna mu padla na prsa a klesajíc níž a níže, až klečela před ním a takovým bolestným, dosud u ní nepoznaným hlasem zvolala:

»Ty velký, vznešený, svatý muži!«

»Upokoj se, Božko. Uklidni se.« Pozvedl ji a posadiv se na pohovku, vzal ji jako děcko do klína, jak často činival.

»Tak jsem si tě nepředstavovala, tak jsem tě dosud nepoznala, velikost tvých myšlenek, vznešenost tvé povahy, ty můj drahý muži, můj Vláduško, můj živote, světe, moje všecko, ty velký, vznešený, svatý muži.«

»Buď klidná, maminko.«

»Ano, Vlačuško, jsem maminkou a budu maminkou tvého dítěte. A budeš nás mít oba rád, vid', že nás oba budeš míti rád? —«

XXXII.

Božka poznávala, že je Vláška hrozně rozčilen. Chtěla u něho zůstat, nedopustil. Znovu mu vysvětlovala své mateřství, ale neodvážila se zeptati, zda to, co řekl o nevěstě, míní opravdově. Byla z duše ráda, že ji nenechal kompromitovat oněmi lidmi a hrůzou se chvěla nad mravní zvrhlostí lidí, které do nedávna ještě hájila a omlouvala.

To samé brázdilo mozky Vláškovým. Porovnával a byl rád, že z této kličky, do níž ho zadržovala ničemnost, tak lehce se vysmekl. Jako by se ztotožňoval s myšlenkami Božčinými, prohodil jako pro sebe: »Takové zvrhlé povahy vypěstila nám válka a její zvrhlá morálka. K neuvěření, kdyby to člověk sám neslyšel. Pro kriminální román látky dost.«

Jako by rázem vše s něho bylo spadlo. Vše podezření, jímž zahrnoval poslední dny Božku, se ztratilo. Opět se usmívalo štěstí lásky z prvních dnů letošního jara.

»Tedy tys maminkou. Tož dobrou noc, ma-

minko, a dobře se vyspi,« pravil žertovně a dodal: »Jsi unavena již. Je deset hodin, zítra o tom více promluvíme.«

*

Po jejím odchodu svěsil Vláďa hlavu a zamyslel se. Dlouho seděl, nekouřil a uvažoval. Božka je matkou. A nyní se mu před očima postavil fakt a veřejnost. Nelekal se toho, že je tu děcko, ale ta veřejnost, co tu bude vtipů a domněnek a podezření; budou porovnávat rozdíl věku mezi ním a Božkou. Aby ta veřejnost — stohlavá saň. Uraž jí jednu hlavu a narostou hned dvě. Mlýn lidských domněnek mele a mele. A přec, může ji opustit? Smí ji nyní opustit? Věří jí, že je to jeho dítě. Chybovala v životě i hřešila na lásce těch druhých, jako by tušila, že oni hřeší na ní, ale na jeho lásce nezhřešila. Urážel ji, maje ji v podezření, ale dnes — —.

Leč v hlavě chaos, chaos, chaos. Svírá hlavu do dlaní. Jaké východisko nalézti a pocituje nervové záchvaty ...

Ani Božka dobře nespala. Nemohla usnouti. Stále se jí zdálo, že někdo klepe na okno a volá, aby šla k Vládovi. Tak živě se jí to zdálo, že se posadila na lůžku a hleděla do okna, zapomínajíc, že bydlí v prvním patře. Venku odbíjely tři hodiny.

*

Ráno se Božka nemohla dočkat. Bylo před devátou hodinou a již se rozběhla k Vládovi. Jako by ji zlé tušení hnalo. A nezklamalo ji. Otevřela dveře a zůstala skoro omráčena. Doktor K. stál u lůžka, na němž ležel Vláda.

»Co se stalo, pane doktore?« zvolala zoufale.

»Malá srdeční mrtvice. Záchvat následoval v noci k ránu. Posluhovačka majíc klíč na štěstí, přišla časně a zjistivši, že leží v bezvědomí, přišla pro mne.«

»A je to nebezpečné?«

»Prozatím není, ale záchvaty často a více prudce následují za sebou. Prozatím klid. Jen klid a ošetření. Posluhovačka šla do lékárny. Nebude-li míti ošetření zde, nechal bych ho dopravit do nemocnice.«

»Za žádnou cenu, pane doktore. Zůstanu tady já. Jsem od včerejška jeho nevěstou.«

»Gratuluji, slečno. Potom bude Vladěk v dobrých rukou.«

»Já ovšem tím vinna nebyla. Lidé zlí a špatní.«

»Věřím vám. Lék podávejte každou půl hodiny jídelní lžící. Odpoledne přijdu opět. Jen něžnou péči a obklady na srdce podle předpisu.«

Božka osaměla s Vládou. Okamžitě se vpravila do úlohy hospodyně. Doběhla domů, vzala si různé šaty pro domácnost, oznámila doma,

že nepřijde několik dní domů. Odjíždí k přátelům. Nic víc.

Upravila se po domácku, zatopila, pokud to ve spoustě knih bylo možno poklidila, zametla, provětrala a při tom jako matka pečlivě střežila nemocného.

Vláďa těžko mluvil. Půl strany těla, a sice levé, bylo ochromeno. Odpoledne se počal trochu vybavovat.

Božka jak pravá milosrdná sestra s veškerou možnou péčí ho ošetřovala. Dnem, nocí byla mu k posluze. Lékař pouze krčil rameny. Srdce bylo zachyceno a Vláďa trpíval srdečními záchvaty již dříve. Lékař se obával, zachvátí-li Vláďu nový nával, bylo se obávati nejhoršího.

Nemoc Vláďova vyvolala v městě sensaci. Ale dost. Kdopak se táže dnes, zdali ten či onen veřejně působící člověk, literát, stůně nebo snad umírá. Takhle kefas —. Ach, to je něco jiného.

Uplynul týden. Vláďa slábnul a zdraví se nelepšilo. Lépe mluvil, ale tep srdce byl nestejný, někdy sotva znatelný.

»Je zde možnost uzdravení, pane doktore?« tázala se Božka, visíc zrovna na rtech lékařových.

»Musíme doufat, slečno,« zněla odpověď.

Božka se svíjela v bolestech. Ztratit Vláďu, znamenalo nejen ztrátu milence, ale ztrátu otce

dítěte — —. A přec nechtěla ho rozrušit nějakou otázkou. Modlila se za jeho zdraví a sloužila mu. Denně několik hodin spala odpoledne, to bylo vše. Sám doktor jí nařizoval šetřiti se. Řekla mu, v čem je.

Vláďa vše slyšel, viděl a vděčil Božce za vše. Poznával její zlaté srdce. Co by si počal bez ní? Sám, opuštěn by tu ležel, nebo v nemocnici. Bez lásky, bez péče, bez něžnosti. Božka u něho sedí, těší ho, vaří mu, lůžko stele a baví ho buď rozprávkou nebo přečítáním.

Jediný přítel Vlášův, který ho chodil navštěvovat, byl katecheta střední školy, dr. Krátký. Jeden z kněží hlubokého citu, ale nezapírajících svůj názor na církev, jakož i proti tomu, co nedá se více držeti.

Jednoho dne odpoledne pravil Vláďa k Božce:

»Jdi, Boženko, dnes trochu na procházku, chci býti s panem doktorem asi hodinku sám.«

Měla za to, že chce vykonati správu boží a celá se rozrušila. Když se vrátila, byl již dr. Krátký odešel a Vláďa byl skoro vesel. Zulíbal Božku a sevřel ji do náruče.

»Ty jsi moje dobrá maminka,« řekl.

»A ty jsi můj dobrý tatínek,« smála se Božka.

Za dva dny nato pravil po obědě Vláška:

»Dnes, Boženko, se pěkně ustroj do těch šatů, které jsi měla v onen večer, jak jsi se mi vyznala, že jsi matkou. Dostaneme hosty. Chci, abys ty samé šaty měla. Asi o třetí hodině přijď sem, ale určitě.«

Božka seběhla domů a za hodinu přišla velmi vkusně oblečena, tak jak tenkrát.

Asi kolem třetí hodiny přišli dr. Krátký s malým kufříčkem v ruce a brzy za ním dva pánové, z nichž jeden se představil jako doktor Novák, správce politického úřadu a druhý sekretář téhož úřadu.

Božka nevěděla, co se bude dít a tázala se Vladka, má-li odejít.

»Ty bys tomu dala. Bez tebe se to nemůže odbýt. Pojď sem, Boženko, vlastně Hildo, dnes ještě naposled. Nevím, co se stane se mnou dnes nebo zítra. Nechci abys tu zůstala opuštěná urážkám na pospas — a proto, Boženko — dnes — dám ti své jméno. Dnes odneseš si moje jméno, jež tě bude chrániti a zároveň pevným slibem bude našemu dítěti. Pan doktor Novák nás spojí občanským sňatkem.«

Božka nevěděla zda sní, či bdí.

»Ježíši — Vladuško můj — ty nesmíš umřít.

Toho Bůh nesmí dopustit —. Ty dobrý, drahý muži.«

Doktor Novák přečetl sňatkovou formuli, již podepsali Vláďa a Božka a jako svědci sekretář a dr. Krátký. Dr. Novák blahopřál novomanželům, jakož i ostatní.

Nato pravil Vláďa: »Vím, Boženko, že jsi nábožensky založena. Nebráním ti v tom. Požádal jsem přítele pana doktora Krátkého, aby vykonal obřad církevní. Pánové budou svědky a příležitostně, prosím, v matrice se podepište. Ano?«

Dr. Novák a sekretář slíbili.

Dr. Krátký oblékl rochetku a vykonal obřad.

Poté pravil Vláďa: »Boženko, ve stolku tamhle, v prvé zásuvce je obálka s dopisem, podej ji sem.«

Božka mu podala obálku, z níž vyňal list; podáváje ho dr. Novákovi, pravil:

»Prohlédněte, prosím, pane doktore a potom podepište i vy, pánové, jako svědci. Je to moje poslední vůle.«

Podepsali a po tklivém rozloučení u přání brzkého uzdravení, odešli.

Po jejich odchodu klesla Božka k lůžku a beze slova vděčně líbala ruce Vláďovy, na něž kanuly slzy nejvřelejších díků.

»Chci, aby bylo o tebe postaráno. Chci, abys mohla vychovatí naše dítě v klidu a pokoji. Na-

uč je milovati dobro, krásu a lidskost, vštěpuj mu do srdce lásku k rodu —. Vypravuj mu často o jeho otci —. Řekni mu, jak jsem se těžko probíjel — jak úmorně jsem pracoval, abych se probil a mohl vám zanechatí dobré, zvučné a poctivé jméno — —.«

Těžce oddychoval.

»Vladuško můj — ty nesmíš zemřít —. Ne, ne, to byla by nespravedlivost —. Tvoji smrtí by Bůh na mně a na našem dítěti vraždu spáchal,« zvolala Božka, líbajíc Vlášdu.

»Bude tak dobře —. Hleď. Náš společný život byl by předmětem domněnek, ironických poznámek a po straně pronášených vtipů a víš proč? Poněvadž naše veřejné spojení bylo by společenským anachronismem, majícím základ v rozdílu našeho věku. To je dnešní morálka. Pokud jsi pouze mojí přítelkyní — nic proti tomu nenamítají — ale nechtěj vzbudit pozornost této stohlavé saně — veřejnosti. Vždyť i ty sama často jsi hleděla ukrýti sebe, aby tě neviděli se mnou jít — jako by ses za mne styděla . . .«

»Ne, nevěř, Vladuško —.«

»Vím to. Cítil jsem to a já ti ani nezazlívám. Já celý život věnoval práci pro druhé a zapomínal jsem na sebe. A celý život můj byl boj s poměry. Kde jsem se zachytil — byl jsem zklamán. Mne nikdo v životě neměl opravdu

rád. Zanevřel jsem na lidi a hledal zapomenutí v tvorbě. Povznesl jsem se, ale přece jsem poznával, že mi chybí něco, nebo někdo, jenž by život můj teplem srdce ozařoval, kdo by v soumraku mého života jásavými paprsky lásky zazářil —.«

Vláďa na chvíli ustal. Božka ho nerušila. Tak milo jí bylo u srdce, tak se jí zdálo, že vše, co přinesla tomuto muži, je málo za to, co on jí podává. Velký duch před ní knihu svého života otevírá.

»A tu přišla jsi mi do cesty, nevolána a nežádána. Zjevila jsi se tenkrát, po prvé zde. Večer. Stalo se. Zmizela jsi. Ale já jsem tě měl rád. Slyšíš? Já jsem se do tebe zamiloval. Nevím ani proč jsem pocítil k tobě náklonnost, ale vím, že to byl pocit pravé lásky, v níž mohli jsme býti šťastni. Osud mně vždy a ve všem nepřející, rozdrtil tvou rukou naděj, jež měla rozkvést květem nejkrásnějším. Jas světla zmizel a nová životní tma nastala.

Tápal jsem v této tmě, v níž jsi se mi ztratila. Časem zahlédl jsem zavláti v této životní tmě tvůj světlý šat a zazářit úsměv štěstí na tvém obličeji. Mihala jsi se v kolotoči různých poměrů a styků — a já v bolesti jsem za tebou pohlížel —. Je to směšné, vid', já trpěl v domnění, že pášeš na mé lásce hřích zpronevěry,

když na tvém těle druzí v tvém náručí páchali pých na tom, co mělo mne blažit a po čem jsem tak v samotě své toužil.

Litoval jsem tě. Znal jsem svět, věděl jsem, že tě všichni klamou. Bylo mi často úzko v duši, bolestno v srdci, trudno a zoufale prázdkno v samotě — když jsem tě vidíval vyčkávat svých známých, nebo tě večer s nimi potkával.

Stala jsi se opuštěnou. Klamali tě. Všichni. Rozpomněla jsi se — ovšem trochu pozdě — že je tu jedno srdce, které ti nelhalo, jeden muž, jediný, jenž od tebe nic nechtěl a přišla jsi. Náhoda, osud nebo kdo nás svedl. Poznal jsem tvé neštěstí, a poněvadž jsi trpěla, byla jsi mé bolesti bližší. Procítil jsem tvůj žal. Nevědělas až do nedávné doby, jací to byli padouši, mravní zvrhlíci, jimž jsi věnovala svoji lásku. Přišla jsi ke mně, bolest přišla získávat lásku. Snad jsi sama netušila, že tak se vše skončí.«

Opět nastala dlouhá pomlčka. Po dlouhé době Vlášda zeslabeným a skoro namáhavým hlasem pokračoval:

»Řekl jsem si: Co na tom, že zhřešila na lásce. Vždyť ani můj život nebyl bez úhony. Právě tím, že jsme oba trpěli — spojovala nás páska stejné bolesti. Měl jsem tě rád a věř, nevím ani proč. Zamíloval jsem se do tebe a těšil se na chvíle, kdy sem přijdeš. Zdálo se mi, že přiná-

šfš sem do tohoto pokoje, kam po celý rok slunce nenahlédne, úsměv jásavého jara, zásvit hřejivých paprsků slunce v podzimu mého života.

Cítím, že boj životní je dobojován. A bude tak dobře. Vidě, maminko moje. A neplač za mnou. Tady máš poslední vůli — dones ji zítra notáři. A zůstaň v tomto bytě. Tady, kde jsme se po prvé a naposled políbili. Tady našemu chlapci — a bude to chlapec — vidě? — budeš vyprávěti o tatínkovi a řekneš mu, jak tě měl rád —.«

Nedomluvil.

Božka v zoufalé bolesti, ale bála se naříkat. Jen ňadra se jí vzdouvala.

Vláda po chvíli pravil:

»Hledě — odcházím a tys mi slíbila říci vše —.«

»Vladuško můj — řeknu ti vše —.«

»Tak, maminko — a neboj se. Bude to důkazem důvěry — že dítě mé nebude vychovávat — nějaký — Adolf — —.«

»Ne, Vladuško — nikdo! Nikoho moje náruč více neobejme, nikoho ústa moje více nepolíbí, nikomu dítě naše nesvěřím a s nikým jméno tvé, dnes mi dané, nezaměním.«

»Ty dobrá —. A ještě něco —. Vím, žes toužila po hodinkách. Chtěl jsem ti je dát k Ježíšku —. Nedočkám se ho. Tak — vezmi —.« Otevřel noční stolek a vyňal stříbrné dámské hodinky s dlouhým dámským řetízkem. »Je to

můj »Morgincab«, jak kdysi bylo v Itálii zvykem dávat i po svatební noci novožince po prokázané na loži neporušenosti, panenství —. Ty jsi mi přinesla více: srdce, lásku, oddanost a ženskost —. Co na tom, že jsi hřešila — i já hřešil — —.«

»Vladuško, nemysli, že jsem tolik hřešila. Nevěř. Mám hříchy některé — nuže řeknu ti je, abys netrápil se stále domněnkami. Chci, abys žil, chci abys byl klidný. Nejsem špatná, Vladuško můj, jsem více nešťastná. Řeknu ti vše. Ale nerozčilí tě to?«

»Upokojí mne to,« řekl a přiklonil ústa k jejím rtům. Políbila ho.

Venku se stmívalo.

Božka přiklekla k Vláďovi a posunuvši hlavu svoji k hlavě jeho, pravila:

»Na spasení duše ti přísahám, na dítě tvé, jež nosím pod srdcem, že nic nezamlčím. Všecko ti řeknu, vše budu jmenovat — vše vysvětlím, ničeho nezamlčím, ani před válkou ani v době války, ani po válce. Není toho mnoho, ale tíží mne to. Chci dnes v tento velký den býti tebou očištěna, chci přijetím tvého jména odhodit staré jméno se starými hříchy.

Tedy slyš — — —.

Muži, můj dobrý muži, můžeš mi odpustit? Vladuško můj — —.«

Vláda sevřel její hlavu do dlaní, přižehnul k jejím rtům ústa a pravil:

»Odpouštím, ženo moje. Jsi čistá nyní — mojí láskou rozřešena, mým jménem chráněna —. Hleď, jak jsem klidný, jak šťastný, jak spokojený. Dnes tě mám tak rád — tak rád — — —.«

Líbal ji, ale hlava jeho klesla jí na ňadra.

Byla již tma. Božka udělala světlo.

Upravila Vlášdu a zahleděla se na něho. Takový radostný, spokojený obličej. Zdálo se jí, že se vše obrátilo k lepšímu. Ani na mysl jí nepřišlo . . .

Jako by tu jarní vzduch zavál. Takové přítulno tu bylo. Nové plány tvořila. Žvatlala, jak tady udělá teď pořádek, jak musí Vlášda chodit pořádně oblečen, jak budou chlapce vychovávat. Jako velké děcko, tak byla šťastna, tak jí bylo radostno v duši i v srdci. A tak lehko jí bylo. Žádný hřích jí více netíží.

»Až se uzdravíš, potom mi budeš, Vladuško, opět ty tvoje malé hříchy vyprávět. Ano? A já ti vše již předem odpouštím.« Tak žertovala.

Bylo po půlnoci, když Vlášda se ztišil. Měla za to, že chce spát. Sedla si do pohovky. Nevěděla ani, že mdlobou rovněž usnula. Náhle uslyšela chraplavý hlas —. Probudila se a přiskočila k Vlášdovi.

Chrčel a vyrážel ze sebe:

»Ženo — Boženko —. Já chci — žít — žít —
a — slunce — ať svítí —. Ženo — — —.«

Rozpráhl ruce do prázdna a přestal chrčít . . .

Božka vytřeštěně hleděla na něho. Nevěděla,
že nový, prudký záchvat, tentokráte mozkové
mrtvice, přerval nit jeho života.

Pátrala po jeho dechu, po tlukotu srdce . . .

Nic. Ničeho. Prázdno. Vše odumřelo.

Beze slova, bez výkřiku, bez teatrální pósy,
padla na mrtvolu . . .

Květ štěstí jejího budoucna sežehnut mrazi-
vým dechem smrti.

Ulicemi letěla divoká vichřice prosincová,
bila do oken, ječela divokou hudbou melusiny a
žalostně naříkala.

Prosincové ráno šerem svítalo.

Fr. Sokol-Tůma

M R T V Ě T A J E M S T V Í

román ženy z doby světové války

ve druhém vydání

s obálkou akad. malíře R. Schlossera

písmem »Románská antiqua«

vytiskla knihtiskárna

Müller a spol. v Turnově

vydalo nakladatelství

J U L I U S A L B E R T V P R A Z E

v souborném vydání životního díla

Fr. Sokola-Tůmy

za redakce Dr. Gustava Pallase

roku 1933